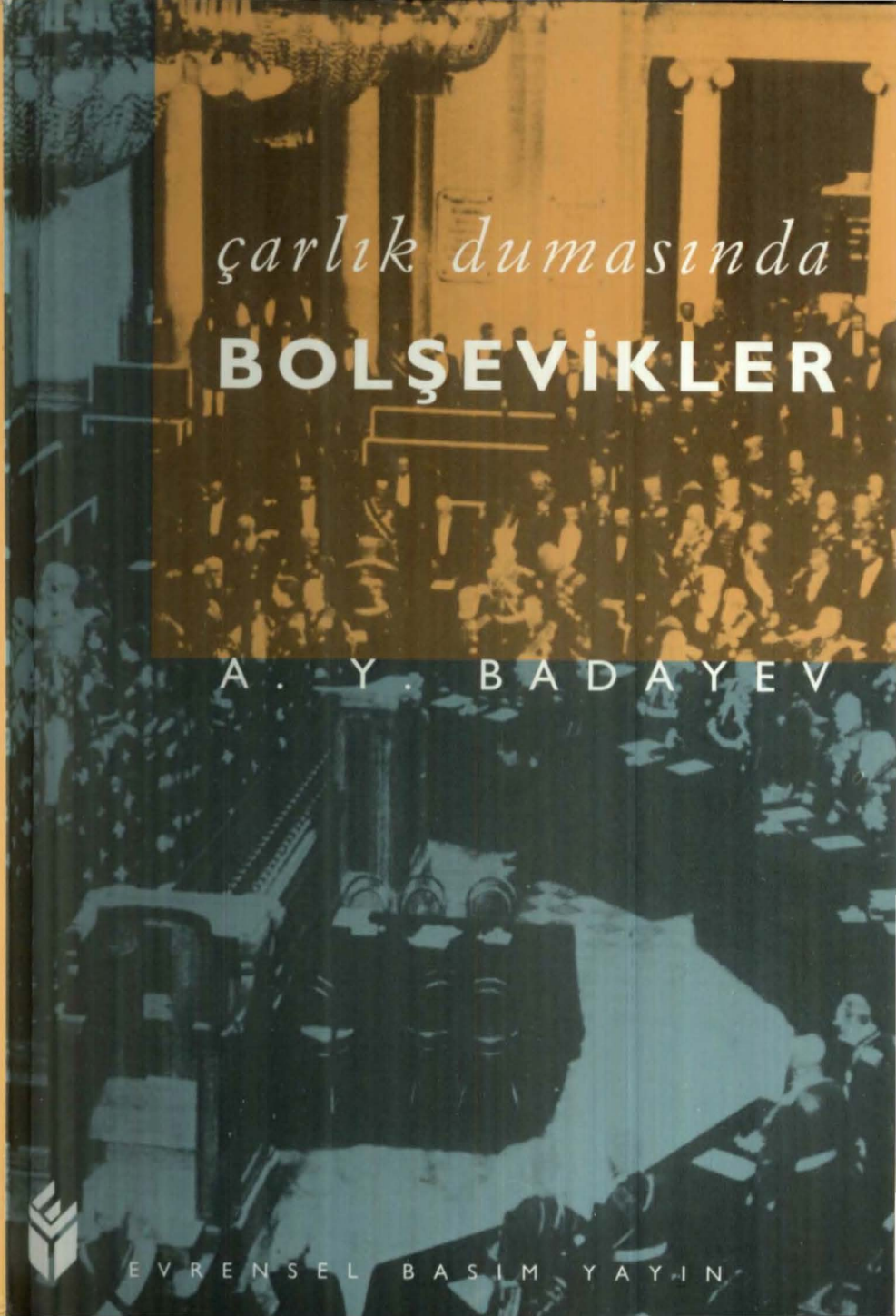
ÇARLIK DUMASINDA BOLŞEVİKLER • A. Y. BADAYEV

çarlık dumasında
BOLŞEVİKLER

A. Y. BADAYEV

EVRENSEL BASIM YAYIN

EVRENSEL
BASIM YAYIN

Kitabın İngilizce Adı:
Bolsheviks in the Tsarist Duma

Çarlık Dumasında Bolşevikler

A. Y. Badayev

İngilizceden çevirenler
Bülent Daş-Meral Oral

Doğa Basın Yayın
Dağıtım Ticaret Limited Şirketi
Galipdede Caddesi
Şahkulu Sokak
Şahin İş Merkezi
No: 10 Kat: 2
Tünel / İstanbul
Tel: 0212 293 63 45-47
Faks: 0212 293 63 31

Evrensel Basım Yayın-65

Çarlık Dumasında Bolşevikler

A. Y. Badayev

İngilizceden çevirenler
Bülent Daş - Meral Oral

Kapak Fotoğrafı
Dördüncü Devlet Duması'nın Açılışı
(1912, St Petersburg)

Kapak Tasarım
Savaş Çekiç

Birinci Basım
Nisan 1999

ISBN 975-6865-12-1

Baskı
Kayhan Matbaası

ÇARLIK DUMASINDA BOLŞEVİKLER

ÖNSÖZ 9

BİRİNCİ KISIM

SEÇİM KAMPANYASI VE DÖRDÜNCÜ DEVLET DUMASI'NIN FAALİYETİNİN BAŞLAMASI

1 DÖRDÜNCÜ DUMA SEÇİMLERİ 11
2 ST PETERSBURG SEÇİMLERİ 21
3 DÖRDÜNCÜ DEVLET DUMASINDA SOSYAL DEMOKRAT GRUP 38
4 DUMA'NIN AÇILIŞI 50
5 İLK SORU ÖNERGESİ 64
6 KRAKOV KONFERANSI 78

İKİNCİ KISIM

1913'TE ST PETERSBURG'DAKİ İŞÇİ HAREKETİ

7 OKHTA PATLAMASI 91
8 TEKSTİL ENDÜSTRİSİNDE LOKAVT 97
9 LESSNER FABRİKASINDA GREV 104
10 TERSANE 113

ÜÇÜNCÜ KISIM

SOSYAL DEMOKRAT DUMA GRUBUNDA BÖLÜNME

11 FRAKSİYONUN İÇ SORUNLARI 125
12 PORONİNO KONFERANSI 129
13 BÖLÜNME 140
14 BOLŞEVİK FRAKSİYONU 153

DÖRDÜNCÜ KISIM

SAVAŞIN ÖNGÜNÜNDE DEVRİMCİ HAREKET

15 İŞÇİ KADINLARIN ZEHİRLENMESİ 160
16 DUMA'DA ENGELLEME 172
17 ROMAN MALİNOVSKİ 183
18 1914 YAZINDAKİ GREVLER 195
19 TEMMUZ 204
20 PRAVDA 211
21 KONGRE HAZIRLIKLARI 219

BEŞİNCİ KISIM

SAVAŞ

22 SAVAŞIN PATLAK VERMESİ 229
23 KASIM KONFERANSI 240
24 FRAKSİYONUN TUTUKLANMASI 251
25 DURUŞMA 267

YAZARIN ÖNSÖZÜ

Kitabım, Çarlığın son yıllarındaki gelişmeler üzerinde duruyor. Devrimci hareket, 1905 ile Şubat Devrimi arasındaki en büyük ilerlemesini, 1912-14 yılları arasında gerçekleştirdi.

Partimizin, merkezi bir çalışması olarak Bolşevik grubunun Dördüncü Devlet Duması'ndaki faaliyetleri bu kitabın ana temasını oluşturuyor. Duma Bolşevik grubunun faaliyeti ile işçi sınıfının devrimci mücadelesinin birbirlerini karşılıklı olarak nasıl etkilediğini göstermeye çalıştım.

Grubumuzun çeşitli vesilelerle temas kurduğu politik partilerin, hükümet görevlileri ve bazı diğer insanların karakteristikleri üzerinde kısaca durdum.

İşçi hareketinin geliştiği bağımsız merkezler içinde St Petersburg özel bir önem taşıyordu. St Petersburg proletaryası, işçi sınıfının mücadelesinin öncü kolu konumunda idi hep; onun eylemi, hem devrimin gidişatı hem de devrimin hazırlanması açısından çok büyük önem taşıyordu.

Partimizin Merkez Komitesi'nin, St Petersburg Komitesi'nin ve diğer illegal örgütlerinin faaliyetlerini anlatırken, Çarlık Hükümetinin onlarla nasıl mücadele ettiğini ve gizli polisin uyguladığı özel yöntemlerin neler olduğunu göstermeye çalıştım.

Bu kitap, benim kişisel anılarıma dayanıyor. Aradan geçen uzun zamanda bazı anıları unutmuş olabileceğimi göz

önünde bulundurarak, kendi ifadelerimi sadeleştirdim ve mevcut olan bazı belgelere dayandırdım.

Kişisel anılar, korumayı başarabildiğim bazı belgeler, şimdi devrim arşivlerinde saklanan polis teşkilatı arşivleri, partinin illegal yayınları, Pravda'nın devrim öncesi sayıları, çeşitli tasfiyeci ve burjuva gazeteler, Devlet Duması'nın stenografik kayıtları, Duma grubunun yargılanması sırasında yapılan açıklamalar ve son olarak da o dönemde yeraltı çalışmasında yer alan bir dizi yoldaşla yapılan konuşmalar, bu kitap için malzeme oldu.

Temmuz 1929

BİRİNCİ KISIM

SEÇİM KAMPANYASI VE DÖRDÜNCÜ DEVLET DUMASI'NIN FAALİYETİNİN BAŞLAMASI

1
DÖRDÜNCÜ DUMA SEÇİMLERİ

Beş yıllık yasal çalışma süresini tamamlayabilen ilk Duma olan Üçüncü Devlet Duması, 1912 yazı ortalarında dağıldı. Üyelerinin çoğunluğunu aristokratların ve büyük toprak sahiplerinin oluşturduğu bu Duma, hükümetin uysal bir aracı niteliğindeydi. Sosyal Demokratların fraksiyonları ve burjuva demokratları (Trudovikler) sayıca azdılar ve hükümetin sunduğu karar tasarılarının Duma tarafından onaylanmasını önlemeye hiçbir şekilde güçleri yetmiyordu. Liberal burjuvazinin partisi olan Kadetler, hükümet karşıtı olduklarını söyleseler de, cesur açıklama ve eylemlerden kaçınıyorlardı. Kadetler ve kendilerine yakın bir grup olan "İlerlemeciler", "Duma'ya sahip çıkmak" sloganı altında suskun ve itaatkar bir konumdaydılar; "Sağ"daki çoğunluğun, dilediğini yapmasına izin veriyorlardı. Üçüncü Duma, hükümetin her istediğini yaptı. Duma, "kanunlara itaatkar ve verimli" bir biçimde halkı temsil ediyordu.

Üçüncü Duma'nın dağılmasını izleyen günlerde, onun beş yıllık çalışmaları üzerine yapılan bir incelemede Pravda şu görüşlere yer vermişti:

> "Devlet Duması'nın bütün faaliyeti, Duma çoğunluğunu oluşturanların sınıf çıkarlarını korumaya yönelikti. Ama, tam anlamıyla etkin olduğu beş yıl boyunca Duma, ülkenin can alıcı sorunlarının çözülmesine hiçbir katkıda bulunmadı. Bütün çözüm çabaları, soru önergeleri yoluyla Rus halkının yaşamın-

daki karanlık noktalara ışık tutmak ve bunlara dikkat çekmek isteyen sol partilerden geldi ve bu gensorular da egemen çoğunluğun oylarıyla geri çevrildi... İyi bir kaçış yolu, doğrusu."

Pravda, Üçüncü Duma'yı bu sözlerle değerlendirerek işçilerin ve köylülerin yönelimini açıklıyordu.

Dördüncü Duma'nın da Üçüncüsü ile aynı yönelimde olması bekleniyordu. Seçim yasaları değişmemişti ve yeni Duma'daki çoğunluk, daha önce olduğu gibi Kara Yüzler'in* yanında olacaktı. Dördüncü Duma'nın faaliyetleri, işçiler aleyhinde olacaktı şüphesiz ve alacağı kararların da işçilere ve köylülere hiçbir yararı olmayacaktı.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen Sosyal Demokrat Parti, İkinci ve Üçüncü Duma için yapılan seçimlerde olduğu gibi, bu seçimlere de aktif olarak katılma kararı aldı. Aradan geçen yıllar boyunca edinilen deneyim, seçim kampanyasının, yığınlara seslenme bakımından taşıdığı büyük önemin yanı sıra, Duma'daki Sosyal Demokrat grupların oynadığı rolün önemini de göstermişti. Bizim gruplarımız, yasamanın "müspet" icraatı olarak tanımlanan "hükümetin sunduğu tasarıları onaylama" süreçlerinde yer almayı reddederken Duma kürsüsünü devrimci ajitasyon için kullandı. Sosyal Demokrat fraksiyonların Duma dışındaki çalışması hâlâ çok önemliydi; Sosyal Demokrat fraksiyonlar, Rusya'daki parti çalışmasının örgütleyici merkezleri haline geliyorlardı. Bu bakımdan partimiz, seçim kampanyasına aktif katılımın gerekli olduğuna karar verdi.

Seçimlere katılma noktasında Sosyal Demokrat Parti saflarında herhangi bir görüş farklılığı olmamasına rağmen, seçim taktikleri ve Duma'da oluşturulacak grubun rolü üzerine Bolşevikler ile Menşevikler arasında keskin görüş ayrılıkları vardı.

Dördüncü Devlet Duması sorunu, günlük parti çalışmasının sorunlarından sadece birisi olmasına rağmen Rus Sosyal De-

* Kara Yüzler; "Rus Halkının Birliği" ve "Arçangel Birliği" gibi aşırı milliyetçi grupların örgütüydü. Çarlık rejiminin doğrudan desteğine sahiptiler. Polis tarafından doğrudan örgütlenmedikleri durumlarda da polisle işbirliği yapıyorlardı. Yahudileri ve sosyalistleri hedef alan kitlesel katliamlarda uzmanlık kazanmışlardı. –çn.

mokrasisi'nin kanatları arasındaki farklılıkları yansıtıyordu.

Üçüncü Duma'nın dağılmasından altı ay önce, 1912 Ocağında Prag'da yapılan parti konferansında, gelecek seçim kampanyasında izlenecek taktiğin çerçevesi çizilmişti. Konferans, "diğer bütün görevlerin tabi olacağı temel görevin sınıf çizgisinde sosyalist propaganda ve işçi sınıfının örgütlenmesi" olduğunu ortaya koymuştu. Partinin seçimlerdeki taktiği şöyle tanımlanmıştı:

> "... parti, aynı zamanda karşı-devrimci görüşleri ve burjuva liberallerinin (başta Kadetlerin partisi olmak üzere) sahte demokrasi anlayışını ısrarla teşhir ederek, çarlık otokrasisine ve onu destekleyen büyük toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin partilerine karşı amansız mücadele yürütmelidir. Proletaryanın partisinin, proleter olmayan diğer bütün partilerden bağımsızlığının korunması; (Trudovikler, Narodnikler ve Sosyalist-Devrimciler* gibi başlıca) demokratik grupların sahte sosyalizmlerinin küçük burjuva karakterinin gösterilmesi ve bunların demokrasi görüntüsü altında, kitlesel devrimci mücadelenin sorunları üzerinde yalpalamalarının yol açtığı zararın teşhir edilmesi noktalarına özellikle dikkat edilmelidir."

Bolşevikler, Duma seçimleri için yürütülen kampanyayı, uzun erimli bir ajitasyon ve propaganda için olanak ve aynı zamanda da kitlelerin örgütlenmesinin yöntemlerinden birisi olarak kabul etmişlerdi. Adaylarının seçilmesini başlı başına bir amaç olarak görmeyen Bolşevikler, yürütülen kampanyayı Duma'da birkaç sandalye elde etme hedefine indirgemediler. Duma'daki grubun hem Duma içindeki, hem de Duma dışındaki etkinlikleri çok büyük bir devrimci öneme sahipti. Fakat

* 1860'larda ortaya çıkan Narodnikler (Halkçılar), işçi sınıfını gözardı ediyorlar ve ilkel köy komünleri aracılığıyla Rusya'nın sosyalizme geçebileceğini savunuyorlardı. 1860'ların sonlarından itibaren "halka gitmek" olarak formüle ettikleri eylem biçimiyle, köylüleri çarlık rejimine karşı ayaklandırmak için kırsal kesimlerde girişikleri faaliyet fiyaskoyla sonuçlandı. Narodnikler tarafından kurulan "Toprak ve Özgürlük" adlı örgüt 1879'da ikiye bölündü: Şiddet yöntemlerini benimseyen "Narodnaya Volya" (Halkın İradesi), 1881'de Çar II. Aleksandr'ı öldürdükten sonra polis baskıları sonucunda dağıldı. "Çorni Peredel" (Kara Bölünme) ise 1880'lere değin köylüler arasında yürütülen çalışmalara ağırlık verdi. Narodniklerin ardılları olan Sosyalist-Devrimciler ise, Rusya siyasal yaşamında önemli bir yere sahipti ve köylüler üzerindeki etkisini 1917 Ekim Devrimi'ne dek korudu. –çn.

seçim kampanyasının kendisi de daha az önemsiz değildi ve bütün bu süreçlerde Sosyal Demokrasinin devrimci konumu, söylemi yumuşatılmadan, revizyona tabi tutulmadan bütün saflığıyla korunmalıydı.

Menşevik tasfiyecilerin ileri sürdüğü tezler nelerdi? Onlara göre, Duma için yapılacak olan seçimlerde iki cephe çarpışacaktı: Gericiler ve Kara Yüzler bir yanda, Liberaller (Kadetler, İlerlemeciler ve Sol Oktobristler* arasında bir blok oluşturulması bekleniyordu) öte yanda. Bu tahminden yola çıkarak, Menşevikler kampanya için sloganlarını, "Gericiliğin Duma'daki konumunu bozmak için mücadele etmek" ve "Duma'yı gericiliğin ellerinden kurtarmak" olarak ilan ettiler. Bu bakımdan Menşeviklerin bu pozisyonu, örtülü olarak Liberallerle birlikte hareket edilmesi anlamına geliyordu.

Bolşevikler ile Menşevikler arasındaki ayrılıklar, tarafların seçim kampanyalarında geliştirdikleri politik platformlarda daha belirgin bir biçimde görülebiliyordu. Prag Konferansı'nda alınan kararlar doğrultusunda Bolşevikler seçimler sırasında izlenecek politik platformlarını şöyle tanımladılar:

> "Önümüzdeki seçimlerde partimizin temel sloganları şunlar olmalıdır: (1) demokratik bir cumhuriyet, (2) sekiz saatlik işgünü, (3) büyük toprak sahiplerinin ellerindeki topraklara el konulması. Bütün seçim kampanyamız sırasında bu talepler, Üçüncü Duma deneyimleri ve hükümetin hem merkezi hem de yerel yönetimler nezdindeki bütün uygulamalarıyla temellendirilerek netlikle açıklanmalıdır. Genel oy hakkı, ifade özgürlüğü, hakimlerin ve devlet görevlilerinin halk tarafından seçilmesi, düzenli ordunun yerine milisin (halkın silahlandırılması) geçirilmesi vb. gibi Sosyal Demokrasinin asgari programının öteki maddeleri, yukarıdaki üç slogana bağlı olarak propagandamızda kullanılmalıdır."

Bolşevik Partisi'nin bu üç temel sloganı, Rusya işçi ve köylülerinin temel taleplerini formüle etmişti. "Zayıflatılmış/güç-

* Oktobristler, 17 Ekim 1905 tarihli çarlık anayasasının destekleyicileriydi. Bu anayasa, devletin otokratik karakterini koruyor ve Duma'ya sadece sınırlı yetkiler tanıyordu. –çn.

süzleştirilmiş Duma, her ne kadar çarlığı maskelese de, "demokratik bir cumhuriyet" sloganı, çarlığın devrilmesi sorununu doğrudan gündeme getiriyordu... Bu slogan, "boş anayasal hayalleri" teşhir ediyordu. Bu slogan, aynı zamanda işçi sınıfına, Devlet Duması'ndan çıkan reformların zerre kadar yararı olmayacağını ve varolan hükümet biçimi altında işçilerin durumlarını iyileştirmenin hiçbir olanağı olmadığını gösteriyordu.

Diğer iki slogan, işçilerin ve köylülerin temel ekonomik taleplerini dile getiriyordu. Sekiz saat iş günü, işçi sınıfının ekonomik mücadelesinin temel talebiydi. Sürekli yaygınlaşan grevlerin neredeyse tamamına, sekiz saatlik işgünü talebi kaynaklık ediyordu. Büyük toprak sahiplerinin ellerindeki topraklara el konulması sloganı, köylü sorununa devrimci bir çözüm öneriyor ve yüz milyon Rusya köylüsünün istek ve özlemlerini formüle ediyordu.

Asgari programın öteki maddeleri, bu üç temel talebe bağlanmıştı; Bolşevikler bunların, ancak devrimci hareketin temel taleplerinin gerçekleştirilmesinden sonra elde edilebileceğini vurguluyorlardı.

Peki, Menşeviklerin seçim programı neydi? Bolşeviklerin temel devrimci sloganlara tabi olarak geliştirdikleri ikincil talepleri Menşevikler, bağımsız talepler olarak öne çıkartıyorlardı.

Menşevik platform ise, Bolşeviklerin bu üç temel sloganını içini boşaltıp budayarak sunuyordu. "Demokratik cumhuriyet" yerine "halk temsilcilerinin egemenliği"ni talep ediyorlardı; "büyük toprak sahiplerinin ellerindeki topraklara el konulması" yerine muğlak bir biçimde, "toprak yasasında düzenlemeye gidilmesi" isteğinde bulunuyorlardı, vb.

Bütün Menşevik platform, işçi sınıfının sürdürdüğü devrimci mücadelenin taleplerinin ve sloganlarının yerine, olası bir yasal harekete uyarlanmış taleplerin geçirilmesini içeriyordu.

Birinci Duma seçimlerinden önce hükümetin onayladığı seçim yasası, Dumada burjuvaların ve büyük toprak sahiplerinin çoğunluğu oluşturmasını garanti altına alacak şekilde düzenlenmişti. Oylama doğrudan yapılmıyordu, oylama süreci

birkaç aşamadan oluşuyordu. Toplumdaki değişik sınıflar (büyük toprak sahipleri, kentlerdeki büyük mülk sahipleri, köylüler ve işçiler gibi) ilk önce kendi delegelerini seçmek zorundaydılar. Bu delegeler de kendi aralarında Duma'da yer alacak kişileri seçiyordu. Köylüler ve işçiler için sistem daha da karışıktı; işçiler, örneğin, ilkin delegelerini seçiyorlardı, delegelerin de kendi aralarında seçim yapmaları sonucunda seçilenler, Seçim Çevresi Seçiciler Heyeti'nde yer alıyor ve bu heyet, Duma'ya gidecek olan milletvekilini belirliyordu. Bunun yanında, mülkiyet ile ilişkili bazı niteliklere sahip olma zorunluluğu vardı, örneğin kentlerde yaşayanlardan sadece ev sahibi olanlar oylamaya katılabiliyordu vb.

Ne var ki hükümet tarafından Birinci ve İkinci Duma'dan sonraki seçimler için geliştirilen bu karmaşık seçim prosedürü, hükümetin amaçladığı sonucu vermedi. İlk iki Duma'daki çoğunluk hükümete muhalifti ve bu iki Duma görev süresi dolmadan önce fesh edilmişti. İkinci Duma'nın 3 Haziran 1907'de dağıtılmasından sonra, oy verme hakkını daha da kısıtlayan ve toplumun geniş katmanlarını dışlalayan yeni bir seçim yasası yürürlüğe sokuldu. İşçilere karşı özel bir önlem içeren bu yasa ile işçi kategorisinden seçme hakkına sahip olanların sayısı büyük oranda azaltıldı. Ne var ki bu yeni yasayı hazırlayanlar, büsbütün ileri giderek işçilerin Duma'da temsil edilmesinin önünü tamamen kesmeyi de istemiyorlardı. Bu yasayla, belirlenen 6 seçim çevresindeki (St Petersburg, Moskova, Harkov, Kostroma, Vlademir ve Yekaterinoslav) Seçiciler Heyeti, işçi kategorisinden birer kişiyi seçerek Duma'ya gönderecekti. Fakat bu uygulamaya, işçi sınıfının önemli bir sayıya ulaştığı Uraller, Polonya ve Kafkasya gibi bölgeler dahil edilmemişti.

Ne var ki, sınırlandırılmış bu haliyle bile bütün erkek işçilere oy hakkı tanınmamıştı. Bir işçinin seçimlerin ilk aşaması olan delege seçimlerine katılabilmesi için altı ay boyunca aynı işyerinde çalışmış olması gerekiyordu. Bu uygulama bir yandan istismara geniş olanaklar tanırken diğer yandan da devrimci partilerin kendi adaylarını önceden belirleyebilmelerini

neredeyse imkansız bir hale getiriyordu. Bir işçi seçimlerden hemen önce işten atılabilirdi ve bu durum onun seçim dışı kalması anlamına geliyordu. Bu durumdaki bir işçi başka bir fabrikada iş bulsa bile, 6 ay fiilen aynı işyerinde çalışma koşulu nedeniyle, oylamaya katılamıyordu.

Bütün bu engellere rağmen, işçi kategorisinde yapılacak olan seçimlerin radikal partilerin zaferiyle sonuçlanacağı açıktı. İşçilerin, gerici partiler şöyle dursun Liberalleri bile desteklemeyecekleri kesindi.

İşçiler dışındaki kentliler açısından durum biraz daha farklıydı. Seçmenler, büyük burjuvalar ve konut sahipleri olarak iki kategoriye ayrılmışlardı. İkinci kategoride, çalışanlar, sanatçılar, küçük dereceli memurlar, katipler gibi binlerce demokrat seçmen bulunuyordu. Sözü edilen bu ikinci kategorideki mücadele gerçekte, Kadetler ile Sosyal Demokratlar arasında geçti.

Hükümet, kentlerde de seçmen sayısını düşürmek için birtakım hilelere başvurdu. Yasaya göre, 25 yaşına gelmiş bütün konut sahipleri oy kullanma hakkına sahip olsa da, seçmen listesinde sadece özel konut vergisi mükelleflerinin adları vardı. Bu kişiler de, büyük ve pahalı evlerde oturanlardı. Geriye kalanlar ise, ancak seçim komisyonuna özel bir başvuru yapmaları durumunda seçmen olabiliyordu. Fakat başvuruda bulunanlar, seçimlere katılma isteklerini yitirmelerine yol açacak kadar çok sayıda polis engelinden geçmek zorunda kalıyorlardı. Her şeyden önce, polisten sertifika alınması gerekiyordu ki polis de bunu vermemek için elinden geleni yapıyordu. Seçmenlerin bulundukları bölgenin polis karakoluna kişisel olarak defalarca başvurmaları gerekiyordu. Verilen sertifikalar bilinçli olarak öylesi ifadelerle dolduruluyordu ki sonradan seçim komisyonları tarafından geçersiz ilan edilebiliyordu. Ya da başvuruda bulunmakta geç kaldığı söylenerek seçmen oyalanıyordu. Bir süre sonra durumun farkına varan seçmen hakkını aramayı sürdürdüğünde de, böylesi başvurular için belirlenen süre gerçekten sona ermiş oluyordu.

Seçmen sayısını azaltmak için kullanılan bir diğer yöntem,

yasaların keyfi yorumuna dayanan elemelerdi. Bu tür dışarda bırakma kararı her çeşit otorite tarafından verilebiliyordu ve sadece ilgili makamca "şüpheli" olarak nitelendirilen bireyleri değil, geniş insan topluluklarını da hedefliyordu. Bu şekilde, bir kalem darbesiyle kendileri için belirlenmiş yerleşim bölgelerinin* dışında yaşayan Yahudilerin yüzde 95'i oy kullanma hakkından yoksun bırakıldı. Her vali, keyfine göre hareket etti, her polis memuru, yasayı kafasına göre yorumladı.

Dördüncü Duma seçimlerinde çarlık hükümeti, önceki Duma seçimlerindeki gibi "başarılı" bir performans sergiledi.

Üçüncü Duma'nın dağılmasından hemen sonra, Duma'da hükümetin çoğunluğu sağlamasını garanti altına almak amacıyla İçişleri Bakanlığı tarafından seçimler için özel birtakım düzenlemeler yapıldı. Bazı seçim çevrelerinde ruhban sınıfa özel bir kontenjan tanınırken kalan bölgelerde ise ruhban sınıf, büyük toprak sahipleri kategorisine dahil edildi. Ruhban sınıf, seçimlerde genellikle önemli bir ağırlığa sahip olmuş ve önceki Dumaların hepsinde papaz cüppesi giyen çok sayıda milletvekili yer almıştı. Ortodoks Kilisesi, yönlendirdiği ruhban sınıfı mensuplarına, kiliseye gelenlerin hem duygularına tercüman olmaları, hem de oylarını almaları talimatını vermişti.

Nüfusun çoğunluğunun Rus olmayanlardan oluştuğu, ve hükümet karşıtı duyguların ağır bastığı merkezden uzak bölgelerde ise özel Rus kategorileri oluşturuldu. Çoğunluğunu hükümet görevlilerinin oluşturduğu bu özel Rus grupları, o bölgedeki yerli nüfus için belirlenenden çok daha fazla delege sayısına sahipti.

Böylesi bir seçim sisteminde, farklı tabakalardan gelen ve politik olarak aydınlanmamış olan seçmenleri içeren karma kent kategorilerinde, Kara Yüzler'in adaylarının seçimi kazanması bekleniyordu. Buna karşılık, Sosyal Demokrat Parti'nin kent kategorisinde uyguladığı taktikler, işçi kategorisindekilerden farklıydı.

Bolşevikler, işçi kategorisindeki bütün bölgelerde aday çı-

* Çarlık yasaları, Yahudilerin ikamet edebilecekleri bölgeleri sınırlıyordu. –çn.

kartılmasının ve Menşevik tasfiyeciler de dahil olmak üzere diğer parti ve gruplarla hiçbir ittifak yapılmamasının zorunlu olduğunu düşünüyorlardı. Bolşevikler aynı zamanda, kentlerdeki seçimlerde ikinci kategoride (birinci kategori büyük mülk sahiplerinden oluşuyordu ve demokrat adayların burada hiçbir şansı yoktu) ve köylerde yapılacak seçimlerde aday çıkartılmasının gerekli olduğunu belirtiyorlardı. Köylerdeki seçim kampanyası, özellikle ajitasyon açısından büyük önem taşıyordu. Fakat Bolşevikler, gerici adayların olası bir seçim zaferine karşı önlem olarak da, Liberallere karşı burjuva demokratlarıyla (Trudovikler); ve kent kategorisindeki seçimlerin ikinci turunda hükümet partilerine karşı Liberallerle anlaşma yapılmasına olanak tanıyorlardı. Beş büyük kentteki (St Petersburg, Moskova, Riga, Odessa ve Kiev) seçimler doğrudan iki aşamalı olarak yapılıyordu. Bu kentlerde Sosyal Demokratlar bağımsız adaylar çıkarttılar ve Kara Yüzler'in adaylarının seçilmesi gibi bir tehlike söz konusu olmadığından, Liberal burjuvazi ile hiçbir anlaşma yapmadılar. Bu taktikleri belirleyen Prag Konferansı kararları, *"seçim anlaşmalarının politik platformda bir değişikliğe yol açmamasını ve Sosyal Demokrat adaylar için herhangi bir politik bağlayıcılık taşımamasını ve bunun yanında Liberallerin karşı-devrimci karakterini ve burjuva demokratlarının istikrarsızlığını ve mızmızlığını ısrarla eleştirmekten Sosyal Demokrasiyi alıkoymamasını"* vurgulamıştı. Bu bakımdan seçimlerin ikinci turunda Bolşeviklerin dahil olduğu anlaşmalar, partiler *bloğu* niteliği taşımıyordu.

Sosyal Demokratların seçim kampanyası sırasında mücadele etmek zorunda kaldıkları asıl güçlük, partimizin yasadışı olması ve çarlık polisinin sürekli ve doğrudan saldırılarına hedef olmasıydı. Yargılanma, tutuklanma ve sürgün edilme gibi her an burun buruna olunan tehditlere rağmen, seçim kampanyası yeraltından örgütlenmek zorundaydı.

Menşevikler için ise durum daha az riskliydi. Çünkü, mücadeleye taleplerini daraltarak girmişlerdi ve sonradan ortaya çı-

kan legal olanaklara uyum sağlamışlardı ve daha fazla edebi/yazınsal güce sahiptiler. Dan, Potresov vb. gibi Menşevik liderler legal olarak St Petersburg'da yaşıyor ve Menşevik basına açıktan katkıda bulunuyorlardı. Buna karşılık Bolşevik önderler ya sürgünde, ya hapishanedeydiler ya da yurtdışında mülteci olarak yaşıyorlardı. Fakat şu da söylenmeli ki, Dördüncü Duma seçimleri sırasında Bolşeviklerin daha önceki kampanyalarda sahip olmadıkları güçlü bir silahları vardı. Bu silah, seçimlerden birkaç ay önce yayınlanmaya başlanan Pravda gazetesiydi.

Seçimler sırasında Pravda'nın oynadığı rol çok önemliydi. İlerici, devrimci ve sınıf bilinçli işçi kitlelerinin sözcüsü olarak hareket eden gazete, aynı zamanda, işçi hareketine çok büyük zararlar veren "parti-dışı" yönelimler ile liberal burjuvazinin etkisine ve Tasfiyecilere karşı mücadele ediyordu.

1912 Haziranından başlayarak *Pravda*, sayfalarında, yaklaşan seçimlere ilişkin çeşitli makalelere, yazılara ve mektuplara yer verdi. Pravda aynı zamanda, kentlerdeki demokrat seçmenlerin seçimlere katılmama eğilimlerine karşı büyük bir kampanya yürüterek onlara kendi haklarına sahip çıkmaları ve seçimlere katılmak için gerekli formaliteleri yerine getirmeleri için çağrıda bulundu. Gazetenin her sayısında, seçmenler, adlarının seçmen listesinden çıkartılıp çıkartılmadığını kontrol etmeleri ve seçim komisyonlarına gerekli başvuruda bulunmaları için uyarıldı. Pravda, bunun yanında her okura, en az üç mesai arkadaşının veya komşusunun oyunu kazanma çağrısı yaptı.

İşçi kategorisindeki seçimlerde Pravda'nın işlevi daha da önemliydi. Kentlerdeki seçimlerde asıl ilgi seçim toplantılarına yönelikti ki bu toplantılar da şüphesiz, polisin yoğun denetim ve saldırısına hedef oluyordu. Buna karşılık işçi kategorisindeki seçimler için toplantı olanağı da yoktu. Yasalar, seçimlere ilişkin her ne şekilde olursa olsun işçi toplantısı düzenlenmesini yasaklamıştı. Bu koşullar altında, Pravda'nın yaptığı ajitasyon daha büyük önem taşıyordu.

2
ST PETERSBURG SEÇİMLERİ

Fabrika delegelerinin seçilmesi 1912 sonbaharının başlarında gerçekleşecekti; fakat seçim hazırlıkları ve St Petersburg işçilerine yönelik ajitasyon daha yaz aylarında başlamıştı.

St Petersburg seçimlerine özel bir önem yükleyen Merkez Komitesi, bu bakımdan St Petersburg örgütüne faaliyetlerini mümkün olduğunca yaygınlaştırması ve bütün parti güçlerini seçim kampanyası için harekete geçirmesi direktifi vermişti.* St Petersburg Komitesi, seçim kampanyasını denetlemek için bir komisyon oluşturdu ve semtler, parti üyeleri tarafından paylaşıldı.

Bolşevikler, Pravda'nın yönetim bürolarını, kampanyanın üsleri olarak kullandıklarından, bu bürolar sıkı ve sürekli bir çalışmaya sahne oluyordu. Pravda bürolarında, fabrikalardan, atölyelerden ve değişik bölgelerden gelen temsilcilerle toplantılar yapıldı. Aynı zamanda, semtlerde illegal seçim toplantıları düzenlendi.

"Şüpheli" görülen her işçi, polis tarafından sürekli gözetlendiğinden, küçük gruplar halinde biraraya gelebilmek için, bazı aldatmacalara başvurmak zorundaydık. Polisin dikkatini çekmemek için genellikle, katılımcı sayısının onu ya da yirmiyi geçmediği ufak toplantılar düzenleniyordu. Mevsimin yaz

* "Seçim kampanyası, Krakov'da bulunan Lenin tarafından yönetildi. Mücadelenin hedefleri ve yönü hakkında Pravda'ya mektup ve makaleler yazdı. Stalin yoldaşın önderliğindeki St Peterbsurg örgütü, bu talimatları yaşama geçirdi ve Bolşevik seçim platformu için mücadele yürüttü."
(Rusça 3. baskıya yayınevinin notu)

olması, bizim için bir şanstı. Kır gezisi görüntüsü altında işçi grupları, kentin dışına, çoğu zaman da Okhta'nın ötesindeki ormana gidiyordu. Orman, polisin ajanlarına karşı en iyi sığınaktı, çünkü ormanda polisten kaçmak kolay olduğu gibi polislerin saldırıya uğrama olasılığı da fazlaydı. Bu yüzden polis, kentin kenar mahallelerinin ötesine gitmeye cesaret edemiyordu.

Toplantılarda, Tasfiyeci Menşeviklerle şiddetli tartışmalar yaşandı. Partimiz işçilere, seçimlere temel talepler doğrultusunda katılma ve sadece Bolşevikleri delege olarak seçme çağrısında bulunuyordu. Tasfiyeciler ise sürekli olarak "birleşme", blok ve fraksiyonel ayrılıkları terk etme temasına ağırlık veriyor, kendi adaylarının seçilmesini istiyorlardı.

Toplantılarda bazen Sosyalist-Devrimciler ortaya çıkıyor ve seçimlerin boykot edilmesi çağrısında bulunuyorlardı. Fakat onların bu önerileri, işçiler arasında hiçbir karşılık bulmuyordu. Bütün toplantılarda asıl tartışmalar, Tasfiyeciler ile Bolşevikler arasında geçti.

Yaz mevsiminin sonlarına doğru, "orman" toplantılarında, adaylar tartışılmaya başlandı. Seçim kampanyasının başarısı için, aday olacak kişi lehinde yapılan propagandanın derhal ilgili fabrika ve atölyelerdeki işçilere ulaştırılması gerekiyordu. Ne var ki bu, imkansızdı; çünkü geniş çevreler tarafından adı öğrenildiğinde, aday olması beklenen kişi derhal tutuklanabilirdi. Delege olarak seçilen kişi, seçimler sonrasında bile güvende değildi; aday olması beklenen kişinin polis tarafından tutuklanması önceden beklenebilir bir şeydi. Bu yüzden, aday olacak kişilerin adları gizli tutuldu ve işçiler onların adlarından seçimlerden hemen önce haberdar oldu.

Seçimlerde aday çıkartan partiler hangileriydi? "Rus Halkının Birliği" ve "Archangel Michael Birliği" ile seçimlere katılan Kara-Yüzler ve benzeri örgütler, fabrika ve atölyelerde yüzlerini göstermekten bile korkuyorlardı. Liberal burjuvazinin partileri de işçiler arasında hiçbir şansa sahip değildi. Her ne kadar Kadetler, işçilerin çıkarlarını savunduklarını iddia

etseler de, işçiler sonradan, proletaryanın en acımasız düşmanları olan sanayiciler ve tüccarlar tarafından yönlendirilen burjuva partilerinden ne tür bir koruma bekleyebileceklerini mükemmel bir biçimde anladılar.

Kendi adayları lehinde ajitasyon yapmaya cesaret edemeyen Kadetlerin; Sosyal Demokratların kampanyasını baltalama girişimlerinin yol açtığı öfke karşısında tutunabilmeleri de beklenemezdi. Kadetler, seçimlerden birkaç gün önce, Sosyal Demokratların Duma'yı boykot ettiklerine dair asılsız bir söylenti çıkarttılar. Bu, Kadetler tarafından önceki seçim kampanyası sırasında da kullanılan eski bir hileydi.

Bir yandan sağ partiler ve Liberallerin hiçbir şansı yoktu, diğer yandan da Sosyalist-Devrimciler Duma'yı boykot ediyorlardı; bu bakımdan seçimlerde, işçi kategorisinde mücadele eden sadece Sosyal Demokrat Partisi'ydi. Mücadele asıl olarak, Bolşevikler ile Menşevikler arasında geçti. Fakat aynı zamanda, hesapta olmayan bağımsız adayların seçilmesi ve seçimlerin ilerleyen aşamalarında rol oynaması da mümkündü. Bu tür partisiz insanlar genellikle, partilerin destekledikleri adaylara karşı çıkarak, "bir kimsenin herhangi bir partinin direktifleriyle yönlendirilmemesini" ve "işçiler tarafından tanınan dürüst kimselerin seçilmesi" gerektiğini söylüyorlardı.

Bolşevikler bu yönelime ısrarla karşı çıkarak bu durumun işçi sınıfına zararlı olduğunu açıkladılar; bu tür partisiz insanların kesin karar ve ilkelerden yoksun olduklarını ve yanlış bir yola kolaylıkla sapabileceklerini vurguladılar. İşçi sınıfını, gerçek anlamıyla ancak işçi sınıfının kendi platformunu ve programını savunan, Duma'daki milletvekillerini denetleyen bir parti temsil edebilirdi.

Seçim tarihi yaklaştıkça mücadele kızıştı. Seçimlerin kesin olarak ne gün yapılacağı önceden bilinmiyordu. Bu, hükümetin hilelerinden biriydi: Seçim tarihini aniden saptayarak işçileri gafil avlamaya çalışan hükümet, bu sayede oy kullananların sayısını azaltmayı hedefliyordu.

St Petersburg'da işçi kategorisinde yapılacak seçimlerin ilk

aşaması olan delege seçimleri için 16 Eylül Pazar günü saptandı. Ne ki işçiler seçim tarihini ancak 14 Eylül Cuma günü öğrenebilmişlerdi, hatta bazı fabrikalarda cumartesi günü. Semyanikovski işletmesinde seçimlerin duyurusu, işletmede hiçbir işçinin bulunmadığı üç günlük bir tatil sırasında yapılmıştı.

Seçim tarihinin açıklanmasıyla birlikte hem Bolşevikler hem de Menşevikler bütün güçlerini harekete geçirdi. Yasa uyarınca, fabrika yönetiminin seçim toplantıları için yer sağlaması gerekirken birçok fabrikada bu yasal zorunluluğa uyulmadı. St Petersburg'daki en büyük işletmelerden birisi olan Obukhov'da, seçimler yapılamadı çünkü seçimler için belirlenen saatte, bütün binalar kapalıydı. İzhorski işletmesinde, seçim için salon tahsis edilmiş olmasına rağmen, içeri giriş için sadece on beş dakika süre tanınmıştı. On beşinci dakikadan sonra kapı kapatıldı, kilitlendi ve geç gelen işçilerin oylamaya katılmaları engellendi. Uluslararası bir yataklı vagon şirketi olan Halske ve Siemens'te ve daha pek çok işletmede, özellikle de kent sınırları dışındakilerde fabrika yöneticileri daha kestirmeden gittiler: İşçileri resmi seçmen listesine dahil etmediler. İşçiler bu durumu öğrendiklerinde ve seçim komisyonuna başvuruda bulunduklarında, artık çok geç kalındığı ve komisyonun işçilere haklarını yeniden kazandırmak için hiçbir şey yapamayacağı söylendi.

Seçim toplantılarının istedikleri şekilde sonuçlanmasını garanti altına almak için, yetkililer tarafından ayrıca bir dizi önlem alındı. Kimi yerlerde polis, delege olma olasılığı bulunan kişileri ve çok aktif durumdaki devrimci işçileri tutukladı. Polis ve fabrika yöneticileri de dahil yabancıların yasal olarak, seçim toplantılarında bulunma hakları yoktu. Fakat adet olduğu üzere polis baskısı devam etti, polis yürütülen faaliyetleri yakından izledi. Seçimlerin iptal edilmesi için bir gerekçe oluşturmak üzere bazı işyerlerinin yöneticileri, çalıştıkları sürenin karşılığında seçimlerde oy kullanma hakkını kazanan işçilerin listesini sunmadılar. Putilov fabrikasında seçimlerin hemen öncesinde, fabrika yönetimi atölyeleri bağımsız bö-

lümler haline getirdi ve tamircilerin, marangozların, boyacıların vs. ayrı ayrı oy kullanmaları gerektiğini ilan etti.

Bu birkaç örnek –buna benzer daha pek çok örnek aktarabiliriz– St Petersburg'daki delege seçimlerinin hangi koşullar altında gerçekleştirildiğini yeterince gözler önüne seriyor. İşçilerin oy kullanma haklarının kısıtlanması için her yerde fabrika yönetimleri hükümete aktif olarak yardım etti. Fakat bütün bu yöntemler boş çıktı. Sağın hiçbir adayının başarılı olamaması gerçeği bir yana, hemen her yerde işçiler, o zamanlar kitleleri ajite eden en yakıcı sorunlar üzerine önerilerde bulundular: Sendika delegelerinin, fabrika müfettişlerinin kongresine katılmalarına izin verilmeyişini protesto ettiler; sosyal sigorta konseyi seçimleri için derhal bir kongrenin toplanmasını istediler; genel politik sorunlarla ilgilendiler, vs. İşçi delegeleri seçimlerinin gidişatı, St Petersburg proletaryasının, bütünüyle devrimci bir konum kazandığını gösteriyordu.

Benim çalıştığım Nikolayevski Demiryolu araba tamir atölyelerindeki seçimler, St Petersburg'daki diğer fabrikalardaki seçimlere benzer bir biçimde gerçekleşti. Üç bin kişinin çalıştığı bu işletmedeki eskilere uzanan faaliyetlerimizin ayırt edici özelliği, devrimci öfkesiydi. Seçim toplantısı on bin kişinin sığabileceği kadar büyük atölyelerden biri olan "Yama"da yapıldı. 1905 Devrimi sırasında ve sonraki süreçte, önemli konular hakkında bütün bölgenin katıldığı büyük toplantılar düzenlenmişti. Seçimler için yayınlanan genel bir rapordan sonra yapılan seçim toplantısında, seçim kampanyasında yapılması gerekenler, Devlet Duması ve işçilerin seçimlere katılması gibi konular tartışıldı.

Seçimlerden birkaç ay önce, daha yaz ortalarında, parti örgütünün beni aday olarak önerdiğini öğrenmiştim. Seçim tarihi yaklaştıkça, adayların kimler olacağı sorusu fabrikanın bölümlerinde ve atölyelerinde ateşli bir biçimde tartışılmaya başlandı. Fabrikadaki bütün işçiler beni, eski faaliyetlerimden tanıyordu, bu bakımdan benim adaylığım genel bir kabul gördü; ezici bir çoğunlukla seçileceğim açıktı. Bolşevikler tarafından gösterilen

ikinci aday yoldaş Melnikov'du. Menşevikler'in gösterdikleri adayların yanı sıra bağımsız adaylar da çıktı.

Adaylar, ateşli tartışmalara konu oldu ve toplantılarda adayların nitelikleri üzerinde duruldu. Politik görüşlerinin yanı sıra, her adayın kişisel özellikleri, faaliyetleri, işyerindeki etkinliği, politik azmi vb. tartışıldı. Oylama kapalı olarak yapıldı ve oy sayma işlemi bittiğinde büyük bir çoğunluk tarafından seçildiğim görüldü. İkinci adayımız, yoldaş Melnikov da seçilmişti. Geri kalan adaylarsa, adam başı ikişer üçer oy almışlardı.

St Petersburg'da işçi kategorisinden seçilen seksen delegenin ezici çoğunluğu Sosyal Demokrattı. Pek çoğunun devrimci bir geçmişi vardı; polis tarafından işkenceye/baskıya uğramışlar, mahkemelerde yargılanmışlar ve uzak bölgelere sürgün edilmişlerdi. Ne var ki bazıları, partinin fraksiyonları arasındaki ayrım konusunda bir yargıya varmayıp iki fraksiyon arasında gidip gelmekteydiler. Bu bakımdan, Duma'ya seçilecek olan milletvekilinin belirleneceği seçimlerin ikinci aşamasında (üst-delegelerin belirlenmesi) kimin seçileceği belirsizdi.

Hem Bolşevikler, hem de Menşevikler, delegeler arasında etkili bir kampanyaya başlayarak tavrı netleşmemiş delegeleri kazanmaya çalıştılar. Üst-delegeler için yürütülen kampanya, delegeler için olandan daha zorlu idi. Burada da, Duma Seçim Yasaları, önümüze bir dizi engel çıkarttı. Delegeler arasında toplantı yapılmasına izin verilmiyordu. İşçi delegelerini sıkı bir takip altında tutarak diğer delegelerle temas kurmalarının önüne geçmeye çalışan polis, başka bir görüntü altında da olsa toplantı yapılmasına imkan bırakmadı.

Bu yüzden seçimlerin ikinci aşamasında, basın aracılığıyla yürütülen kampanyalar oldukça önemli bir yer tuttu. Pravda ve Luç*, kendi görüşlerinin propagandasını yaparak delegelere kendi adaylarına oy verme çağrısında bulundular. Her iki fraksiyon da kendi tezlerini dile getirirken, bu iki gazete ara-

* Menşeviklerin yayın organı; "Işık" anlamına geliyor. –çn.

sındaki polemikler, delege seçimleri sırasındakinden daha şiddetli bir hale geldi.

Menşevik-Tasfiyecilerin, Bolşeviklere yönelttikleri suçlamaların başında, "Bolşeviklerin işçi sınıfının birliğini bozduğu" geliyordu. Bu şekildeki birlik söylemleriyle Menşevikler, politik programlar düzeyindeki tartışmaları arka plana itmeye çalışıyorlardı. Çünkü, onlar bu konuda yenilgiye uğrayacaklarını önceden biliyorlardı. Menşevikler, program konusundaki tartışmalardan uzak durmaya çalışırken sürekli olarak "anlaşma", "birlik" ve "bağımsız adaylar"dan dem vurup ah vah ettiler.

"Bu zor durumda tek çıkar yol" diye yazdı Luç, "Sosyal Demokrat fraksiyonlar arasında bir anlaşmanın sağlanmasıdır, bu da olmazsa, Sosyal Demokrat delegeler arasında, delege kongrelerinde ortak hareket edilmesi ve –eğilimlerinden bağımsız olarak– Sosyal Demokrat delegeler arasından en azimlilerin kişisel niteliklerine bakılarak üst-delege olarak seçilmesi amacı doğrultusunda anlaşma sağlanmasıdır."

Bu, Menşevikler için gerçekten de tek çıkar yoldu, çünkü "en azimlilerin kişisel niteliklerine bakılarak seçilmesi" sloganı altında, politik bir platforma sahip olmayan bir kimsenin ve bunun yanı sıra temsilcilerin çoğunluğunu Menşeviklerin oluşturmadığı durumlarda da bir Menşevik'in seçilmesi mümkündü.

Menşeviklere meydan okuyan Pravda, işçi sınıfı saflarındaki bu mücadelenin korkulacak bir yönü olmadığını, böylesi bir mücadelenin işçi sınıfının birliğine zarar vermek şöyle dursun gelecekte onu güçlendireceğini yazdı.

"İşçilerin, Duma'daki Sosyal Demokrat *grubun hangi taktikleri izlemesi gerektiğine karar vermeleri zorunlu olduğundan, bu mücadele kaçınılmazdır. Bu mücadele –özellikle vurguluyoruz ki– işçi sınıfının birliğine en ufak bir zarar vermeyecektir, çünkü şimdiki soru şu ya da bu delegenin üst-delege olarak seçilmesidir. İşçiler birleşik biçimde hareket etmelidirler, edeceklerdir de. Fakat bu birlik için kesin olarak, seçilen*

işçi temsilcisinin işçilerin çoğunluğunun görüşlerini yansıtması gereklidir, azınlığınkileri değil."

Bolşevikler, toplantılarda her iki politik platformun tartışılmasından sonra oylamanın yapılmasını önerdiler. Menşevikler, buna kesin olarak karşı çıkıyorlardı; tartışmanın kendi aleyhlerine dönmesinden korkuyorlardı.

Üst-delegelerin seçilmesi için sürdürülen mücadeleyi Bolşevikler, Devlet Duması'nda oluşturulacak Sosyal Demokrat grubun taktiklerini belirleyecek olan politik platformlar arasındaki bir çatışma olarak değerlendiriyorlardı. Menşevikler ise, kişisel seçim ilkesini ileri sürerek, örneğin bağımsız adayların kişisel özelliklerini vurgulayarak bu mücadeleyi kazanmaya çalıştılar.

Bolşevikler ile Menşevikler arasındaki anlaşmazlıklar sadece liderler arasında değil, aynı zamanda parti saflarında, fabrika ve işyerlerinde ve delegelerin kendi aralarında da derinleşti.

Üst-delege seçimlerinden bir hafta önce ormanda, Porokhovye İstasyonu'ndan iki ya da üç verst* uzaklıkta, delegeler illegal bir toplantı gerçekleştirdi. Toplantıya 30 kadar delegenin yanı sıra, Bolşeviklerin St Petersburg Komitesi ile Menşeviklerin Örgütlenme Komisyonu'ndan birkaç temsilci katıldı. Partinin pek çok etkin üyesi toplantıda bulunduğundan, sorunlar en can alıcı biçimde sunuldu. Kavga, açıkta gerçekleştirildi. Bolşevikler, partinin programını yerine getirecek ve partinin direktiflerine uyacak yoldaşların üst-delege olarak seçilmesi gerektiğini ileri sürdüler. Tasfiyeciler ise, kendi duruşlarında ısrar ederek bir bölünmeden kaçınmak için, politik görüşlerine bakılmaksızın bireylerin seçilmesinin gerektiğini vurguladılar.

Bolşeviklerin St Petersburg Komitesi adına yoldaş Laşeviç konuştu. Her zamanki aceleciliğiyle, "Maskenizi indireceğiz. Birlik hakkındaki ikiyüzlü sözlerinizin ardında neler yattığını işçilere göstereceğiz" dedi.

* Verst: Rusça'da uzunluk birimi, 1 km'nin yaklaşık olarak üçte ikisi. –çn.

Beş saatlik yoğun tartışmanın sonrasında, bizim önerilerimiz mutlak çoğunluğu sağlamış, hazır bulunan delegelerin üçte ikisinin oylarını elde etmişti. Fakat Tasfiyeciler bu sonucu kabul etmeyi reddettiler.

Anlaşmaya varmak için sarf edilen bütün çabalar sonuçsuz kalmıştı, her iki taraf da diğer tarafın ileri sürdüğü değişik önerileri reddediyordu. Ortak bir hareket doğrultusu sağlamak için yapılan görüşmeler ilerlerken, bağımsız delegeler aynı taslak için girişimde bulunuyor ve partinin her iki fraksiyonu da, bunların desteğini kazanmaya çalışıyordu.

Üst-delegelerin belirlenmesinden önceki gün Menşevik delegeler, kendi önerilerinin kabul edilmemesi durumunda bölünme olacağı tehdidinde bulundular. Luç, üst-delegelerin seçilmesi sorununda anlaşma sağlanamaması durumunda, partinin her iki fraksiyonunun ortak adaylar belirlediği St Petersburg kent delegelerinin seçimi için de kendi adaylarını çıkartacaklarını yazdı. Şüphesiz, Menşeviklerin bu tehdidi, bizim kararlarımızı en ufak bir şekilde etkilemedi.

İşçi seçim konseyi 5 Ekim'de toplandı. Seçim boyunca yetkililer, engelleme yöntemlerini uygulamayı sürdürdü. Toplantı tarihi bir önceki günün akşamında duyuruldu, örneğin delegelerin biraraya gelmesinden birkaç saat önce; bu tavır, seçim konseyini bölmeyi amaçlıyordu. Bunun yanında, bir başka sürpriz de hazırlanmıştı. Bu duyurunun yapıldığı anda, bir dizi fabrika ve atölyeden seçilen delegeler seçime katılma hakkını kaybetmişlerdi. Seçim konseyinin toplanmasından bir gün önce, 4 Ekim tarihinde, 21 fabrika ve atölyedeki işçilere, seçtikleri delegelerin geçersiz sayıldığı tebliğ edildi. Nihayetinde, seçim konseyinin toplandığı anda da vali, Schliesselburg bölgesindeki sekiz kuruluştan seçilen delegeleri seçim dışı bırakttı. Bazı büyük fabrikaların delegeleri elenmişti ki bunlar arasında dokuz delege gönderen Putilov işletmesi ile üç delege gönderen Nevski Tersanesi de bulunuyordu.

Seçim konseyinde belirlenecek olan altı üst-delege için,

Bolşevikler ve Menşevikler kendi adaylarını çıkarttılar. Her ne kadar daha önceden hazırlanmış olsa da adaylarımızı tutuklanma riskiyle karşı karşıya bırakmamak için, listemiz seçim gününden önce basılmadı.

St Petersburg Kent Meclisi binasında toplanan seçim konseyi oturumunun geceyarısı başlaması planlanmıştı, fakat delegelerin çoğunluğu bir saat öncesinde toplantıya geldiler. Delegeler birbirleriyle tanıştılar ve kimin Bolşevikleri, kimin Menşevikleri destekleyeceklerini öğrenmeye çalıştılar.

St Petersburg Vali Yardımcısı Demkin, hükümet tarafından konseyin resmi sözcüsü olarak atanmıştı. Kara Yüzler'in en kötülerinden biriydi ve polislik görevlerini sonuna kadar yerine getirmeye çalışıyordu. Demkin, zaten yeterince sınırlandırılmış olan seçimleri elinden geldiğince engellemeye çalışıyordu. Seçim anından önce adayların listesinin tartışılması için verilen süre, sadece bir saatti.

50 delegenin beş ya da altısını partisizler oluştururken geriye kalanlar Sosyal Demokratlardı, Menşevik ya da Bolşeviklerdi. Delegelerle sınırlandırılmış bu buluşma, iki fraksiyon arasındaki mücadelenin son aşamasıydı. Şimdi karar verilecek ve üst-delegeler belirlenecekti. Tartışma son derece şiddetliydi; her grup kendi aday listesini ve kendi programını sundu. Uzlaşma kaygısı kalmamıştı artık. Konuşmalar, belirli nedenlerden ötürü nasıl oy kullanacağına henüz karar vermemiş delegelerin desteğini kazanmayı hedefliyordu.

Menşeviklerin itirazlarına rağmen, seçim programı sorusunu gündeme getirmeyi başardık. Menşeviklerin temsilcilerinden biri konuştu önce. Bir Bolşevik yanıt vermeye başladığında Demkin salona girdi, tartışmayı kesti ve bizlere oy verme işlemine başlamamızı söyledi.

Oylama gizli yapıldı; oyların tasnifi ve seçim prosedürünün tamamlanması iki saatten fazla sürdü. Seçilenlerin hepsi Sosyal Demokrattı, dört tanesi Pravda'nın yayınladığı listedendi.

Seçimlerin yapıldığı ortam ile fabrika ve atölyelerin yarı-

sından seçilen delegelerin aceleyle "elenmesi", St Petersburg işçilerini öfkelendirdi. Hükümet fazla ileri gitmişti. İşçiler, güçlü bir protesto hareketiyle yanıt verdiler.

İlk harekete geçen Putilov fabrikası oldu. Seçim günü olan 5 Ekim'de, yemekten sonra tezgahlarına dönmek yerine atölyelerde toplanan işçiler, grev ilan ettiler. Fabrikanın tamamı –yaklaşık 14 bin işçi– dışarı çıktı. Öğleden sonra saat üçte, binlerce işçi fabrikayı terk etti ve devrimci marşlar söyleyerek Narvski Kapısı'na doğru yürüyüşe geçti, fakat polis işçileri dağıttı. Hareket Nevski Tersanesi'ne sıçradı, orada 6500 işçi bir miting ve politik gösteri örgütledi. Pale ve Maxwell atölyeleri ile Alekseyev doğrama-marangozluk işçileri vb. de harekete geçti. Daha sonraki gün, Erickson, Lessner, Heisler, Vulcan, Duflon, Phoenix, Cheshire, Lebedev ve diğer fabrikaların işçileri grevdeydiler.

Grev kısa sürede St Petersburg'un tamamına yayıldı. Grev, seçilen delegelerin geçersiz ilan edildiği fabrikalarla sınırlı değildi; başka pek çok fabrika da greve katıldı. Miting ve gösteriler düzenlendi. Birkaç fabrika protestolarını, seçimlerin iptali ile sendikalar üzerindeki baskılara karşı tepkileriyle birleştirdi. Grev tamamen politikti; hiçbir ekonomik talep formüle edilmedi. On gün içerisinde 70 bini aşkın kişi harekete katıldı. Gösterilerde işçiler, oy haklarından vazgeçmeyeceklerinin yanı sıra seçimlerin ne anlama geldiği ve Duma'ya seçilecek milletvekillerinin işlevinin neler olduğunun bilincine vardıklarını açıkça vurguladılar.

Hükümet, işçileri oy kullanma hakkından yoksun bırakamayacağını anladı. İlgili fabrikalarda seçimlerin birinci aşamasının yapılacağını açıklamak zorunda kalıncaya değin grevler yayılmaya devam etti. Daha önceden delege seçimlerine katılmayan pek çok fabrika ve atölye yeni listeye dahil edildi. Bunun üzerine üst-delege seçimleri iptal edildi ve yeni delegelerin seçilmesinden sonra seçimler yeniden yapıldı. Bu, işçi sınıfının ve özellikle de devrimci sınıf bilinciyle donandığını gösteren St Petersburg proletaryasının çok büyük bir zaferiydi.

Yirmiden fazla işletme için ek seçim tarihi olarak 14 Ekim Pazar günü saptandı. Pravda ve parti örgütümüz, ilk seçimlerde olduğu gibi yine güçlü bir propaganda kampanyası yürüttü. Seçimler yapılırken işçilerin seçim haklarından yoksun tutulduklarına dair protestoları da devam ediyordu. Fabrika ve atölyelerde yapılan toplantılar, devrimci düşüncelerin yaygınlaştığını ve seçim kampanyasına gösterilen ilginin arttığını gösteriyordu.

"Elenmiş" işyerlerinde çoğunlukla aynı kişiler aday gösterildi fakat bu sefer, Bolşeviklerin önerdikleri gibi, uymaları gereken ilkeler saptandı. Bu ilkeler hemen her yere, hatta Menşeviklerin seçildiği bazı fabrikalara bile uyarlandı. Bir Bolşevik ile iki Menşevik'in seçildiği Semyanninkovski fabrikasında Menşevikler, saptanmış ilkelere sağcı bir Menşevik sloganını da içeren bir metni eklemeye çalıştılar. Bu metin, ezici bir çoğunlukla reddedildi ve bizim önerilerimizi içeren taslak, hiçbir değişikliğe uğramadan kabul edildi.

Binlerce işçi tarafından kabul gören Bolşeviklerin ilkeleri, delegelik için yapılan ilk seçimlerin geçerli sayıldığı fabrika ve atölyelere de uyarlandı.

Bu yeni delegeler seçilir seçilmez, işçi seçim konseyi için altı üst-delegenin belirleneceği seçim konseyi toplantısının tarihi saptandı. Fakat bu sefer, konseyin toplantısından önce ortak aday listesi çıkarılması için bir anlaşma zemini arama olanağı yoktu. İki fraksiyon arasındaki tartışmalar, daha öncekiler gibi sertti; hem Menşevikler, hem de Bolşevikler eski duruşlarını koruyor ve herhangi bir uzlaşmayı reddediyorlardı.

İkinci seçim konseyi, ilk toplantıda hazır bulunanların neredeyse iki katı delegenin katılımıyla 17 Ekim'de toplandı; toplam delege sayısı seksene yakındı. Seçim konseyinin resmi sözcüsü olan Demkin üzerinde, grevlerin ve protesto gösterilerinin etkide bulunduğu açıktı. Bu sefer tartışma, dört saatten fazla sürdü. Seçim platformunun tartışılması sırasında, işçi sınıfının önerdiği bütün devrimci görevler çözüme ulaşıncaya kadar tartışıldı. Bolşevikler ile Tasfiyeciler arasındaki tar-

tışmalar yeniden alevlendi.

Delegeler bunun üzerine politik gösteri düzenleme kararı aldılar ve güncel politik sorunlar hakkında çözüm önerilerinde bulundular. Balkan Savaşı'nı protesto; Duma'ya seçilecek temsilciye, sürgün edilmiş İkinci Duma üyelerinin durumunun tekrar görüşülmesini sağlamak yükümlülüğünün getirilmesi ve Karadenizli gemicilere* verilen cezaların protesto edilmesi gibi öneriler kabul edildi. Delegeler aynı zamanda, ikinci kent seçim kategorisi seçmenlerine, "halkın çıkarlarının azimli, devrimci ve korkusuz biricik savunucusu; politik baskılara karşı, bütün ulusların haklarından ve tam bağımsızlıklarından yana olan tek savaş örgütü olarak" Sosyal Demokrat Parti'nin adaylarını destekleme çağrısında bulundu. Toplantı sonunda, Bolşeviklerin önerdiği gibi, St Petersburg işçilerinin kendi delegelerine önerdiği ilkeler oybirliğiyle kabul edildi. Bu talimatların taslağı yoldaş Stalin tarafından belirlenmişti ve daha önce söylediğim gibi, delegelerin seçilmesi için yapılan seçimlerde uygulanmıştı. Bu kararlar, Duma'nın devrimci propaganda için bir kürsü olarak kullanılmasının önemini vurgularken Duma'daki St Petersburg milletvekilinin ve Sosyal Demokrat grubun, işçi sınıfının "bütün" talepleri için mücadele etmesini istiyordu.

Delegelerin, hiçbir ekleme ya da değişikliğe uğramadan kabul ettiği kararların tam metni aşağıdadır:

> "1905 hareketi tarafından ileri sürülen Rusya halkının istekleri, gerçekleşmemiş olarak duruyor.
>
> Gericiliğin gelişmesi ve 'rejimin yenilenmesi', bu istekleri karşılamak bir yana, daha da acil bir hale getirmiştir.
>
> İşçiler sadece grev hakkından yoksun bırakılmış değiller –grev yaptıklarında işçilerin işten atılmamasını sağlayacak hiçbir güvence yoktur. İşçiler sadece sendikalarda örgütlenme ve toplantı yapma hakkından da yoksun bırakılmış değiller –sendikalarda örgütlendiklerinde de tutuklanmalarını engelleyecek

* 1905 Devrimi sırasında Potemkin Zırhlısı ayaklanmasına katılan denizciler. –çn.

hiçbir güvence yoktur. İşçiler aynı zamanda, Duma için seçilme hakkından da yoksunlar; böyle yapmaları durumunda, birkaç gün önce Nevski Tersaneleri'nde ve Putilov fabrikalarından işçilerin "diskalifiye" edilmeleri gibi, ya "diskalifiye" edilecekler ya da sürgüne gönderilecekler.

Büyük toprak sahiplerinin ve yerel polis şeflerinin insafına bırakılmış olan on milyonlarca köylünün açlık çekmesi, bütün bunların dışındadır.

Tüm bunlar, 1905'teki taleplerin gerçekleştirilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Rusya'daki ekonomik yaşamın durumu, yaklaşan sanayi krizinin daha şimdiden görülebilen işaretleri ve geniş köylü yığınlarının daha da yoksullaşması 1905'teki hedeflerin gerçekleştirilmesini her zaman olduğundan daha acil kılmaktadır.

Bu yüzden, Rusya'nın, belki de 1905'tekinden çok daha kapsamlı kitlesel hareketlerin öngününde olduğunu düşünüyoruz. Bu durum, Lena Olayları* ve "diskalifiyelere" karşı gerçekleştirilen protesto grevleri tarafından doğrulanmıştır.

1905'te olduğu gibi, Rusya toplumunun en ileri sınıfı olan Rusya proletaryası, yine hareketin öncülük rolünü oynayacaktır.

Onun (Rusya proletaryasının –çev.) mümkün olan tek müttefiği, Rusya'nın feodalizmden kurtulması kendisi için hayati bir sorun olan yoksul köylülüktür.

Halkın gelecekteki eylem biçimleri olarak, eski güçlerle ittifak arayışı içindeki liberal burjuvaziye ve feodal düzene karşı iki cephede savaşmayı göz önünde bulundurması gerekmektedir.

Halk hareketinin öncüsü olarak işçi sınıfının görevini layıkıyla yerine getirebilmesi için, daha ileri bir örgütlenme düzeyiyle ve kendi çıkarlarının bilinciyle silahlandırılması gerekmektedir.

Şimdiki koşullar altında Duma kürsüsü, geniş proletarya kitlelerini örgütlemek ve aydınlatmak için en iyi araçlardan birisidir.

İşte bu amaç doğrultusunda temsilcimizi Duma'ya gönderiyoruz; ona ve Dördüncü Duma'daki Sosyal Demokrat grubun tamamına, kendi taleplerimizin Duma kürsüsü aracılığıyla yay-

* Lena Olayları: Urallardaki Lena altın yataklarında çalışan 6 bin işçi, 4 Nisan 1912'de greve çıktı. Askerlerin grevcilere saldırısı sonucunda 150 kişi öldü, 250 kişi de yaralandı. –çn.

ginlaştırılması ve Devlet Duması'ndaki yasa çıkartma sürecinde rol alınmaması görevlerini yüklüyoruz.

Dördüncü Duma'daki Sosyal Demokrat gruba ve özel olarak da kendi vekilimize, Kara Duma'nın düşman kampı karşısında işçi sınıfının bayrağını yüksekte tutma çağrısında bulunuyoruz.

Sosyal Demokrat grubun üyelerinin Duma kürsüsünden gür bir şekilde, proletaryanın nihai amaçlarını dile getiren, 1905'in taleplerini tam ve kesintisiz ifade eden, halk hareketinin önderi olarak Rusya işçi sınıfını ortaya koyarken "halkın özgürlüğü" davasının ihanetçisi* olarak liberal burjuvaziyi teşhir eden seslerini duymak istiyoruz.

Dördüncü Duma'daki Sosyal Demokrat gruba, çalışmalarını yukarıdaki ilkelere dayandırarak, kenetlenmesi ve birlik halinde hareket etmesi çağrısında bulunuyoruz.

(Duma'daki Sosyal Demokrat grup –çev.), geniş kitlelerle sürekli temas halinde bulunarak güç toplasın. Rusya işçi sınıfının politik örgütüyle omuz omuza yürüsün."

Bolşeviklerin önerilerinin hiçbir değişikliğe uğramadan karar haline gelmesi gerçeğine rağmen, seçimlerde iki ayrı aday listesi –Bolşevik ve Menşevikler– sunuldu. Daha önceki seçim konseyinde olduğu gibi, oylama yine gizliydi. Sadece beş aday, mutlak çoğunluğu sağlayabildi: Bolşeviklerden Kostyukov ve ben; Menşeviklerden ise Gudkov, Petrov ve Sudakov. Ertesi gün bir oylama daha yapıldı ve iki Bolşevik, İgnatyev ile Zaitstev listenin en üst sırasında yer aldılar. Çekilen kura sonucunda Ignatyev üst-delege olarak belirlendi.

Seçimlerin ikinci ayağı, her biri üst-delegelerin üçer tanesini denetleyen Bolşeviklerin ve Menşeviklerin eşit oranda temsiliyetiyle sonuçlandı. Parti üst-delegelerden, Duma temsilciliği için onayladığı aday dışındaki bütün üst-delegelerin adaylıktan çekilmesini ve çoğunluğun kararlarına uymasını istedi.

Pravda'da seçimlerin sonuçlarını değerlendiren yoldaş Stalin, Bolşeviklerin önerdikleri ilkelerin onaylanmasının Du-

* Anayasal Demokratlar olarak da bilinen Kadet Partisi'nin kendisine yaptığı bir dolaylı gönderme ise, 'Halkın Özgürlüğü Partisi' idi.

ma'ya kimin seçileceğini açıkça gösterdiğini vurguluyordu:

"Tasfiyeciler sorunu gözlerden uzak tutmaya çalışsalar da, en önemli konuda, ilkeler konusunda delegelerin isteği oldukça belirgindi. Delegeler ezici bir çoğunlukla, Pravda'nın ilkelerini Duma'ya gidecek temsilciye uyarladılar... Bu kararların, Tasfiyecilerin platformundan radikal olarak ayrıldığı, aslında tamamiyle Tasfiyecilik karşıtı olduğu açıktır. Sorun şudur: Eğer milletvekilliği için Tasfiyeciler kendi adaylarını göstermek isterlerse, delegelerin kararına göre milletvekilini bağlayan kararlarlar ne olacak?"

Ne var ki Tasfiyeciler, delegelerin açıkça ifade edilmiş isteklerine pek önem vermediler. Onlar sonuçlara bakmaksızın kendi adaylarını göstermeyi ve adaylarının seçilmesini sağlamak için her türlü yöntemi kullanmayı düşünüyorlardı.

Üst-delegelerin seçilmesiyle milletvekili seçimi arasındaki kısa süre, parti komiteleri ile üst-delegeler arasında sürekli görüşmelerin yapılması için kullanıldı. Her şey, işçilerin çoğunluğunun Bolşevikleri desteklediğine işaret ettiği için; Duma'ya seçilecek kişinin yalnızca bir Bolşevik olabileceğini gösterdik. Seçimlerin ilerleyen aşamaları bizim lehimize gelişti. Birinci seçim konseyinde, üst-delegelerin dördü bizim listemizdenken geriye kalan iki kişiden sadece biri tam anlamıyla Menşevikti, çünkü sonuncu kişi Menşeviklere seçimlerden sonra katılmıştı. Talimatların onaylanmasının gösterdiği gibi, ikinci konsey de Bolşeviklere sempati duyuyordu. St Petersburg işçilerinin çoğunluğunun isteklerinin yanlış olarak yansıtılmasını önlemek için, oyların tesadüfi dağıtılmasına karşı çıkmakta ısrar ettik.

Tezlerimizin, Tasfiyeciler üzerinde en ufak bir etkisi bile olmadı. Hatta ilgili sorun hakkında kura çekilerek karara varılması ve böylece de birliğin sağlanması biçimindeki Bolşeviklerin önerisini bile reddettiler. Taraflar arasında uzlaşma sağlanmadı ve iki taraf da bölge seçim konseyine, Duma'ya kendi adaylarını göndermek amacıyla gitti.

Konsey, 20 Ekim'de toplandı. St Petersburg seçim çevresi-

ni temsil etmek üzere 4 milletvekili seçilecekti: Biri köylüler için, iki tanesi toprak sahipleri ve konut sahipleri için, sonuncusu da işçiler için. Konsey, sözü edilen bu kategorileri temsil eden 66 üst-delegeden oluşuyordu. İlerlemeciler ve Oktobristler çoğunluktaydı ve Sağcılarla Milliyetçilere karşı ittifak oluşturmuşlardı.

Hükümet tarafından belirlenen resmi sözcü Prens Saltikov, seçim sürecine ilişkin kural ve düzenlemeleri okudu, üst-delegelerin listesini kontrol etti ve milletvekilliği seçimine geçilmesini önerdi. Üst-delegelerin dördünün İlerlemeci ve birinin de Sağcı olduğu köylüler kategorisinden bir milletvekili seçildi. Seçilmesi durumunda, işçileri ilgilendiren kararlarda Sosyal Demokrat grupla birlikte oy kullanması koşuluyla, İlerlemeci adayı destekleme kararı almıştık. İlerlemecilerin gösterdiği aday seçildi. Konut sahipleri kategorisinde de bir İlerlemeci başarılı olurken, toprak sahiplerini temsil etmek üzere bir Oktobrist seçildi.

Konsey daha sonra, işçi milletvekilinin seçimine geçti. İşçi üst-delegelerin tamamı, hem Menşevikler hem de Bolşevikler, oy kullandı. Oylar sayıldığında, 29'a karşı 34 oy alarak benim seçildiğim açıklandı. Tasfiyeciler, oldukça az oy almışlardı.

Başarısızlıklarına öfkelenen Tasfiyeciler, seçimlerin yapılış tarzı hakkında bir iftira kampanyası başlatarak yenilgilerinin güçsüz oldukları anlamına gelmediği yolunda açıklamalarda bulundular.

3
DÖRDÜNCÜ DEVLET DUMASINDA SOSYAL DEMOKRAT GRUP

Devlet Duması, St Petersburg seçimlerinden bir ay sonra açıldı. Bu bir aylık süre, Sosyal Demokrat grubun oluşturulması hazırlıkları ile bizim grubumuzun faaliyetlerine ilişkin diğer hazırlık çalışmaları için kullanıldı.

Duma'daki faaliyetler, işçi milletvekillerine yüklenen görevlerin sadece küçük bir bölümünü oluşturuyordu; onların işlerinin asıl çoğunluğu Duma dışında gerçekleşiyordu. Seçimlerin hemen ardından, ben de bu işlerle yoğun olarak ilgilenmeye başladım ve Pravda için çalışmak gibi yeni parti ve sendika görevleriyle karşılaştım.

Yönetim bürosunu her gün ziyaret etmem kararlaştırıldığı için, Pravda ile yakın temasa geçtim. O dönemde Pravda, illegal olarak yaşayan ve son seçim kampanyasını örgütlemek ve Duma grubunun örgütlenmesi için hazırlık yapmaktan dolayı gıyabında ceza verilen yoldaş Stalin tarafından yönetiliyordu.

Stalin, buluşmamızda Merkez Komitesi ile işçi milletvekilleri arasında Duma'nın açılmasından önce bir konferans düzenlenmesinin gerekliliğini gündeme getirdi. Böylesi bir konferans, yurtdışında düzenlenmek zorundaydı şüphesiz.

Konferansta, Duma grubundaki Bolşevik fraksiyon için eylem planı çıkartıldı ve bizim gelecekteki faaliyetlerimizle ilgili bir dizi konu tartışıldı. Daha başlangıçtan itibaren Stalin'in işçi milletvekillerinin Merkez Komitesi ile yakın temasta bulunmasının gerekli olduğu şeklindeki önerisini tamamen benim-

semiştim. Ne var ki, konferansın Duma'nın açılışından önce toplanmasını sağlayamadık. Konferansın, Duma'nın çalışmalarına ara verdiği döneme kadar ertelenmesi kararlaştırıldı; böylece konferansa daha sistemli bir biçimde hazırlanmak mümkün olabilecekti.

Stalin yoldaşla hem Pravda'nın yönetim bürolarında, hem de başka yerlerde buluşuyorduk. Stalin, polis ajanlarından kaçınmak için kıyafetini değiştirmiş halde sık sık benim apartmanıma gelirdi. Bu başlangıç döneminde yoldaş Stalin'in tavsiyeleri, bana ve diğer işçi milletvekillerine çok yardımcı oldu.

Pravda bürolarına yaptığım günlük ziyaretler sırasında, kentin değişik mahallelerinden gelen işçi örgütleri temsilcileriyle karşılaşıyor ve işçilerin ruh halini gözlemliyordum. İşçiler, fabrika ve işyerlerinde olup bitenleri, legal ve illegal örgütlerin işleyiş tarzını, faaliyetlerini anlatıyorlardı. Devrimci işçilerin temsilcileriyle yapılan toplantı ve konuşmalar, Duma'da yürüteceğim faaliyetler için bana çok büyük malzeme sundu.

İşçiler, kendi çıkarlarının gerçek savunucuları olarak gördükleri milletvekilleriyle yakın ilişkilerini sürdürdüler. Basında seçim sonuçları yayınlanır yayınlanmaz değişik fabrikalardan işçiler çok farklı istek ve sorunlarla bana başvurmaya başladılar. Fabrikalardan işçilerle buluşabilmek ve öte yandan da Pravda bürosuna daha yakın olabilmek için, kentin merkezinde yaşamam şart olmuştu. İşten çıktıktan sonra, Devlet Duması'na yakın olan Shpalernaya Caddesi'nde bir apartman dairesi kiraladım ve Nevskaya Zastava'nın ötesindeki eski evimden bu daireye taşındım.

Fabrikada çalışırken bile beni gözetleyen polis ajanları, delege seçildiğimde daha sıkı çalışmaya başlamış; üst-delege seçilince sayıları artmış ve şimdi ise her adımımı izleyip bütün ziyaretçilerimi takip ederek apartmanımı kuşatmışlardı.

Her gün, sadece St Petersburg'tan değil başka kentlerden de uzun mektuplar alıyordum, pek çok işçi benimle görüşme talebinde bulunuyordu. İşçilerle diyaloğumu sürdürebilmek için, evimde ziyaretçi kabul ettiğim saatleri Pravda'da yayın-

ladım. Çok sayıdaki ziyaretçinin bir bölümü değişik örgütler adına isteklerde bulunurken diğer bir bölümü de kişisel sorunlar için geliyordu.

Konuşmalar ve mektuplar, işçilerin yaşantısının bütün özelliklerine değiniyordu. Başarılan işler ve sendikalar üzerindeki baskılar, grevler ve lokavtlar, işsizlik ve polis baskısının yeni durumları gibi konularda bilgilendiriliyordum. Tutuklananlar için aracılık yapmam isteniyordu; kendileri için mali ve maddi yardım sağlamamı isteyen sürgünlerden çok sayıda mektup alıyordum. Kişisel sorunları için gelenler arasında, kendilerine iş bulmak için yardımcı olmamı isteyenler bile çıkıyordu. Çoğu zaman ziyaretçiler, Duma ve Duma'nın çalışmaları hakkında konuşmak istiyorlar, kendi görüşlerini açıklıyor ve tavsiyelerde bulunuyorlardı.

Bütün mektupları kısa sürede yanıtlamak ve isteklerle ilgilenmek gerekliydi. Bazı durumlarda dilekçeler hazırlamak ve değişik hükümet kurumlarıyla görüşmek zorundaydım. Bunların hepsi çok zaman alıyordu; Duma'nın açılmasından önce bile günlerim tamamen doluydu.

Telgraflardan ve yerel kaynaklardan, Rusya'daki seçim sonuçlarını aşama aşama öğrenmiştik; çok yakında Duma'daki Sosyal Demokrat grubun yaklaşık konumu bilinir olacaktı. Fakat, gelen bazı bilgiler, yeterince güvenilir ya da kesin değildi. Örneğin İrkutsk'dan milletvekili seçilen Mankov'un kim olduğu belli değildi. Sibirya'nın denize yakın bölgelerinden bir Sosyal Demokrat'ın milletvekili seçildiği haberinin yanlış olduğu ortaya çıktı; seçilen kişinin Sosyal Demokrat değil, Trudovik olduğu öğrenildi daha sonra. Genelde, seçimlerin atmosferi yüzünden resmi telgraf ajansından elde edilen bilgilerin hiçbiri güvenilir değildi. Telgraflarda çoğu zaman, bir "solcu"nun seçildiği bildiriliyor ama hangi partiden olduğu belirtilmiyordu.

Milletvekili seçilenlerin gerçekte kimler olduklarını ancak St Petersburg'a gelmelerinden sonra öğrenebiliyorduk. Bir St Petersburg milletvekili olarak, Pravda'da bir çağrı yayınlattım; St

Petersburg'a gelen bütün Sosyal Demokrat milletvekillerini Duma'da grup oluşturulması konusunu tartışmaya davet ettim. Onlara, adresimi, Pravda'nın yönetim bürosundan almaları çağrısında bulundum. Bu duyuru, milletvekillerinin derhal Pravda ile temasa geçmelerini ve böylece de Bolşevik organın yönetimi altına girmelerini sağlamayı amaçlıyordu. Bu yüzden St Petersburg'da Sosyal Demokrat milletvekillerinin ilk toplantı yeri Pravda'nın yönetim bürosuydu. Milletvekilleri böylece Duma'ya gitmeden önce Pravda'ya uğramış oluyorlardı. Menşeviklerden Chkheidze ve Skobelev de Pravda'yı ziyaret ederek Bolşeviklerle "dostça" ilişkiler kurmaya çalıştılar.

Sosyal Demokrat milletvekillerinin çoğunluğunun St Petersburg'a gelmesinden sonra, milletvekillerinin geldikleri değişik bölgelerdeki düşünceler ve kararlarla ilgili bilgi alışverişini sağlamak amacıyla konferanslar düzenlendi. Başlangıçta toplantılarımızı Taurida Sarayı'nda, daha sonralarıysa kendi binamızda yaptık. Duma grubu "Rozhdestvenskaya Caddesi No:39" adresinde dört veya beş odalı bir apartman dairesi kiraladı. Bu karargahı derhal kuşatmaya alan polis, girişleri ve pencereleri sürekli olarak gözetledi.

İkinci ve Üçüncü Dumalarda olduğu gibi, Dördüncü Duma'da da Sosyal Demokrat grup, hem Bolşevikleri hem de Menşevikleri içermek üzere birleşik bir grup olarak çalışmalarına başladı. Fakat daha öncekilerin aksine, iki grup arasında şiddetli bir çatışma hemen başlangıçta patlak verdi. Üçüncü Duma, vahşi bir gericiliğin yaşandığı, devrimci mücadelenin geri çekildiği bir dönemde açılmıştı; buna karşılık Dördüncü Duma seçimleri, işçi hareketinin büyük bir sıçrama gösterdiği koşullarda yapılmıştı. Devrimci mücadeleye tekrar atılan işçi sınıfı, tasfiyeci eğilimlerden hızla arınıyordu. İşçi kategorisindeki seçimlerde, Bolşeviklerle Menşevikler arasındaki mücadele olağanüstü bir biçimde alevlenmişti ve bu mücadelenin Sosyal Demokrat grup içerisinde devam etmesi normaldi. Yapılan ilk toplantı, grubun Bolşevik ve Menşevik kesimleri arasındaki derin karşıtlığı açığa çıkarttı.

Grubun ilk toplantısı, Duma'nın açılmasından kısa bir süre önce gerçekleştirilmişti. Menşevikler, grupta çoğunluğu oluşturmanın avantajını kullanarak grubun yönetim organındaki koltukların çoğunluğunu almaya kalkıştılar. Fakat onları, koltukların yarıya yakınını Bolşeviklere bırakmaya zorladık. Bir Menşevik olan Chkheidze başkan; Bolşevik olan Malinovski ise başkan yardımcısı seçildi. Bir diğer Menşevik, Tulyakov, sayman oldu. Yönetim organının diğer iki üyesiyse Bolşeviklerden Petrovski ile Menşeviklerden Skobelev idi.

Sosyal Demokrat grup, 14 kişiden oluşuyordu; altısı Bolşevik, yedisi Menşevikti. Grubun sonuncu üyesi olan Varşova milletvekili Jagello, Menşevikleri destekliyordu. Menşeviklerin küçük bir farkla olsa da çoğunluğu oluşturmaları, ilk bakışta işçi sınıfının çoğunluğunun desteğini aldıkları yolunda iddiaları doğrular gibiydi. Ne var ki, bu iddia doğru olmaktan uzaktı. Seçim sonuçlarının dikkatlice incelenmesi; Bolşeviklerin, yalnızca işçilerin gerçek öncüleri olduğunu değil aynı zamanda Devlet Duması'nda işçi sınıfının biricik azimli temsilcilerinin de Bolşevik milletvekilleri olduğunu gösteriyordu.

Sanayinin en fazla geliştiği altı bölgede işçi kategorisinde yapılan seçimlerin tamamı Bolşeviklerin zaferiyle sonuçlanmıştı. Buna karşılık Menşevik milletvekilleri, sınıf dışı unsurların yoğun olarak bulunduğu yerlerden, özellikle de nüfusun çoğunluğunu küçük burjuvazinin oluşturduğu sınır bölgelerinden seçilmişlerdi. Söz konusu bölgelerde işçi sınıfının dağılımı, işçi sınıfının kime oy verdiğini gösteriyordu. İşçi sınıfı kategorisinde seçimlerin yapıldığı altı bölgede, (fabrika ve madenlerde) 1.008.000 işçi bulunmaktaydı. Menşeviklerin galip çıktığı sekiz bölgedeyse 214.000 işçi vardı; işçilerin oy kullanma hakkından yoksun bırakıldıkları Bakü bölgesinin de dahil edilmesi durumunda bu rakam 246.000'i buluyordu. Bu rakamlar, gerçekte Bolşeviklerin, Menşeviklerin temsil ettiklerinin beş katı kadar işçiyi temsil ettiğini açıkça gösteriyordu. Duma'daki Sosyal Demokrat grubu oluşturan güçler arasında böylesi bir oran, ancak işçi sınıfının temsil edilmesini kısıtlamak için özel olarak tasar-

lanmış bir seçim sistemiyle mümkün olabilirdi.

Kitleler arasında Bolşeviklerin ağır basan etkisi, ancak, işçi seçim konseyleri tarafından Duma'ya gönderilen milletvekili sayısının önceki Dumalardakilerle karşılaştırılmasıyla kanıtlanabilir. İkinci Duma'da, on iki Menşevik ve on bir Bolşevik milletvekili işçi seçim konseyleri tarafından seçilmişti; Üçüncü Duma'da bu rakamlar eşitti. Dördüncü Duma'daysa işçiler tarafından sadece altı milletvekili seçilmişti, fakat bunların hepsi de Bolşevikti. Rus Sosyal Demokrat Partisi'nin Londra Kongresi'yle zamandaş olan İkinci Duma'da, partinin çoğunluğu kesinlikle Bolşevikti; Dördüncü Duma'daysa Bolşeviklerin, devrimci işçilerin en azından dörtte üçünün desteğini aldıkları kuşku götürmezdi.

Duma'daki Sosyal Demokrat grubun bileşiminin, partinin genel bileşimini yansıtmaması gerçeği, tesadüf değildi. Bütün burjuva ülkelerdeki parlamenter işçi partilerinin oportünist/fırsatçı karakteri hep aynıdır. Bu durum kısmen, herhangi bir burjuva rejiminde en ilerici, devrimci işçilerin haklarını kısıtlamaya yönelik seçim sisteminden kaynaklanır. Kısmen de, küçük burjuvalar, büro çalışanları ve hepsinden önemlisi entelektüeller gibi sosyalist partilerin proleter olmayan unsurları tarafından gerçekleştirilen parlamenter faaliyetlere uyum ve ilgi gösterilmesinden.

Grubun Bolşevik kanadının tamamı, Duma'ya doğrudan fabrika ve atölyelerden gelen işçilerden oluşurken, yedi Menşevik'in üçü entelektüeldi: Chkheidze gazeteciydi, Skobelev mühendis, Chkhenkeli ise avukat. Bu üçü, daha önceki Dumalara da Menşevikleri gönderen Kafkasya'dan seçilmişti. Menşeviklerin Kafkasya'da istikrar kazanmalarına yol açan belirleyici faktör, çarlık hükümetinin izlediği Ruslaştırma politikasına karşı olan yerel muhalefet idi. Kafkasya seçimleri, özellikle de, Menşeviklerin küçük burjuvazinin oylarına duyduğu gereksinimin düzeyini göstermişti. İşçi olan dört Menşevik milletvekili ise yine sınır bölgelerinden seçilmişlerdi: Buryanov, Kırım'dan; Tulyakov, Don bölgesinden; Khaustov,

Ufa'dan; ve Mankov, Irkutsk'tan seçilmişti. Politik olarak geri olan ama hükümetin şovenist baskılarına karşı milliyetçi bir muhalefet geliştiren seçmenlerin desteği, bu milletvekillerinin başarısına çok büyük katkı sunmuştu.

Mankov'un seçilmesi aslında, işçi sınıfından seçmenlerin isteğine rağmen gerçekleştirilmişti. Irkutsk bölge seçim konseyi toplantısına, yirmi üst-delegeden sadece on ikisi katılmıştı. Kalan sekiz kişi "diskalifiye" edilmişti ve bunları yenilemek için yeni seçimler yapılmamıştı. Seçim hilesi, Irkutsk işçilerinin kendi adaylarını seçmelerini engellemiş ve Mankov, tasfiyeci görüşlerinin işçiler tarafından reddedilmesine rağmen, beklenmeyen bir biçimde başarılı olmuştu. Irkutsk işçileri, Mankov'un St Petersburg'a vardığı sırada Mankov'un seçilmesi karşısındaki protestolarını Duma'daki Sosyal Demokrat gruba iletmişlerdi. Bir ara Mankov'un istifa etmesi ve dolayısıyla Irkutsk seçimlerinin yenilenmesi gündeme geldi. Hatta ilk başta Menşevikler bile, böylesi "tanıklıklar" karşısında Mankov'u Sosyal Demokrat gruba kabul etmekte tereddüt gösterdiler.

Menşevikleri destekleyen Varşova milletvekili Jagello'nun seçilmesi ise daha karışıktı. Jagello, küçük burjuvazinin ve milliyetçi eğilimlerin ağır bastığı Polonya Sosyalist Partisi'nin bir üyesiydi. Bund*, bu parti ile Sosyal Demokratlara karşı ittifak yapmıştı. Parti normlarına ve kararlarına uymayan Bund'un ayrılık taraftarı bir örgüt olma niteliğini, tek başına bu gerçek bile açığa çıkartıyordu. Çünkü parti, ilkesel olarak Polonya Sosyalist Partisi'ni saflarına kabul etmeyi reddetmişti. Seçimlerde Sosyal Demokratlar, çoğunluğu sağladılar ve üç işçi üst-delegeden ikisi, Bronovski ve Zalevski, Sosyal Demokrattı. Blok'un adayı olan Jagello da üçüncü üst-delegeydi ve işçilerin ancak azınlığının adayı olduğu söylenebilirdi. Yahudi burjuvazisinin temsilcileri, kendi adaylarını çıkartmaya cesa-

* Bund: Yahudi işçilerin sosyalist partisiydi ve Yahudi işçilerin biricik temsilcisi olduğunu iddia ediyordu. Bund'un, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi içinde tam otonomi isteği, partiden kopmasına yol açtı. –çn.

ret edemeyeceklerinden, Yahudi düşmanı/anti-Semitik eğilimli bir Polonya milliyetçisinin seçilmemesini sağlamak için, azınlığın bu adayını desteklediler. Böylece Jagello; Polonya Sosyalist Partisi, Bund ve Yahudi burjuvazisinden oluşan blok tarafından seçildi ve Polonya Sosyal Demokrat Partisi'ni destekleyen Varşova işçilerinin çoğunluğuna karşı yönlendirildi.

Jagello'nun, Sosyal Demokrat grubun alacağı bütün kararlara uyacağını açıklamasına rağmen, onun gruba kabul edilmesine şiddetle karşı çıktık. Bolşevikler, Bund tarafından atılan ayrılık yanlısı adımı onaylar duruma düşmek istemiyorlardı. Biz onu en fazla, gruba yakın ilişkide bulunulan bir üye olarak kabul etmek istiyorduk, Sosyal Demokrat İşçi Partisi üyesi olmamalarına rağmen benzer biçimde İkinci Duma'daki Sosyal Demokrat gruba kabul edilen Litvanya Sosyal Demokratlarının olduğu gibi.

Ne var ki Menşevikler, Jagello'yu, grubun Bolşevik kanadına karşı mücadelede kendilerine oy verecek bir müttefik olarak kabul ettiler. Koşulsuz olarak, gruptaki diğer üyelerle aynı haklara sahip bir üye olarak gruba alınmasını istediler.

Bu durumu, parti kararlarına aykırı olduğunu belirterek şiddetle protesto ettik; uzun ve çetin bir mücadelenin sonunda, Menşevikleri geri adım atmak zorunda bıraktık. Bu, iki fraksiyonun çatıştığı ilk konulardan biriydi. Jagello, Sosyal Demokrat gruba, hakları sınırlandırılmış bir üye olarak kabul edildi. Kendisine Duma'daki faaliyetlerle ilgili konularda oy kullanma ve öneride bulunma hakkı tanındı, fakat partinin iç yaşamıyla ilgili konularda oy hakkı tanınmadı. Yoldaş Stalin bu karar hakkında Pravda'da şunları yazdı:

"Sosyal Demokrat grubun kararı, uzlaşmanın doğasında varolan bir şeylerin farkına varma girişimidir. Grubun barışa giden yolu bulup bulmadığı görülecektir. Her durumda, haketmiş olsa da Bund'un sekter adımından dolayı bir yaptırıma uğramadığı açıktır."

Sonraki gelişmeler, Bolşevikler ile Menşevikler arasında uzlaşmanın sağlanması konusunda Stalin'in kuşkularını tama-

men doğruladı. Bolşevik işçi milletvekilleri, kendilerini Duma'ya gönderen işçilerin isteklerini yerine getirmekle görevlendirilmişlerdi ve Tasfiyecilere karşı sürekli savaştılar.

Altı Bolşevik olarak bizler, işçi sınıfının bağrından Devlet Duması'na gelen işçilerdik. Her birimiz çocukluğumuzun ilk yıllarından itibaren, kapitalist sistemin "erdemlerini" yaşayarak görmüştük. Çarlık hükümetinin baskıları, emekçi sınıfların burjuvazi ve uşakları tarafından vahşice sömürülmesi bizler için soyut teoriler olmaktan uzaktı, bütün bunları bizzat yaşamıştık.

İşçi sınıfı, büyük güçlüklerden sonra, pek çok kayıp ve vahşi yenilgiden sonra, Devlet Duması'na kendi temsilcilerini gönderme hakkını elde etmişti. Mevcut rejime karşı düşmanın pençeleri altında sürdürdüğümüz mücadele ile, Rusya işçilerinin çektikleri büyük sıkıntıları dile getirmeliydik. Bu büyük ve sorumluluk gerektiren ödevin bilincinde olmak; proletaryanın, devrimci hareketi ezmeyi amaçlayan gizli ve açık düşmanlarına karşı mücadele ederken işçi milletvekillerinin devrimci enerjilerini artırdı ve isteklerini güçlendirdi.

Dördüncü Duma'daki Bolşevik "altılı", dört metal ve iki tekstil işçisinden oluşuyordu. Petrovski, Muranov, Malinovski ve ben metal işçileriydik; Şagov ve Samoylov ise tekstil işçisiydi. Bolşevik milletvekilleri, Rusya'daki en büyük sanayi bölgelerinden seçilmişlerdi: G. I. Petrovski, Yekaterinoslav; M. K. Muranov, Harkov; N. R. Şagov, Kostroma; F. N. Samoylov, Vladimir; R. V. Malinovski ise Moskova Seçim Çevresi'nden seçilmişlerdi. Ben de St Petersburg Seçim Çevresi'nden seçilmiştim.

Seçim sonuçları açıklanır açıklanmaz kendi çıkarlarının temsilini bizlere emanet eden değişik bölgelerdeki işçilerden mektup, deklarasyon ve öneriler aldığımız için, aslında işçi milletvekilleri olarak sadece kendimizin seçildiği bölgeleri temsil etmiyorduk. 1912 Kasımının ilk günlerinde aldığım bir mektubu örnek olarak aktarıyorum:

"Sevgili yoldaş, Kursk Seçim Çevresi'ndeki seçimlerin üzücü

sonucunu gazetelerden öğrenmişsinizdir. 3 Haziran tarihli seçim yasası uyarınca, işçilerin en kötü düşmanları olan Markovcular Duma'ya seçildi. Böylece, proletaryanın hayati çıkarları savunmasız bırakılmıştır. Bu bakımdan, bir grup Kursk delegesi olarak bizler, St Petersburg işçilerinin seçilmiş milletvekili olarak sizi ve Dördüncü Duma'daki Sosyal Demokrat grubun diğer üyelerini, bizlerin çıkarlarını savunmakla görevlendiriyoruz ve St Petersburg proletaryası tarafından size iletilen talimatları onaylıyoruz. Kardeşçe selamlarımızla, KURSK SEÇİM ÇEVRESİ DELEGELERİ."

Dvinsk işçilerinin mektubu ise şöyleydi:

"Vitebsk Seçim Çevresi'nden sadece Kara Yüzler seçildi. 3 Haziran yasasının yükselttiği engel nedeniyle Tauride Sarayı'na işçi sınıfının hiçbir üyesi giremedi. Bizler, Dvinsk'in ilerici işçileri, bir bütün olarak Sosyal Demokrat gruba en sıcak dostluk selamlarımızı iletirken, demokrasinin Vitebsk Seçim Çevresi'ndeki çıkarlarını da savunmasını rica ediyoruz."

Bolşevik milletvekilleriyle yazıştığı açığa çıkan kimselerin baskı görmesine ve polis engellerine rağmen, Rusya'nın her bir köşesinden işçiler bizlere kendi talimatlarını, selamlarını ve destek sözlerini gönderdiler.

Milletvekileriyle temas halinde olma isteklerini açıklayan işçiler, aynı zamanda kendi milletvekillerini, devrimci hareketin öncü kolu olan St Petersburg proletaryası ile yakın temas kurmaya çağırdılar. Aşağıdaki alıntı, Harkov lokomotif işçileri ve Sosyal Demokrat kent, fabrika ve demiryolu grupları tarafından Muranov'a gönderilen talimatta yer alıyordu:

"En vahim politik durumlarda bile, milletvekili mutlaka kendisini Devlet Duması'na seçen işçilere danışmak ve ayrıca St Petersburg proletaryası ile yakın ilişkiler kurmak zorundadır."

Diğer işçi milletvekilleri de benzer talimatları aldılar. St Petersburg işçilerinin desteği, Bolşevik milletvekilleri açısından çok büyük önem taşıyordu. Duma kürsüsünden konuşurken, hükümeti suçlayan ve teşhir eden Bolşevikler; Tauride Sarayı'nın dış duvarlarının ötesinde, düzenledikleri grev ve gösterilerle Duma'da yapılan konuşmaları çoğu zaman çok daha

etkili kılan St Petersburg işçilerinden her zaman destek bulabileceklerinden emindiler. Rusya'nın diğer bölgelerindeki işçiler bu öncüyü çabucak takip ettiler ama ilk saldırı her zaman St Petersburg işçilerinin güçlü saflarından geliyordu.

Pravda, Duma çalışmamızın başlamasını selamlarken St Petersburg işçilerinin ruh halini şöyle açıklıyordu:

> "Pravda'nın yayın yönetmenleri, Dördüncü Duma'daki Sosyal Demokrat grubu selamlar ve bir bütün olarak demokrasiyi ve proletaryanın çıkarlarını savunmak biçimindeki zorlu ve önemli görevlerinde başarılar diler."

Pravda aynı zamanda bir grup St Petersburg işçisinin mesajını yayınladı:

> "Dördüncü Duma'da sıraların sadece ufak bir bölümünde, halkı gerçekten temsil eden ve yürekleri, Rus işçi ve köylülerinin yürekleriyle birlikte atan milletvekilleri bulunuyor. Bunlar, işçi milletvekilleridir, Sosyal Demokrat gruptakilerdir."

Bütün bu mesajlar bizlere, Duma'ya girmemizin, seçimlerde aktif bir rol oynayan yüzbinlerce işçinin yanı sıra, Rusya proletaryasının tamamı tarafından desteklendiğimizin garantisini sundu. Kitlelerle kurulan bu yakın ve güçlü bağlar, her geçen gün daha da gelişiyordu ve Duma'daki karmaşık ve zorlu görevlerimizi yerine getirmede bize büyük yardım sağlıyordu.

Duma işleri konusunda deneyimli olan insanlara sahip olduklarından dolayı Menşeviklerin varlığı, Duma işlerini kolaylaştırıyordu. Menşevik lider Chkheidze, Üçüncü Duma'da beş yıl boyunca Sosyal Demokrat grubun başkanı olarak görev yapmıştı. Bu dönemde oldukça önemli deneyimler kazanmış ve Duma'nın karmaşık işleyiş kuralları labirentinde nasıl manevra yapılacağını öğrenmişti. Duma kürsüsünden konuşma alışkanlığı da ayrıca önemliydi çünkü bu iş aynı zamanda, çoğunluğu oluşturan Kara Yüzler'in saldırılarına ve Duma Başkanı'nın baskısına karşı dayanabilmek için özel yöntemler bilgisi anlamına geliyordu.

Uzmanlar olarak adlandırılan kimseler, Duma'daki her

gruba çalışmalarında yardımcı oluyordu. Bu insanlar, Duma'da temsil edilen partilerin üye ya da sempatizanlarıydı. Bunların yardımıyla Duma konuşmaları için gerekli materyaller toplanıyor, yasa önerileri için taslaklar hazırlanıyor, soru önergelerinin çerçevesi çiziliyor ve konuşma metinleri tartışılıp onaylanıyordu. Partimiz illegal konumda bulunduğu için bu uzmanların yardımları, Sosyal Demokrat grup için özellikle önem taşıyordu.

Sosyal Demokrat milletvekillerine, partinin açık alanda faaliyet yürüten üyeleri ve gazetecileri kadar kendi alanlarında gerekli olan eğitimi almış hukukçuları ve ekonomistleri de yardım ediyordu. Hem Bolşevikler hem de Menşevikler arasında böyle insanlar bulunuyordu. Ama bu insanlar ağırlıklı olarak Menşeviktiler. Çünkü çarlık hükümetinin asıl düşmanı olan Bolşevikler, gizli polisin yaptırımlarına daha fazla hedef oluyordu. Menşevikler açık faaliyetlerden daha çok hoşlanıyorlardı ve önde gelen üyelerinin bir kısmı, rahatsız edilmeden ve uzun dönemler için St Petersburg'da yaşayabiliyor; edebiyat ve sosyal çalışmalarla ilgilenebiliyordu. Dan, Potresov ve Yezhov gibi Menşevik liderler örneğin, legal olarak yaşıyorlardı.

Bolşevikler açısından durum oldukça farklıydı. Değişik dönemlerde, Stalin, Sverdlov, Kamenev, Olminski, Molotov, Krestinski, Quiring, Konkordia Samoylova ve önde gelen diğer parti işçileri, Duma'daki grubun çalışmasında yer aldılar. Ama, St Petersburg'ta illegal olarak ve kısa aralıklarla bulunuyorlardı sadece; sürgünden kaçmaları ile tekrar tutuklanmaları arasındaki zaman diliminde.

4
DUMA'NIN AÇILIŞI

Yeni Devlet Duması'ndaki çalışmaların başlangıcına, bir grev dalgası eşlik etti. İşçi sınıfı grev silahının bilincine varmış ve bu silahı çarlık hükümetine ve burjuvaziye karşı sürdürdüğü mücadelede yaygın olarak kullanmaya başlamıştı.

Duma'nın açılmasından hemen önce –Duma'nın açılışı için 15 Kasım 1912 tarihi saptanmıştı– St Petersburg'da bir miting düzenlendi. Toplantının amacı, Karadeniz donanmasındaki bir dizi denizci (Potemkin Zırhlısı'ndakiler –çev.) hakkında verilen idam cezasını protesto etmekti. Sivastopol'daki Deniz Kuvvetleri Savaş Mahkemesi, ayaklanma hazırlamak için gizli faaliyette bulunmaktan dolayı 17 denizciyi idama ve 106 denizciyi de ağır hapis cezalarına mahkum etmişti. Bu cezaya karşı kitlesel grevler örgütlendi. Grevler hızla St Petersburg'dan Rusya'nın diğer bölgelerine yayıldı. Bir hafta içerisinde, St Petersburg işçilerinin dörtte birini oluşturan 60 binin üzerinde işçi, birer günlük grevlere katıldı. Rusya'nın bütünündeyse çeyrek milyon insan bu protesto grevine çıktı. St Petersburg'daki bazı işyerlerinde gösteriler örgütlendi ve kızıl bayrak taşıyıp devrimci şarkılar söyleyen işçiler, caddelerde yürüyüş düzenlediler. Deniz Kuvvetleri Savaş Mahkemesi'nin verdiği cezaların yol açtığı grev dalgası, Duma'nın açılışına kadar devam etti ve Duma'nın ilk oturumunun yapıldığı zaman da politik grev biçimine dönüştü. Grevin sonraki biçimi, 3 Haziran Yasası ile gerici Duma'ya karşı bir protesto ve Sosyal Demokrat milletvekillerine verilen desteğin göstergesi olarak ilan edildi. Bunun yanında grevci işçiler; deniz erleri için

verilen idam cezası ile Algaçinski ve Kutomarski Cezaevleri'nde yatan politik tutuklular üzerindeki vahşi baskıları bir kez daha protesto ettiler.

Grev ve gösteriler St Petersburg'daki Sosyal Demokrat üç grup tarafından örgütlendi. Duma'nın açılmasından üç gün önce yayınlanan bildiri aşağıdaki imzaları taşıyordu: "St Petersburg sendika örgütleyicileri merkez Sosyal Demokrat grubu", "Bir grup Sosyal Demokrat" ve "Bir grup devrimci Sosyal Demokrat". Ne Bolşeviklerin St Petersburg Komitesi'nin, ne de Menşeviklerin Örgütlenme Bürosu'nun, bildirinin basılması ve grevin örgütlenmesi karşısında yapacak bir şeyi vardı. Grevi başlatanlar, parti komitelerine, bu iki grubun gazetelerinin (Pravda ve Luç) yöneticilerine ve iki haftadır var olan Duma grubuna başvuruda bulunmadılar bile.

Ayrı grupların inisiyatifi kendi ellerine alarak gerçekleştirdiği bu bir çeşit gerilla eylemi, devrimci hareketin örgütlenmesinin yetersizliğinin bir sonucuydu. Fakat bu durumdan kısmen de, gizli polis tarafından sürekli takip edilen ve bu yüzden de nerelerde bulundukları kesinlikle gizli tutulması gereken partinin üst düzey komite üyeleriyle ilişki kurmanın zorlukları sorumlu tutulabilirdi.

Bu eylemlerin karakteri bu koşullar tarafından belirlendi: Bütün eylemler, sağlam ve net tanımlanmış bir parti çizgisinden yoksundu. Eylemlerin genel sloganları, "fraksiyonel olmayan bir ruh" ve "birlik" temasıydı; daha sonra ortaya çıkacak "Mezhraiontsi" hareketinin* karakteristiği olan muğlaklık ve belirsizliği üzerinde taşıyordu.

Bu grupların yayınladığı bildirilerde hem Bolşevik hem de Menşevik sloganlar görülüyordu. Bu bildirilerde, "toprak sahiplerinin ellerindeki toprakların kamulaştırılması", "örgütlenme özgürlüğü", "halkın gerçekten temsil edilmesi" ve "de-

* Mezhraiontsi: Birinci Savaş'tan bir süre önce ortaya çıkan ve 'fraksiyoncu' olmayan bazı Sosyal Demokratları içeren 'Bölgelerarası Birleşik Sosyal Demokratlar Örgütü'nün üyeleri bu isimle anılıyordu. Bu örgüt, Bolşevik Partisi'ne katıldığı 1917 yazına kadar bağımsız bir örgüt olarak varlığını korudu.

mokratik cumhuriyet için mücadele" gibi çağrılarda bulunuluyordu. Bu bildiri, Duma'nın açılış tarihi olan 15 Kasım'dan üç gün önce fabrikalarda dağıtıldı ve grevi örgütleyenler aynı zamanda işçiler arasında sözlü ajitasyon yaptılar. Böylece Duma'daki grubumuz ve St Petersburg parti merkezleri, tamamlanmış bir gerçeklikle karşı karşıya geldiler.

Bir konferans çağrısı yapıldı ve bu konferansa, o ana değin St Petersburg'a ulaşabilmiş olan Bolşevik ve Menşevik milletvekillerinin ve (Bolşevik –çev.) St Petersburg Komitesi'nin, Menşeviklerin komitesinin temsilcilerinin yanı sıra Pravda ve Luç gazetelerinin yayın kurulları katıldı. Menşevikler, güçlerin ziyan edilmesi olarak nitelendirdikleri grevlere ve gösterilere tamamen karşı çıkıyor ve önerilen eylemin kontrol edilmesi gerektiğini söylüyorlardı. "Grev heyecanı", "çatışmaya tahrik etmek" terimlerini Tasfiyeciler, sürekli yinelenen grevler ve işçi sınıfının militanlığı için kullanıyorlardı. Biz Bolşevikler, önerilen grevler için böylesi bir yönelimi kabul edilemez olarak nitelendirdik. Her ne kadar grev, olması gerektiği gibi değil de örgütsüz bir biçimde hazırlanmış olsa da, grev çağrısı işçiler arasında olumlu karşılık bulduğundan, bu eyleme karşı çıkmanın yanlış olduğunu söyledik.

Ne var ki Menşeviklerin çoğunluğu oluşturdukları bir ortamda, Duma grubu adına bu konu hakkında bir mektup yayınlanarak; grubun bilgilerine göre, fabrikalarda dağıtılan bildiri, "hiçbir yetkili St Petersburg Sosyal Demokrat grubundan kaynaklanmamaktadır" denildi.

Tasfiyeciler bu deklarasyonla da yetinmeyerek Luç'ta grevi kırmaya yönelik bir kampanyaya başladılar; aşağılık bir biçimde, "grev çağrısı, kim olduğu bilinmeyen insanların, işçilerin gayretini kötüye kullanma girişimidir" ve "bu da göstermektedir ki (grev çağrısı –çev.) şaibelidir" gibi imalarda bulundular. Grevin tamamını dondurmayı ya da felç etmeyi başaramasalar da, hareketin gelişimini baltalamayı becerdiler.

Menşeviklerin davranışı, grevi örgütleyen gruplardan yoğun tepki topladı. Bu, Duma grubundaki Bolşevik kanadın

durumunu daha da zorlaştırdı. Grevin örgütsüz karakteri, aceleye getirilmesi ve hazırlıkların yetersizliği gibi olgular, Bolşeviklerin kendi yönelimlerini açıklamalarını güçleştirdi. Bu durumun avantajını akıllıca kullanan Tasfiyeciler, grev karşıtı bir kampanya yürüttüler. Durumu açıklamak ve varolan bütün koşulları incelemek gerekiyordu. Sorun ilk olarak St Petersburg Komitesi'nde ele alındı. Komite, gruba bir rapor yolladı ve durumun, grev çağrısı yapan grupların temsilcileriyle birlikte yapılacak bir toplantıda ele alınması için ısrar etti. Bu amaçla grup, bir komisyon oluşturdu; komisyonda ben Bolşevikleri, Skobelev de Menşevikleri temsil ediyordu. Gecenin ilerleyen saatlerinde, Pravda matbaasında bu grupların temsilcileri ve St Petersburg Komitesi'nin üyeleriyle birlikte bir toplantı yaptık. Grev çağrısı yapılması ve bildirilerin basılmasını ilgilendiren bütün koşullar tartışıldı (Grevi örgütleyenlerin çoğunluğunun Bolşevik olduğu görüldü). Bu görüşmenin sonuçları, grup toplantısına iletildi. Sonuçta anlaşmazlık giderildi ve Menşevikler kendi davranışlarının yanlış olduğunu kabul etmek zorunda kaldılar.*

Gizli polisin tahminine göre, 15 Kasım'daki bir günlük greve 30 bin kadar işçi katıldı. Polis teşkilatı şefine gizli polisin sunduğu rapor, o gün St Petersburg caddelerinde gerçekleşen olayları şöyle anlatmaktadır:

> "Sabah saat 11'den itibaren işçi gruplarının, Taurida Sarayı'nın yakınlarındaki kaldırımlarda dolaştıkları göze çarptı. Saat 3 sularında da bir grup üniversite öğrencisi ve aydın aynı yerde görüldü. Uzunca bir süre kalabalık Taurida'nın çevresindeki bahçelerde dolaştı, fakat polis grupların biraraya gelmesini engelledi ve gruplar aşama aşama dağıldı.

* "Bu kitabın üçüncü baskısında yazar, Duma grubundaki Bolşevik milletvekillerinin grev karşıtlığı noktasında Menşeviklerle birleşmekle yanlış yaptığını kabul etmiştir. Hareketi örgütlü bir biçime sokmaya çalışan parti, işçilerin bütün devrimci eylemlerine öncülük etmeli ve devrimci mücadeleyi genişletmek amacı doğrultusunda bu eylemlerden yararlanmalıydı. Yazarın bahsettiği Pravda matbaasında yapılan toplantıda, Duma grubunun bu konudaki yönelimlerinin yanlış olduğu ilan edildi." (Rusça 3. baskıya yayınevinin notu)

3.30 gibi, Kiroçnaya Caddesi'nde bu işçilerden ve öğrencilerden oluşan bir kalabalık görüldü. Devrimci şarkılar söyleyen, bir mendil büyüklüğünde kızıl bayrak taşıyan ve 'Kahrolsun Otokrasi' sloganını atan bu grup, Liteyni mevkisinden Nevski Bulvarına doğru ilerledi. Polis, Liteyni'de, Basseynaya ve Simeonovskaya Caddeleri'nde göstericileri dağıttı, kalabalığın toplandığı kaldırımda bayrağı aldı ve bayrağı taşıyan kişiyi gözaltına aldı.

Saat 3'te, Taurida Sarayı yakınında bulunanlardan oluşan yüz kişilik bir grup, Surorov ve Nevski Bulvarı üzerinden Kiroçnaya Caddesi'nin öteki ucuna doğru, herhangi bir gösteri yapmadan sessizce yürüdü. Altıncı Rozhdestvenskaya Caddesi'nin köşesinde bu grup polis tarafından dağıtıldı.

Yine saat 3'te, Znamenskaya Meydanı yakınlarındaki Ligovskaya Caddesi'nde bir işçi grubu oluştu ve Ligovskaya Caddesi'nin sağ tarafından Obvodni kanalına doğru ilerlemeye çalıştı. Fakat bu grup, polis tarafından parçalandı. Bu gruptan arta kaldıkları belli olan 15-20 kişi, Ligosvskaya Caddesi'nde 54 numarada bulunan Bligken ve Robinson şekerleme fabrikasına geldi, bekçi tarafından korunan girişi zorlayarak fabrikanın avlusuna girmeye çalıştı. Fabrikaya girerek işçileri işbırakmak için ikna etmeyi tasarlıyorlardı fakat devriye ekipleri zamanında yetişerek onların bu isteğinin gerçekleşmesini önledi. Bu kanunsuzluk içerisinde yer alanlardan bazıları bahçenin çevresindeki çalılıkların üzerinden geçerek Nikolayevskaya Demiryolu civarına saklandılar, fakat bunlardan yedisi gözaltına alındı ve yargıya teslim edildi."

Ne var ki iyi bilgilendirilmiş gizli polis, olaylardaki bazı noktaları yumuşattı. Örneğin, gösterilerden birini polisin kılıç çekerek dağıttığı; Bligken fabrikasının avlusuna giren işçilerin kendi istekleriyle değil, demir çubuk ve kazıklarla kendilerine vahşice saldıran polis tarafından sürüldükleri için oraya girdikleri raporda geçmiyordu. Ayrıca, göstericilerle polis arasında meydana gelen diğer çatışmalara dair herhangi bir bilgi verilmiyordu.

Gösteriler sırasında, aralarında sendikacıların da bulunduğu

çok sayıda kişi gözaltına alındı; hatta arama ve gözaltılar, Duma'nın açılışına kadar sürdü. Menşevikleri görmezden gelen polis, özellikle de Bolşevikleri bulmak konusunda istekliydi. Arama faaliyetleri sonucunda yoldaş Baturin (N. Zmayatin) gözaltına alındı fakat polisin özellikle peşine düştüğü yoldaş Molotov, kaçmayı başardı.

Böylece Dördüncü Devlet Duması, çarlık rejiminin karakterini yansıtan bir ortamda açılmış oldu. İşçiler, kendi milletvekillerine "hoş geldin" demek için geldiler ve polis de geleneksel arama, gözaltına alma ve dayak atma yöntemleriyle karşılık vererek işçileri selamladı.

St Petersburg caddelerinde polisin, Rusya anayasasını "fiili olarak" işçilere gösterdiği sırada, Taurida Sarayı'nın iç kısmında Duma, törenle ve ciddi bir havada açıldı. Bir dizi duanın ezbere okunmasının ardından Çarlığın yıllanmış Dışişleri Bakanı Golubev, ukase'yi* okudu ve "halkın temsilcileri"nden yoğun alkış aldı. Golubev, muhalefeti Duma'ya kabul edilmiş olsa da sessiz olması gerektiği noktasında uyarmak istiyordu. Bu yüzden, başkanlık seçimine katılınama gerekçelerini açıklamaları için Sosyal Demokratlara ve Trudoviklere söz hakkı vermeyi reddetti. İlk oturum, seçilen Duma Başkanı'nın, M. K. Rodziyanko'nun konuşmasıyla noktalandı. Rodziyanko gür bir sesle, "Duma'nın çarlığa bağlı olduğuna" dair yemin etti. Dördüncü Devlet Duması, çalışmalarına başladı.

Duma'daki 442 milletvekilinin, partilere göre dağılımı şöyleydi: Sağ/Sağcılar 65, Milliyetçiler ve Ilımlı Sağ/Sağcılar 120, Oktobristler 98, İlerlemeciler 48, Kadetler 59, Ulusal/Etnik Gruplar (Polonyalılar, Beyaz Rusyalılar, Müslümanlar) 21, Trudovikler 10, Sosyal Demokratlar 14, Bağımsızlar 7.

3 Haziran Yasası'yla kabul edilen seçim sistemi doğal olarak, Duma'daki çoğunluğu, işçi sınıfının ve köylülüğün en acı-

* Ukase: Çarlık fermanı –çn.

masız düşmanları olan toprak sahiplerine ve soylulara vermişti. Kara Yüzlerin damgasını taşıyan Duma, çeşitli partilere bölünmüş olsa da gerçekte çarlığın güvenilir bir mevzisiydi. Purişkeviç, Markov ve diğer "tutucular", mevcut rejime bağlılıklarını yüksek sesli alkışlarla ifade ederlerken Oktobristler adına konuşan Milyukov, kendi grubunun adını belirtmeden, liberal sözlerle Duma'ya bağlılıklarını dile getirdi. Oktobrist-Kadet muhalefeti yapmacıktı, en azından çarlık bakanları tarafından azarlandıklarında onlar tumturaklı sözlerini unutuyor ve karşı devrimci karakterleri açığa çıkıyordu.

Kadetler gerçek yüzlerini, açılış oturumu sırasındaki başkanlık seçiminde, bir Oktobrist olan Rodziyanko'ya oy vererek gösterdiler. Çarın maiyetinde hizmet eden Rodziyanko, İmparatorluk Mahkemesi'nde görev yapıyordu ve Yekaterinoslav Seçim Çevresi'nde büyük miktarda topraklara sahipti. Gür sesli ve oldukça uzun boylu olan Rodziyanko'nun emir veren bir görünümü vardı. Yeni başkanın başka nitelikleri de vardı: Çarın sadık bir hizmetçisi olmakla ün kazanmıştı ve bu niteliğini bir önceki Duma'da, "Sol"un temsilcileriyle uğraşarak, onları türlü biçimlerde susturarak ve yaptırımlara tabi tutarak herkese göstermişti.

Rodziyanko'nun adaylığını destekleyerek Kadetler; Trudovikleri ve Sosyal Demokrat grubumuzu başkanlık seçimlerine katılmamız için ikna etmeye çalıştılar. Trudovikler hemen ikileme düştüler ve hatta liderleri Dzyubinski, bu konuda görüşmelere başladı. Sonuçta, orta sınıfın temsilcisi olmanın karakteristiği olan tereddüt ve yalpalamaları son buldu ve Duma Prezidyumu seçimlerine katılmayı reddettiler.

Grubumuzun, Duma Prezidyumu seçimlerine katılma konusundaki tavrı son derece netti. Kadetlerin çağrısını ilkesel olarak reddettik. Duma Başkanı'nın kim olduğu bizim için hiçbir önem taşımıyordu. Duma Başkanlığı seçimlerine katılmak, iyi bilindiği gibi işçi sınıfına düşmanlık anlamına gelen

Duma'daki çoğunluğun görevlerini yapması için belli bir dereceye kadar sorumluluk almayı varsaymak anlamına gelecekti. Duma görevlerine yönelik tavrımızı belirleyen ve Dışişleri Bakanı Golubev'in Duma'da okumamıza izin vermediği ilkeler grubumuz tarafından şöyle ifade edilmişti:

"Duma Başkanı her zaman, Devlet Duması'nın isteklerini yerine getirmek zorundadır. Açıktır ki, başkanlık seçimine kim katılırsa katılsın, bu durumda Duma faaliyetinde görev alacağını varsaymaktadır. Bu nedenle, bir önceki Duma'da Sosyal Demokrat grup, Duma Başkanlığı Seçimi'nden uzak durmuş; coup d'etat (hükümet darbesi) niteliği taşıyan ve egemen sınıfların çıkarlarını savunurken halkın hayati çıkarları aleyhinde mücadele çağrısı yapan Üçüncü Duma'yla işbirliği yapmayı reddetmişti. Sosyal Demokrat grubun üyelerinin, kitlelerin çıkarlarını savunmak için Duma kürsüsünden konuştuklarında, Duma Başkanı'nın sistematik saldırılarına uğrayacaklarını biliyoruz. Sosyal Demokrat grubun sesinin susturulması yönündeki bütün çabalara rağmen, bu sesin işçiler tarafından duyulduğunu ve Sosyal Demokrat grubun bu mücadeleden zafer kazanarak çıktığını cesurca söyleyebiliriz. Duma Başkanı ister ılımlı Khvostovistler'den isterse de kudurmuş Markovcular'dan; ister bir zamanlar ılımlıyken şimdi daha az ılımlı olan Gololobovcuların* Sağcılarından ya da Gutchkov'un eski taraftarlarından seçilsin, Dördüncü Duma'da da aynı başarıyı göstereceğimizden eminiz. Bütün planlara ve olasılıklara rağmen, düşündüğümüzü söylemekten geri durmayacağız ve şu anda oturduğumuz Duma sandalyesinin, halkın kanı pahasına elde edildiğini bir an bile unutmayacağız. Duma'da yapılan konuşmalardan dolayı milletvekillerinin yargılanmasına olanak tanıyan Senato'nun geçenlerde aldığı karara rağmen, burada (Duma'da –çev.) konuşma özgürlüğünü kazanacağız. Duma'daki çoğunluğu, Sablerler'in, Makarovlar'ın** ve benzerlerinin adayları oluşturuyor olsa da, dü-

* Khvostov, Markov ve Gololobov, Sağ/Sağcı veya Milliyetçi idi. Gutchkov ise, Oktobristlerin lideriydi.)

** V. K. Sabler, din işlerinden en üst düzeyde sorumlu devlet yetkilisiydi. A. A. Makarov ise İçişleri Bakanı idi.

şüncelerimizi ifade etme hakkımızın kısıtlanmasına izin vermeyeceğiz. Sizler, çoğunluk tarafından kabul edilebilecek bir başkanın seçilmesini hoş karşılayacaksınız; bizler ise kürsüyü, halkın çıkarları için kullanacağız."

Dördüncü Duma'nın ilk gününde, Duma Başkanlığı Seçimi'ne katılmayı reddetmemiz, bizim açımızdan "parlamenter" faaliyet diye bir sorunun bulunmadığını gösteriyordu. İşçi sınıfı açısından Duma'nın anlamı, ülkedeki devrimci mücadeleyi güçlendirmek ve sağlamlaştırmaktı sadece. Benzer bir yönelim, Duma'daki çoğunlukla bizim aramızdaki ilişkileri biçimlendirdi. Hiçbir şekilde Duma çoğunluğuyla işbirliği yapmamak, Sağcılara, Oktobristlere ve Kadetlere karşı mücadele etmek ve onları işçilerin gözünde teşhir etmek; soyluların ve toprak sahiplerinin Duması'ndaki işçi milletvekillerinin görevi buydu işte.

Duma Başkanının seçilmesi konusundaki başarısızlıklarına rağmen, birkaç gün içerisinde Kadetler bir başka girişimde bulunarak Sosyal Demokrat grupla bazı anlaşmalar yapmaya çalıştılar. Çerçevesi Kadet grubu tarafından çizilmekte olan bazı konulardaki yasa önerilerini tartışmak üzere "Birleşik muhalefet"in ortak toplantısına çağırdılar bizi. Bu çağrıya karşılık olarak Sosyal Demokrat grup bir karar alarak, Kadetlerin asıl olarak karşıdevrimci bir karaktere sahip olmalarından ve işçi sınıfının partisiyle onlar arasında hiçbir dostluk ilişkileri kurulamayacağından dolayı, Kadetlerle hiçbir ortak çalışma yapılmayacağını vurgulayan bir açıklama yaptı. Seçim kampanyası sırasında grubumuz; Sosyal Demokratların liberal burjuvazinin partisine karşı savaştığını ve aynı politikanın Duma'da da sürdürüleceğini ilan etmişti. Bu kararı Pravda şöyle yorumladı:

"Sosyal Demokrat grubun bu kararını olumlu karşılıyoruz. Doğru olan tek karar bu ve Duma dışındaki Sosyal Demokratların isteklerini de yansıtıyor."

Sosyal Demokratların şöyle ya da böyle ilişki kurduğu tek grup Trudovikler'di*. "Sol" eğilimlerine rağmen bu grup, istikrarsızdı ve Sosyal Demokratlar ile Kadetler ve İlerlemeciler arasında yalpalıyordu. Tamamen bu nedenle, biz Trudoviklerle daha yakın bir bağ kurarak onları Kadetlerin elinden kazanmayı ve onlar üzerindeki etkimizi artırmayı gerekli görmüştük. Duma faaliyetleriyle ilgili değişik konuları görüşmek üzere onlarla ortak toplantılar düzenledik, bazen de onların grup toplantılarını ziyaret ettik ve onları da grup toplantılarımıza çağırdık.

Duma'nın açılışından birkaç gün sonra okunan hükümet programı, Duma'daki bütün gruplara kendi politikalarını ifade etme olanağı tanıdı. Hükümet programının açıklanmasından sonraki tartışmalar, bütün parlamentolarda en önemli olay olarak kabul edilmektedir. Partilerin tek tek yasa önerileriyle ilgilenmeyerek hükümetin politikalarına yönelik eleştiri ya da onaylarını bir bütün olarak formüle ettikleri bu günler, parlamenter yaşamın "büyük günler"idir. Genel politika üzerine tartışmalarda dile getirdikleri tezler temelinde seçmenler, parlamento partilerinin bütün faaliyetlerini değerlendirebilir. Bu tartışmalarda değişik partilerin sundukları görüşler, daha önceden dikkatlice hazırlanır.

Dördüncü Duma'daki hükümet programı, 5 Aralık 1912 tarihinde Bakanlar Kurulu Başkanı Kokovtsev tarafından okundu. Bakanlara ayrılan koltuklar tamamen doluydu. Duma Prezidyumu'nun tam katılımıyla, halk için ayrılan bölümün tıklım tıklım dolması ve yabancı büyükelçilerin yerlerini almalarıyla tören başladı.

* "Sosyalist-Devrimcilerinkine benzer bir programa sahip olan Trudovikler, bütün Rus köylülerini temsil edermiş gibi davranıyordu ama yalnızca köylülerin zengin katmanlarının çıkarlarını temsil ediyordu aslında. Bu bakımdan, Kadetler ve İlerlemeciler gibi liberal burjuvazinin partileriyle temasta bulunarak birlikte hareket etmeleri oldukça doğaldı. Diğer yandan bu grup, köylülüğünün bir bütün olarak feodal toprak sahipliği rejimine karşı tepkisini ifade ediyordu ve bu durum, Sosyal Demokratların bu grupla zaman zaman ortak eylemde bulunmasını mümkün kılıyordu." (Rusça 3. baskıya yayınevinin notu)

Kokovtsev konuşmasına, beş yılda değişik konularda toplam 2.500 yasa çıkartan Üçüncü Duma'yı överek başladı. Bir önceki Duma'nın bu övgüye değer davranışı, hükümetin, yasa yapma maskaralığında benzer bir rol oynamasını açıkça istediği Dördüncü Duma'ya örnek olarak sunuldu. Bakanlar Kurulu Başkanı, ülkeyi mutlu ve huzurlu kılmak üzere hükümetin önerdiği reformları birer birer sayarak devam etti konuşmasına. Hükümetin, her durumda gerçekleştireceği, "yeniden örgütlenme önlemleri"nden bahsetti: Yerel yönetimlerin iyileştirilmesine yönelik bir katkı olarak polis teşkilatının güçlendirilmesi; pasaport formalitelerinin azaltılması, basınla ilgili yasaların sertleştirilerek "kişisel dokunulmazlığın" garanti altına alınması; okulların daha sıkı denetlenmesi ve kilise okullarına malzeme desteği ve yardım yapılması gibi. Kokovtsev konuşmasının sonunda, Duma'ya sunulan önerilerin, parti farklılığı gözetilmeden, hepimiz (Bütün Duma üyeleri –çev.) açısından eşit önem taşıyan anavatanın huzuru için uyumlu bir şekilde tartışılmasını istedi. Normal dile çevrildiğinde bu, çarlık hükümetinin sunduğu bütün önerilerin hiçbir şekilde engellenmeyerek, tamamen kabul edilmesi için Duma'ya çağrı yapılması anlamına geliyordu.

Hükümet programı konusundaki tartışmalar, 7 Aralık'ta başladı ve birkaç oturum boyunca devam etti. Bizim yanıtımız, ilk gün okunmuştu.

Sosyal Demokrat grup, kendi bildirgesinin çerçevesini hazırlarken oldukça uğraşmıştı; çalışmalara Duma'nın açılışından önce, Duma grubu oluşturulur oluşturulmaz başlamıştı. Bu oldukça önemli ve sorumluluk gerektiren bir görevdi. Çünkü bildirge, işçi sınıfının temel taleplerini ve işçilerin öncüsü olan Sosyal Demokrat Parti'nin programını açıklamak zorundaydı. Bildirge taslağının hazırlanması sırasında, Duma grubunun Bolşevik ve Menşevik kanatları arasında tartışmalar yaşanması oldukça normaldi. Duma grubu bir bütün olarak parti adına hareket ediyordu ancak, iki fraksiyonun prog-

ramları arasındaki çelişkiler oldukça belirgindi. Bu koşullar altında iki kanat adına ortak bir deklarasyonun hazırlanması çok zor bir işti ve bizim Bolşevik grubumuzla Menşevik milletvekilleri arasında uzun tartışmalar yaşanmasına yol açtı.

Tartışmalar sırasında Bolşevik fraksiyon ısrarla, işçi sınıfının üç temel talebinin (Sekiz saat işgünü, büyük toprak sahiplerinin ellerindeki toprakların kamulaştırılması ve demokratik bir cumhuriyet talepleri) belirtildiği Prag Konferansı kararlarını ileri sürdü. Diğer yandan Menşevikler, ulusal azınlıklar için kültürel otonomi ve sendikal örgütlülükler için otokrasi koşulları altında "özgürlük" programı olan "Ağustos bloğu" platformunda ısrar ettiler.

Menşeviklere karşı çıkarak Bolşevik taleplerin deklarasyonda yer alması için ısrar ettik. Sadece temel konular değil, en ufak ifadeler bile tartışıldı. Aslında iki ayrı taslak hazırlanmış ve bunlar tek bir metinde birleştirilmişti. Milletvekillerinin yanı sıra, her iki fraksiyonun liderleri de taslağın oluşumu için yapılan toplantıya katıldı. Bolşevik Merkez Komitesi'nin temsilcisi olarak Stalin Yoldaş, üç temel talebimizin deklarasyonda yer alması için oldukça aktif bir tavır sergilerken, Menşevikler de Levitski, Lezhnov ve Mayevski ile Luç'un diğer yayıncılarını harekete geçirdiler. Uzun tartışmaların ardından, Bolşeviklerin bütün temel taleplerinin deklarasyonda yer almasını sağladık. Menşeviklerin inisiyatifiyle, Duma grubunun başkan yardımcısı olan Malinovski'nin deklarasyonu okuması kararlaştırıldı. Menşevikler açısından taktiksel bir adımdı bu; içeriği önceden belirlenmiş deklarasyonun bir Bolşevik tarafından okumasına karşılık olarak diğer yönlerden ağır basmayı istiyorlardı.

Malinovski tarafından okunan metin, grubun hazırladığı deklarasyonla birebir örtüşmüyordu. Her ne kadar yazılı bir metni okuyor idiyse de Malinovski, Devlet Duması'nı eleştiren ve halkın egemenliğini isteyen pasajın önemli bir bölümünü atladı.

Kendisine niçin böyle yaptığı sorulduğunda Malinovski, deklarasyonun en önemli maddelerinden birini nasıl atladığını kendisinin de anlamayamadığı yanıtını verdi. Olayı, Duma'da ilk konuşmasını yapan Malinovski'nin heyecanına yorduk. Malinovski, Duma'nın antagonist/karşıt nitelikteki atmosferinden, başkanın müdahalesi ve Sağcıların düşmanca bağırışlarından etkilenmiş görünüyordu. Duma'da ilk kez konuşmanın nasıl heyecan verici bir şey olduğunu kendi deneyimlerimizden bildiğimiz için bu açıklama, bize de mantıklı geliyordu.

Malinovski'nin bir ajan-provokatör olduğu açığa çıkınca işin doğrusu öğrenildi. Belgeler ortaya çıktığı zaman, Malinovski'nin deklarasyonu polis teşkilatı yöneticisi Byeletski'ye daha önceden gösterdiği öğrenildi. Byeletski de, İçişleri Bakanı Makarov'u uyarmış. Malinovski'den deklarasyonu yumuşatması için bir dizi değişiklik yapması istenmiş. Fakat kendi rolünün anlaşılmasından korktuğu için Malinovski bu öneriyi reddetmiş ve sonuç olarak, özellikle de polisin kaygı duyduğu "halkın egemenliği" maddesinin atlanmasında uzlaşma sağlanmış.

Malinovski kürsüden konuşurken, tam da söz konusu pasaja gelmeden önce, Rodziyanko'nun alışkanlık biçimini almış azarlamalarından birini daha gerçekleştirmesinden yararlandı. Duma Başkanı'nın azarlaması üzerine Malinovski telaşa kapılmış gibi kendi önünde duran sayfaları çevirdi ve bütün bir pasajı atladı. Polis aynı zamanda Malinovski'yi uyararak, Meclis Başkanı'na karşı mümkün olan en provokatif tavrı sergilemesini ve böylelikle de konuşmanın kısa kesilmesinin sağlanmasını istemişti. Ne var ki, Malinovski kendisine verilen emri yerine getiremedi ve Rodziyanko da defalarca uyarıda bulunmasına karşılık, Malinovski'nin "Tamam, benim konuşmamı durdur" biçiminde verdiği işareti anlayamadı. Deklarasyon, bazı bölümleri eksik olsa da, sonuna değin okundu.

Duma oturumlarının stenografik kayıtlarının yayınlanma-

sı yasal olduğundan, Pravda konuşmanın tamamını yayınladı. Bu yolla, deklarasyon metni asıl hedefi olan kitleler arasında yaygın bir biçimde dağıtılmış oldu. Böylece, deklarasyona dahil edilen ve Kara Yüzler rejiminin ve çarlık hükümetinin eleştirisi niteliğindeki talepler, işçilerin çarlığa karşı mücadelelerine yardımcı oldu.

5
İLK SORU ÖNERGESİ

İşçi milletvekilleri, Duma oturumlarında, hükümete yönelik hazırlanan soru önergelerinin, ajitasyonun en uygun aracı olduğunu keşfetti. Çeşitli sorular aracılığıyla kitlelerin dikkatini, çarlık hükümetinin işlediği suçlar üzerinde yoğunlaştırmayı başardık. Güncel olaylar üzerinden biçimlenen bu soru önergeleri, kürsüyü Bolşevik tarzda kullanmamıza olanak tanıdı; Kara Yüzlerin çoğunluğuna rağmen, işçi sınıfıyla dayanışmak ve mevcut rejime karşı devrimci saldırıda bulunmak için ajitasyon çalışması yürütmemizi sağladı. Bu durumlarda Bolşevikler, keskin bir biçimde ve doğrudan, çarlığın ve burjuvazinin saldırganlığını ve çürümüşlüğünü gözler önüne serdi. Bir soru önergesi hazırlamamıza uygun her olayla bağlantılı olarak işçilere, kendi koşullarında herhangi bir iyileşmeyi beklemeleri için hiçbir nedenin olmadığını ve proletaryanın tek kurtuluş yolunun devrim olduğunu gösterdik.

"Bakan bunun farkında mıdır ve hangi adımları atmayı düşünmektedir?" Her soru önergesinin bu sonuç cümlesinin işçi milletvekilleri için bir anlamı yoktu. Baskının ve polis zulmünün her örneğinin, bütün bunların yerine getirilmesi için emir veren çarlık bakanlarınca çok iyi bilindiğinin farkındaydık ve peşinen, bakanların, yasaların ihlalini engellemek için hiçbir şey yapmayacaklarını biliyorduk. En rezil durumlarda bile, gerçekleri resmiyet çerçevesinde gizlemeye çalışan bakanların soru önergelerimize verdiği yanıtlara önem vermiyorduk. Bize göre, her soru önergesinin önemi ve amacı, tüm işçi sınıfına otokratik rejimin özünü açıklamak ve kitlelerin ge-

reken sonuçları çıkarmasını sağlamaktı.

Soru önergeleri, Sosyal Demokrat grubumuzun elinde güçlü bir silah haline geldiği için, hükümetin ve onun sadık yardımcıları olan Kara Yüzlerin, soru önergelerini engellemek için olası her önlemi almaları doğaldı. Dumada soru önergesi işlemleri çok karmaşık bir şekilde gerçekleşiyordu ve bu durum, toprak ağaları ile soylulardan oluşan çoğunluğun, kendileri için istenmeyen ya da tehlikeli bulunan önergeyi ertelemelerine ya da üstünü örtmelerine olanak tanıyordu.

Grubumuz için asıl sorun, soru önergelerinin en az 33 Duma üyesi tarafından imzalanması önkoşulunun bulunmasıydı. Dumada bize en yakın parti olan Trudoviklerin 10 üyesininkiyle bizim 14 üyemizin imzası, bize yeter sayıyı vermiyordu. Kadetlerden ya da İlerlemecilerden "ödünç" imza almak zorundaydık. Parlamentodaki çeşitli partilerin içinde bulunduğu koşullar nedeniyle, Kadetlerin ve İlerlemecilerin üyelerinden bazıları bireysel olarak bizim soru önergelerimize imza atıyorlardı. Ne var ki, bu çok nadir gerçekleşiyordu ve onlar çoğunlukla bize yardım etmeyi açıkça reddediyorlardı.

Yeterli imza sayısına ulaşmak da soru önergesinin görüşüleceği anlamına gelmiyordu. Sorunun görüşülmesinde ısrar etmek önemliydi ama, imparator hazretlerinin sadık hizmetçisi olan Duma Başkanı Rodziyanko'nun işine gelmiyordu bu. Soru önergesini erteleme yöntemlerinden birisi konunun aciliyetini yadsımaktı. Sorunun görüşülmesi kararının alınmasından önce, Duma öncelikle önerge konusunun aciliyet durumunu görüşüyordu. Duma çoğunluğu, Sosyal Demokrat gruptan gelen soru önergelerini hemen her seferinde reddederek soru önergelerinin birkaç ay bekletildiği "Önerge Komisyonu"na havale ediyordu.

Konunun üstünü örtmek için sürekli kullandıkları yöntemlerden biriydi bu. Bir önergenin komisyonda uzun süre kalması durumunda, sorunun güncelliğini kaybedeceği ve böylelikle de ülke çapında beklenen etkinin azalacağı hesap ediliyordu.

Buna rağmen konunun aciliyeti üzerine yapılan tartışma-

larda, amacımıza ulaşıyorduk. Bu tartışmalarda aslında, sorunun özüne dair konuşmalar yapıyorduk. Sosyal Demokrat milletvekilleri, sorunun acilen gündeme alınmasını savunuyor görünümü altında, mevcut rejimi teşhir ediyorlardı. Bu bağlamda, hükümetten, solcular tarafından yapılacak her konuşmanın mümkün olan bütün yöntemler kullanılarak engellenmesi talimatını alan Duma Başkanıyla sürekli kavga ediyorduk. Başkan konuşmalarımızı dikkatle dinliyor, konunun aciliyet ve önemine ilişkin görüşmelerde, konunun dışına taşan sözler söylememizi engellemeye çalışıyordu; bu arada bizler de onun çağrılarına uymayı reddederek gerekli gördüğümüz şeyleri söylemeye devam ediyorduk. Bu karşı karşıya gelme durumlarının pek çoğu, Rodziyanko'nun ya da yardımcısının sabrını kaybederek, işçi milletvekillerinin konuşmalarını kesmesiyle sonuçlanıyordu.

Üçüncü Duma'da da, Sosyal Demokratları soru önergesi hazırlama hakkından yoksun bırakmak için Kara Yüzler, gayrı resmi girişimlerde bulunmuşlardı. Benzer davranışların Dördüncü Duma'da da yinelenebileceğini bekliyorduk ama bu, işçi milletvekillerinin sesinin ülkenin en ücra köşelerinde bile işitilmesini sağlamak için bizlerin daha ısrarlı ve daha sıkı bir şekilde mücadele etmemiz gerektiğinin bir diğer nedeniydi. Pravda şöyle yazmıştı:

> "Şunu önceden kesin bir şekilde söyleyebiliriz ki, Dördüncü Duma'da, 'Purişkeviç'ler ve 'Khustov'lar işçi milletvekillerinin soru önergelerini engellemeye çalışacaklar. Üst sınıflardan gelen bu insanlar, halkın gerçek temsilcilerini susturmaya çalışacaklar. Ne var ki, şu andan itibaren işçi sınıfının uyanmakta olması ve demokrasi mücadelesi saflarının sıklaşması nedeniyle gerici bayların bu çabalarının her zamankinden daha başarısız olacağını yine aynı kesinlikle söyleyebiliriz."

İşçiler, seçim kampanyası boyunca, bir dizi soru önergesinin hazırlanması isteğinde bulunmuşlardı. Duma çalışmalarımızın başlamasıyla birlikte, hükümetin çeşitli konularda sor-

gulanmasını talep eden işçi bildirgeleri, grubumuza yağmaya başladı. İşçiler, soru önergelerinin Duma seçimlerinin sahteliği, sendikalara yapılan baskılar, Kutomarskaya, Algaçinskaya ve diğer hapishanelerdeki siyasi tutuklulara yapılan muameleler, Lena altın bölgesinde kurşunlananlar hakkındaki soruşturmanın sonuçları, "sigorta yasasının" kabul edilmesi, İkinci Duma'daki Sosyal Demokrat milletvekillerin davası vb. konular üzerinden biçimlenmesini öneriyorlardı.

Soru önergelerinin biçimlenmesinin hemen ardından Sosyal Demokrat grup, malzeme toplamaya ve önergelerin sunulması için hazırlık yapmaya başladı. Bir soru önergesini sunabilmek için, soru önergesinin hukuki dilde yazılması ve önergenin altyapısını oluşturan çeşitli yasa ve hükümet düzenlemeleriyle uygun bağlantıların kurulması gerekiyordu. Çalışmanın hukuki boyutunda, N. Krestinski, N. D. Sokalov, A. Yuriev ve St Petersburg'da yaşayan diğer Sosyal Demokrat avukatlar, bize yardım ediyordu.

Seçim sonuçlarının kontrol edilmesi, Prezidyum'un (hükümet) oluşturulması, hükümet politikalarının ilan edilmesi ve bu politikaların tartışılması gibi formaliteler yerine getirilir getirilmez, grubumuz ilk soru önergesini sundu. Bu önerge, sendikalara yönelik engellemelere ilişkindi. St Petersburg'da sendika kurulmasının reddedilmesini gündeme getiren bu soru önergesi aslında, sendikaların genel durumunu ele alıyordu.

Sendikaların kurulmasını ve oluşmasını düzenleyen 4 Mart 1906 tarihli yasa ya da onların deyişiyle "geçici yasa", bütün dernek ve toplulukları kapsıyordu. Bu yasa gerçekte, derneklerin kurulmasını değil, baskı altında tutulmasını sağlıyordu. Sendikalar, tamamıyla, şehir veya bölge valisi ve polis müfettişi gibi hükümet görevlilerinin insafına bırakılmıştı. Fakat sendikal hakların yasal olarak kısıtlanması, yetkililer için yeterli değildi. Polis, "geçici yasa"ya aldırış etmeyerek bu yasayı gayrı resmi bir biçimde ihlal ediyordu.

Sendikalar, art arda ve inanılmaz gerekçelerle yasaklandı. Bir sendika, çalışmalarına başlar başlamaz yasaklanıyordu.

Bu baskılar işçilerin cesaretini kırmadı, tam tersine sendikalara katılan işçi sayısını artırdı. Bir sendika kapatıldığında bir diğeri, aynı üyeler ve aynı amaçlarla fakat farklı bir isim altında yeniden örgütleniyordu. Buna rağmen, yeni bir topluluk örgütlemeden önce aşılması gereken bir yığın polis engeli vardı. Sendikaların onaylanması, başvuruları çok saçma gerekçelerle reddeden sözde "Özel Kurul"un elindeydi. Bir sendika, ilk başvurusunda asla onaylanmazdı; bir dizi red yanıtından sonra, kurucularının sabrı ve ısrarı insanüstü bir durumdaysa eğer, yeni sendikaya en sonunda varolma ya da polisin yargısı sonucunda hızla yokolma hakkı tanınıyordu...

Resmi istatistiklere göre, 4 Mart 1906 yasasının yürürlüğe girmesinden sonra ilk beş yıl içerisinde (1906-11), 497 sendika kapatıldı ve 604'ünün kurulmasına izin verilmedi. Nisan 1908'de Üçüncü Duma'daki Sosyal Demokrat grup, sendikalara yapılan baskılar ile Rusya'nın çeşitli bölgelerindeki 144 sendikanın kanunsuz olarak kapatılmasına ilişkin bir soru önergesi hazırladı. Önerge doğal olarak acil bulunmadı ve komisyona gönderildi. Bir yıl sonra, dindarca bir ifade kullanılan, "İlgili yöneticilerin 4 Mart 1906 tarihli yasayı incelemesi için İçişleri Bakanı gerekli adımları atmalı" dileği yazılı, anlamsız bir karşılıkla bu soru önergesi yanıtlandı.

1911'den sonra, sendikal faaliyetler işçi hareketinin yükselişine paralel bir gelişim gösteriyordu. Sendikaların sayısı arttı ve polisin baskıları daha da şiddetlendi. Bu dönemde, işçi hareketinin ilerlemesinde önemli bir rol oynayan St Petersburg Metal İşçileri Sendikası, polisin acımasız yaptırımlarına hedef oldu. Metal İşçileri Sendikası, sadece bir sanayi örgütü olduğundan değil, aynı zamanda tüm ilerici ve devrimci işçilerin merkezi ve parti güçlerinin de çevresinde odaklaştığı bir örgüt olması nedeniyle önemliydi. Bu nedenle hayati bir öneme sahipti ve doğal olarak da yetkililerin tehlikeli saldırılarına hedef oluyordu.

Bu sendika illegal olarak, 1905 devrimi esnasında kuruldu; resmi olarak tanındığı 1906 yılından itibaren pekçok baskıya

maruz kaldı ve yeni isimler altında yeniden kuruldu. Başlangıçta "Metal İşçileri Sendikası" olan sendikanın adı sıra ile, "Metal Endüstrisi İşçileri Sendikası", "Metalurji Endüstrisi Girişimlerindeki İşçilerin Sendikası" ve benzerlerine dönüştürüldü. Bu sendikaların her biri, resmi olarak yeni bir örgüt olmasına rağmen gerçekte, fonda birikmiş parasını ve üyeleri devralması nedeniyle bir öncekinin devamıydı. Polis, bu ad değişikliklerinin farkındaydı ama bu konuda sendikaya karşı bir şey yapamıyordu. "Yeni" sendikayı ortadan kaldırmak için uygun zamanı beklemek zorundaydı.

1912 yılı Martında polis, düzenli baskınlarından birini yaptı ve sendika birtakım gerekçelerle "Özel Kurul" tarafından kapatıldı. Bu gerekçelerden en önemlisi, illegal yayınların bulunması ve sendikanın grevleri örgütlemesiydi. Bu kez polis yeni sendikanın kurulmasını mümkün olduğunca ertelemeye çalıştı, aradaki zaman diliminde polis, örgütün çökebileceğini umuyordu. Fakat hesaplarında yanıldılar. Komite, sendikayı korumak için, 1908 yılında kazandığı sendikaların tescil hakkını koruma yasasını ileri sürdü, böylece sendikanın tescil hakkı hâlâ geçerliğini korumuş oluyordu. Sendikanın hiçbir zaman varolmayan hesap defteri ile üyelik defteri aceleyle uyduruldu ve kapatılan sendikanın tasfiye toplantısında sendikanın tüm mülkiyetini ve parasını bu oluşuma devretmesi kararı alındı. Sendika üyelerine de bu oluşuma katılmaları tavsiye edildi. Bu yolla, Metal İşçileri Sendikası, 1912 yılı sonbaharında polis tarafından yeniden kapatılıncaya değin, beş ay daha çalışmalarına devam etti. Sendikaya yönelik üç resmi suçlama şöyleydi: Polisin sendika belgelerini incelemesine izin vermemek; grev örgütlemek ve işsizlere bağış vermek. "Özel Kurul", bağışların sadece sendika üyelerine yapılabileceği ve sendikaya da belirli bir sanayi kolunda gerçekten çalışanların üye olabileceği hükmünü vermişti. Böylece, işsiz bir işçinin, sendikaya üye olması engelleniyordu. Bu hüküm, mevcut yasalar çerçevesinde oluşturulan sendikalara doğrudan bir saldırıydı ve işverenlere, istedikleri zaman sendikal örgütlülüğü da-

ğıtma imkanı sunuyordu. Lokavt ilan etmek bunun için yeterliydi ve lokavtın hemen sonrasında da sendikanın çalışan hiçbir üyesi olmayacağı için, sendika kapanmak zorunda kalacaktı.

Sendikaların kapatılması St Petersburg işçilerini öfkelendirdi, fakat onların sendikal çalışma yönündeki azimlerini hiçbir zaman azaltmadı. Sendikanın genel toplantısında seçilen tasfiye komisyonu, eski komitenin çalışmalarını sürdürdü ve yeni bir sendika kurulana değin tasfiye işlemlerinin uzatılması için çalıştı. Öte yandan polis, komisyonun çalışmalarına mümkün olduğunca engel oluyordu. Tüm yasalara ve hukuka rağmen polisler, komisyonun toplantılarında ortaya çıkıyorlardı ve sonuçta komisyonu toplantı yapamaz hale getirdiler. Sendika üyeleri bu durumu protesto ettiler fakat şikayet dilekçeleri şehir valisinin bürosunda dosyalanıyordu ve dilekçelerin işleme konulması süresiz olarak ertelenmişti. Şikayet 2 Kasım günü yapıldı; bir ay bekledikten sonra tasfiye komisyonu üyeleri valinin makamına giderek, toplantı yapmalarına izin verilip verilmeyeceğini sordular. Yanıt, "Polis durumu size tebliğ edecek" oldu. İki hafta sonra yeniden başvurdular ve aynı yanıtı aldılar. Bu durum, böylece sürüp gitti.

Bu arada polis, yeni sendikanın kuruluş çalışmalarını engellemek için elinden gelen her şeyi yapıyordu. Yeni sendikanın yürürlükte bulunan yasalar çerçevesinde tüzüğünü hazırlamış olması, "Özel Kurul"u sendikaya onay vermemekten alıkoymadı. "Kurul"un kararı, 6 Ekim'de alınmış olmasına rağmen sendikanın örgütleyicilerine 28 Ekim'e değin iletilmedi, bunun yasal hiçbir dayanağı yoktu. Onları red kararı almaya yönelten temel etken, sendikanın yeniden St Petersburg metal işçilerinin devrimci mücadelesinin merkezi olmasından duydukları korkuydu.

Sosyal Demokrat grubumuz, sendikal örgütlere yönelik genel baskı politikasını gözler önüne seren tüm yasadışı işlemleri, hükümete yönelik yeni bir soru önergesi için malzeme olarak kullanmaya karar verdi. Bunun yanında, soru önergele-

rinde, yeni sendika ve dernek kurmak isteyenlere getirilen bir dizi yasadışı zorunluluklara da değinildi: Sendika ve derneklerin amaçları arasında, üyelerinin kültürel ve entelektüel gelişimlerini ilerletebilecek maddelerin bulunması yasaklanıyordu; işten atılan işçilerin üyelik hakkının devam etmesine izin verilmiyordu; aidatların aylık değil yıllık olarak toplanması isteniyordu; "üyelikle bağdaşmayan bir davranışta bulunduğu için dernek üyelerinden oluşan bir kurul tarafından suçlu bulunan" üyelerin, ihraç edilmesine izin verilmiyordu; sendikanın kapatılmasının gündeme gelmesi durumunda mal varlığının nereye aktarılacağının tüzükte belirtilmesi gerekiyordu vb. Bu maddeler, sendikaların bağımsızlığını ortadan kaldırıyordu ve sendikaların faaliyetlerini engelliyordu. Bütün bu kısıtlayıcı maddeleri teker teker sıraladığımız soru önergesi şöyle devam ediyordu:

> "'Özel Kurul'un yukarıda sıralanan bu istekleri, sadece Metal İşçileri Sendikası'nı değil, tüzüklerinin onaylanması için yakın tarihlerde başvuruda bulunan diğer bütün sendikaları kapsıyor. 'Kurul'un bu faaliyeti, sendikaların iç yaşamını yasadışı olarak engellemek ve 4 Mart 1906 yasasını açıkça ihlal etmekten başka bir anlama gelmez. Bu nedenle, aşağıdaki önergeyi İçişleri ve Adalet Bakanlarına yöneltiyoruz:
>
> 1- İçişleri Bakanı; St Peterburg Özel Kurulu'nun, 4 Mart 1906 yasaya uymayarak sendikaların onay başvurusunu reddettiğinin ve böylece de bu yasayı ihlal ettiğinin farkında mıdır?
>
> 2- Adalet Bakanı; savcıların, St Petersburg Özel Kurulu tarafından yasaların art arda ihlal edilmesine tanık olmalarına rağmen bu ihlalere karşı herhangi bir protesto girişiminden kaçındıklarının farkında mıdır?
>
> 3- Eğer İçişleri Bakanı ile Adalet Bakanı bu gerçeklerin farkındaysa, yasaların uygulanması için hangi tedbirleri almışlardır?"

Soru önergesinin 14 Aralık'ta, Noel tatili nedeniyle oturumlara ara verilmesinden hemen önce tartışılması kararlaştırıldı. Grubumuz tarafından, önerge hakkında konuşmakla görevlendirildim. Konunun aciliyetini ve önemini savunuyor gö-

rüntüsü altında, soru önergesinin içeriğine değinecek, sendikalara yönelik yasadışı baskıları gözler önüne serdikten sonra, yaşam koşullarında herhangi bir iyileşmenin ancak devrimci mücadele yoluyla elde edilebileceğini anlatacaktım. İşçi milletvekilleri, hep bu içerik ve yönelimde konuşma yaparlardı.

Duma'daki "ilk resmi" konuşmam olacaktı bu. Duma'daki gerici çoğunluk, konuşmalarımıza karşı tahammülsüzdü. İşçi milletvekillerinin dürüstlüğü, açıksözlülüğü ve sert eleştirileri, tutucu Kara Yüzler'in öfkeden kudurmalarına neden oluyordu. St Petersburg işçilerinin koşulları hakkında konuştuğumuzda, bu durum daha da belirginleşiyordu. St Petersburg işçileri arasında hızla gelişen devrimci hareket, varlığını Taurida Sarayı'nda bile hissettiriyordu. İşçilere mücadelelerine ivme kazandırmaları yönünde yaptığımız çağrılar, çarlığın sadık savunucularına, er ya da geç hareketin çarlığın kalelerini ve tüm savunucularını süpürüp temizleyeceğini hatırlatıyordu.

İşçi milletvekillerini şaşırtmak ve ürkütmek için, özellikle de ilk konuşma girişiminde onun lafını ağzına tıkmak, Duma çoğunluğunun taktiklerinden biriydi. Diledikleri gibi hareket edebilen Duma Başkanı ve Duma'daki çoğunluk, işçi milletvekilinin ilk konuşmasının aynı zamanda son konuşması olması için ellerinden geleni yapıyordu; işçi milletvekillerinin sinirlenmelerini ve böylece de Dördüncü Duma boyunca bir kez bile ağzını açmadan Taurida Sarayı'nda oturan Duma çoğunluğunun pek çok üyesi gibi sessizce oturmalarını istiyorlardı. Duma'nın atmosferi, Duma'daki çoğunluğun gözlerini öylesine korkutmuştu ki onları kürsüye çıkartmanın tek yolu zor kullanmaktı.

Duma'daki ilk konuşmasını yaparken işçi milletvekillerinin aldığı olumsuz tepkiler, onlar açısından önemli bir deneyim oluyordu. Kürsüye çıktığımda, işçi milletvekillerine yüklenen sorumluluğun gururunu hissettim. Duma'da konuşmak, daha önce işçilerin çeşitli legal ve illegal toplantılarında yaptığım konuşmalara hiçbir şekilde benzemiyordu. Burada, biz işçi tem-

silcileri, düşmanla, işçi sınıfını sömürenlerle yüz yüze duruyorduk. Bahanelere ya da parlamenter hilelere başvurmaksızın kitlelerin düşündüğü her şeyi doğrudan ve açıkça ifade etmeliydik, kitlelerin özlemlerini dile getirmeli ve mevcut rejimin temsilcilerine kitlelerin yönelttiği suçlamaları haykırmalıydık.

İşçi milletvekilinin söylediği her söz, sadece Duma salonundakiler tarafından değil, aynı zamanda bizleri kendi çıkarlarının savunucuları olarak gören Rusyalı milyonlarca proleter tarafından dinleniyordu. Duma'daki konuşma ve çağrılarımız, işçilerin devrimci duygularında yansımasını buluyor ve düşmana karşı mücadelerini güçlendiriyordu. İşçi sınıfının isteklerine ulaşma gayretini ve Rusya proletaryasının uzun yıllar boyunca biriktirdiği gücü göstermek zorundaydık.

Her birimiz, çarlık otokrasisinin kalesinde ilk kez konuşurken büyük zorluklarla karşılaşıyorduk. Uluyan Kara Yüzlere karşı konuşmak, Duma Başkanı'nın müdahalelerine karşı direnmek, işçi sınıfının politik ve ekonomik esaretini tanımlamak ve onu baskı altında tutanlara meydan okumak büyük çaba gerektiriyordu.

Milletvekillerinin dokunulmazlığı ve Duma'da "konuşma özgürlüğü", çarlığın yalanlarından başka bir şey değildi. Hükümetin, resmi prosedürlerin yerine gelmesini beklemeden uygun bir gerekçeyle işçi milletvekillerinin konuşmalarını kesmeyi dört gözle beklediğini biliyorduk. İkinci Duma'daki Sosyal Demokrat üyelerin sürgüne gönderilmesi, zihinlerimizde canlılığını hâlâ koruyordu. "Bazıları Duma kürsüsünü bakan olmak için terk eder; diğer bazıları, işçi milletvekilleri de mahkum olmak için." Lenin'in bu sözleri, işçi milletvekillerinin olası yazgısını kesin bir şekilde tarif ediyordu. Konuşmalarımızın etkisi arttıkça tehditler ve üstesinden gelmemiz gereken engeller de artıyordu. İşçi milletvekillerin karşılaştığı baskılar, işçileri militanlaştırıyor ve devrimci mücadelelerinde sertleştiriyordu.

Konuşmam başlangıçta, pür dikkat dinleniyordu. Akşam oturumundaydık ve Taurida Sarayı'nın büyük salonu ışık

yağmuruna tutulmuştu. Bakanlar locası hükümet üyeleriyle, tribünün yanındaki diğer sıralar da basın temsilcileriyle dolmuştu. Halkın oturması için ayrılan bölümler de kalabalıktı. Saplı dürbünlerinin arkasından bana bakan üst düzey memurların hanımları, bir çilingirin nasıl davranacağını ve Duma'da neler söyleyeceğini merakla bekliyorlardı. Öte yandan, bilet elde etmeyi başarmış bir avuç işçi, nefeslerini tutarak ve hiçbir kelimeyi kaçırmamaya çalışarak kendi milletvekillerinin konuşmasını dinliyordu.

Şişman yapılı Rodziyanko, başkanlık koltuğuna kurulmuştu. Zilini hazır tutuyordu ve konuşmama müdahale etme fırsatını kaçırmamak için dikkatini konuşmam üzerine yoğunlaştırmıştı.

İşçi sınıfının genel koşullarına ve hükümetin işçiler üzerindeki baskılarına değinir değinmez Duma Başkanı sözümü kesti, konuşmamın sonuç bölümünü ifade etmeme izin verilmedi.

Kürsüden ayrılırken sarayın her iki tarafından da alkış yükseliyordu; Sol, konuşmamı gerçekten onaylarken Sağ ve merkezdekiler, işçi milletvekilini susturduğu için Rodziyanko'yu kutluyorlardı.

Sendikalara yapılan baskılar üzerine hazırladığımız soru önergesi, doğal olarak, Kara Yüzler çoğunluğu tarafından reddedildi. Sosyal Demokrat grubun ikinci soru önergesi de birinciyle aynı kaderi paylaştı. 14 Aralık'taki Duma oturumunda görüşülen bu ikinci önerge, sigorta komisyonunun seçimlerine ve toplantılarına izin verilmemesine ilişkindi. Duma, her iki konuya ilişkin olarak da soru önergelerinin aciliyetini reddetti ve önergelerin rafa kaldırıldığı Önerge Komisyonu'na havale etti. İşçi sınıfı; büyük toprak sahipleri ve soylulardan oluşan Duma'dan bundan farklı bir karar bekleyemezdi. Önergelerimizin amacı, mevcut rejimin gerçek niteliğini gözler önüne sermekti.

Kara Yüzler Duması'nda Sosyal Demokrat grubumuz tarafından geliştirilen bu tutum, aynı gün bir günlük grev ilan eden St Petersburg işçilerinin eylemiyle desteklendi. Biz Duma kürsü-

sünde, çarlık zulmünün son örneklerini anlatırken işçiler fabrika ve atölyeleri terk ederek protesto toplantıları düzenlediler.

14 Aralık'taki bir günlük grev iyi örgütlenmişti. Sigorta sorunlarına ilişkin toplantıların engellenmesi örneğinde olduğu gibi, sendikalara yapılan baskılara ilişkin yazılar günlük olarak Pravda'da yayınlanıyordu: Gazetede, "işçi" temsilcilerinin sigorta komisyonlarına "atanmasına" ve hükümetin sigorta yasasının gerçekte nasıl işlediğine değinen yazılar da yayınlanıyordu. Bu makaleler öyle yazılmıştı ki, sansüre takılmıyordu ama ileri işçiler, satır aralarında onlara yaptığımız Duma'da soru önergesinin görüşüldüğü gün gösteri düzenlenmesi mesajını alabiliyorlardı. Sonunda 13 Aralık günü, Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi Merkez Komitesi imzalı bir bildiriyle Bolşevikler, Sosyal Demokrat grubun desteklenmesi için grev çağrısında bulundu.

Bildirinin yayınlandığı gün, bir dizi fabrikada toplantılar düzenlendi ve Duma önergelerini olumlu bulan ve Duma grubuna destek sözü veren öneriler kabul edildi. Örneğin Pahl fabrikasında kabul edilen öneride şöyle deniliyordu: "Grevimiz aracılığıyla, Sosyal Demokrat grubun Dördüncü Duma'daki önergelerini destekliyoruz." İşçilerin kabul ettiği tüm önergelerde, sendikalara yapılan baskılara ve polisin sigorta komisyonlarını kontrol etmesine karşı tepki gösterme çağrısı yer alıyordu. Grev çağrısı büyük bir coşkuyla karşılandı; 13 işletmedeki işçiler derhal işbıraktılar, işçilerin küçük bir bölümü çalışmaya devam etti.

Grev, 14 Aralık günü son bulmadı. Ertesi gün diğer fabrikalar ve atölyeler de greve katılırken önceki gün işbırakmış olan işçiler de işe dönmediler. Bir fabrikayı diğeri izledi ve tüm grev hareketi bir haftadan fazla sürdü. Greve katılan işçi sayısı net olarak bilinmese de bu rakamın 60 binden az olmadığı kesindi, bu rakam St Petersburg'un en büyük işletmelerinde çalışan toplam işçi sayısına eşitti. Ayrıca, matbaalar ve tamirhaneler gibi bir dizi küçük işletme de greve katıldı. St Petersburg işçilerinin bu müthiş grevi, kitlelerin, milletvekilleriy-

le tam dayanışma içinde bulunduğunu gösteriyordu.

Olağan polis baskısının yanı sıra, işverenlerin karşı saldırıları da greve eşlik etti. Maxwell'in sahip olduğu Petrovskaya ve Spasskaya farikalarında çalışan 3 bin kişi, grevin ilk gününü izleyen 15 Aralık günü, kapalı olan fabrika kapısında şu yazıyı buldular: "Önceden yapılan tüm ikazlara rağmen sık sık tezahür eden grev hareketleri göz önünde bulundurularak, tüm işçilerin işine son verilmiştir. Ücretlerin ödeneceği tarih bilahare duyurulacaktır." Çok sayıda polis ve jandarma, fabrikaların çevresine yerleştirilmişti. İşçiler fabrikaların yeniden açılmasını geciktirmek için ücretlerinin ödenmesini kabul etmemeye karar verdiler, çünkü yetiştirilmesi gereken pek çok siparişin bulunduğunu ve boş geçen her günün, fabrika sahibi için büyük kayıplara neden olduğunu biliyorlardı. O günün ilk yarısı boyunca, sadece birkaç grev kırıcı ustabaşı ücret almak için geldi, böylelikle fabrikadaki eski konumlarını korumayı hedefliyorlardı. Akşam yemeğinden sonra, işçiler yolu biraz açınca büronun önünde bir kuyruk oluştu. İşçileri büronun önüne doğru gitmeye zorlayan polisler, yönetime yardımcı oluyordu. İçerde, fabrikanın müdürü komutayı eline almıştı ve elinde, bütün "kışkırtıcı unsur"ların adlarının yazılı olduğu bir liste vardı. Muhasebeci, işçilere ödeme yaptıkça –fabrikanın mağazasından yapılan alışverişler ücretlerden kesildiği için, çoğunlukla 1 rubleye karşılık sadece 50 kopek veriliyordu– müdür, işe geri alınanların ödeme defterlerini damgalıyordu. Pek çok işçi ise işe kabul edilmedi. "Güvenilmez"leri mümkün olduğunca ağır bir biçimde cezalandırmak için fabrika yönetimi, aynı aileden olup aynı işletmede çalışanların tamamını –evli çiftleri, baba ve kızını, erkek ve kız kardeşleri– işten çıkarttı.

Ne var ki işçilerin elenmesinin yönetime pek yardımı olmadı. Ertesi gün, birkaç saatlik çalışmadan sonra, işe geri alınan işçiler, işten atılanların yeniden işe alınması talebiyle greve çıktılar. Polisin, işçilerin fabrikayı terk etmelerini önleme girişimi, başarısızlıkla sonuçlandı ve polisle alay eden, polisi tehdit eden işçiler dağıldılar.

Tutuklamalara ve işten atılanların fabrika lojmanlarından tahliye edilmesi gibi bir dizi baskıcı önleme rağmen, işçiler grevi bırakmadılar. Maxwell fabrikasındaki işçilerin kurban edilmesine karşı yürütülen inatçı mücadele, St Petersburg proletaryasının desteğini kazandı. Her fabrika ve atölyede, grevi desteklemek ve lokavt mağdurlarıyla dayanışmak için yardımlar toplandı.

Duma grubumuz, yardımların toplanmasının örgütleyicisi ve merkeziydi. Günlük olarak sadece St Petersburg fabrikalarından değil, Moskova, Varşova, Lodz ve Riga gibi diğer sanayi merkezlerinde çalışan işçilerden de para gönderiliyordu. Pravda yardım toplanılan fabrika ve atölyelerin uzun bir listesini yayınladı. Bu, işçi sınıfının, Maxwell fabrikalarındaki mücadeleyi yalıtılmış bir olgu olarak değil, kapitalistlere karşı sürdürülen sınıf savaşımının bir evresi olarak gördüklerini kanıtlıyordu.

Sosyal Demokrat grubun üyeleri, işçi milletvekilleri, bu kavganın içindeydi. Grevcilerle sürekli iletişim halindeydik, taleplerini formüle etmelerine yardımcı oluyor, toplanan paraları gerekli yerlere iletiyor ve hükümet yöneticileriyle görüşüyorduk.

Her iki fabrikada da grev on beş gün kadar sürdü. O günlerde grevin uzun süreceği tahmin ediliyordu ve işçileri dirençli kılan, St Petersburg işçilerinin tamamından aldıkları maddi ve manevi yardımlardı.

6
KRAKOV KONFERANSI

Dördüncü Duma'daki Sosyal Demokrat grup, Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin ayrılmaz bir parçasıydı. Grup, parti çalışmalarında önemli bir rol oynuyordu ama parti örgütlerinden yalnızca biriydi. Daha önceki Dumalardaki Sosyal Demokrat grubun işlevine ilişkin olarak, parti kongrelerinde ve konferanslarında alınan karar ve önergeler, grubu, partiye ve merkez komitesine tabi yardımcı bir örgüt olarak tanımlıyordu. Tam anlamıyla merkezi bir yapıya tabi olmak, devrimci çalışmanın başarısı için bir önkoşuldu. Bu ilkeye uymadıkça, yeraltı koşullarında çalışmak imkansızdı. Partimiz, iki Rus devrimi (1905 Devrimi ile 1917 Devrimi –çev.) arasındaki dönemin güçlüklerinin üstesinden gelmesini, yalnızca böylesi örgütlü bir yapıya borçludur.

Merkezin talimatlarına mutlak surette tabi olmak, Menşevik kampta kabul edilmiyordu. Daha önceki Dumalarda, Menşevik üyeler, partinin üst organlarından bağımsız hareket ederek, parti disiplinine önem vermediler ve bunu ihlal ettiler. Duma grubunu en üst parti örgütü olarak tanımladılar ve grubun, çoğu zaman parti merkezi ile ters düşmesine yol açtılar. Dördüncü Dumadaki Menşevik milletvekilleri de aynı politikayı sürdürdüler.

Bolşevik milletvekilleri ise tam tersine, kopmaz bağlarla partinin üst organlarına bağlıydı. Dördüncü Duma için seçim kampanyaları, kendi merkez komitemizin talimatlarıyla uyumlu ve bu talimatların kılavuzluğunda yürütüldü. Yurtdışındaki parti merkezimizin bulunduğu Krakov'dan başlayarak tüm örgütlerimiz, seçim kampanyasında tek bir vücut gi-

bi hareket etti. Merkez komitesi, genelgeler yayınlamanın yanı sıra, işçi delegelerinin seçilmesi sırasında adayların belirlenmesinde de aktif bir rol oynadı. Bu yüzden Duma'ya Bolşevik milletvekilleri, sadece yerel örgütlerin değil, bir bütün olarak partinin temsilcileri olarak girdi.

Duma seçimleri ve biz altı Bolşevik milletvekilinin bütün faaliyetleri başlangıcından itibaren, doğrudan Lenin yoldaşın rehberliğindeydi. O, seçim dönemi boyunca, işçilerin ruh halini, illegal seçim toplantılarını yoğun bir dikkatle takip etti, Pravda'daki seçim propaganda çalışmalarını yönetti. Lenin, bu gazetede yayınlanan her makalesinde işçilere, Tasfiyecilere karşı Bolşeviklere oy vermeleri çağrısında bulundu.

Seçimler bittikten ve işçi milletvekilleri St Petersburg'a geldikten sonra Lenin, grubun örgütlenme sorununu gündeme getirdi, tek tek milletvekilleriyle ilgilendi, kampanya sonuçlarının özetini çıkardı, seçimlerin gerçekleştirildiği koşulları araştırdı ve seçmenler tarafından milletvekillerine iletilen talimatları inceledi.

İşçi kategorisinden Duma'ya seçilen tüm milletvekillerine, Krakov'dan özel bir anket gönderildi. Bu anketteki maddelerden on dokuzu, seçim kampanyası sürecine ve milletvekillerinin kendilerine dair ayrıntılı sorulardı. Anket, işçilerin seçim kampanyasına katılım derecesi, toplantılara katılımın yetersiz olmasının nedenleri, boykotçu duyguların ağır basması, seçimlere ilişkin yazılı materyallerin dağıtımı, aday listelerinin belirlenmesi yöntemleri, toplantılardaki tartışmalar, diğer partilerin faaliyetleri ve seçim sürecinde uygulanan baskılara değiniyordu. Delege seçiminden milletvekillerinin seçimine kadar tüm seçim aşamalarını kapsayan bu anket aynı zamanda, diğer kategorilerden, özellikle de köylüler arasından seçilen milletvekilleriyle ilişkiler üzerinde duruyordu. Anketteki diğer sorular ise, illegal toplantıların örgütlenmesi, gazetemizin ve yeraltı yayınlarının dağıtılması, Bolşeviklerin ve Tasfiyecilerin yarattığı etkinin düzeyi gibi parti çalışmalarının çeşitli yönlerine ilişkindi.

Lenin, milletvekillerinden kendilerini resmi yanıtlarla sı-

nırlandırmamalarını ama kendi bölgelerindeki seçim kampanyasının ayrıntılı bir muhasebesini çıkartmalarını ve seçimlerde meydana gelen her olayı anlatmalarını istedi. "Bu sorular hiçbir şekilde grup içinde resmi olarak tartışılmamalıdır; bu sadece kırtasiyecilikle ve kavgalarla sonuçlanır; milletvekilleri soruları kendi kendilerine ve mümkün olduğunca hızlı yanıtlamalıdır" diye yazdı Lenin.

Grubun faaliyetleri geliştikçe, biz altı Bolşevik milletvekilinin, merkez komitesi ve Lenin'le ilişkisi daha sıkılaştı. Krakov'la bilgi ve materyal alışverişi yapılıyor, Bolşevik milletvekilleri, Krakov'dan çalışmalarında kullanmak üzere yazılı materyal, konuşmalarında dile getirecekleri tezler ve farklı sorunlara ilişkin talimatlar alıyorlardı. Bu ilişkiler, şifreli mektuplar, sınırdan illegal olarak geçen parti üyeleri ve mümkün olan diğer yöntemler aracılığıyla sağlanıyordu. Her fırsat değerlendiriliyor ve doğal olarak her şey katı bir gizlilik içinde yapılıyordu. Yazışmalarda asla isimlerden bahsedilmiyor; onların yerine önceden belirlenmiş sayılar ya da takma isimler kullanılıyordu. Ben, No.1 olarak geçiyordum; Malinovski No.3; Petrovski No.6; Samoylov No.7 olarak. Sverdlov'dan Andrey, Stalin'den ise Vassili diye söz ediyorduk. Eğer polisin kullanılan bu sayıların ve takma isimlerin kime ait olduğunu tahmin ettiğine dair bir işaret fark edersek, bu takma adlar ve sayıları değiştiriyorduk.

Şimdi, ele geçen polis arşivlerinden anlıyoruz ki, gizli polis de bize kod isimler vermiş.

Genel Postanedeki "Kara Kabin" (mektupların kontrolünden sorumlu gizli polis teşkilatı), Sosyal Demokrat milletvekillerine gönderilen tüm mektupları okuyordu. Bu yüzden postaneyi nadiren kullandık ve kullandığımızda da mektuplara gerçek adreslerimiz dışında adresler yazdık.

Gizli polis, en önemli bilgileri ajan-provokatörlerden elde ediyordu. Elbette ki, casuslar tarafından sarıldığımızın farkındaydık fakat onları açığa çıkartmak zordu. Böylece gizlilik kurallarına mümkün olduğunca uyarak, yukarıdan aşağıya gizlilik sistemi yerleştirildi.

Gizlilik kurallarının her ihlali, şüpheye düşmek için bir nedendi, bir polis komplosuyla karşı karşıya olup olmadığımızı düşündürüyordu bizlere. Karakteristik bir olayı hatırlıyorum. Putilov fabrikasında çalışan parti üyelerinden Kiselyov, bir keresinde bana posta aracılığıyla, St Petersburg Komitesi tarafından karara varılacak bir konu hakkında mektup gönderdi. Mektubun posta kanalıyla ve şifre kullanılmadan gönderilmiş olması gerçeği bende, yazanın gizli polisle bağı olduğu şüphesini uyandırdı. Durumu St Petersburg Komitesi'ne ve grubumuza rapor ettim. Kiselyov'un takip edilmesi ve onunla kurduğumuz ilişkilerde dikkatli olunması kararlaştırıldı. Sonuç olarak şüphelerimizde haklı çıktık ve Kiselyov'un ajan-provokatör olduğu açığa çıkarıldı.

Polis ajanlarını, bizi zarara uğratmalarından önce açığa çıkarmakta her zaman başarılı olamıyorduk çünkü onlar da gizlilik kurallarını inceliyor ve çok dikkatli davranıyorlardı. Her ne kadar çarlık polisi iyi örgütlenmeye ve güçlü istihbarat ağına sahip olsa da, parti örgütleriyle ve özellikle de merkez komitesiyle olan ilişkilerimizin, gizliliğin etkili teknikleri vasıtasıyla saklı tutulabildiğini söyleyebiliriz.

Ne var ki üçüncü kişiler aracılığıyla yazışmamız ve iletişim kurmamız, Duma içindeki ve dışındaki faaliyetlerimize yönelik sorunları eksiksiz olarak ele almamıza ve çalışma planlarımızın ayrıntılarını tartışmamıza olanak tanımıyordu. Rusya içindeki parti çalışmalarının kendilerinde merkezileştiği işçi milletvekillerinin düşüncelerinin alınması ve deneyimlerinden yararlanılması için daha dolaysız bir ilişkinin kurulması gerekiyordu. Daha dolaysız ilişki, özellikle de illegalite koşullarında düzenli parti kongrelerinin toplanması pek çok tehlikeyi içerdiği için de gerekliydi.

Daha önce belirttiğim gibi, Duma'nın açılışından önce merkez komitesi ile Bolşevik milletvekillerinin yurtdışında konferans düzenlemesi için çağrı yapılmıştı. Bu konferansta, Duma grubunun bütün faaliyetlerinin üzerinde yükseleceği temelin belirlenmesi öneriliyordu. Fakat konferansın bundan öte bir önemi vardı, işçiler arasındaki devrimci faaliyetlerin

geliştiği bu yeni dönemde Bolşeviklerin görevlerinin ele alınması ve Sosyal Demokrat Parti içindeki son gelişmeler üzerinde durulması da gerekiyordu. Bir dizi sorunu görüşen ve kararlar alan konferans, parti tarihimizin ve devrimci mücadelenin önemli olaylarından biridir.

Galiçya'nın Krakov şehrinde düzenlenecek konferans, Duma'nın Noel tatiline girdiği bir sırada toplanacaktı. Bolşevik milletvekilleri, grevler ve Maxwell fabrikasındaki lokavttan dolayı St Petersburg'dan ayrılamazdı. Ancak, grevcilere yardım fonunun oluşturulması işi tamamlandıktan ve tüm işçiler yardım için seferber edildikten sonra Krakov'a gidebilirdik.

Krakov Konferansı 28 Aralık 1912'den 1 Ocak 1913'e dek sürdü. Gizliliğini sağlamak için konferansı Şubat Konferansı olarak adlandırdık, basında ve parti literatüründe de bu ismi kullanmayı tercih ettik. Lenin'in başkanlık ettiği konferansa Duma milletvekillerinin yanı sıra katılanlar şunlardı: Nadezhda Konstantinovna Krupskaya, G. Zinovyev, A. Troyonovski, Valentina Nikolayevna Lobova, E. Rozmiroviç. Diğer bazı yoldaşların yanında işçi sınıfının yoğunlaştığı büyük merkezlerden gelen delegeler de konferansta hazır bulundu. Konferansa katılan milletvekilleri ise, Petrovski, Malinovski, Şagov ve bendim.

Ocak 1912'deki Prag Konferansının üzerinden bir yıl geçmişti. Bu bir yıllık sürede devrimci hareketin hızlı gelişimi; politik ve ekonomik grevlerin artmasında, kitle gösterilerinde, işçi basınının yaratılmasında ve güçlendirilmesinde yansımasını bulmuştu. Bu süreçte partide de önemli gelişmeler yaşandı: Sosyal Demokrat Parti'nin iki kanadı arasındaki çelişkiler keskinleşti ve Menşeviklerle aramızda amansız bir mücadele yaşandı. Menşevik saflarda yaygın olan tasfiyeci eğilimler, onların konuşma ve yazılarına da yansıyordu.

Bolşevikler ile Menşevikler arasındaki bölünme işçi hareketinin tümüne yayılıyor ve her yerde Bolşeviklerin devrimci politikaları güç kazanıyordu. İşçi seçim kurullarında büyük bir başarı kazanmamızla sonuçlanan Duma seçimleri bu bakımdan oldukça öğreticiydi. Bu seçimler, Bolşeviklerin kitleler

üzerindeki etkisinin gücünü ve işçi sınıfının, devrimci mücadelede Bolşevik yolu izlediğini gösteriyordu.

Duma'nın çalışmaya başlamasının birinci ayında grubumuzun yaptığı işler, işçi milletvekillerinin doğru bir politika izlediğini gösterdi. Aynı zamanda Menşeviklerin, işçi milletvekillerinin devrimci taktiklerine karşı inatçı bir mücadele yürüttükleri ve gelecekte de yürütecekleri belirginleşti. İşçi sınıfının çıkarları açısından Menşevikler, ilk Duma oturumunda pek çok yanlış yaptılar. Bu yanlışlar, devrimci hareket için zararlıydı ve kesinlikle mahkum edilmeliydi.

Krakov Konferansı'nda ele alınan sorunlar bunlardı. Büyük devrimci öneme sahip bu konularda konferans, partinin gelecekteki faaliyetlerine yön vermeliydi. Birkaç günlük çalışmanın ardından, Rusya'daki politik durumu değerlendiren, işçi sınıfının politikasını tanımlayan ve pek çok pratik sorunu çözümleyen bir dizi karar alındı.

Krakov Konferansı, parti birliğinin son derece önemli olduğunu kabul ederek, birliğin ancak, illegal örgütlenmenin doğruluğunun kabul edilmesiyle mümkün olduğuna vurgu yapıyordu. Yeniden birleşme, "işyeri komitelerinden ve mahalle gruplarından başlayarak aşağıdan yukarıya, illegal örgütlenmenin benimsenme düzeyinin, devrimci mücadeleye gönüllü bir desteğin bulunup bulunmadığının ve devrimci taktiklere ne ölçüde inanıldığının işçiler tarafından denetlemesiyle" gerçekleşmeliydi.

Krakov Konferansı'nda kabul edilen bu önerge, bizimle Menşevikler arasındaki uçuruma ve Tasfiyeciler'in işçiler üzerindeki yozlaştırıcı etkilerine karşı ısrarlı bir mücadelenin gerekliliğine bir kez daha vurgu yapıyordu. Diğer bir önergede ise şöyle deniyordu: "Bu dönemdeki tek doğru örgütlenme tipi, her biri, legal ve yarı legal örgütler ağıyla çevrelenmiş çekirdeklerden oluşan illegal partidir. İllegal çekirdekler, örgütsel olarak günlük yerel koşullara uyarlanmalıdır." Asıl görev, her merkezdeki öncü bir örgütle, fabrikalarda ve atölyelerde illegal komitelerin yaratılması olarak belirlendi.

Konferans, en iyi örgütlenme tipinin St Petersburg'da geliş-

mekte olan örgütlenme olduğunu kabul etti. Mahallelerden seçilen delegelerden ve diğer üyelerden oluşan St. Petersburg Komitesi, çekirdekle yakın temas halinde olan, oldukça esnek bir örgütlenmeye sahipti ve aynı zamanda gizli polisten iyi bir biçimde korunuyordu. Konferans kararlarında ayrıca, bölge komitelerinin örgütlenmesi ve yerel gruplarla merkez komitesi arasında delege sistemi aracılığıyla ilişkinin kurulması tavsiye ediliyordu.

Örgütlenme üzerine sunulan önerge, aşağıdan yukarıya sıkıca kenetlenmiş uyumlu bir sistem oluşturulması üzerinde duruyordu.

Konferanstaki can alıcı sorunlardan biri, Duma grubumuzun raporuydu. Grubumuzun çalışmaları, etraflıca tartışıldı. Duma çalışmalarının ilk ayı boyunca grup, önemli konularda bir dizi karar almak zorunda kalmıştı. Jagello'nun gruba kabul edilmesi, deklarasyon ve ilk soru önergeleri... Bunlar konferansın, Duma grubunun faaliyetlerini değerlendirmesine ve Menşevik çoğunluk tarafından yapılan yanlışlara dikkat çekilmesine olanak tanıyan noktalardı.

"1. Konferans; hükümetin engellemelerine ve yoğun baskılara rağmen, pek çok bölgede Sosyal Demokratlara karşı oluşturulan Kara Yüzler-Liberaller bloğuna rağmen, Dördüncü Duma seçimlerinde Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin büyük başarı kazandığını vurgular. Neredeyse her yerde, ikinci kent seçmen kurullarında Sosyal Demokratların aldığı oylar artmış ve bu kurullar Liberallerin ellerinden kurtarılmıştır. Partimiz için çok önemli olan işçi seçmen kurullarında RSDİP, tam bir egemenlik sağlamıştır. İşçi seçmen kurullarından yalnızca Bolşevikleri milletvekili olarak seçerek işçi sınıfı, oybirliğiyle RSDİP'e ve onun devrimci geleneklerine mutlak bağlılığını ilan etmiştir.

2. Konferans; Dördüncü Duma'daki Sosyal Demokrat milletvekillerinin, Sosyal Demokrasinin temel ilkelerini doğru biçimde tanımlayan deklarasyon ve sunulan soru önergelerinde ifade bulan çalışmalarını onayladığını belirtir.

3. Duma'daki Sosyal Demokrat grup için tek doğru politikanın, parti gelenekleriyle uyum içinde, grubun, merkezi organla-

rıyla temsil edilen partiye tabi kılınması olduğunu göz önünde bulunduran konferans, işçi sınıfının politik eğitiminin çıkarları açısından ve doğru parti politikalarının yaşama geçirilmesi için, grubun her adımının takip edilmesi ve böylelikle de grup üzerinde parti denetiminin kurulmasının gerekli olduğunu belirtir."

Konferans, Menşeviklerin partinin genel politikalarına ters düşen çeşitli eylemlerini kararlı bir şekilde mahkum etti. Menşevikler, Jagello'yu gruba kabul etmekle zımni olarak Bund'un ayrılıkçı faaliyetlerini desteklemiş, Polonyalı işçiler arasındaki bölünmeyi ön plana çıkartmış ve partinin birliğinin sağlanmasını ertelemişlerdi. Duma konuşmalarının birinde bir Menşevik olan A. I. Chkhenkeli, "her ulusun bağımsız gelişimi için gerekli kurumların yaratılması" bahanesiyle, Rusya içinde ulusların ayrı ayrı Sosyal Demokrat partilerde örgütlenmesini onaylar sözler söylemişti. Grup adına yapılan bu konuşma, parti programının doğrudan ihlali olarak, konferansta acımasızca mahkum edildi. Örtülü bir biçimde de olsa, milliyetçi eğilimlere taviz vermek, proletarya partisinde kabul edilemezdi. Konferans son olarak, İlerlemeci hareketin bakanlık deklarasyonu oylamasına katıldığı için grubun görevlerini ihmal ettiğini vurguladı.

Sosyal Demokrat grup hakkında alınan kararlar dokuz madde içermesine rağmen, bunlardan sadece altısı parti basınında yayınlandı çünkü diğer üçü, gizli kalması gereken konulara ilişkindi. Krakov Konferansı'na ilişkin tüm belgeler kaybolduğu için, bu üç madde hâlâ kamuoyuna açıklanmadı ve aradan on beş yıl geçtikten sonra onları ezbere söylemek çok zor olacak. Bu maddeler, illegal parti çalışmalarıyla bağlantılı olarak konferansın bir dizi önemli görevler verdiği Bolşevik "altılı"nın Duma dışındaki faaliyetlerine ilişkindi. Konferans, Bolşevik milletvekillerinin, merkez komitesine kabul edilmesi üzerinde de durdu.

Krakov'da kaldığımız sürede, "altılı"nın çalışmaları hem genel toplantılarda hem de Lenin'le ve yurtdışı merkezimizin

diğer üyeleriyle yaptığımız konuşmalarda ayrıntılı bir biçimde tartışıldı.

"İşçi milletvekilleri, –diyordu V.İ. Lenin– Duma'yı ajitasyon için ve hem çarlık hükümetinin hem de sözde liberal partilerin ikiyüzlülüklerini gözler önüne sererek, devrimci hareketin gelişimine yardımcı olmak için kullanmalılar.". İşçi milletvekillerinin sesi, Rusya işçi sınıfının tamamı tarafından duyulmalıydı. Fakat Duma'daki faaliyetler, grubun çalışmalarının sadece bir bölümüydü; partinin ayrılmaz bir parçası olarak Bolşevik "altılı", Duma dışındaki parti çalışmalarında da yer almalıydı. Parti gruplarının örgütlenmesi ve yönlendirilmesi, sendikalar ve parti basınındaki faaliyetler işçi milletvekillerinin en önemli görevleri arasındaydı. Lenin, işçi vekillerinden kesintisiz çalışmalarını ve çaba sarfetmelerini istedi.

İşçi milletvekilleri kitlelerle temas halinde olmalıydı ve legal ya da illegal tüm işçi sınıfı örgütleri, Duma'daki Bolşevikleri devrimci mücadelenin örgütleyicileri ve önderleri olarak kabul etmeliydi. Lenin, bizimle konuşurken sürekli olarak bu noktayı vurguluyordu.

Lenin yoldaşın önerisi üzerine, Pravda'nın yayınlanmasında görev aldım. Lenin bana, St Petersburg milletvekili ve St Petersburg işçilerinin temsilcisi olarak bu görevi üzerime almam gerektiğini söyledi. Pravda'nın amacı sadece eğitim ve propaganda değildi, aynı zamanda örgütlenmenin en önemli merkezi olmalıydı. Görevimin, orada çalışmak olduğunun altını çiziyordu.

Krakov'dan somut pratik talimatlarla donatılmış olarak dönüyorduk. "Altılı"nın izleyeceği genel politika açık bir şekilde ortaya konmuş, bunun yanında hazırlanacak materyallerden, değişik sorunlar üzerine Duma'da kimin konuşacağı ve Duma dışındaki acil çalışmalara kadar pek çok iş ayrıntılı olarak ele alınmıştı. Son derece karmaşık ve düşmanca bir ortamdan geliyorduk; partinin öncü üyeleriyle ve hepsinden önemlisi Lenin yoldaşla doğrudan görüş alışverişinde bulunmak, bizim için büyük bir önem taşıyordu.

Lenin, her milletvekiliyle tek tek ilgilendi ve her birimizin

mücadele azmini güçlendirdi. Öte yandan, konferansın çalışmalarına katılmamız, kararların belirlenmesinde önemli bir rol oynadı. Kitlelerin ruh halini biliyorduk ve tartışmalara katkılarımız konferansın, işçilerin yönelimini kavramasına ve gerekli sonuçları çıkarmasına yardımcı oldu.

Krakov'dan dönüşte tüm işçi milletvekilleri, Duma'nın tatilde olmasından faydalanarak kendi seçim bölgelerini ziyaret etti. Bu yolculuklar, Duma'nın ilk çalışma döneminin değerlendirmesini yapmak ve yerel illegal çekirdeklerin faaliyetlerini geliştirmek, böylece de Krakov Konferansı kararlarını yaşama geçirmek amacı taşıyordu.

Bazen Duma'nın tatilde bulunduğu zamanlarda, bazen de Duma'nın faaliyette bulunduğu dönemlerde gerçekleştirilen böylesi geziler, yerel işçi sınıfı hareketini canlandırıyordu. Milletvekilleri, yeni parti ilişkileri oluşturup eski ilişkileri yeniliyordu, yeni parti çekirdekleri örgütlüyordu ve büyük çaplı ajitasyon ve propaganda faaliyeti yürütüyordu. Milletvekilleri bu gezilerde aynı zamanda kendi bölgelerindeki işçilerden tavsiye ve talimatlar alıyordu. Tüm Sosyal Demokrat milletvekillerine verilen bir talimatta, kendi bölgelerini mümkün olduğunca sık ziyaret etmeleri ve seçim bölgelerindeki seçmenlerle yakın temas halinde olmaları gerektiği ifade ediliyordu.

Kabul etmek gerekir ki, işçi milletvekilleri bunu yaptılar. Günlük olarak her birimiz, çeşitli yerlerde neler olduğuna dair ayrıntılı bilgiler veren ve değişik önerilerle taleplerin ifade edildiği çok sayıda mektup alıyorduk. Tüm bunlar, Duma çalışmalarımızın tayininde bize yardımcı oluyordu, hükümet tasarılarına karşı konuşmalarımızda ve soru önergelerinde bunlardan yararlanıyorduk.

Çarlık gizli polisi için sürekli bir kaygı nedeni olan milletvekillerinin kişisel gezilerinde ise daha fazla malzeme sağlanıyordu. İşçi milletvekillerinin dokunulmazlığı olduğu için polis bu gezileri engelleyemiyordu fakat milletvekillerini sürekli olarak takip ediyordu. Duma oturumu bitmeden önce, polis teşkilatı tüm hükümet görevlilerine ve gizli polis şeflerine,

devrimci milletvekillerinin "kendi bölgelerine" yapacakları gezileri adım adım izlemeleri için emir verirdi; ayırt edici özelliklerimiz sıralanır ve fotoğraflarımız iliştirilirdi. Sonra, işçi milletvekilleri, tren istasyonunda açık yeşil paltolular (ajanlara böyle deniyordu) tarafından karşılanır ve nereye giderlerse gitsinler takip edilirlerdi.

Milletvekilini gözden kaçırmamak için genellikle, St Petersburg gizli polisi adamlarından birini görevlendiriyor ve bu kişi, milletvekilini yolculuğu boyunca takip ettikten sonra görevi yerel ajanlara devrediyordu. St. Petersburg ajanları herhangi bir paket teslim eder gibi makbuz karşılığında milletvekilini bölgenin casusuna bırakıyordu. Bununla beraber, sık sık onları atlattığımız da oluyordu. Polis, bulunduğumuz yerden ne zaman ayrıldığımızı her defasında anlayamıyordu ve elbette ki bütün bunları gizlice yapmayı başarıyorduk.

Bu durumda polis, bulunduğumuz binadaki görevlileri ve kapıcıları, ne zaman ayrıldığımızı bildirmedikleri için azarlıyordu. Görevliler ise kendilerini haklı çıkartmak için, milletvekillerinin ne zaman ayrılacaklarını bildirmediklerini, geçiş belgelerini vermediklerini ve diğer formaliteleri yerine getirmediklerini söylüyordu.

İşçi milletvekillerinin takip edilmesi o kadar aralıksız ve aleniydi ki, grubumuzdakiler bazen sinirlerine hakim olamayarak, bakana yalnız bırakılmak istediklerine dair telgraf çekiyordu. Bu durumda takip asla son bulmuyordu, şikayetin tek sonucu, ajanların görevlerini daha istekli olarak yerine getirmeleri ve milletvekillerini "sinirlendirmemeye" çalışmaları oluyordu. Diğer yandan, yerel yetkililer, polis teşkilatından gelen emirler doğrultusunda, her bahaneyi kullanarak milletvekillerinin gezilerini "yasal zeminde" kısa kesmeye veya şanslılarsa, yargılama için materyal olarak kulanmaya çalışıyorlardı.

Şimdi anlatacağım olay sanırım, Volga kasabalarından birinde bulunduğu sırada Yoldaş Muranov'un başına geldi. Apartman dairesindeyken polis gelmiş, ev sahibini tutuklayıp evi aramaya başlamış. Muranov'un evrak çantası masanın üs-

tünde duruyormuş ve bir polis çantayı açmaya çalıştığında Muranov karşı koymuş, milletvekili olduğunu söyleyerek ve çantasından belgeler çıkartarak bunu kanıtlamış. Görevli, bunun üzerine geri çekilmek zorunda kalmış, fakat sonrasında amirleri onu şiddetle cezalandırmış. Görevliye, Muranov gerekli belgeleri göstermediği müddetçe –ki bu belgeler kendisinden birkaç adım uzaklıktaki çantanın içinde bulunuyor–, "Muranov'un milletvekili olduğuna inanıp bir başka kişiye ait olması muhtemel dosyaya yaklaşmasına" izin vermemesi gerektiği söylenmiş. Böylece görevli, milletvekilinin ve belki de tüm Sosyal Demokrat grubun suçlanmasına yardımcı olabilecek kanıt bulma umuduyla çantanın içini inceleme fırsatı yakalayacaktı.

Devrimci bir patlamaya yol açabileceği korkusuyla bize açıkça saldırmaya cesaret edemiyorlardı, polis hareketimizi sıkı sıkıya gözetlemekle yetiniyordu. Diğer yandan, işçi milletvekilleriyle çok uzaktan bile olsa ilişkisi olanlar, korkunç baskılara maruz kalıyordu. İşçi milletvekillerinin durumu fevkalade zordu; en küçük bir dikkatsizlikleri, sadece tek tek yoldaşların tutuklanması değil, tüm örgütlülüğün yok edilmesiyle sonuçlanabilirdi. Bu yüzden taşra gezilerine çıktığımızda –St. Petersburg'da bulunduğumuzda da aynı durum geçerliydi– mümkün olduğunca gizli hareket etmeye ve bizi bir gölge gibi izleyen casuslardan kaçınmaya çalışıyorduk. Gelenin gidenin kolaylıkla gözlemlenebildiği ve Devlet Duması üyelerinin gelişinin büyük olay olduğu küçük taşra kentlerinde, gizliliği korumak hiç de kolay değildi. Bununla beraber grubumuzun üyeleri, kendi seçim bölgelerinde de yoğun olarak çalışıyor, legal ya da illegal konumdaki yerel örgütlerin faaliyetlerini önemli ölçüde güçlendiriyordu. İşçi milletvekillerinin gezileri genellikle, grev hareketinin gelişimiyle, yeni parti çekirdeklerinin yaratılmasıyla, Pravda abone sayısının artışıyla ve genel olarak devrimci faaliyetlerin yoğunlaşmasıyla sonuçlanıyordu.

1913 Haziranında ilk bölge gezilerinden dönen işçi milletvekilleri, işçiler arasında devrimci duyguların önemli ölçüde

arttığına dikkat çektiler. Gericiliğin tipik ilerleme yılları olan kayıtsızlık dönemi nihayet geride kalmıştı. İşçi sınıfının bütünü içinde, açık bir mücadele isteği, örgütlü eylemler için gayret ve ülkenin politik yaşamına canlı bir ilgi vardı.

Gruptaki yoldaşlarım, büyük yasal toplantılarda raporlarını sunma olanağı bulamadı. Böylesi toplantılar hükümet görevlileri tarafından sürekli engelleniyordu; yoldaşlarım ya yasadışı olarak konuşmak zorunda kalıyordu ya da polisten izin almadan fabrikalarda kısa toplantılar düzenliyorlardı.

Bir bütün olarak işçiler, Duma'daki ilk bir aylık çalışmayı onayladılar.

Deklarasyonumuzun, işçi sınıfının taleplerini "eksiksiz" olarak içerdiğini memnuniyetle bildirdiler, ilk soru önergesine ilişkin olarak yaptığımız konuşmalar da uygun bulundu. İşçiler Duma hakkında pek çok soru soruyor ve Duma çalışmalarının ayrıntılarıyla yakından ilgileniyorlardı. İşçiler, düşman kampını da, özellikle kötü şöhretleriyle tanınan Purişkeviç ve Markov'un da dahil olduğu "tutucu" Kara Yüzleri, merak ediyordu.

Buna rağmen, Duma'ya karşı genel tutum açık ve netti; işçilerin buradan herhangi bir beklentisi yoktu; proletaryanın ancak, ısrarlı bir devrimci mücadeleyle taleplerini elde edebileceğinin farkındaydılar. Bolşevik üyeler, gezileri sırasında, tasfiyeci eğilimler ve parti birliğine ilişkin olarak Krakov Konferansı'nda alınan kararların doğruluğunu sınayabiliyordu. Özellikle aydınlar arasında doğan ve onlardan destek bulan tasfiyeci eğilimler, işçilere tamamen yabancıydı. Diğer yandan, Sosyal Demokrat grupların çoğunda, Pravda ile Luç arasındaki keskin ayrılık anlaşılmıyordu. Açıktır ki, birliğin sağlanması için, tavandan diplomatik görüşmelerin yapılmasının anlamı yoktu, asıl gerekli olan, yeraltı faaliyetlerine yerel çekirdeklerin tüm üyelerinin katılması ve yeraltı çalışmasını gözden düşürme çabalarının son bulmasıydı. Parti birliği ancak bu şekilde gerçekleşebilirdi.

Bu düşünce, tam da Krakov Konferansı'nda belirlenen politikaya denk düşüyordu.

İKİNCİ KISIM

1913'TE ST PETERSBURG'DAKİ İŞÇİ HAREKETİ

7
OKHTA PATLAMASI

St Petersburg proletaryası 1913 yılına, Duma'daki Sosyal Demokrat grubun ilk soru önergesiyle bağlantılı olarak gerçekleştirilen grev ve gösterileri izleyen fırtınalı bir atmosferde girdi. Maxwell fabrikasındaki işçiler, tüm St Petersburg işçilerinin yardımıyla, on beş günden fazla bir süre lokavta karşı mücadele ettikten sonra işlerine geri dönmüşlerdi.

9 Ocak'taki yılın ilk politik grevi, St Petersburg'da mükemmel bir destek buldu. Yaklaşık 80 bin işçi, "Kanlı Pazar"ın* yıldönümünde iş bıraktı. Bir önceki gün polis kuvvetlerinin tamamı, gösterileri engellemek için seferber edilmiş ve işçi mahallelerinde çok sayıda insan gözaltına alınmıştı. Atlı ve yaya birlikler, kentin merkezine çıkan tüm köprüleri ve caddeleri kesti ve yedek polis kuvvetleri kapalı kapılar ardında, avlularda mevzilendirildi. Nevski Bulvarı'nda beliren işçi grupları, polis tarafından arka sokaklara doğru püskürtüldü.

En büyüğünden en küçüğüne kadar St. Petersburg'un tüm fabrikalarında işçiler, sabah işyerlerine gelir gelmez işbıraktı

* Kanlı Pazar: 9 Ocak 1905'te 200 bin işçi, çarın Kışlık Sarayı'na doğru düzenlenen barışçıl yürüyüşe katıldı. Papaz Gapon'un öncülüğündeki işçiler, çektikleri acılara son vermesi talebinin bulunduğu dilekçeyi çara vermek istiyordu. Kışlık Saray'ı koruyan askerlere, kalabalığa ateş açmaları emri verildi; ölü ve yaralı sayısı binin üzerindeydi.

ve devrimci marşlar söyleyerek sokaklara döküldü. Viborg, Neva ve diğer bazı bölgelerdeki caddelerde, kenarlarına kızıl şeritler iliştirilmiş siyah yas pankartları taşındı.

Sabahın ilerleyen saatlerinde, sıra sıra işçi grupları, 9 Ocak'ta öldürülenlerin mezarlarının bulunduğu Preobrazhenski Mezarlığı'na doğru yola koyuldular. Tüm gün boyunca, güçlü bir polis müfrezesi, mezarlıkta konumlanarak işçileri oradan uzaklaştırdı.

Aynı gün çok sayıda fabrikada toplantılar düzenlendi. 9 Ocak kurbanlarının anısına inşa edilmesine karar verilen anıt ve polis tarafından yargılanan işçiler için para toplandı. Bazı atölyelerde, işçiler bir günlük ücretlerini bağışladılar. Toplanan paranın tamamı, Duma grubumuza gönderildi. Yurttaşlık hakları, ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, basın özgürlüğü gibi işçi sınıfının bir dizi politik talebini yansıtan sayısız önerge bu toplantılarda görüşülerek kabul edildi ve grubumuza gönderildi. Hareketin birliğiyle bağlantılı önerilerde bulunuldu. Diğer önergeler, "52 Nokta" da denilen ve politik sürgünlerin nerelerde ikamet etmelerinin yasaklandığını gösteren 52 yerleşim biriminin listesini; sigorta komisyonları temsilcilerinin, işçilerin oylarıyla seçilmesi yerine doğrudan yetkililer tarafından atanmasını ve sendikalara yapılan baskıları protesto ediyordu.

9 Ocak'taki görkemli gösteri ve grev, işçi sınıfı mücadelesinin yeniden güçlenmeye başladığını gösteriyordu. Her geçen ay, St Petersburg işçileri arasında devrimci bilinç yaygınlaşıyordu ve Rusya'nın tamamında da benzer bir durum söz konusuydu.

21 Ocak günü Dördüncü Devlet Duması çalışmalarına yeniden başladığında durum böyleydi. Büyük toprak sahipleri ve memurlardan oluşan milletvekillerinin, yasama işlemlerine başlamak için aceleleri yoktu, ilk oturuma üyelerin sadece küçük bir bölümü katıldı. Oturum cansız bir havada başladı ve ilk olarak, iyice gecikmiş bir iş olan seçim sonuçlarının onaylanması gerçekleştirildi. Grubumuzun, Okhta barut fabrika-

sındaki patlamaya, siyasi tutuklulara yapılan işkencelere ve tekstil endüstrisindeki lokavta ilişkin soru önergelerini sunmasıyla oturum hareketlendi.

Savaş Bakanlığı için patlayıcıların imal edildiği Okhta'da patlama, aralık ayı sonuda gerçekleşmişti. Bu olay öğleden sonra meydana gelmiş ve akşam saatlerinde de patlamada çok sayıda insanın yaşamını yitirdiğine ilişkin söylentiler kente yayılmıştı.

Cesetleri sonradan tanınmayacak bir halde bulunan beş erkek işçi enkaz altında yaşamını yitirmişti. Yanarak cesedi kömür haline gelen bir işçi, paçavra haline gelmiş giysi parçalarından tanınabildi. Ağır yaralıların sayısı ellinin üzerindeydi ve çoğu kadındı, çünkü patlamanın merkezi olan boru atölyesinde çoğunlukla kadınlar çalışıyordu.

Patlama, fabrikada arbedeye yol açtı ve şans eseri ölü sayısı daha fazla olmadı. Zamanında tıbbi müdahale yapılmadı ve bir saat sonra gelen doktorun da yapabileceği bir şey kalmamıştı.

Ertesi sabah, patlamanın nedenlerini ve kapsamını doğrudan soruşturmak için fabrikaya gittim. Görevli, patlama yerine girmeme izin vermedi. Fabrika şefi General Somov'a gittim; bana, geçiş izni vermenin yalnızca Ağır Silahlar Kurulu'na ait olduğunu bildirdi. Fabrika yönetiminin milletvekillerinin içeriye girmesinden korktuğu açıktı. İstenmeyen bilgilerin açıklanmasını engellemek istiyorlardı.

General Somov'un açıklamasına göre, patlama sadece bir kazaydı. "Benzer kazalar olur ve her zaman da olabilir ve ben haç çıkarmadan asla fabrikaya girmem" dedi. Açık ki, hayli tehlikeli bir sanayi fabrikasında yönetimin kazaları önlemek için aldığı tek önlem buydu.

Felaket yerine ulaşmayı başaramadım ama görebildiğim az şey, olayın çapının çok büyük olduğunu açığa çıkarıyordu.

Çok sayıda işçiyle sohbet ettim. Hâlâ geçirdikleri şokun ve paniğin etkisindeydiler ve her an başka bir patlama olacağı endişesi taşıyorlardı. Ölümle yüz yüze gelebileceklerine tama-

men inanan bazı işçiler, sabahleyin evden çıkmadan önce temiz iç çamaşırı giymişti. Benden patlama nedeninin ayrıntılı olarak soruşturulmasını sağlamam için ısrar etmemi ve Savaş Bakanlığından, işçilerin çalışma koşullarının iyileştirilerek yeterli güvenlik önleminin alınmasını ve kazazadelerle yakınlarına yardım edilmesi için talepte bulunmamı istediler.

Patlamada yaşamını yitirenler, 20 Aralık günü toprağa verildi. Sabah saat dokuzda, binlerce işçi, cesetlerin bulunduğu kiliseye doğru akmaya başladı. Okhta işçilerinin yanı sıra öteki fabrikalardan binlerce işçi, tabutların arkasından yürüdü. Yakındaki fabrikalardan birinde iş tamamen durdu çünkü tüm işçiler törene katılma kararı almıştı. Yürüyüşçülerin sayısı 10 bini aşmıştı. En önde taşınan çok sayıda çelenkten biri Dumadaki Sosyal Demokrat gruba aitti, üzerinde "Sermayenin kurbanlarına" ifadesi yer alıyordu. St Petersburg'da bulunan Sosyal Demokrat milletvekillerinin tamamı cenazeye katıldı.

St Petersburg işçileri cenazeyi, kendi saflarından sürekli olarak yeni kurbanlar isteyen kapitalist rejime karşı görkemli bir gösteriye çevirdi. Sınıf bilincine sahip her işçi, kesintisiz ve azimli bir mücadelenin önemini bir kez daha kavradı.

Savaş Bakanlığı, çara rapor olarak sunmak üzere, patlamaya yönelik soruşturma başlattı. Böylesi soruşturmaların sonuçları önceden bilinir: Kurnaz memurlar tarafından soruşturmanın üstü kapatılır ve ortada suç değil "takdir-i ilahi" kalır. Dumadaki Sosyal Demokrat grup, kendi soruşturmasını yürüttü. Okhta işçilerine sorular sorarak ve diğer materyalleri toplayarak, patlamaya yol açan koşulları ve patlamanın gerçek nedenine aydınlatmayı başardık.

Patlamanın kıvılcımını çakan şey, bir işçinin doldurulmuş bir fitil başlığını dikkatsizce taşımasıydı. Kurallara göre, ondan fazla fitilin işyeri kompleksinde bulundurulması yasaktı fakat gerçekte bu sayı binlerceydi ve korkunç patlamanın nedeni de buydu. Ne var ki bu, sadece kıvılcıma neden olan etkendi, çok sayıda insanın ölmesine neden olan patlamanın asıl nedeni, Okhta fabrikasının berbat koşullarıydı.

Aşırı tehlikeli bir iş olan patlayıcı üretimi, kalifiye işgücü gerektiriyordu ki bu da yüksek ücret demekti. Emeği, olabildiğince ucuza kapatmak amacı taşıyan fabrika yönetimi, ne tür bir iş yaptıklarından tamamen habersiz, kalifiye olmayan emekçileri ve köylerden gelen kadınları işe alıyordu. On saatlik kesintisiz bir işgünü için çok küçük bir ücret –65 ila 75 kopek arası– ödeniyordu. İşçilerin durumu, kölelerinkinden farksızdı.

Eğitime yönelik her girişim, şiddetle bastırılıyordu; İşçilerin gazete okumaktansa kendilerini içkiye vermelerinin daha iyi olacağı kabul ediliyordu. Acımasız bir sömürü altında ezilen, uzun çalışma saatleri nedeniyle tekdüzeleşen (yönetim, işçileri günde 8 ya da 9 saat fazladan çalışmaya zorluyordu) Okhta işçilerinin, patlayıcı üretiminde gerekli dikkati ve ihtiyatı gösterememeleri doğaldı.

Bu koşullara, fabrikanın çok geri durumdaki teknik ekipmanını da eklemeli. Atelyeler, yapılması gereken iş için çok küçüktü ve bir dizi hükümet komisyonu da, işletmeye ekipmanını yenilemesini ve hatta başka bir binaya geçmesini tavsiye etmişti. Böylesi koşullarda, sık sık patlama olması kaçınılmazdı. 1913 yılı 3 Ocak günü, sadece iki hafta sonra, bir başka patlama daha oldu ve önceki kurbanlara yenileri eklendi.

Patlamalar ve bina çökmeleri, Rusya'da sanayi yaşamının sıradan olaylarıydı. İşçileri acımasızca sömüren kapitalizm, çeşitli sanayi dallarında binlerce insanın ölümünden sorumluydu. Dumadaki soru önergemizde, tüm bunları göstermek ve halkın dikkatini Okhta'daki korkunç olaya çekmek zorundaydık. Duma kürsüsünden, Rusya proletaryasının çalışma koşullarını göstermek, proletaryanın sömürülme düzeyini açığa çıkartmak ve devrimci mücadele isteklerini güçlendirmek zorundaydık.

Olaydaki apaçık ihmaller, sayısız kurban ve son olarak da yeni patlama tehlikesi, Duma çoğunluğunu, soru önergesinin önemini ve aciliyetini kabul etmeye zorladı. Sağın 127 oyuna karşılık, Oktobristler ile Merkezciler'in 134 oyuyla önerge kabul edildi.

Bu soru önergesinin başına gelenler, Duma çoğunluğunun bir önergenin aciliyetini kabul etmesinin hiçbir şekilde, bu sorunun acil olarak gündeme alınacağı anlamına gelmediğini gösterdi. Önerge Duma tarafından 25 Ocak 1913'te kabul edildi. Ne var ki Savaş Bakanlığı yaz mevsimine dek yazılı yanıt vermedi, beklenen yanıt altı ay sonra geldi. O zaman da Duma yaz tatilindeydi ve böylece hükümetin yanıtının tartışılması bir altı ay daha gecikti.

Duma grubu, beni bu tartışmada sözcü olarak seçti. Fakat beklendiği üzere, Duma çoğunluğu kendisini sıkıntıya sokacak bir karar almaktan kaçınarak hükümeti rahatsız edebilecek bir eyleme girmedi. Okhta patlaması davası, Duma komisyonlarında tozlanmaya terk edildi ve böylece de grubumuzun diğer soru örengeleriyle aynı yazgıyı paylaşmış oldu.

8
TEKSTİL ENDÜSTRİSİNDE LOKAVT

İşçi sınıfı mücadelesinin yoğunlaşması, fabrika ve imalathane sahiplerinin tüm güçlerini seferber etmelerine ve birleşmelerine yol açtı. İşçi hareketinin yükselişi, kapitalistleri korkutuyordu. Para cezaları, disiplin cezaları, kitle önderlerinin tutuklanması gibi tedbirleri gündeme getirdiler. Artık birleşmiş olan kapitalistler, uzun vadeli bir silahı devreye soktular: kitlesel işten çıkarmalar. Lokavtlar, binlerce işçiyi sokağa attı, yoksulluk ve açlıkla yüz yüze getirdi.

Rusya tekstil endüstrisinin o dönemde içinde bulunduğu kısmi kriz, fabrika sahiplerini güçlendirdi. 1913 Ocağından itibaren, St Petersburg tekstil fabrikalarında, özellikle de büyük firmalarda lokavtlar yaygınlaştı.

En uzun süreli lokavt, 1200 işçinin çalıştığı Rossisskaya pamuk fabrikasında yaşandı. Bu olay açıkça, sendika üyesi tüm işçileri işten atmaya karar vermiş olan fabrika yönetiminin provokasyonu sonucu meydana geldi. Bunun yanında, işverenler, fabrikada yirmi-otuz yıldır çalışan yaşlı işçileri işten atarak yerlerine genç işçiler almak istedi.

21 Ocak günü, daha önceden hiçbir uyarıda bulunulmaksızın yün ve pamuğun taraktan geçirildiği bölümde çalışan 30 işçiye, gündeliklerinden 10 kopek kesildiği bildirildi. Ertesi sabah bu bölümdeki işçiler, ücretlerin eski düzeyine çıkartılmasını sağlamak için grev ilan ettiler. Yönetimin istediği, tam da buydu. O gece, yeni vardiya işe geldiğinde, buhar makinesi durduruldu, elektrik kesildi ve işçilere fabrikanın belirsiz bir tarihe kadar üretime ara verdiği ve işçilere ücret ödenmeyece-

ği söylendi. Fabrika sahiplerinin provokatif davranışı ortadaydı. 30 işçinin isteği, günde sadece 3 rublelik bir artıştı fakat buna karşılık, greve dahil olmayan 1.200 işçi işsizliğe ve açlığa mahkûm edildi.

Provokasyona rağmen işçiler çalışma saatlerinde fabrikada hazır bulundu ama içeriye girmelerine izin verilmedi. İki gün sonra kapıya bir not bırakılarak, işçilerin idareye gelerek ücretlerini almaları söylendi. İlk başta işçiler, hiçbir şekilde suçlanamayacak bir durumda bulunan işçi kitlesinin işten çıkarılmasına karşılık iki haftalık ücret ödenmesi talebinde bulunarak bunu reddetti. Ne var ki, fabrika sahipleri, kendilerine yardım edecek müttefikler bulmuştu. Civardaki ev sahipleri ve tüccarlar, eski borçlarını ödeyene dek işçilere veresiye mal satmayı reddettiler. Bu baskı altında işçiler, ücretlerini almaya mecbur kaldılar. Her işçi, on ile yirmi ruble arası ücret alıyordu, bu paranın tamamı da yerel tüccarlara ödenecekti fakat buna karşılık işçiler yeniden veresiye alışveriş yapabilecekti. Ama birkaç gün sonra da tekrar açlık kapıyı çalacaktı.

Lokavtın ilan edildiği gün erken saatlerden itibaren, fabrika çevresinde gerilimli bir hava vardı. Çayhaneler, birahaneler ve işçilerin buluştuğu ve güncel olayları tartıştıkları o dönemin "işçi kulüpleri", kendilerinin ve ailelerinin açlıkla yüz yüze gelmesine karşı önlemleri tartışan uykusuz erkekler tarafından doldurulmuştu.

Düşük ücretlerden dolayı tekstil işçileri, çalışırken bile iki yakalarını zar zor biraraya getirebiliyordu ve işsizliğin ilk günü, korkunç bir açlığın da ilk günüydü.

Sınıf bilincine sahip işçiler, Sosyal Demokratlar ve sendika üyeleri, gayretlerini eylemi organize etmek ve düzene koymak üzerinde yoğunlaştırdılar. İşçileri teslim olmamaya çağıran birkaç yüz Pravda nüshası hızla dağıtıldı. Fabrikadaki işlerin durumunu tartışmak için toplantı düzenlenmesi girişiminde bulunuldu fakat ne kadar küçük olursa olsun tüm topluluklar polis tarafından dağıtıldı.

Lokavtın neden olduğu ilk andaki panik ve çaresizlik duygusu yatışınca, işçilerin ruh hali de değişti. İşçiler kendilerini uzun soluklu mücadeleye hazırlanmaya başladılar ve polise rağmen, lokavt mağdurlarının biraraya gelmesi için çağrı yapıldı. Toplantıda, lokavta uğrayan işçilerin birbirleriyle temas halinde olması, St Petersburg'un bütün işçilerinden yardım istenmesi, lokavt süresince alkol kullanımına karşı ısrarlı bir mücadelenin yürütülmesi ve ücretsiz dersler örgütlemesi için işçi eğitim derneklerinden istekte bulunulması gibi kararlar alındı. Kendisi ya da işçi grupları adına ricada bulunmak üzere hiçbir erkek ya da kadın fabrikanın kapısına yaklaşmayacaktı. Fabrika yeniden açıldığında da, tüm işçiler işe alınmadıkça hiçbir işçi işe dönmeyecekti.

Fabrika sahiplerinin, hükümetin fabrika talimatına uymadığını göz önünde bulunduran işçiler, yasaya göre işçilerin çıkarlarını korumakla görevli olan iş müfettişine başvurdular. St Petersburg fabrika müffettişinin bürosunda yapılan konuşma, onun gerçekte kimin çıkarlarını koruduğunu gösterdi.

Müfettiş, durumu anlatmak için gelen tekstil sendikası temsilcilerine "Bir sendikayla görüşemem. Yasaya göre, sadece anlaşmazlığın yaşandığı kuruluşun işçileriyle konuyu tartışmaya yetkiliyim" dedi.

"Fakat biz de yasaya uygun davranıyoruz" diye yanıtlamıştı temsilciler, "adli makamlar tarafından onaylanan tüzüğümüze göre, üyelerinin çıkarları doğrultusunda sendikanın, hem özel kişilerle hem de hükümet kurumlarının temsilcileriyle görüşmeye hakkı var."

Bu iki "yasal mevzuat" arasındaki çelişki, şans eseri, işten çıkarılan işçilerden birinin sendika temsilcileri arasında bulunmasıyla çözümlendi. Böylelikle fabrika müfettişi görüşmenin devam etmesine izin verdi. İki saat süren görüşme boyunca, müfettiş koltuğunda rahatça yayılırken sendika delegeleri, ellerinde şapkaları, işçi çıkarlarının "savunucusu" önünde ayakta durdular.

"Polisin, işçilere kaba davranması ve fabrikaya gidenleri dövmesi nedeniyle" dedi müfettiş, "Polis merkezine şikayette bulunmalısınız. Bu benim işim değil ve size yardım edemem."

Müfettişin, fabrika yönetiminin faaliyetlerine de karışamadığı ortaya çıktı. Her şeyin kurallara harfiyen uygun olduğu kanaatindeydi. İşçilere on beş günlük ücret ödenmesi zorunluluğu yoktu. Fabrikatörlerin kendi aralarında verdiği lokavt kararını durdurmak için müfettişlerin yetkisi yoktu. "Durumunuz kötü" dedi, müfettiş son olarak.

Fabrika müfettişine yapılan ziyaret, Rusya'da yasaların kimler tarafından ve kimler için yapıldığını bir kez daha gösterdi. İşçiler sadece kendilerine ve St. Petersburg proletaryasının yoldaşça yardımlarına güvenmeliydi. Ve onlar bu yardımı aldılar. Lokavttan etkilenen kadın ve erkeklere, işçiler tarafından daha önceden toplanmış yardımların iletilmesi –ki aşağı yukarı aynı günlerde büyük bir pamuk imalathanesinde benzer bir provokasyon sonucu iki bini aşkın kişi işten atılmıştı– işçi sınıfını birleştiren sağlam dayanışmayı yansıtıyordu. Bir fabrikadaki mücadelenin tüm işçi sınıfının mücadelesi olduğunu işçiler çok iyi anlamıştı.

Tekstil fabrikalarındaki lokavt, bütün St Petersburg işçilerini öfkelendirdi. Bazı fabrikalarda ajitasyon, anarşist unsurlar tarafından yapılıyordu. Bu unsurlar, makineleri kırarak, kundaklama ve diğer terörist yöntemleri kullanarak yanıt verilmesini öneriyorlardı. Sosyal Demokratlar, işçi sınıfı için yeni düşmanlar yaratacak bu propagandaya sert bir şekilde karşı çıktılar. Neyse ki, sadece bir avuç insan anarşistleri destekledi ve kısa zamanda bu eğilimlerin üstesinden geldik.

St Petersburg proletaryası tarafından tekstil işçilerine yardım edilirken farklı bir yol izleniyordu. İşten çıkarılan işçiler için tüm fabrikalarda ve atölyelerde hemen yardım toplanmaya başlandı. Toplanan para, Duma'daki Sosyal Demokrat gruba gönderiliyordu, grup da bunun adil bir şekilde dağıtılmasını düzenliyordu.

Lokavtın ilk günlerinde, tekstil işçileri Sosyal Demokrat gruba başvurarak, işverenlerin binlerce işçiye karşı iğrençce davranışları hakkında bir soru önergesi verilmesini istediler. Soru önergesini hemen hazırlamak ve ilk fırsatta sunmak için grubun acilen toplanması kararlaştırıldı. Önerge, şubat başında hazırlandı ve sunuldu. Lokavtın başlamasının üzerinden altı hafta geçtikten sonra, 1 Mart'ta önerge gündeme geldi. Konu görüşülmeden önce işçilerin öfkesinin azalması için Duma çoğunluğu, sorunun tartışılmasını kasten geciktiriyordu.

Soru önergeleri, ancak mevcut yasaların ihlal edilmesi nedeniyle hükümete verilebilirdi. Rusya İmparatorluğu'nun yasaları, kitlesel işten çıkartmaları yasaklamadığından lokavt, yasa ihlali anlamına gelmiyordu. Bundan dolayı, soru önergesini yasal zeminde formüle etmek için sorunu, fabrika müfettişinin görevlerini yerine getirmede başarısız olması biçimine getirdik. Bu yasal zeminin altında asıl niyetimiz yatıyordu: Kapitalistlerin, işçi sınıfına ve sendikalarına karşı başlattığı saldırı kampanyasının teşhir edilmesi.

Önerge metni, fabrika sahiplerinin ilan ettiği lokavtların genel olarak tanımlanmasıyla başlıyordu. Sonuç bölümünde grubumuz, Duma'nın, Ticaret ve Sanayi Bakanına, fabrika müfettişlerinin yasadışı eylemlerinden haberdar olup olmadığını ve bakanlıktaki bu memurların, yasalar tarafından belirlenen görevlerini yerine getirmelerini sağlamak için ne yapmayı düşündüğünü sormasını önerdi.

Bu soru önergesi Duma tarafından kabul edilmesine rağmen sonu, grubumuzun sunduğu diğer önergelerden farklı olmadı. Bakanlıklar, önergeleri işleme koyarken bürokratik aygıtın tamamını harekete geçiriyorlardı: "Araştırma yapılıyor", "Rapor bekleniyor" vb. Böylece önergenin üstü, resmi kurumların raflarında kalın bir toz tabakasıyla örtülürken konu yakıcı olmaktan çıktı ve ancak bundan sonra bakan resmi görevini tamamlayarak "açıklamalarını" sundu.

Altı haftalık bir gecikmeden sonra önerge, Ticaret ve Sana-

yi Bakanlığı yetkililerinden Litvinov-Falinski tarafından yanıtlandı. Bu görevli, çarlık hükümetinin tüm işçi politikalarının belirleyicisi ve uygulayıcısı olarak tanınıyordu. Litvinov kısaca, önergede belirtilenlerin gerçeği yansıtmadığını, pamuk fabrikası taraklama bölümünde ücretlerde kesinti yapılmadığını, lokavt ilan edilmediğini ve fabrika müfettişlerinin yasadışı bir hareketlerine rastlanmadığını iddia etti. Bu yanıt, o dönemde geçerli olan standartlardan bile daha iğrençti. Markov'lar, Purişkeviç'ler ve aşırı sağdaki meslektaşları, "solun yalanlarıyla" dalga geçerek Litvinov'u alkışladılar.

Pamuk fabrikasındaki mücadele biter bitmez, tekstil endüstrisinde yeni bir lokavt yaşandı. Bu durum, Aralık 1912'de keskin bir kavganın yaşandığı Maxwell fabrikasındaki işçileri de etkiledi. Lokavt ilan edilen fabrikanın sahiplerinin saldırısı daha korkunçtu. İşçiler, özellikle de politik bir greve (Lena katliamının yıldönümü) katılmaktan dolayı işten atılmıştı.

Bir toplantı düzenlendi ve işçiler, şimdi ve daha önceden işten çıkarılan tüm işçilerin geri alınması ve tazminat ödenmesi talebiyle greve çıkmaya karar verdiler. Çalışma koşullarına ilişkin ek taleplerde de bulunuldu. Tüm zorluklara rağmen gayretle savaştılar ve yine St. Petersburg proletaryasından güç aldılar.

Grevin ilk günlerinde grevciler benden bağış toplanması için istekte bulundular, ben de Pravda'da tüm işçilere seslenen bir çağrı yayınladım. Yanıt, hızlı ve memnun ediciydi; tüm fabrikalarda para toplanmıştı. Akşam para bana getirildi ve bunu grevcilerin temsilcilerine verdim. İlk gün 700 ruble getirildi, ikinci gün 500 rubleden fazla vs.

Lokavt ve grev tüm bir ay boyunca sürdü. 2 Mayıs'ta fabrika yeniden açıldığında tüm işçiler işe dönememişti ama yönetim de planının tamamını yaşama geçirememişti. Lokavt ilan edildiğinde, ücretlerin düşürüleceği ve çalışma süresinin uzatılacağı bildirilmişti, şimdi ise ücretler eski düzeyini korumuştu. Bu, örgütlü bir biçimde uzun süre mücadele eden işçilerin zaferiydi.

1913 yılı ilkbaharında, tekstil endüstrisinde bir dizi fabrikada daha lokavt ilan edildi. Fabrika sahipleri tarafından lokavtlar, piyasa koşullarının aleyhlerine döndüğü her durumda sistemli olarak uygulandı. Yaz aylarında, Nijni-Novgorod fuarının yaklaşması nedeniyle tekstil piyasası giderek iyileşti ve lokavtlar işverenler açısından kârlı olmamaya başladı. Bu durum, işçilerin bir dizi ekonomik grev aracılığıyla çalışma koşullarını düzeltmelerine ve ücretlerini yükseltmelerine yol açtı.

1912-13 yıllarındaki lokavtlar süresince St Petersburg tekstil işçileri pek çok sıkıntı çekti, fakat bir dizi yenilgiye rağmen, olumlu sonuçlar da alındı. Proletaryanın en geri kesimlerinden birini oluşturan tekstil işçileri, örgütlülüğün ve dayanışmanın büyük önemini kavradılar. Çekilen sıkıntılar boşuna değildi; işçilerin gelecekteki savaşlar için hazırlanmasına ve çelikleşmesine yardım etti.

9
LESSNER FABRİKASINDA GREV

Savaşın hızla yaklaştığı yıllar boyunca, St Petersburg işçileri arasında dayanışmanın ve örgütlü mücadelenin birçok örneği vardı. Fakat bu çok önemli ve kahramanca mücadeleler içinde, 1913 yılı yaz ayları boyunca süren Lessner fabrikasındaki grevin özel bir yeri vardır. Çıkış nedeni, süresi ve kitleler arasında yarattığı büyük sempati, bu grevi savaş öncesi yılların işçi hareketinin en çarpıcı olaylarından biri haline getirdi.

Lessner fabrikasındaki grev, ne tamamen politik ne de tamamen ekonomik olarak sınıflandırılabilirdi. Devrimci kabarış döneminde meydana gelen grevlerden biriydi bu. İşçilerin tek talebi –arkadaşlarından birinin ölümüne neden olan ustabaşının işten atılması–, ilk bakışta önemsiz gibi görülebilir. Ama bu talep, uzun soluklu ve ısrarlı bir mücadelenin nedeniydi ki böylesi bir mücadele ancak işçi sınıfının kapitalist sınıfla açık bir şekilde karşı karşıya geldiği koşullarda ortaya çıkabilirdi.

Yeni Lessner fabrikasındaki grev şöyle gelişti: Makine atölyesinde ustabaşılardan biri Strongin adlı işçiye birkaç yüz tane civata somunu vererek, onlara diş açmasını söyledi. Diş açılması sırasında bazı somunlar kayboldu; bu somunlar tesadüfen çöpe atılmış ya da diğer bir atölyeye götürülmüş olabilirdi. Strongin bunu ustabaşına bildirince ustabaşı küfretmeye başlayarak somunları iki gün içinde geri getirmesini istedi ve "Aksi halde seni "hırsızlık" yapmaktan dolayı işten kovacağım" dedi. Strongin'in somunları bulması ya da onları çalmadığını kanıtlaması imkansızdı. Ustabaşının onu hırsız olarak

damgalayıp işten atmakla tehdit etmesi, gözünde büyüyerek ona dayanamayacağı kadar ağır geldi. Strongin gece çalışmak için izin aldı ve fabrikanın kimsenin pek uğramadığı bir bölümüne giderek, kendini merdiven boşluğuna astı.

23 Nisan sabahı ceset, bekçi tarafından bulundu ve haber fabrikaya yayılınca tüm işçiler tezgahlarını terk ederek cesedin etrafında toplandı. İşçiler, yönetimin derhal bu olayı soruşturmasını talep etti. Fabrika yönetimi bunun yerine olayı polise bildirdi ve polisin gözetiminde Strongin'in giysileri arandı. Strongin'in ceplerinden birinde bir mektup bulundu. Müdür bu mektubu okuduktan sonra gizlemeye çalıştı. İşçiler bunu protesto ettiler ve mektubun derhal okunması için ısrar ettiler. Mektup çalışma arkadaşlarına yazılmıştı ve şöyleydi:

> "Yoldaşlar; size yazıp yazmamam gerektiği konusunda emin değilim. Fakat yazacağım... Ustabaşı, beni hırsızlıkla suçladı. Yaşamıma son vermeden önce bunu size anlatmak istiyorum, yoldaşlar, ben masumum. Buna bilincimle, yüreğimle, işçi onurumla yemin ederim fakat bunu kanıtlayamam. Fabrikadan ustabaşının damgaladığı bir hırsız olarak ayrılamam, bu yüzden hepsine bir son vermeye karar verdim... Elveda sevgili yoldaşlar ve unutmayın ki ben masumum. Yakov Strongin."

Yönetim tarafından intihara sürüklenen yoldaşlarının ölüm mektubu karşısında şok olan kalabalık, birkaç dakika hipnotize edilmiş gibi durdu. Ardından sesler işitildi: "Şapkaları çıkarın yoldaşlar" ve koro halinde devrimci cenaze marşı söylendi. Strongin'in katili ustabaşıyı gördüklerinde, ona "Yahuda"* "Hain", "Cellat", "Tabutu takip et ve bir daha fabrikada gözükme" diye bağırdılar. İşçilerin hepsi, morga kadar cesede eşlik etti.

Ertesi sabah işe geldiklerinde Strongin'in ölümünden sorumlu adamın orada olduğunu gördüler. Patron, yönetim kurulunun ustabaşını işten atmayı reddettiğini açıkladığında, işçiler, katil işten atılana kadar grev yapmaya karar verdiler. Fabrika

* Yahuda: İsa'ya ihanet eden havari. –çn.

kapandı ve Yeni Lessner fabrikasında çalışan tüm işçiler, talepleri kabul edilene kadar işe dönmemeyi kararlaştırdı.

Strongin'in cenaze töreni büyük bir gösteriye dönüştü. Böylesi durumlarda alışılageldiği üzere, polis ve işverenler yoğun katılımı engellemek için ellerinden geleni yaptılar. Törenin yapılacağı gün ve saat mümkün olduğunca gizli tutuldu, fakat törenden önceki gün Pravda yöneticileri, bu bilgiyi elde etmeyi başardı. Bu açıklama, gazete basılırken son anda ilave edildi fakat gazete işçilere sabah mesaiye başlamadan önce ulaşamadı, sadece tek tek işçiler, törenin sabah 9.00'da yapılacağını öğrendi. Buna rağmen, o saatte binden fazla insan morgun önünde toplanmıştı. Diğer fabrikalardan temsilcilerin yanı sıra Yeni Lessner fabrikasından işçiler tam kadro oradaydı. Çelenkler aceleyle ayarlanmıştı ve onlara baskı yapacak kadar zaman olmadığı için, mesajlar siyah kurdelenin üstüne tebeşirle ve beyaz kurdelenin üstüne siyah kömürle yazıldı. İbarelerin devrimci içeriği nedeniyle polis bazı kurdeleleri kesti. Kilise avlusuna girerken binlerce insan Strongin'in naaşına eşlik etti. Burada kalabalık, atlı polis tarafından durduruldu ve içeriye sadece tabutun ve ölünün birkaç yakın akrabasının girmesine izin verildi.

Malinovski ile benim Duma grubu temsilcileri olarak cenaze törenine katılmamız kararlaştırıldı fakat fabrika yönetimiyle işbirliği yapan polis, bizi aldattı. Fabrika ofisinde, bize Strongin'in Mitrofanyevskoye Mezarlığı'na gömüleceği söylendi. Bunun doğru olmadığını anladığımızda fabrikayı aradık ve bize yeniden yanlış bilgi verildi. Birkaç saat yanlış yolda dolanıp durduktan sonra Preobrazhenskoye Mezarlığı'na ulaştığımızda kalabalığın polis tarafından dağıtıldığını ve cenazenin de toprağa verilmiş olduğunu gördük. Benzer şekilde aldatılan pek çok işçi, Pravda'ya yazarak Lessner işçilerinin yanında olduklarını ifade etti.

Yönetim, greve yanıt olarak, tüm işçilerin işten çıkarıldığını açıkladı. Aynı zamanda burjuva basınında, fabrikada çalışmak için iş ilanları yayınlanıyordu. Buna rağmen grevciler ge-

rilemediler ve bu grev kırıcı ilanlar karşılık bulmadı. İşçiler, mükemmel örgütlenmişlerdi. Yardım olmaksızın grevi uzun süre götüremeyeceklerinin farkındaydılar ve hemen St Petersburg işçilerine çağrı yaparak destek istediler.

Bir diğer Lessner fabrikası olan "Eski Lessner"deki işçiler, yoldaşlarını desteklemek için kısa bir süre sonra greve çıktılar. Artık her iki Lessner fabrikası da çalışmıyordu. Yönetim artık, "Eski Lessner" fabrikası için işe alıyormuş görüntüsü altında "Yeni Lessner"e işçi yerleştiremiyordu. Siparişlerin karşılanamaması beraberinde çeşitli yaptırımlar öngördüğünden, fabrika sahipleri oldukça büyük zararlara uğrama tehdidi altındaydı.

Yönetim, siparişlerini diğer fabrikalarda yaptırma girişiminde bulundu; bu fabrikalara kalıplar, bitmemiş parçalar ve tasarımlar gönderdi. Bu manevrayı gizlemek için aldıkları önlemlere rağmen işçiler, kısa zamanda bu plandan haberdar oldu. St Petersburg'un tüm metal işçilerine çağrıda bulunarak benzer işleri boykot etmelerini istediler. Diğer işçiler bu çağrıyı mükemmel bir biçimde yanıtladı ve Lessner'in işlerinin hiçbiri yapılmadı.

Grev kırıcı işlerin her reddedilişi ve diğer fabrikalardan gelen her destek mesajı, grevcileri cesaretlendirdi ve zafere olan inançlarını artırdı. İşçilerin grev fonuna yaptıkları bağışlar, hiç bu kadar yeterli ve düzenli olmamıştı. Pek çok yerde toplanan yardımlar, sadece tek bir olay için olmasa da işçiler düzenli olarak, ücretlerinin belirli bir bölümünü veriyordu. Bir fabrikada, günlük ücretlerin yarısının Lessner işçilerine verilmesi koşuluyla fazla mesai yapılmasına izin verildi. Bu fabrikadaki evli işçiler, kendi evlerinde geçici olarak Lessner işçilerinin çocuklarının karınlarını doyurmayı önerdiler.

Grev boyunca yaklaşık 18.000 ruble toplandı ki bu, bir grev sırasında toplanan en büyük miktardı. Tüm para öncelikle Duma grubuna gönderiliyordu, buradan da grevcilerin ihtiyaçlarına göre dağıtılıyordu. Grev, tüm Rusya'da konuşulur oldu. Öyle ki en ücra kasabalardan ve hatta Doğu Sibirya'nın en uzak bölgelerinden bile bize bağış gönderiliyordu.

Bağış işlerinden ben sorumluydum ve Pravda'da düzenli olarak, toplanan bağışların miktarını ve kaynağını ayrıntılı bir biçimde açıklıyordum.

Lessner fabrikalarındaki mücadele, 1913 yılı işçi sınıfı hareketinin en çarpıcı olayıydı. Parti, grevcileri her biçimde destekleyerek ve grevle ilgili bilgileri mümkün olduğunca çok işçiye ulaştırarak, samimi bir şekilde bu olayla ilgileniyordu. Pravda, mücadelenin gidişatı üzerine günlük yazılar yayınlıyor ve grevcilerin mektuplarının yanı sıra diğer işçilere yaptıkları çağrıları basıyordu.

Yaz ayları boyunca grev devam etti. Haziranın ilk günlerinde, işçilerin direnişini kırmak umuduyla polis, öncü işçileri tutuklamaya başladı. Tutuklananlar, St Petersburg dışına gönderildi ve bunların belirlenmiş 52 yerde ikamet etmeleri yasaklandı. Bu arada fabrika yönetimi işçilerin evlerine özel mektuplar göndererek, onları "eski koşullarda" işbaşı yapmaya davet etti. Fakat işçiler direnişlerini sürdürüyordu.

En sonunda, 68 günün ardından "Eski Lessner" işçileri işbaşı yaptılar. Yeni Lessner'deki grev, iki hafta daha devam ederek 1 Ağustos'ta son buldu, işçiler toplam 102 gün boyunca eşsiz bir mücadele yürütmüşlerdi. Yenilgiyle sonuçlanmış olmasına rağmen grev, işçi hareketi tarihi açısından çok büyük bir öneme sahipti: İşçi sınıfının yeni bölüklerini peşinden sürükleyerek harekete geçirdi ve proletaryanın örgütlü dayanışmasının gücünü pratik olarak kanıtladı.

Lessner işçileri grevdeyken, başka grevler de gerçekleşiyor ve işçiler tarafından destekleniyordu. Grev hareketi yaygın olarak yaz aylarında yükseliyordu. Yaz ayları, işyerlerinde kısa toplantılar yapmak için daha uygundu: Kış aylarıyla karşılaştırıldığında, illegal toplantıların düzenlenmesi –bu toplantılar genelde şehir dışındaki ormanlık alanlarda yapılıyordu– ve yokluklara karşı dayanılması daha kolaydı.

Hareket geliştikçe grubumuzun kitlelerle bağları arttı. Duma'nın diğer tatil dönemlerinde olduğu gibi, milletvekilleri yaz tatilinde seçildikleri bölgelerde çalışmaya gittiler ve ben

tek başına St Petersburg'da kaldım. Bu dönemde, altı milletvekilimizin bölüştüğü işlerin hepsini tek başıma yürütmek zorundayım.

İşçiler çeşitli sorunlarını iletmek üzere, özellikle de grevcilere para götürüleceği ödeme günlerinde arıyorlardı beni. Grevler sırasında mağdur olanlara iş bulmak ve "illegal" konuma geçenlere pasaport ve gizlenme yerleri sağlamak, tutuklananlar adına bakanlara dilekçe vermek ve sürgüne gönderilenler için yardım örgütlemek zorundaydım. Grevin gevşediğine dair işaretler ortaya çıktığında, grevcilere gayret aşılamak, ihtiyaç duyulan yardımları sağlamak ve broşürler basıp göndermek için adımlar atmak gerekliydi. Bunun yanında, kişisel konulara ilişkin olarak sürekli bana danışılıyordu.

En büyüğünden en küçüğüne çok sayıda fabrika ve atölyeyle değişik bağlar kurmuştum. Beni görmeye gelenler o kadar çok olurdu ki apartman dairem onlara küçük gelir ve sık sık merdiven boşluğunda sırada beklemek zorunda kalırlardı. Mücadelede başarılı her adım ve her yeni grev; işçilerle grubumuz arasındaki birliğin ve kitlelerin örgütlenme düzeyinin simgesi olan bu kuyrukların uzunluğunu artırıyordu.

Milletvekili olmadan önce çalıştığım lokomotif tamir işletmesinde, 1913 yılı ilkbaharında meydana gelen bir olay, kitlelerin örgütlülüğünün ve birliğinin gücünü yansıtıyordu. Delege seçimleri yapılırken işçiler, kendi aralarında görüş birliğine varmışlar ve bu durum işçilerin gayretini ve özgüvenlerini artırmıştı. Ve içlerinden birinin aday gösterilerek St Petersburg'dan milletvekili olarak seçilmesiyle devrimci duyguları daha da kabarmıştı.

Gizli polis, işletmedeki faaliyetleri büyük bir dikkatle takip ediyor ve ilk fırsatta işçilerin coşkusunu kırmayı planlıyordu. Bu plana zaman olarak, Romanov Hanedanı'nın iktidara gelişinin üç yüzüncü yıldönümü nedeniyle 1913 Şubatında yapılacak olan kutlamalar seçilmişti. Kısa bir süre önce polis, bu festivalde herhangi bir devrimci gösteriye meydan vermemek için tüm fabrikaları temizlemeye ve tüm aktif işçileri "eleme-

ye" gayret etmişti. Çok sayıda insan tutuklandı ve işten atıldı, bütün şüpheliler başka yerlere nakledildi.

13 Şubat gecesi, birkaç demiryolu işçisi gözaltına alındı. Gözaltına alınma gerekçeleri ortadan kalktıktan sonra işçiler serbest bırakıldılar ama yeniden işe kabul edilmediler. Genel müdür işçilere, "Bana bir dilekçe yazın, sizi geri alıp alamayacağımızı polise danışacağız" dedi.

İşyeri temsilcileri, serbest bırakılan işçilerin işe geri alınmalarında ısrar etti. Bunun üzerine müdür onlara, "Devrimci talepler ileri sürüyorsunuz. Bundan dolayı suçlanabileceğinizi unutmayın. İşçileri kışkırtmayın." dedi.

Bu tutuma öfkelenen işçiler, işyerlerinden birinde toplandılar ve durum hakkında tartıştıktan sonra arkadaşlarının derhal işe alınmasını talep ettiler. Talep kesinleşti; tatmin edici bir yanıt alınmaması durumunda derhal grev ilan edilmesi kararlaştırıldı.

İşletme yönetimi zaman kazanmaya çalışarak, konuyu ele almak için kendilerine süre verilmesini istedi. Fakat bu, toplanan işçiler tarafından alayla karşılandı: "Belgeleri ele almak için tam bir haftanız vardı", "Onları derhal işe geri alın", "Beş yoldaşımız geri alınana değin dağılmayacağız."

İşçilerin kararlılığı etkisini gösterdi. İşçilerin tümünün direnişiyle yüz yüze gelen yönetim, geri adım atmak zorunda kaldı. Genel müdür, beş işçinin akşam yemeğinden sonra işe dönebileceğini açıkladı. Bu olay, dayanışmanın gücünü gösterdi ve bunun kitleler tarafından bilinmesi gerektiğini düşündüm. Bu yüzden Pravda'da demiryolu tamir işletmesinde çalışan işçilere seslenen aşağıdaki çağrıyı yayınladım:

> "Değerli Yoldaşlar; sizleri beş yoldaşınızın ekmeklerinin ellerinden alınmasını cesurca engellediğiniz ve işe geri alınmalarını sağladığınız 4 Mart'taki başarılı eyleminizden dolayı kutlarım. İşçilerin koşulları her yerde ağır olsa da Nikolaievskaya demiryolu tamir işletmesindeki kadar ağır değildir. Duma'ya seçilmeden önce, bu işletmede yıllarca çalıştım ve yönetimin baskıcı uy-

gulamalarını iyi biliyorum: Kötü davranışlar, bir uyarı ya da neden olmaksızın işten atmalar gibi. Açık ki yeni müdür öncekinin yolundan gidiyor, belki daha da keyfi davranıyor. Demiryolları işletmelerindeki koşullar, diğer özel fabrikalardakinden daha kötüdür. Piyasanın dalgalanmasına daha az bağlı olan devlet girişimlerinde, çalışma koşullarının özel sektördekilerine göre gözle görülür derecede iyi olduğu varsayılır. Devlet işletmeleri, teknik ekipman ve işçilere davranış biçimi bakımından örnek olmalıdır. Devlet fabrikalarındaki işçilerin çalışma saatlerinin daha az, ücretlerinin daha yüksek olması ve gerekçesiz işten atılmayacaklarına dair güvencelerinin bulunması gerekir.

Fakat devlet demiryollarına baktığımızda ne görüyoruz? Fazla mesai yaygın olduğundan ortalama bir işgünü, 9 değil 12 saattir. Bu uzun çalışma süresine, sadece en sefil durumda yaşamaya yeten düşük ücretler eşlik etmektedir.

Bu işletmeden seçilmiş bir temsilci olarak, yaptığınız eylemden dolayı özellikle memnun oldum. Dayanışma ve kararlılıkla fabrika yönetimini yenilgiye uğrattınız ve yoldaşlarınızın geçimlerini sürdürmelerini savunmak noktasında başarılı oldunuz. Yoldaşlar, unutmayın ki, birlik ve sınıf bilinci, gücümüzü oluşturur ve sadece birleşik, sınıf bilinçli eylemlerimizle koşullarımızı iyileştirebiliriz."

Valinin emri üzerine, çağrını yayınladığı için gazeteye 500 rublelik para cezası verildi. Çağrının para cezasına ve hatta gazetenin toplatılmasına neden olabileceğini bilmemize ve Pravda'nın mali durumunun da iyi olmadığını bilmemize rağmen riski göze almaya karar vermiştik. Demiryolu tamir işletmelerindeki işçilere yapılan çağrı, aslında tüm işçi sınıfına yapılmıştı ve mümkün olduğunca geniş kitlelere ulaştırılmalıydı. Pravda'da basılan bu çağrı, "yeraltı" basınında bir broşür olarak yayınlanması durumunda yapacağından daha fazla etki yarattı.

Umduğumuzdan da büyük bir etki yaratan çağrı, işçilerin kararlılığını artırdı. İşçilerin başarısı ve onların devrimci ruhu, gizli polisi bir süre için geriye çekilmeye zorladı. Ne var ki bir süre sonra polis, yeni bir saldırı düzenlemeye karar verdi.

Nisan 1913'te, Paskalya* tatilinden sonraki ilk günün sabahı, işletme önünde kalabalık bir polis grubu belirdi. Her bölümün önüne birkaç polis yerleştirilmişti ve işçilerin bir bölümden diğerine geçişine iş için gerekmedikçe izin verilmiyordu ya da geçiş ancak polis eşliğinde olabiliyordu.

Bu hazırlıklardan sonra, seçilen dört kurbana, işten atıldıkları bildirildi. Metal işçileri sendikası yönetim kuruluna henüz seçilen Melnikov yoldaş da bu listeye dahil edilmişti. İşten atılan işçiler, işten çıkarılma nedenlerini öğrenmek istediler fakat polis onların genel müdürle görüşmelerine izin vermedi. Yönetim daha sonra işçi temsilcilerine, işçilerin gizli polisin isteği üzerine işten atıldığını bildirdi. İşten atılan dört işçi daha sonra tutuklanarak St Petersburg dışına gönderildi ve Rusya'nın önemli kentleri olan "52 Nokta"da ikamet etmeleri yasaklandı.

Aynı gün işçiler bana çeşitli önerilerle gelerek, ilgili herhangi bir otoriteye bu olay nedeniyle protesto göndermemi istediler. Her tür dilekçe ya da protestonun yararsız olacağı açıktı. Gizli polis, beş işçiye yönelik önceki saldırılarının başarısızlığının acısını çıkartmak için, bu kez kurbanlarına ağır ceza çektirmekte kararlıydılar.

Pravda'dan işçilere, bu yeni saldırıya parti çevresinde toparlanarak ve örgütlülüklerini güçlendirerek yanıt vermeleri çağrısı yaptım. Bu, elbette, açıkça ifade edilemezdi ve ben de bu çağrıyı, sınıf bilincine sahip tüm işçilerin anlayabileceği bir dilde yazdım:

> "İşçiler, bana yüksek makamların dikkatini bu barbar yöntemlere çekmem için ricada bulundular. Pekala, bakana gideceğim. Fakat yoldaşlar, bir kerede söylemeliyim ki bunun bize hiçbir yararı olmaz. Hepimiz durumumuzu değerlendirmeli, işçi gazetemizi daha düzenli okumalı ve diğer işçilerin koşullarını iyileştirmek için verdikleri mücadeleyi daha yakından tanımalıyız."

* Paskalya: Mart ya da nisan aylarında Hıristiyanların, İsa'nın ölümünü ve yeniden dirilmesini kutladıkları dini bayram

10
TERSANE

Baltık Tersanesi, Donanma Bakanlığı'nın sorumluluğundaydı. Tersanedeki çalışma koşulları, Savaş Bakanlığı'na bağlı diğer fabrikalarda olduğu gibi katlanılmazdı. Vasıfsız işçiler saatte on iki ile on sekiz kopek arası kazanıyordu ve fazladan çalışmanın adet haline gelmesi, çalışma süresinin ikiye katlanması anlamına geliyordu. Sağlıksız, rutubetli ve dumanlı atölyeler, kışın da çok soğuk oluyordu. İnsanlar kötü ve zor koşullarda çalışmak zorundaydı. Yedi ya da sekiz yıl, bir işçinin posasını çıkarmaya yetiyordu.

Yöneticilerin askeri üniforma giydiği tüm savaş kuruluşlarında olduğu gibi burada da işçilere vahşice zulmediliyordu. Yönetimin polisle çok yakın ilişkileri vardı ve her yönetici ve ustabaşı, aynı zamanda siyasi polis ajanıydı. İspiyonculuk teşvik ediliyor, ihbarcılar cesaretlendiriliyordu ve önemli bilgiler elde edildiğinde yönetim derhal "isyan teşvikçileri" polise teslim ediyordu.

Bu koşullara rağmen, işçiler, proletaryanın diğer kesimlerinin gerisinde kalmıyordu. 1913 yılı bahar ve yaz aylarında, sık sık tersanenin tamamının veya bazı bölüm ve atölyelerin katıldığı grevlere yol açan anlaşmazlıklar yaşandı.

20 Mayıs'ta on işçinin fazla mesaiyi reddetmeleri üzerine bir anlaşmazlık yaşanınca, yönetimle görüşmek üzere üç delege seçildi. Görüşmeler sürerken, tersane şefi polise gitti ve delegeler tutuklandı. Aynı gece, evleri arandıktan sonra on işçinin tamamı tutuklandı. Bunun üzerine, diğer bir atölyenin iki bin işçisi greve çıktı ve ekonomik taleplerine, tutuklananların

serbest bırakılması talebini eklediler. Aynı gün grevciler, Duma grubuna temsilcilerini göndererek, yaşanan olaylar hakkında bizi bilgilendirdiler ve mağdur olanlar adına aracılık etmemizi istediler. Grubun bir başka üyesi ile birlikte, Donanma Bakanlığına telgraf çekerek görüşme talebinde bulunduk.

Duma üyeliğim boyunca, grubun geri kalan üyeleri gibi, sık sık çeşitli konularda bakanlarla görüşüyordum. Genellikle, polisin bağlı bulunduğu İçişleri Bakanını ziyaret ediyor ve tutuklama, işten atılma gibi durumlarla ilgili talepleri dile getiriyordum.

Bu ziyaretlerden olumlu sonuçlar alamayacağımızın tamamiyle farkındaydık. Öyleyse neden gidiyorduk? Duma'da yaptığımız konuşmalar gibi, bu ziyaretlerin de ajitasyon açısından önemli olduğunu düşünüyorduk. İşçiler, kendileri gibi bir işçi olan milletvekillerinin çarlık bakanlarıyla görüşme talep ettiklerini ve bakanların da milletvekilleriyle görüşmek zorunda kaldıklarını öğrendiklerinde mücadele istekleri çoğalıyordu. İşçi milletvekillerinin şu ya da bu talebi sundukları haberinin Pravda'da yayınlanması, yeni işçi katmanlarını mücadeleye sürüklüyordu. Bir bakana yaptığım her ziyaretin ardından, daha önce partiyle ya da sendikayla hiçbir ilgisi olmayan işçiler dairemde beliriyordu, çeşitli taleplerde bulunarak, soru önergeleri için materyaller getiriyorlardı ve böylelikle örgütlü işçilerin saflarına katılıyorlardı. İleri işçi müfrezeleri, böylelikle taze kuvvetlerle takviye edilmiş oluyordu.

Görüşme için başvurduğumuzda Donanma Bakanı Amiral Grigoroviç yoktu; bu yüzden onun yardımcısı Amiral Bubnov'dan bizi ertesi sabah görmeyi kabul ettiğine dair bir yanıt aldık. İşyerinde olanların hepsini anlattıktan sonra Bubnov'a, tersane yönetiminin kötü davranışlarına engel olmasını talep ettik.

Bakan yardımcısı, ilk başta klasik mazeretleri sıraladı: Olayla ilgili bir şey bilmediğini, tersane sorumlusunun, ona raporunda fazladan çalışmayı reddeden işçilerin işten atıldıklarını ya da ücretlerin düşürüldüğünü bildirmediğini vb. söyledi. Söz tutuklamalara geldiğinde Bubnov bu itirafları unuttu ve tersane amirinin üst düzey yetkililerden aldığı emirler

doğrultusunda hareket ettiği açıklık kazandı. Bubnov, tersane amirine verdiği emirler arasında polisten işçilerin tutuklamasını istemenin bulunmadığını belirterek duruma tepki gösteriyordu. Sanki polis kendilerinden grevcilere karşı istenen yardımı başka türlü anlayabilirmiş gibi!

Protestolarımızın bir sonucu olarak Bubnov, Baltık Tersanesi koşullarını soruşturmak üzere özel bir komisyonun oraya gönderileceği sözünü vermek zorunda kaldı. Bu söz, sadece bir aldatmacaydı. Ertesi gün bakan yardımcısının tersaneye gönderdiği yazıda, soruşturmadan söz edilmiyor, ilgili atölyelerin kapatılacağı ve işçilerin kitlesel olarak işten çıkarılacağı bildiriliyordu.

Ne var ki bakan yardımcısına yaptığımız ziyaretin bazı etkileri oldu. Ertesi gün "yukarıdan" gelen bir emirle polis, tutukluları serbest bıraktı. Fakat grev sona ermedi, tam tersine, marangozlar ve boyacılar da dahil olmak üzere diğer bölümler de greve katıldı. Bu işçiler daha yüksek bir ücret ve daha iyi çalışma koşullarının yanı sıra kendilerine daha insanca davranılmasını talep ediyorlardı. İşçiler, askeri ve donanma kuruluşlarında egemen olan kışla disiplinini de protesto ediyordu. Bu sırada, üç bini aşkın kişi grevdeydi.

Bir ay sonra, haziranın sonunda, Baltık Tersanesi'nde bir başka grev patlak verdi. Nedeni, işçilere kötü davranılması ve yöneticilerden biri olan Polikarpov'un sistemli bir biçimde ücretleri düşürmesiydi. İşçiler, atölyelerden birinde Polikarpov'u kovalamışlardı ki bu olaydan sonra o atölye kapatıldı. Buna karşılık işçiler grev ilan ederek bir dizi talep ileri sürdüler. İşçilerin direncini kırmak için, ilk grevde olduğu gibi polisten yardım istendi. Yönetimin, grevin örgütleyici ve önderleri olmalarından şüphelendiği ondan fazla işçi tutuklandı. Grevciler derhal beni bilgilendirdi ve bir kez daha, tutuklananlar adına konuşmak için Donanma Bakanı Grigoroviç'e başvurdum.

Amiral Grigoroviç, liberal pozlar takınan çarlık bakanlarından biriydi ve Duma üyeleriyle ilişkilerini iyi tutmaya çalışıyordu. Ne var ki onların liberalizmi tamamen yapmacıktı. Onların asıl amaçları, sadece, bariz kötü ve gerici tedbirlerle

halkı öfkelendirmekten kaçınmaktı ama gerçekte, Maklakov, Shcheglovitov ve diğer pogromcular* gibi Kara Yüzlerin politikalarını uyguluyorlardı. Grigoroviç'in "mantıklı" yönelimi, Oktobrist çoğunluğunkine çok benziyordu. Öyle ki sonradan Oktobristler muhalefette kalınca Rodziyanko, Grigoroviç'in başbakan olmasını teklif edecekti.

Konuşmamızın kitlelere ulaştırılacağından emin olan Grigoroviç, halkın dostu gibi davranıyordu. Bana, "İşe, merdivenin en alt basamaklarından başladım ve basit bir memur olarak işe girdiğim andan itibaren çok çalıştım" dedi.

Hatta bir zamanlar işçi toplantılarında sabun sandığının üzerine çıkarak onlara hitap ettiğini ve radikal fikirler aşıladığından da dem vurdu. Bundan dolayı, kendisini işçi sorunları uzmanı olarak görüyordu ve işçilerin ihtiyaçları ve koşulları üzerine uzun uzadıya ahkam kesti. Elbette ki kiminle konuştuğumu çok iyi biliyordum ve işçilere duyduğu sevgiyi anlatmasının altında neyin yattığının bilinciydeydim. Mümkün olduğunca çabuk olarak sözü asıl konuya getirdim ve yöneticilerin keyfi uygulamaları ve tutuklanan insanlara ilişkin olarak işçilerin taleplerini sıraladım.

Grigoroviç'in "liberalizmi" oracıkta sona erdi; net bir yanıt alamadım. En sonunda yardımcısı Bubnov'u çağırarak soruşturma açmasını istedi. Bubnov'un soruşturmadan ne anladığı, pek çok işçinin işten çıkarmasından ve yönetimin tamamen aklanmasından sorumlu olduğu bir önceki grevden yeterince anlaşılıyordu. Bubnov, tersanede her şeyin yolunda gittiğini iddia etmeye başladı: Ücretler yüksekti, hiç kimse fazladan çalışmak zorunda bırakılmıyordu, aslında işçilerin hiçbir şikayeti yoktu. Ve tutuklanan kişiler masumsalar serbest bırakılacaklardı, bu yüzden onlar için kaygılanmaya gerek yoktu.

Çalışma koşulları ve idari tedbirlerin işçileri sürekli olarak provoke ettiğine, bakan yardımcısı tarafından çizilen pembe tablonun gerçek olmadığına dikkat çektim. Bunun üzerine Grigoro-

* Pogrom: Katliam, kıyım; daha çok Yahudilere yönelik katliamlar için kullanılır. Rusya'da 1905-1906 yılları arasında kitlesel bir Yahudi katliamı yaşanmıştı.

viç bir kez daha soruşturma açma ve araştırmaya söz verdi.

Bakanların verdiği sözlerin anlamını bildiğimden, çarlık bakanlarının sözlerinden bir şey beklenemeyeceğini işçilerin anlamaları için, bu söyleşinin ayrıntılarını Pravda'da yayınlayarak verilen sözlerin ve güvencelerin ne kadar aldatıcı olduğuna dikkat çektim. Bakana yaptığım ziyareti yayınlayarak aslında, Baltık işçilerine mücadelelerine devam etmeleri ve yetkililerden hiçbir şey beklememeleri çağrısında bulunuyordum.

Bundan hemen sonra, yine Donanma Bakanlığına bağlı olan Obukhov fabrikasındaki grev nedeniyle Donanma Bakanıyla yeni görüşmelerim oldu. Temmuz ayı sonunda ilan edilen ve sekiz bin kişiyi kapsayan grevin nedeni, dayanılmaz çalışma koşullarıydı. Atölyelerde işçiler zehirli gazları soluyordu ve işçilerden gelen tüm taleplere rağmen havalandırma sistemi onarılmıyordu. Herkes, yemek arası bile vermeden günde on iki saat çalışıyordu ve aylık ücretler, yirmi ile kırk ruble arasında değişiyordu ki bu rakam, asgari ücretin de altındaydı.

Grev, iki aydan fazla sürdü ve bittiğinde yaklaşık yüz işçi kara listeye alınarak işten atıldı. Grev sırasında otuz işçi tutuklandı ve on dört işçi de St Petersburg'dan sürülerek imparatorluk sınırları içindeki 52 yerde ikamet etmeleri yasaklandı. Fakat polisi bu da tatmin etmedi, bazı Obukhov işçilerine dava açıldı; "grevin ulusal çıkarları tehlikeye soktuğu bir işletmede" grev örgütlemekle suçlandılar.

İşçiler tutuklandığında, görüşmek için Bubrov'a başvurdum fakat, ajitasyon için yeni materyal edinmemden açıkça korktuğundan telgrafımı yanıtlamadı.

Obukhov işçileri grevin bitirildiği 6 Kasım 1913'ten sonra yargılandılar. Duruşma günü 10 bini aşkın St Petersburg işçisi bir günlük grev ilan etti, bütün fabrika ve imalathanelerde toplantılar düzenlenerek protesto bildirgeleri hazırlandı. Grubumuza ve Pravda'ya böylesi bildirgelerden yüzden fazlası gönderildi fakat bunlar öylesine keskin bir dille yazılmışlardı ki Pravda bunlardan alınmış bazı bölümleri bile yayınlayamazdı. Bu politik grevi, tüm işçiler destekledi. Mevcut rejim-

de işçilerin yararlanabildiği bazı hakları savunmak amacıyla düzenlenmiş olsa da bu grevde, savunma önlemlerinden çok, hükümete karşı bir saldırı niteliği öne çıkıyordu.

Mahkemeden bir hafta sonra Obukhov işçileri yeniden greve çıktılar; bu kez grevin çıkış nedeni, yönetimin uygulamaya soktuğu yeni kurallardı. Yeni kurallarla birlikte, en dikkatli işçi bile hata yaptığı gerekçesiyle para cezasına çarptırılabiliyordu; fazla mesai zorunlu hale getiriliyor ve fazladan çalışılan saatlerde işçilere ödenen ücret normal saat ücreti düzeyine düşürülüyordu; ödeme gününde işçilere daima hak ettikleri ücretten daha azı ödeniyordu.

Yönetim, işçilere karşı tümüyle provokatif bir tutum takınmaya başlamıştı. Yasalara uygun olarak yapılmak istenen toplantılara bile izin verilmiyordu ve işçilerin işbırakması durumunda cezai yaptırımlar uygulanacağı ilan ediliyordu. Etraf polis kaynıyordu.

Şefleriyle görüşmenin imkansız olduğunu düşünen Obukhov işçileri, tersanedeki koşulları anlatmak ve taleplerini iletmek için Donanma bakanına temsilci göndermeye karar verdi. Bir kez daha, işçilerin ricası üzerine Grigoroviç'e gittim ve Obukhov işçilerinin çalışma koşullarını anlattım.

Grigoroviç bu kez, liberal ya da halkın dostu gibi davranmaya çalışmadı. Ne işçilerin delegasyonunu kabul edebileceğini, ne de temsilci seçilmesi için yetki verebileceğini söyledi. "Her ne olursa olsun" dedi, "işçiler taleplerini yalnızca tersane şefine iletebilirler."

Duma'nın sonbahar oturumu açılmak üzereydi ve Obukhov işçileri, tersanedeki çalışma koşulları ile tersane yönetiminin icraatları hakkında acilen bir soru önergesi hazırlamamızı istediler. Önerge 15 Kasım'da sunuldu fakat on gün sonrasına kadar gündeme gelmedi.

Bunu izleyen tartışmada sağ kanat büyük silahını ortaya çıkardı: İnsanların asılması ya da kurşuna dizilmesi için başvuruda bulunmaktan asla yorulmayan, katliam politikasının önde gelen ismi Markov'du başsözcüleri. Çarlık hükümetinin

uyguladığı "hapishane rejimi", ona çok yumuşak geliyordu. Toprak sahiplerinin en gerici kanadının Duma'daki temsilcisi olan Markov'un belleğinde, 1905'de topraklarının yakılması ve yağmalanması hâlâ tazeliğini koruyordu. Markov, sadece devrimci hareketin değil, liberal burjuva hareketin belirtilerine karşı da en sert tedbirlerin alınmasını istiyordu. Doğal olarak, mevcut rejimin en tehlikeli düşmanı diye nitelediği işçi sınıfına karşı korkunç bir nefret duyuyordu.

Markov'un konuşması, grev hareketine ve buna öncülük eden Sosyal Demokrat Partiye yönelikti. Bana kişisel olarak saldırarak başladı konuşmasına. Konuşmamın sonunda tüm proletarya adına Sosyal Demokrat grubun, Duma'daki Kara Yüzler çoğunluğuna karşı meydan okuyan sözlerime yanıt veriyordu.

"Bay Badayev" dedi Markov, "genç bir adamsınız; meydan okuma ancak savaş ilan edildiğinde yapılır. Fakat siz henüz savaşmıyorsunuz. Bakanlığa meydan okuma ile sağduyu birbirine karıştırılmamalıdır ve sağduyu temel kılavuzunuz olmalıdır."

Markov, konuşmasını hükümete yönelttiği bir soruyla bağladı. Hükümetin, devrimci harekete karşı mücadelesinde yeterince başarılı olup olmadığını öğrenmek istiyordu.

"Baylar, vatan hainlerinin yardımlarıyla ülkeye sızan düşmanlara karşı Rusya halkını koruma görevinizi gerçekten yerine getiriyor musunuz? Anavatanımızın tehlikede olduğunu bildiriyorum."

Konuşması sırasında Sosyal Demokrat gruba yönelttiği tehditleri, el kol hareketleriyle pekiştiriyordu. Solun bulunduğu sıralara döndü ve elinde onlara nişan alınmış bir tüfek tutuyormuşçasına "Bize saldırıyorsunuz fakat öncelikle biz sizi vuracağız!" dedi.

Soru önergesi Duma tarafından kabul edildi fakat bu, işçiler için kazanım anlamına gelmiyordu. Fabrikada her şey eskisi gibiydi; Donanma Bakanlığı koşullarda en ufak bir değişiklik dahi yapmamıştı.

Obukhov işçilerinin koşulları istisnai bir durum değildi. Diğer fabrikalarda –özellikle de ordu ve donanmaya bağlı

olanlarda–, dayanılmaz koşullar ve acımasız sömürü düzeni hüküm sürüyordu. İşçilerin yaşamının her anı, bir patlama ya da felaket tehdidi altındaydı. Eskiden, ölümcül kazaların üstü gericiliğin demir mengenesiyle kapatılırdı, bu kazalar farkedilmezdi bile. Ama şimdi, kaza sonucu ölen her işçinin cenaze töreni, kitlesel devrimci gösteriler için bir nedendi.

İşçi yığınları, şahsen tanımadıkları işçilerin tabutlarının arkasından yürüyor, "Siz öldürüldünüz" diye başlayan devrimci cenaze marşını söylüyor ve üzerine devrimci sözler yazılmış kırmızı şeritler iliştirilmiş çelenkler taşıyorlardı. Mezarlık, binlerin buluştuğu bir miting alanına dönüşüyordu. İşçilerin biraraya gelmesinin yasaklandığı, ancak ormanda ya da küçük apartman dairelerinde toplanılmasının mümkün olduğu illegal çalışma koşullarında, cenaze törenlerindeki gösteriler, büyük bir önem taşıyordu. Parti örgütleri, işçilere binler halinde gelmeleri için çağrılar yapıyor, hazırlıklar sırasında konuşma yapacak sözcüler belirleniyor ve bildiriler dağıtılıyordu.

Polis de geniş hazırlıklar yapıyordu; tüm cenaze kortejlerine kalabalık polis birlikleri eşlik ediyor, atlı ve yaya polisler mezarlıkta hareketli oluyordu. Mezarların arasında koşturup çelenkleri parçalarlar, ölünün yakınlarının bile mezara yaklaşmasına izin vermezler, konuşmaları engelleyip konuşmaya teşebbüs edeni yakalarlar ve bir dizi insanı gözaltına aldıktan sonra halkı dağıtırlardı.

Okhta patlaması kurbanlarından birinin cenaze töreninin gerçekleştirildiği koşulları daha önce anlatmıştım. Şimdi, işçileri heyecanlandıran, polisin özel baskısına uğradığını ve daha sonra da Duma'da tartışma konusu olan bir cenaze törenindeki gösteriyi anlatacağım.

1913 Eylülünün ilk günlerinde St Petersburg maden işleme fabrikasındaki (Eski adıyla Parviainen fabrikası) patlamada iki işçi öldü. 10 kilogramlık bir makine kapağı çatıdan aşağı düştü, bu yüzden iki işçi öldü ve atölyenin tüm yüzeyi kanla kaplandı. Patlama, makineyi denemeden çalıştıran yönetimin ihmalinden kaynaklanıyordu.

9 Eylül günü, binlerce işçi cenaze törenine katılmak için işbıraktı. Maden işletmelerinden, Putilov, Ayvaz ve diğer fabrikalardan gelen işçiler tabutun ardındaydı. Başlangıçtan itibaren polis, korteje engel oldu. İlk önce çelenklerden kırmızı kurdelelerin çıkarılmasını istediler; ardından Liteyni köprüsünde, tabutun ve çelenklerin, cenaze arabasına konmasında ısrar ettiler.

Tabutun neden elde taşınamayacağını sorduğumda polis temsilcisi, üst makamlardan aldığı emrin böyle olduğu yanıtını verdi. Kortej, Voskresenskaya ve Zramenskaya boyunca ana caddelerden uzak tutuldu. Ligovka'da az sayıda polisin olmasından yararlanan işçiler, tabutu yeniden omuzlarına alarak Mitrofanyevskoye Mezarlığı'na kadar bu şekilde taşıdı ve "Siz öldürüldünüz" diye başlayan devrimci cenaze marşını söyledi.

Mezarlığın yakınlarında polis sayısı arttı ve çelenklere yeniden takılan kırmızı kurdelalar bir kez daha çıkarıldı. Cenaze toprağa verilirken, akşam yemeği molası nedeniyle fabrikalarından ayrılan yeni işçi grupları mezarlığa geldi. Yaklaşık 5 bin kişilik kitle savaşçı bir ruh hali içindeydi ve devrimci cenaze marşı kavga çağrılarıyla kesiliyordu. Konuşacağımı bildiklerinden, bana polisin ulaşmasından önce zaman kazandırmak için çevremde bir daire oluşturdular. Kolluk kuvvetleri tamamen silahlıydı ve kamçılarını kullanmak için sadece amirlerinin emir vermesini bekliyorlardı.

Tabut mezara idirilirken bir sıranın üzerine çıkıp konuşmaya başladım.

"Yoldaşlar! Kana susamış kapitalistler, daha fazla kâr elde etmek için işçilerin yaşamını feda ediyorlar. Ağır ve yorucu çalışmalarına karşılık işçilerin aldığı ödülü görüyorsunuz. İşçi sınıfının koşullarını iyileştirmesi ancak kendi ellerindedir..."

Bu sözleri söylememin üzerinden çok geçmemişti ki polis bağırmaya başladı:

"Tutun onu, konuşmasına izin vermeyin."

Polis müfettişi emir verdi:

"Atlı polisler, kamçıları hazırlayın."

Atlı polisler kalabalığı dağıtmak için harekete geçti. Mezarın yanında kavga başladı. Birkaç polis, beni üzerinde bulunduğum sıradan aşağı indirdi. Bir komiser koşarak yanıma geldi ve kolumdan tutarak gözaltına alındığını söyledi. Ona milletvekili kartımı gösterdim.

"Serbestsiniz, fakat konuşmanıza izin vermeyeceğim. Hiçbir konuşmaya izin vermemem için emir aldım."

Bu arada gözaltına alındığını sanan kalabalık oldukça heyecanlanmıştı. Komiserin etrafını saran kalabalık, polisleri tehdit etmeye başladı. Kesilen konuşmama devam etmek için yeniden sıraya çıktım. İşçilere sessiz olmalarını ve yeni yaralanmalara neden olmaktan kaçınmalarını söyledim. Kamçılarını sallayan atlı polisler, kitleyi mezardan uzaklaştırarak mezarlık kapısına doğru sıkıştırdı. Şans eseri, yeniden kan dökülmedi.

Cenaze töreninden sonra polis beni, yetkililerin ikazlarına uymamakla suçlayan bir tutanak düzenledi. Üç ay sonra, St Petersburg Valisi Draçevski, "Polisin görev yapmasını engellemekten" dolayı beni, 200 ruble para cezasına çarptırdı. Bir görevli bana başvurarak parayı ödememi isteyince, bunu kesin olarak reddettim. Valinin kararı tamamen yasalara aykırıydı çünkü Duma'nın tabi olduğu yasalara göre, milletvekilleri, mahkemenin ya da Duma'nın bizzat kendisi tarafından verdiği cezanın dışında herhangi bir cezaya çarptırılamıyordu.

Milletvekilerinin haklarının gasp edilmeye çalışıldığını, Pravda'dan işçilere bildirdim ve çok sayıda protesto grevi ilan edildi. Patlamanın olduğu maden işleme fabrikasında eylemler düzenlendi. Bir günlük grev kararlaştırıldı ve çalışma arkadaşlarının cenaze töreninde yaptığım konuşmadan dolayı cezalandırılmamı protesto eden bildirgeler hazırlandı. Bin kişinin çalıştığı Langesippen fabrikası da aynı yolu izledi ve hareket hızla diğer fabrikalara yayıldı.

İki hafta sonra, para cezasını ödemeyeceğim açıklık kazanınca şehir valisi, para cezasını 6 hafta hapis cezasına çeviren bir karar aldı. Duma'nın bir sonraki ara döneminde tutuklan-

mam için de emir verdi. Bu öğrenilince işçiler arasında huzursuzluk arttı.

"Milletvekili dokunulmazlığını" korumak için henüz hiçbir şey yapmamış olan Duma Başkanı Rodziyanko, duruma müdahale etmek için uygun zamanın geldiğini düşünüyordu. Ne var ki Rodziyanko, koruma talebiyle kendisine başvurarak ilk adımı benim atmam gerektiğinde ısrar ediyordu. Bu yolla, bir hükümet düşmanını savunmadığını fakat bir milletvekilinden gelen başvuruyu yetkililere ilettiğini söyleyerek kendini Kara Yüzlere affettirebilecekti. Böylesi bir başvuruda bulunmaya niyetimin olmadığını gördüğünde amacına dolaylı yollardan ulaşmaya çalıştı. Duma başkanı adına gönderdiği yardımcılarından biri, bana duyduğu sempatiyi ifade etti. Rodziyanko, karşılık olarak koruma başvurusunda bulunacağımı sanıyordu. Bu ziyaretin nedenini anladığımı belli etmeden, "Milletvekili olduğum için yasal olarak korunma hakkım var. Bırakın beni tutuklamaya çalışsınlar." dedim.

Bana verilen cezanın bir skandal olduğunu göz önünde bulunduran Rodziyanko, İçişleri Bakanı Maklakov'a bir mektup gönderdi. Maklakov yanıtında, ancak Duma dokunulmazlığımın kaldırılmasından sonra tutuklanabileceğimi bildirdi.

"Altılı"mıza yapılan saldırı şimdilik püskürtülmüş olmasına rağmen grubumuz bu girişimi, bir soru önergesi için gerekçe haline getirmeye karar verdi. Bir yandan olay, gerici saldırıları yansıtıyordu; öte yandan da, işçi milletvekilleri üzerindeki baskının daha iyi bilinmesi grubun kitlelerle bağını artıracaktı.

Soru önergemiz şu sözlerle sona eriyordu:

"St. Petersburg Valisi'nin, Devlet Duması üyesi bir kişiyi para cezasına çarptırarak yasaları çiğnediği düşüncesindeyiz. Sosyal Demokrat grup, Duma yönetmeliğinin 33. maddesine dayanarak, Duma'yı İçişleri Bakanı'na şu soruları sormaya davet ediyor:

1) İçişleri Bakanı, St Petersburg Valisi'nin yayınladığı emirden haberdar mıdır?

2) Eğer haberdarsa, bu yasadışı emre karşı ve gelecekte, yö-

netim organlarının benzer tavırlarına karşı Devlet Duması milletvekillerini korumak için hangi adımları atmayı düşünmektedir? Bu önergenin acil olarak ele alınmasını talep ediyoruz."

Bu soru önergesi, Kadetler ve İlerlemeciler'den bazı milletvekilleri tarafından imzalandı fakat Noel arasından sonra önerge üzerine tartışılacağı zaman, 23 "liberal" milletvekili, imzalarını geri çekti. Böylelikle önerge tam da Duma'da okunacağı zaman geri çekilmiş oldu. Bu bile tek başına Kadetlerin işçi milletvekillerine yönelik tutumlarını yeterince açık olarak yansıtıyordu.

Yasal açıdan gerekli ek imzaları topladık ve bir hafta sonra önergeyi yeniden Duma'ya sunduk. Petrovski, grubumuz adına konuştu.

"Baskılara ve polis zulmüne rağmen işçi milletvekilleri, her zaman ve her yerde işçiler tarafından desteklenecektir. Ne polis ne de Duma'daki Kara Yüzler çoğunluğu, işçi sınıfının kendi temsilcilerinin seslerini duymalarını engelleyebilecektir.

Vali, kendi yasadışı emrini uygulamaya koymaktan korkmaktadır; korkusu boşuna değildir, çünkü St Petersburg işçileri buna genel grevle karşılık verecektir."

Menşeviklerden ayrılmış olan Buryanov da bizim lehimize konuşarak konunun aciliyetini dile getirdi. Milletvekillerinin dokunulmazlığının çirkin bir şekilde ihlal edildiğine değinerek eğer Duma kendi öz saygınlığını korumak istiyorsa, buna müdahale edilmelidir" dedi.

Ne var ki Duma, çarlık polisinin saldırganlığını durdurmak için hiçbir girişimde bulunmadı. Sadece işçi vekilleri olay nedeniyle kaygı duyuyordu ve Duma'daki Kara Yüzler, yürekten baskıları onaylıyordu. Soru önergesi, ezici çoğunluk tarafından reddedildi. Hükümet, işçi vekillerine karşı olası baskıcı tedbirler için Duma'dan onay almış oluyordu.

ÜÇÜNCÜ KISIM

SOSYAL DEMOKRAT DUMA GRUBUNDA BÖLÜNME

11
FRAKSİYONUN İÇ SORUNLARI

Her geçen ay, Sosyal Demokrat grubun birliğinin kağıt üzerinde kaldığı ve er ya da geç bozulacağı açıklık kazanıyordu. Grup içindeki koşullar, Rusya Sosyal Demokrasisinin içinde bulunduğu koşulların tam bir yansımasıydı ve aynı zamanda da varolan çelişkilerin derecesini artırıyordu. Bolşevik ve Menşevik milletvekilleri, ortak bir grubun üyeleri oldukları için resmen birbirlerine bağlı olsalar da, devrimci hareketi ilgilendiren çeşitli sorunlarda sürekli çelişki halindeydiler. Bolşevik "altılı" ile Menşevik "yedili" arasındaki ayrılığın kökleri, Rusya Devrimi kavramında yatıyordu. Devrimci hareketin gelişimiyle farklılıklar arttı ve bu da er ya da geç grubun iki bağımsız fraksiyona bölünmesine ve bir bütün olarak partimizin izlediği bölünme sürecinin derinleşmesine neden olacaktı.

Bolşeviklerle Menşevikler arasındaki kesin karşıtlıklar, grubun örgütlenmesinin ilk günlerinde başlamıştı. Duma deklarasyonu ve Jagello'nun gruba kabul edilmesine ilişkin olarak grup içinde yaşanan mücadeleyi anlatmıştım. Her iki durumda da biz altı Bolşevik, Menşeviklere karşı azimle savaştık ve onları geri adımlar atmaya zorladık.

Grup içindeki ilk çatışma, sadece parti çevresinde değil aynı zamanda işçi kitleleri arasında da geniş tartışmalara neden oldu. Bu tartışma, Bolşevik milletvekillerinin, Menşevik gazetesi Luç'a katkıda bulunmaları konusuyla ilintili olarak ger-

çekleşti. Bu sorun üzerinden gerçekleşen mücadele, grup içinde oluşan duruma ışık tuttu. Sorun, Bolşevik "altılı"ya ve Menşeviklerle nihai kopuşa karşı işçi yığınlarının tutumu açısından büyük önem taşıyordu.

Aralık 1912'de işçi milletvekilleri, taktik nedenlerden dolayı, Luç gazetesine katkıda bulunanlar listesine isimlerin eklenmesine izin verdiler.

1913 yılı Haziran ayı sonunda ise, merkez komitemizin talimatı doğrultusunda ve parti çevremizin onayını da alarak, açıkça tasfiyeciliği savunan Luç gazetesi editörlerinden gazeteye katkıda bulunanlar listesinden isimlerimizin silinmesini istedik.

Luç gazetesiyle işbirliğini reddetmemiz, Menşevik "yedili"nin, grubun Bolşevik kanadına ilk açık saldırıyı düzenlemesi için bahane oldu.

Elbette ki o dönemde, Menşeviklerle ayrışma sürecinin tamamlanmakta olduğunun bilincindeydik. Ne var ki geniş işçi kitleleri arasında, Sosyal Demokrat Parti içindeki birliğin bir şekilde sürdürülmesi isteği hâlâ güçlüydü. Rusya'da hüküm süren polis rejiminden dolayı doğal olarak halk yığınları, parti örgütü içinde, yeraltı komitelerinde veya çekirdeklerde neler yaşandığını bilmiyordu. Fakat Duma grubu herkesin gözü önünde faaliyet yürütüyordu, sadece St Petersburg işçileri değil, Rusya'nın en uzak köşelerindeki işçiler bile grubun varlığını ve faaliyetlerini biliyordu. Geniş yığınlar parti birliğinden bahsettiğinde, asıl olarak grubumuzu kastediyorlardı.

Bu koşullar altında atılacak doğru adım, bölünmenin gerçek sorumlularının Menşevik "yedili" olduğunu işçilere göstermekti.

Pravda'nın her sayısında, Menşevik saldırılara karşı direnilmesi için çağrı yapıldı. Pravda'nın 26 Şubat tarihli nüshasında Stalin yoldaş şöyle yazıyordu:

> "Sınıf bilincine sahip işçilerin görevi, hangi merkezden geliyor olursa olsun, grup içindeki ayrılıkçı girişimlere karşı seslerini yükseltmektir. Sınıf bilincine sahip işçilerin görevi, Sosyal Demokrat grubun diğer yarısına saldıran yedi Sosyal Demokrat milletvekilini kurallara uymaya çağırmaktır. İşçiler, öncelikle grubun birliğinin

korunması için müdahalede bulunmalıdır. Bundan böyle sessiz kalmak mümkün değildir. Dahası, sessiz kalmak artık bir suçtur."

Parti çekirdeklerimiz fabrika ve işyerlerinde geniş bir propaganda kampanyası başlatarak grubun içinde bulunduğu durumu ve işçi milletvekillerinin neden tasfiyeci gazetede görev almayı reddettiklerini anlattı. Tutumumuzu destekleyen, Menşeviklerin pozisyon ve taktiklerini reddeden önergeler gelmeye başladı. St Petersburg fabrika ve işyeri örgütlerinden temsilciler, özel olarak işçi milletvekillerine başvurarak şimdiye kadar Menşevikleri desteklemiş olan işçilerin imzalarını taşıyan önergeler getirdiler. St Petersburg işçilerinin sesine kısa zamanda taşradakilerin sesleri eklendi.

Plekhanov bile Menşevik "yedili"ye ve onların gazetesi Luç'a karşı çıktı.

Menşeviklerin Luç'ta ve işçi toplantılarında yaptıkları saldırılara, grup içinde bizi hedef alan saldırılar eşlik ediyordu. Bir oy fazlasına sahip olmalarının avantajını kullanan Menşevikler, işçi milletvekillerinin sesini kesmeye ve Duma'da konuşmamızı mümkün olduğunca engellemeye çalışıyordu.

Her konuşma yapmak istediğimizde grup çoğunluğuna karşı savaşmak zorunda kalıyorduk, ancak uzun ve ısrarlı bir mücadeleden sonra konuşmacı olmamızı kabul ediyorlardı. Böylesi koşullar altında, Bolşevikler açısından önlerine koydukları temel görevi yerine getirmeleri –Duma kürsüsünü devrimci ajitasyon için kullanmaları– daha da zorlaşıyordu.

"Yedili", Duma'da konuşma yapmamızı engellemekle kalmadı. Soru önergelerini tartışmak ve bütçe ile ilgili ön tartışmaları yürütmek amacıyla oluşturulan Duma komisyonlarından da bizi dışlamaya çalıştı. Bu komisyonlar kalıcıydı ve Duma oturumlarının başlangıcında oluşturuluyordu.

Hükümetten ve diğer kaynaklardan gelen çok sayıda materyal, komisyonlarda toplanıyordu ve milletvekillerinin gelecekte yapacakları konuşmalar açısından bu materyaller hakkında bilgi sahibi olmaları gerekiyordu. Hükümet temsilcileri komisyon toplantılarına katılıyor ve milletvekillerinin sorula-

rını yanıtlayıp açıklamalarda bulunuyordu. Sosyal Demokrat grubun, askeri ve donanma komisyonu dışındaki tüm komisyonlarda üyeleri bulunuyordu. Tüm protestolarımıza rağmen Kara Yüzler Duması, Sosyal Demokratları ve Trudovikleri bu iki komisyona almayı reddetmişti.

Komisyon çalışmaları, ajitasyon için önemli materyaller sağlıyordu. Bunları kullanarak Duma'nın kapalı kapıları ardında neler olup bittiğini işçi basınında anlatıyorduk. "Yedili"nin tüm faaliyeti, Duma tarafından oluşturulan komisyonların pek çoğuna kendi adamlarını yerleştirmek üzerinde yoğunlaşmıştı.

Duma'nın ilk yılı, grubun temsil edildiği 26 komisyonun 19'unda Menşevikler ve yalnızca 7'sinde Bolşevikler bulunuyordu. Hatta bu komisyonlarda Sosyal Demokrat grubun iki temsilci bulunduracağı durumlarda bile, Menşevikler bizi komisyonlardan uzak tutmaya çalışıyorlardı. En önemli komisyon bütçe komisyonuydu. Burası Duma'nın bir minyatürüydü ve Duma çalışmalarının merkezlerinden biriydi. İlk oturumlar sırasında, bu komisyonda grubu Chkheidze ve Malinovski temsil ediyordu. Bu durum "Yedili"yi tatmin etmedi ve Malinovski yıl sonunda Petrovski lehine bütçe komisyonundan çekilince Menşevikler komisyon için ikinci temsilcilerini seçtiler.

Menşevik "yedili"nin tüm davranışları, açıkça işçi milletvekillerini susturmaya yönelikti. Olası her yolu deneyerek tekerimize çomak sokmaya çalışıyorlardı. Menşevikler ayrıca, hiçbir biçimde Rusya işçilerinin gerçek temsilcisi olarak adlandırılamayacak olan kendi adaylarını göndererek Sosyal Demokrat grubun Sosyalist Enternasyonal Bürosu'nda temsilini de tekellerine almışlardı.

Duma'nın kış oturumunun sona ermek üzere olduğu 1913 yılı ilkbaharı itibariyle, Sosyal Demokrat grup içindeki koşullar dayanılmaz bir hal almıştı.

Grubun içinde bulunduğu durumun devam ettirilmesinin, faaliyetlerimize ve bir bütün olarak devrimci harekete zarar vereceğinin bilincindeydik.

Kısa bir süre sonra başlayan yaz tatili, Duma grubundaki nihai bölünme sorununu sadece erteledi.

12
PORONİNO KONFERANSI

15 Haziran 1913 tarihinde Devlet Duması yaz tatiline girdi. Dumanın tatile girmesinden hemen sonra düzenlenmesi planlanan olağan parti konferansı, Bolşevik "altılı"nın seçim bölgelerini ziyaret edebilmesi için yaz sonuna ertelendi. Milletvekillerinin Duma çalışmaları hakkında yerel örgütleri bilgilendirmesi ve kendi bölgelerindeki gelişmeleri öğrenmesi gerekiyordu. İşçi milletvekillerinin, yerel örgütlerin durumundan önce ele almaları gereken temel sorunlardan biri, grubun içinde bulunduğu durumdu. Diğer yandan, milletvekillerinin elde ettiği bilgiler, önümüzdeki parti konferansında veri olacaktı.

İşçi milletvekillerinin St Petersburg'dan ayrılışları, doğal olarak gizli polisi harekete geçirdi. Polis merkezinden yerel yetkililere emir yağıyordu: Takip et-gözle-engelle gibi. Polisi atlatmak ve yerel parti örgütlerini tehlikeye atmadan çalışmalarımızı yürütmek son derece güçtü.

Taşradaki işçi merkezlerine yapılan ziyaretler, işçi toplantılarındaki konuşmalar ve yerel parti yöneticileriyle görüş alışverişleri, Bolşevik "altılı"yı kitleler arasında Bolşevizmin hızla geliştiğine ikna ediyordu. "Altılı"nın hem grup içinde hem de dışarıya karşı sergilediği tutum, yerel örgütlerin çoğunluğu tarafından onaylanıyordu. Hatta bazen, Menşevik yediliden derhal ayrılmamız isteniyordu.

Ne var ki çoğunluk, Sosyal Demokrat grubun birliğinin korunması için, sonuç vermeyecek olsa bile bir bir girişimde daha bulunmamızın gerekliliğine inanıyordu. Bir bütün ola-

rak grupta Bolşevik hakimiyetini sağlamak imkansızdı. En azından "yedili"nin zarar vermesi engellenmeli ve Bolşevik milletvekillerinin Duma'yı en yararlı şekilde kullanmaları güvence altına alınmalıydı. Uygun bir anlaşma sağlanamaması durumunda ise, daha önce diğer parti örgütlerinin de ortaya koydukları eğilim doğrultusunda Menşeviklerden tamamen kopacaktık.

Hem parti gruplarının düşüncelerini hem de işçilerin genel eğilimini göz önünde bulundurarak gezilerimizin sonuçlarını toparladığımızda, Eylül sonunda yapılacak parti konferansına az kalmıştı. Konferans, Lenin ve merkez komitesinden birkaç yoldaşın kaldığı Krakov yakınlarındaki Poronino'da* düzenlenecekti. Poronino Konferansı, gerçekte 1913 yılı Eylül ayı sonunda düzenlenmiş olsa da, polisi yanıltmak için Ağustos Konferansı olarak adlandırıldı.

Konferansa partinin en büyük örgütlerini temsilen yirmi beş-otuz kadar üyenin yanı sıra, hasta olan Samoylov dışında Duma'daki Bolşeviklerin tamamı katıldı. Galiçya'da yaşayan Lenin, Zinovyev ve Krupskaya'ya ek olarak Kamanev, Shotman, İnessa Armand, Troyanovski, Rozmiroviç, Haneki ve diğer parti işçileri de konferansta hazır bulundu.

Krakov Konferansı'nın üzerinden yaklaşık bir yıl geçmiş ve bu zaman diliminde Rusya devrimci hareketi büyük ilerlemeler kaydetmişti. Kanlı Pazar'ın yıldönümü olan 9 Haziran, Lena işçilerinin katledilmesinin yıldönümü olan 4 Nisan ve 1 Mayıs tarihlerindeki politik grevler, fevkalade önem taşıyordu. O yıl, Rusya işçileri ilk defa Dünya Kadınlar Günü'nü kutladı. Kapitalistlerin yeni silahı olan lokavta karşı olağanüstü bir azimle mücadele yürütülmüştü, ekonomik grevler de daha kararlı bir tutumla sürdürülmüştü ve daha iyi örgütlenmişti. 1913 yılı boyunca Rusya'nın tamamında yaklaşık bir milyon işçi greve çıktı, yarım milyondan fazlası da politik grevlere katıldı.

* Söz konusu bu yerler Galiçya'da bulunuyor. –çn.

Parti çalışmaları güçlendi, genişledi ve birleştirildi. Yeni parti grupları oluşturulurken eski gruplar da genişleyerek daha etkili bir hal aldı. Tüm yasal işçi örgütlerinde, kültür ve eğitim derneklerinde Bolşeviklerin etkisi arttı. Bu devrimci gelişimin bir sonucu olarak, Poronino Konferansı'nda ele alınacak çok sayıda konu vardı: Örgütlenme sorunları, taktikler, propaganda ve ajitasyon gibi.

Konferansta ilk olarak St Petersburg, Moskova, Ukrayna, Polonya ve Urallardaki örgütlerin raporları ele alındı.

St Petersburg işçilerinin politik eylemleri ve grev hareketi hakkında tüm delegeler bilgilendirildiği için, kendi raporumda asıl olarak parti örgütlenmesinin durumu ve St Petersburg Komitesi'nin faaliyetleri üzerinde durdum. Krakov Konferansı'nda alınan kararlar uyarınca, yeniden örgütlenme bakımından önemli aşamalar katedilmiş ve St Petersburg örgütü birleştirilmişti. Duma'nın açılış gününde olduğu gibi, düzensiz gerilla eylemleri artık mümkün değildi. Önderlik, yürütme komisyonununda toplanmış ve St Petersburg Komitesi, işçi sınıfının yoğun olarak bulunduğu Narva, Neva, Viborg ve Vassileostrovski mahalleleriyle daha sıkı ilişkiler kurmuştu. St Petersburg Komitesi için çalışan ve sendikal faaliyetler, Pravda'ya destek, grev fonu için çağrı gibi konularda 20 bin bildiri basan iki yeraltı matbaasına ayrıntılı olarak değindim.

Raporumun kısaltılmış biçimi, "St Petersburg Komitesi Yürütme Kurulu Üyesi" imzasıyla, yurtdışında basılan partinin merkez yayın organı "Sosyal Demokrat"ın Aralık sayısında yayınlandı. Raporun yayınlanan bölümü, St Petersburg örgütünün yapısı ve St Petersburg Komitesi'nin çalışmaları hakkındaydı:

> "St Petersburg bölgesindeki tüm faaliyetler, geçen yılın sonbaharından bu yana işlerlik kazanan St Petersburg Komitesi tarafından yönetilmektedir. Komitenin tüm fabrika ve işyerleriyle bağı vardır ve buralardaki tüm gelişmelerden haberdar olmaktadır. Bölgenin örgütlenmesi şöyledir: Fabrikalarda çeşitli birimlerdeki parti üyeleri çekirdekler oluşturur ve bu çekirdek-

lerden delegeler de fabrika komitesini oluşturur (Küçük fabrikalarda, üyelerin bizzat kendileri komiteyi oluşturur). Her fabrika komitesi ya da büyük fabrikalardaki atölye çekirdeği, her ödeme günü aidat, diğer bağışlar ve gazete aboneliği için para toplayacak bir kişi seçer. Bağışın toplandığı kurumu ziyaret edecek bir de gözlemci seçilir, bu kişi o kuruma gönderilen para miktarının doğru olup olmadığını denetler. Bu sistemle, para toplanmasındaki istismarlar engellenir.

Gizli oylamayla her bölge komitesi, üç kişiden oluşan bir yürütme kurulu seçer; komitenin tamamının, yürütme kurulunun kimlerden oluştuğunu bilmemesine dikkat edilir.

Bölge yürütme kurulları St Peterburg Komitesi'ne delegeler gönderir, bu delegelerin kimler olduklarının bölge komitesinin tamamı tarafından öğrenilmemesi sağlanır. Ayrıca St Petersburg Komitesi, üç kişilik bir yürütme kurulu seçer. Bazen illegalite koşullarından dolayı, bölge komisyonlarından temsilcilerin seçilmesi önerilmez ve St Petersburg Komitesi'nin inisiyatifiyle, bunlar doğrudan üyeliğe kabul edilirler.

Bu sistem dolayısıyla, gizli polisin St Petersburg Komitesi üyelerinin kimler olduğunu öğrenmesi zordur. Böylelikle komite faaliyetlerini sürdürebilir, örgütlenme faaliyetlerini yönlendirebilir ve politik grevler ilan edebilir, vb.

İşçiler komiteye itibar eder, tüm önemli sorunlarda onun yönlendiriciliğini ve talimatlarını bekler. Komitenin dönem dönem yayınladığı bildirilere özel önem verilir.

St Petersburg'daki sendikal örgütler, kendi inisiyatifleriyle politik grev çağrısında bulunmamaya ve St Petersburg Komitesi'nin talimatları doğrultusunda hareket etmeye karar verdi. 9 Haziran, 4 Nisan ve 1 Mayıs grevleri için çağrıda bulunan komiteydi. İşçiler Pravda üzerindeki baskılara tepki duyuyor ve hemen greve çıkmak istiyordu, fakat komite, eylemin iyi bir şekilde örgütlenmesi ve kitlelere ulaşacak açıklayıcı bir bildirinin öncelikle yayınlanması gerektiğine karar verdi. Birkaç gün içinde yeni bir gazete çıkmaya başladı; gazete aynı yayın politikasını izlediği için işçilerin kaygıları bir şekilde son bulmuştu. Grev için hiçbir çağrı yapılmamasına rağmen 30 bin işçi işbıraktı.

Bildiriler büyük önem taşıyordu ve komite, bildirilerin basım ve dağıtım mekanizmasının mükemmelleştirilmesi için büyük

çaba harcadı. Komitenin tamamı işçilerden oluşuyor ve bildirileri kendimiz yazıyoruz; bunların düzeltilmesi için yardım edecek aydınlar bulmakta güçlük çekiyoruz.

St Petersburg'daki politik grevler örgütü yıpratmadı, tam tersine güçlendirdi. Grevler sayesinde St Petersburg'daki örgütlenmenin yenilendiği, güçlendiği ve geliştiği söylenebilir. Tasfiyecilerin grevleri abartılı bulmaları, onların işçi örgütlerinden ve kitlelerin yaşamından tamamen koptuğunu gösteriyordu; onlar, işçiler arasında neler yaşandığını kavramaktan büsbütün uzaklaşmıştılar. St Petersburg işçi sınıfı hareketinin merkezinde bulunduğum için, işçilerin gücünün her yerde arttığını, hareketin kendisini nasıl yansıttığını ve her şeyi aşmaya çalıştığını görüyorum.

Krakov Konferansı kararları, fabrikalardaki işçiler tarafından okundu, değerlendirildi ve örgütümüzün tüm faaliyetlerine bu kararlar yön verdi. Kararların doğruluğu pratikte kanıtlandı; çalışmalarda aktif rol alan bir insan olarak, politikalarımızın her zaman doğru olduğunu hissettim. Nadiren bir tasfiyeciyle karşılaştım ya da adını duydum; başlangıçta bu beni şaşırtıyordu fakat sonradan metal işçilerinin bir toplantısında, tasfiyecilerin St Petersburg'da hemen hiç bulunmadıklarını öğrendim."

Yoldaş A. V. Şotman, St Petersburg'daki çalışmalar hakkında tamamlayıcı bir rapor sundu ve pek çok ayrıntıyı dile getirdi.

Yerel raporlar değerlendirildi; bunlara ilişkin hiçbir karar alınmasa da parti örgütlerinin durumunu yansıtması açısından bu raporlar yardımcı oldu ve böylece konferansın genel sorunları ele almasına olanak tanıdı.

Yerel raporların hemen ardından Lenin, merkez komitesinin raporunu okudu. Lenin, devrimci hareketin gelişimi ve başarılı parti çalışmalarının, yeni merkez komitesinin seçildiği Ocak 1912'deki Prag Konferansı'nda kabul edilen Bolşevik politikaların doğruluğunu kanıtladığına dikkat çekti.

Duma seçimleri süreci, gazetenin başarıyla yayımlanmaya başlaması ve grev hareketinin yüksek düzeyi gibi olguların

hepsi, Bolşevik Merkez Komitesi öncülüğündeki parti faaliyetlerinin sonucuydu. Lenin şöyle konuştu: "Üzerimize aldığımız görevleri tamamen yerine getirdiğimizi dürüstçe söyleyebiliriz. Yerel raporlar, işçilerin, örgütlerini inşa etmek ve geliştirmek için istekli ve aktif olduklarını gösteriyor. İşçilere, bu işi kendilerinden başka kimsenin yapamayacağını gösterin."

Yoldaş Krupskaya, yazışmalar, iletişim ve komitenin önemli kentlerde temsil edilmesi gibi merkez komitesi çalışmalarının teknik boyutunu ele aldı. Yoldaş Zinovyev, "altılı"mızın faaliyetlerinin sonuçlarına değindi.

Ön raporlardan sonra, gündemdeki diğer sorunları tartışmaya başladık. Görüşmeler yaklaşık iki hafta sürdü ve partinin önümüzdeki dönemde yürüteceği çalışmalar belirlendi. Konferans bir kez daha, işçi sınıfı mücadelesinin temel sloganlarının "demokratik cumhuriyet", "büyük toprak sahiplerinin ellerindeki topraklara el konulması" ve "sekiz saatlik işgünü" olduğunu vurguladı. Bu sloganlar, tüm politik grevlerde kullanılacaktı. Konferans, genel politik grevin örgütlenmesi konusunda inisiyatifi, St Petersburg Komitesi'ne ve Moskova'daki bir dizi parti grubuna bıraktı ve tüm Rusya çapında düzenlenecek genel politik grev için hazırlıklara derhal başlanılmasının gerektiğini belirtti.

Grevler hakkında alınan karar altı maddeden oluşuyordu; bu maddelerin sonuncusu gizlilik koşullarından dolayı yayınlanmadı. Yakın bir zamana kadar bu son maddenin yazılı hali bilinmiyordu, çünkü konferans belgeleri yok olmuştu. Ne var ki, tesadüfen polis teşkilatı arşivlerinde, konferans kararlarının tam metnini buldum. Altıncı madde, özellikle de Moskova ve St Petersburg gibi kentlerde, politik grevlerin eşzamanlı olarak gerçekleştirilmesinin gerekliliğine değiniyordu:

> "Konferans, yerel faaliyet yürüten tüm işçilere, bildiriler dağıtmak ve çeşitli kentlerdeki politik ve diğer işçi örgütleri arasında sürekli ve sıkı bir işbirliği oluşturmak vasıtasıyla ajitasyon çalışmalarını güçlendirmeleri çağrısında bulunur. İlk elde Moskova ile St Petersburg işçileri arasında koordinasyon sağlanma-

sı özellikle önemlidir. Basın üzerindeki baskılar gibi değişik nedenlerden ötürü gerçekleştirilebilecek politik grevler, böylece her iki kentte mümkün olduğunca eşzamanlı olacaktır."

Aynı arşivlerde parti basını hakkındaki kararlar da saklanıyordu. Bu kararların ilk beş maddesi yayınlanmamış ve bunların kayboldukları düşünülmüştü. Söz konusu kararların tam metni şöyle:

1- Konferans, Sosyal Demokrat ajitasyon ve örgütlenme açısından yasal basının büyük önem taşıdığını kabul eder. Bu yüzden konferans, tüm parti örgütlerine ve sınıf bilinçli işçilere, gazeteyi mümkün olduğunca geniş çaplı dağıtarak, kitlesel abonelikler örgütleyerek ve aidatları düzenli ödeyerek basını yürekten desteklemeleri çağrısında bulunur. Konferans bir kez daha, gazeteye bağış yapmanın partiye aidat ödemek anlamına geldiğini vurgular.

2- Moskova'da yasal işçi basınının güçlendirilmesine ve güneyde bir gazetenin hızla örgütlenmesine özel önem verilmelidir.

3- Konferans, karşılıklı bilgi alışverişi ve konferanslar düzenlenmesi aracılığıyla, mevcut yasal gazeteler arasında koordinasyon sağlanmasını önerir.

4- Marksist teorik yayın organının önemini ve gerekliliğini göz önünde bulunduran konferans; parti ve sendika gazetelerinin, işçilerin dikkatini 'Prosveştçenye' (Aydınlanma) dergisine çekmelerini, işçilerin bu dergiye düzenli abone ve destek olmaları için çağrı yapmalarını ister.

5- Konferans, ajitasyon ve propaganda için güncel broşürlerin geniş çaplı olarak dağıtılmasının gerekliliği noktasında parti basım örgütlerinin dikkatini çeker.

6- Yasal basın aracılığıyla, devrimci hareketteki son gelişmelerin doğru yorumlanabilmesi tam olarak mümkün değildir. Bu yüzden konferans, illegal yayın faaliyetimizin geliştirilmesinin gerekliliğine dikkat çeker; illegal broşür ve bildirilerin yanı sıra illegal olarak parti merkez yayın organının düzenli bir biçimde ve kısa aralıklarla çıkartılmasını karar altına alır."

Konferans, parti örgütlenmesi açısından en önemli göre-

vin, parti birimlerinin güçlendirilmesinin yanı sıra bu birimlerin faaliyetinin merkezileştirilmesi ve koordine edilmesi olduğunu vurguladı. Bu amaçla, mümkün olan her yerde bölgesel parti konferanslarının düzenlenmesi ve bu konferansların merkez komitesine temsilci göndermeleri önerildi. Olağan parti kongresinin toplanması sorunu da konferansta gündeme geldi.

Duma'daki Sosyal Demokrat grubun faaliyetleri üzerine "altılı"mızın sunduğu rapor, konferansta ele alınan temel konulardan biriydi. Krakov Konferansı'ndan bu yana, hem Duma'daki konuşmalar hem de Duma dışındaki faaliyetler açısından yeni deneyimler kazanmıştık. Fakat, devrimci ajitasyon için Duma'yı yeterince kullanamadığımızı düşünüyorduk. Konferans başlamadan önce, faaliyetlerimiz hakkında Lenin'le özel olarak konuştuk.

Lenin'e, "Kürsüye her çıkışlarında Kara Yüzleri ve bakanları protesto ediyoruz" dedim, "fakat bu yeterli değil. İşçiler 'Duma'da pratik olarak ne yapıyorsunuz? İleri sürdüğünüz önergeler nerede?' diye soruyorlar."

Lenin, her zamanki kahkahasıyla yanıt verdi: "Kara Yüzler Duması, işçi yığınlarının koşullarını düzeltecek hiçbir yasayı kabul etmez. İşçi milletvekillerinin görevi, her gün işçi sınıfının gücünü ve devrimin patlak vererek Kara Yüzleri ve onların hükümetini silip süpüreceği o günün çok uzak olmadığını Kara Yüzlere hatırlatmaktır. Kuşkusuz, yasa değişiklikleri ve yasa tasarıları sunmak da mümkündür fakat bu yalnızca, daha etkili bir şekilde çarlık rejiminin işçi sınıfı karşıtı doğasını gözler önüne sermek ve sömürülen yığınların tüm haklardan yoksun olduklarını açıklamak için yapılmalıdır. İşçilerin gerçekten, milletvekillerinden duymak istedikleri budur."

Raporumuz birkaç oturum boyunca tartışıldı. Konferans kararlarında, Sosyal Demokrat milletvekillerinin "müspet yasal çalışma" denilen Duma'da yasaların kabul edilmesi gibi işlemlerle ilgilenmemeleri ve Duma'yı asıl olarak ajitasyon-propaganda için kullanmaları biçimindeki daha önce alınmış olan parti kararları tekrar dile getirildi. Duma'ya sunulan ya-

sa tekliflerinin hiçbiri tatmin edici olmasa da, işçilerin koşullarında iyileşme sağlayabilecek bir yasa teklifi gündeme geldiğinde ne yapılması gerektiği sorusu ileri sürüldü. Konferans, sadece çalışma saatlerinin azaltılması, ücretlerin yükseltilmesi gibi doğrudan önlemlerin gündeme geldiği durumlarda oy kullanmamıza karar verdi. Ne var ki önerinin sonuçları şüpheliyse eğer, grup, tutumunun nedenlerini iyice açıklayacak ve oy kullanmayacaktı. Konferans, Duma'da görüşülen her konuyla bağlantılı olarak, Sosyal Demokrat grubun kendi bağımsız önergelerini formule ederek sunmasını kararlaştırdı.

Özel bir karar, grubun iç sorunlarına ve Menşeviklerle aramızdaki farklılıklara değiniyordu. Konferans, Menşevik "yedili" ile nihai kopuşun ve Bolşeviklerin bağımsız bir fraksiyon oluşturmasının uygun olup olmadığını göz önünde bulundurmalıydı. Uzun vadede bu adımın atılması gerekli ve kaçınılmaz olsa da, böylesine ciddi bir hamle yapılmadan önce gözden geçirilmesi gereken pek çok nokta vardı. Kitleler buna nasıl tepki gösterecekti? Tasfiyecilerle birliğin işçilerin çıkarlarına zarar verdiğini anlayabilecekler miydi? Kara Yüzlere karşı partinin her iki kanadının birlikte hareket etmesi gerektiğini düşünmeyecekler miydi? Sıkı sansür ve polis baskıları nedeniyle bu sorun hakkında geniş bir aydınlatma kampanyası yürütülemeceği için durum daha da zorlaşıyordu. Basınımız her şeyi açık açık yazamıyor; Bolşeviklerin üç temel sloganı bile yaklaşık sözcükler kullanılarak kamufle edilmek zorunda kalıyordu. Bölünmenin, iki kanat arasında tereddüt eden kişilerinin çoğunu kendi yanımıza çekecek biçimde gerçekleştirilmesi zorunluydu. Bu, hem sınıf bilinçli işçilere hem de grubun üyelerine uygulandı. Görevimiz, tasfiyecilik bataklığında boğulmamış bütün insanları Menşeviklerden kurtarmaktı.

Bütün bu noktalar göz önünde bulundurulduktan sonra kabul edilen Poronino Konferansı kararında, bir ön adım olarak Menşevik "yedili"ye, grubun her iki kanadı için tam eşitlik talep eden bir ültimatomun verilmesi uygun bulundu. Ancak bu reddedildiğinde "yedili"den kopacak ve bağımsız bir

fraksiyon oluşturacaktık. Metin şöyleydi:

"Konferans, Sosyal Demokrat grubun birliğinin mümkün ve gerekli olduğunu düşüncesindedir; fakat Menşevik 'yedili'nin davranışlarının bu birliği ciddi tehlikelere soktuğu da bilinen bir gerçektir.

Elinde bulundurduğu salt çoğunluğu daima kötüye kullanan 'Yedili', Rusya işçilerinin ezici çoğunluğunu temsil eden altı işçi milletvekilinin faaliyetlerini engellemektedir. İşçileri ilgilendiren önemli konuların görüşüldüğü ve Sosyal Demokrat grubun iki ya da daha fazla konuşmacı çıkardığı durumlarda, altı milletvekilinin bu fırsattan yararlanması reddedilmektedir.

'Yedili' ayrıca, Bütçe Komisyonu gibi Duma komisyonlarındaki iki sandalyeden birini 'altılı'ya vermeyi reddetmektedir.

İşçi hareketi için önem taşıyan organlara gruptan bir temsilci seçileceği zaman, bir kişi fazla olmalarından yararlanan yedi milletvekili, her zaman altı milletvekilini temsilcilikten uzak tutmaktadır. Grup yöneticileri bu biçimde tek yönlü olarak seçilmektedir; örneğin ikinci sekreterlik talebi reddedilmektedir.

Konferans, yedi milletvekilinin bu hareketlerinin, grubun düzgün çalışmasını engellediğini ve kaçınılmaz bir bölünmeye yol açacağını düşünmektedir.

Konferans, yedi milletvekilinin bu hareketlerini şiddetle protesto etmektedir. Altı milletvekili, Rusya işçi sınıfının ezici çoğunluğunu temsil etmekte ve kendi öncü örgütünün politik çizgisiyle tam uyumlu olarak hareket etmektedir.

Konferans böylelikle, ancak iki kanat arasında tam bir eşitliğin sağlanması ve 'yedili'nin, 'altılı'nın sesini boğma politikasına son vermesi koşuluyla Duma'daki Sosyal Demokrat grubun birliğinin sürdürülebileceği düşüncesindedir.

Sadece Duma içindeki faaliyetlerle sınırlı kalmayan uzlaşmaz ayrılıklara rağmen konferans, yukarıda dile getirilen ve her iki taraf için de eşit haklar içeren temelde grubun birliği için ısrar etmektedir.

Konferans, sınıf bilincine sahip tüm işçileri, bu önemli konuda düşüncelerini açıklamaya ve altı milletvekilinin eşit haklara sahip olması temelinde grubun birliğinin korunmasına katkıda bulunmak için tüm enerjilerini harcamaya çağırmaktadır."

Bu çözümü teklif ederek partimiz, Menşeviklerin resmi bir bölünmeye neden olmadan verebileceği zararları en aza indirmek için son kez girişimde bulundu. Fakat grubun, her biri eşit haklara sahip iki kanada bölünmesi, "altılı" ile "yedili" arasında keskin ayrımlar oluşturabilirdi ve resmi bir bölünme gerçekleşmese bile, parti kararlarıyla uyumlu olarak Duma faaliyetlerimizi yürütebilirdik.

Poronino'dan ayrılmadan önce işçi milletvekilleri, Menşeviklere karşı "altılı" tarafından atılacak pratik adımların tartışıldığı merkez komitesi toplantısına katıldı. Bir dizi talepte bulunmamız kararlaştırıldı: (Duma Grubu'na –çev.) İkinci sekreter atanmalıydı, bütçe komisyonu için yeni temsilciler belirlenmeliydi, Sosyalist Enternasyonal Bürosu'na yeni delegeler atanmalıydı, grup adına konuşacaklar Bolşevikler ile Menşevikler arasından eşit olarak seçilmeliydi. Bu talepleri içeren taslak hazırlandı. "Yedili"nin reddetmesi durumunda, hep birlikte onlardan tamamen kopmamız ve kitlelere çağrıda bulunmamız kararlaştırıldı.

13
BÖLÜNME

Poronino'dan dönüşümüzde, altı işçi milletvekili, örgütlerimizi konferans hakkında bilgilendirmek ve örgütlenme sorunu üstüne konferansta alınan kararları yaşama geçirmek için değişik bölgelere gitti. Merkez komitesinin isteği üzerine, güçlü bir örgütlülüğe sahip olduğumuz Bryansk'taki Bejetzk fabrikasına gittim; Duma üyeliğim boyunca, oradaki işçilerle sürekli temas halindeydim.

St Petersburg'a Duma'nın sonbahar oturumunun açılış tarihi olan 15 Ekim'de döndük. Sosyal-Demokrat grubun ilk toplantısında, özel bir açıklama yaptık. Parti içinde gelişen durumu kısaca açıkladıktan sonra, grubun her iki kanadına eşit olarak davranılması isteğimizi sunduk ve "Derhal yanıt bekliyoruz. Reddedilmesi durumunda gruptan ayrılacağız" dedik.

Chkheidze isteklerimizin tartışılmasını engellemeye çalıştı; "Toplantıdakiler, altı milletvekilinin deklarasyonunu tartışmak istiyor mu?" diye sordu ve her zamanki gibi çoğunluk olmalarından faydalanarak sorunun tartışılmasını oylamaya sunmak istedi.

Böylesi bir tarzı protesto etmemize yanıt olarak "yedili"den biri başkanın yardımına koşarak, toplantıda öncelikle grubun güncel sorunlarının tartışılması, sonra da "altılı" tarafından sunulan konuya geçilmesi önerisinde bulundu. Fakat, isteklerimize yanıt alana dek birleşik bir grup olarak çalışmayı kesinlikle reddedip topluca toplantıyı terk ettik.

Menşevikler, bu kararlı tavrımız karşısında açıkça şaşkına döndüler ve ilk başta ne yapacaklarını bilemediler. Zaman kazanmak için, deklarasyonu yazılı olarak sunmamızı önerdiler ve bir hafta içinde yanıt vereceklerine söz verdiler; bu arada grubun çalışmalarına katılmaya devam etmeye çağırıyorlardı bizi. Ertesi gün Menşeviklere şu deklarasyonu teslim ettik:

"Devlet Duması'ndaki bir yıllık ortak çalışma, siz diğer yedi Sosyal-Demokrat milletvekili ile aramızda pek çok sürtüşme ve bir dizi çatışmanın yaşanmasına yol açtı. Anlaşmazlıklar sık sık basında açık olarak tartışıldı ve haziran ayında Duma'nın kapanmasından hemen önce, üyelerin bir kısmı yokken aldığınız son kararlar, bu şekilde devam etmenin imkansızlığını gösteriyor. Bu kararlar, yedi oy avantajınızdan dolayı bütçe komisyonundaki iki sandalyeden birini ya da en önemli örgütte bir temsilciliği Bolşevik "altılı"ya vermeyi reddettiğiniz anlamına geliyor.

İşçi milletvekillerinin Duma'daki iki sözcüden biri olmasını reddetmeniz ise bardağı taşıran son damla oldu.

Bundan önce olduğu gibi şimdi de, yalnızca Marksizmin doğasına uygun bir biçimde hareket ettiğimizin ve tüm ideolojik ilkelere sıkıca bağlı olduğumuzun farkındasınız. Yoldaşlar, faaliyetlerimiz Rusya'nın ileri Marksist işçilerinin büyük çoğunluğunun düşünceleri ve istekleriyle tam bir uyum içindedir derken bir abartmada bulunmadığımızı siz de biliyorsunuz. Bu durum, 1912 Nisan-Mayıs aylarında işçi hareketinin hızlı yükselişi tarafından yaratılan ilk işçi gazetesi Pravda'nın işçi sınıfının çoğunluğunu birleştirmesiyle kanıtlanmıştır. Bu durum, Dördüncü Devlet Duması seçimlerinde işçi seçmen kurullarından her durumda Bolşeviklerin vekili olarak seçilmesiyle kanıtlanmıştır. İkinci ve Üçüncü Duma'daki işçi seçmen kurullarıyla karşılaştırıldığında bu, sınıf bilinçli işçiler arasında Marksizmin ve tasfiyecilik karşıtı düşüncelerin büyük gelişme kaydettiğini gözler önüne sermektedir. Bu durum ayrıca, St Petersburg Metal İşçileri Sendikası Yönetim Kurulu Seçimleri sonuçlarında ve Moskova'daki ilk işçi gazetesi pratiğinde de açıkça görülmektedir.

Açıktır ki, Marksizmin bayrağı altında birleşmiş Rusya işçilerinin istekleriyle uyum içinde hareket etmeyi görevimiz olarak görüyoruz. Diğer yedi milletvekili olan sizler ise, bu isteklerden

bağımsız hareket etmeyi tercih ettiniz. Aldığınız kararlar da bu isteğe ters. Polonya'da hiçbir Sosyal-Demokrat tarafından tanınmayan Polonyalı milletvekili Jagello'yu gruba kabul etmenizi hatırlatırız. İşçilerin isteklerine karşıt olarak, milliyetçi kültürel özerklik sloganını kabul etmenizi hatırlatırız. Tasfiyeci eğilimlerle ilişkileriniz hakkında kesin bilgilerimiz yok fakat yarı isteksiz bir tarzda da olsa bu eğilime doğru yuvarlandığınıza inanıyoruz. Fakat, bizim omuz omuza çalıştığımız sınıf bilincine sahip Rusya işçilerinin düşünce ve isteklerine uyma zorunluluğunu kabul etmediğiniz açık.

Bu koşullar altında, dünyanın herhangi bir ülkesindeki her sosyalist ve sınıf bilincine sahip her işçi, bir oy fazlalığına sahip olmanızın avantajıyla bizi bastırmaya ve Rusya işçilerinin çoğunluğu tarafından reddedilen politikaları bize dayatmaya çalışmanızı kınayacaktır.

Duma içindeki ve dışındaki faaliyetlerin yürütülüş tarzı vb. konulardaki farklılıklarımızın uzlaşmaz olduğunu kabul etmek zorunda kaldık. Temsilcilik hakkının bir bölümünü bize vermeyi reddeden davranışınızın bölünmeyi hedeflediğini ve birlikte çalışma olanağını ortadan kaldırdığı düşüncesindeyiz. Fakat, sadece Duma içindeki çalışmalarla sınırlı kalsa ve görüntüde olsa bile, işçilerin Sosyal Demokrat grubun birliğinin korunması yönündeki ısrarlı isteğini göz önünde bulunduruyoruz. Geçtiğimiz yılın deneyiminin böylesi bir birliğin ancak Duma faaliyetlerinde anlaşma sağlamamızla mümkün olduğunu gösterdiğine inanıyoruz. Sizden; işçi seçmen kurullarından seçilen altı milletvekili üzerinde bundan böyle, yedi oya sahip olmanız nedeniyle baskı uygulamayacağınızı kesin ve dolaysız olarak ifade etmenizi istiyoruz. Sosyal-Demokrat grubun birliğinin korunması ancak, "altılı" ile "yedili" arasında eşitliğin tam olarak kabul edilmesi ve Duma'daki faaliyetlerimizin gündemdeki bütün sorunlar hakkında bizler arasında sağlanmış anlaşmalara uygun yürütülmesi ile mümkündür."

Bu deklarasyon, "altılı"nın taleplerinin desteklenmesi çağrısıyla birlikte Pravda'da yayınlandı. Aynı gün, Pravda "yedili"ye karşı bir kampanya başlattı ve grup içindeki mücadelenin anlamını açıkladı. Bu makalelerden biri, Sosyal Demokrat mil-

letvekillerinin seçildiği bölgelerdeki işçi sayısını gösteriyordu; bu bölgelerde yaşayan işçilerin onda dokuzu Bolşevikleri desteklerken, Menşevikler onda bir oranında destek bulmuştu. Lenin yoldaş da dahil olmak üzere yurtdışındaki merkez komitesi üyelerinden, tasfiyecileri teşhir eden ve partiye karşı yürüttükleri mücadeleyi gözler önüne seren pek çok makale geldi.

Pravda'nın çağrısı "Savunmamızı destekleyin" biçimindeydi:

> "Sabrımız tükendi. İşçi milletvekilleri, grubun çoğunluğuna, faaliyetlerini yürütebilmek ve kendilerine proletarya tarafından yüklenen görevleri yerine getirebilmek için özgürlük isteyerek yaklaştı; "yedili" bu sorundan kaçarak yanıt verdi. Bu nedenle işçilerin bizzat kendileri, sorunu çözmelidir. İşçi sınıfının çıkarlarını önemli bulan herkese çağrıda bulunuyoruz: İşçi temsilcilerinin savunmalarını destekleyin ve seçilmiş tutarlı Marksist milletvekillerinin haklarının ihlal edilmesine işçilerin izin vermeyeceğini "yedili"ye bildirin."

St Petersburg işçileri, çağrımızı hemen cevapladılar ve bu örneği diğer büyük şehirlerin işçileri izledi. Pravda'nın sütunları, işçiler tarafından kabul edilen ve "yedili"nin tutumlarını mahkum edip işçi milletvekillerini desteklemek için söz veren bildirgelerle dolduruldu. Aşağıdaki örnek, Menşeviklerin isteklerimize yanıt vermelerinden önce aldığımız ilk bildirgelerden biriydi:

> "Bizler Putilov fabrikası silah imalathanesi işçileri olarak, Devlet Duması'ndaki Sosyal Demokrat grup içinde anlaşmazlıklar yaşandığını basından öğrendik. Rusya işçi sınıfının tamamını temsil eden ve işçi seçim kurullarından seçilen altı milletvekilinin, taleplerinde tamamen doğru olduğuna inanıyor ve "yedili"den, işçi sınıfı taktiklerini ilgilendiren tüm faaliyetlere yön vermek üzere "altılı"nın haklarının tanınmasını talep ediyoruz."

Menşevik "yedili"ye verdiğimiz deklarasyonun yayınlanmasının ilk haftasında Pravda'ya, 25 fabrikanın kabul ettiği

ve 2500'den fazla işçinin imzaladığı bildirgeler ulaştı. Dahası, St Petersburg bölgesindeki yüzden fazla fabrikayı temsil eden delegelerin katıldığı dört toplantıda, tasfiyeciler aleyhinde ve "altılı" lehinde karar alındı. 3 bin üyeyi temsil eden dört sendikanın yürütme komitesinden de benzer bildirgeler geldi.

Bölünmenin çok yakında gerçekleşmesinin beklendiği o dönemde, tüm parti örgütlerimiz kitleler arasında çok iyi çalışıyordu. Metal İşçileri Komitesi tarafından birkaç toplantı düzenlendi ve "altılı"nın hepsi, Menşeviklere karşı yürütülen mücadeleyle yakından ilgilenen işçilerin toplantılarında konuşmalar yaptı. Bazı bölgelerde Menşevikleri destekleyenler, birimizin konuşma yapacağını öğrendiklerinde "yedili"den bir temsilciyi de toplantıya çağırıyordu. Böyle durumlarda tartışmalar genellikle Menşeviklerin hezimetiyle sonuçlanıyordu. Çünkü işçilerin çoğunluğu tartışmanın gerçek niteliğini kavrayarak Bolşeviklerin tarafını tutuyor ve grubun Bolşevik politikalar izlemesi talebinde bulunuyordu.

Bu arada, isteklerimize doğrudan yanıt vermekten kaçınan "yedili", Luç'un yerine yayınlanan "Novaya Raboçaya Gazeta"da sorun hakkında uzun bir açıklama yayınladılar. Politikaları belliydi. Sorunu mümkün olduğunca ertelemeye çalışıyorlardı ve basında ve işçiler arasında bir kampanya yürütürek üzerimizde baskı yaratılmasını istiyorlardı. Fakat hesapları tamamen yanlıştı; oldukça dikkatli şekilde ölçüp tarttığımız kararlar, birkaç günlük gecikmeden etkilenmezdi.

21 Ekimde grubun olağan toplantısına katıldık ve ileri sürdüğümüz koşullara yeniden yanıt istedik. "Yedili" adına konuşan Chkheidze, kesin yanıtın dört gün içinde verileceğini ve bu arada çalışmaların –grubun her iki kanadı için eşit haklar tanınmadan– eskisi gibi devam etmesini uygun bulduklarını söyledi. Toplantı ertelendi ve teklifleri bir taraftan diğerine taşıyan bir aracı olarak hareket eden grubun kapıcısı Novosyolov yoldaşın katılımıyla "altılı" ve "yedili" ayrı ayrı konferanslar düzenledi. Sonunda "yedili"ye birkaç gün daha bekleyebileceğimizi bildirdik. Bu süre boyunca grubun genel oyla-

malarına katılmayacaktık ama görüşülen konuya ilişkin olarak "altılı"nın toplu kararını duyuracaktık.

Grubun bir sonraki toplantısı, Menşeviklerin bir oyla çoğunluk olmalarının verdiği güçten feragat etmeyeceklerini açıkça ortaya koydu. Basına ilişkin soru önergesi için konuşma yapmamızı reddettiler ve bu konuda konuşacak iki Menşevik belirlediler. Bu konuda kanatlar arasında hiçbir düşünce farklılığı olmadığından her iki kanattan da birer konuşmacı belirlenmesi için hiçbir neden bulunmadığını ileri sürmeleri hayli ilginçti. Arada düşünce farklılıkları olsa bile bir Bolşevik konuşmamalıydı çünkü bu, birliğe zarar verirdi. Öte yandan arada hiçbir farklılık yoksa eğer, bir Bolşeviğin Duma'da konuşması yine gereksiz olurdu.

Duma'nın bir sonraki oturumu, "yedili"nin tasfiyeci ilkeleri nereye kadar kabul ettiğini gösterdi. Grup adına konuşan Menşevik Tulyakov, "Toplantı ve gösteri hakkını da kapsayan örgütlenme özgürlüğü sloganı, bizim savaş sloganımızdır" açıklamasında bulundu. Böylelikle Tulyakov, işçilerin gerçek devrimci taleplerinin yerine geçirildiği için partinin açıkça karşı çıktığı tasfiyeci bir sloganı kamuoyuna ilan ediyordu.

Nihayet 25 Ekim günü Menşevikler, uzun süredir beklenen yanıtlarını verdi. Beklediğimiz gibi tüm taleplerimizi reddediyor ve grubun faaliyetlerine eskisi gibi devam etmesini öneriyorlardı. Yazılı metni aldıktan sonra toplantıyı terk ettik. Bu, Dördüncü Devlet Duması'ndaki Sosyal Demokrat grubun son birleşik toplantısı oldu. Bölünme süreci tamamlanmıştı.

Ertesi gün Pravda, "altılı"nın tüm işçilere yaptığı şu çağrıyı yayınladı:

> "Yedi milletvekilinin tüm taleplerimizi reddeden yanıtını okurken her işçi kuşkusuz kendine soracaktır: 'Bundan sonra ne olacak?'
>
> Grup yeniden birleşecek mi? İşçiler, Marksist örgütlenmeden uzak duran yedi milletvekilinin, Sosyal Demokrasi adına ko-

nuşmasına izin verecek mi? Altı işçi milletvekili olan bizler, 'yedili'nin bir oy fazlasına sahip olmanın avantajını kullanarak, işçilerin isteklerine karşıt politikalar izlemesi karşısında şimdi ne yapacağız?

İşçilerin, Duma'daki Sosyal Demokratların birliğini istediğinin bilincindeyiz. Birliğin hangi temelde sağlanacağı konusundaki düşüncelerimize katılıp katılmadıklarını proletaryaya sorduğumuzda, binlerce işçi yanıt verdi: 'Katılıyoruz'. Bunun, Rusya işçilerinin çoğunluğunun düşüncesi olduğuna inanıyoruz.

Birliğin çıkarları açısından, grup içindeki çalışmalarımızı aksatmadık ve grubun çoğunluğunun birliğe zarar vermesini engellemek için elimizden gelen her şeyi yaptık. Yedi milletvekilinden hizipçi düşüncelerini bir kenara bırakmalarını ve bildirgeleri aracılığıyla taleplerimizi onaylayan yüzlerce, binlerce işçinin sesine kulak vermelerini beklemeye hakkımız vardı.

Fakat bu olmadı. 'Yedili', taleplerimizi reddetti, işçileri dikkate almadı ve tam tersine net olarak açıklanmış isteklerini dile getirdi. Şimdi bağımsız olarak varlığımızı korumanın zorunluluğuyla karşı karşıyayız. Marksist örgütlenmenin çıkarlarına ve proletaryanın davasına değer veren işçiler açısından bu durum şimdi net olmalıdır.

Yoldaşlar, bu kritik dönemde bizleri desteklemeniz için size çağrıda bulunuyoruz."

"Yedili" ile nihai olarak ayrılmıştık. 27 Ekim günü, Devlet Duması Bolşevik fraksiyonunun ilk toplantısını yaptık ve "yedili"ye, taleplerimizi reddetmeleri nedeniyle bundan böyle Duma'da bağımsız bir fraksiyon olarak çalışmalarımızı yürüteceğimizi bildiren resmi bir açıklama gönderdik. Duma oturumlarında ortak hareket edilmesi amacını koruduğumuzdan "yedili"ye, gerekli olan her durumda kendileriyle özel görüşmeler yapmaya açık olduğumuzu belirttik.

Aynı zamanda, Pravda'da bir başka yazı yayınlayarak, Bolşevik fraksiyonun örgütlendiğini ilan ettik ve bölünmenin nedenlerini anlattık:

"Bir süredir açıkça görüldüğü üzere, sınıf bilinçli, örgütlü işçilerin saflarında egemen olmak için iki eğilim mücadele ediyor-

du: Biri proletaryanın bayrağına yazılı eski sloganları savunuyordu; bu sloganları reddeden liderler tarafından temsil edilen diğer eğilim ise, Sosyal Demokrasinin geçmişinin bir tür yanılgı olduğunu ilan ediyor ve temel sloganlarının kısmen değiştirilmesini vaaz ediyordu. Şüphesiz böylesi bir eğilime karşı uzlaştırıcı bir tutum alınamazdı, nitekim yıllardır bu iki eğilim, işçi saflarında mücadele ediyor. 'Yedili' seslerini, sadece grup içinde görüşlerini yaymak için değil, aynı zamanda bizim tarafımızdan reddedilen tasfiyeci çizgiyi Duma'da uygulamak için kullandı... Eski bayrağımıza hakaret edilmesine, eski taleplerimizin görmezlikten gelinmesine boyun eğemezdik. Taleplerimiz uğruna ve işçi sınıfı davasına hizmet etmek için, sloganlarımızı savunmayı ve bu sloganların dikkate alınmadığı yerlerden çekilmeyi görevimiz olarak görüyoruz. Yoldaşlar, artık bayrağımızı hem Duma içinde hem de dışında, tek başımıza dalgalandıracağız ve sizi bu önemli görevde bizlere yardımcı olmaya çağırıyoruz."

Tasfiyecilerle aramızdaki tüm farklılıkları, sonuçtan herhangi bir endişe duymaksızın işçi sınıfının dikkatine sunduk. Bu, tarihsel öneme sahip bir andı. Partinin Menşevikler ve Bolşevikler diye bölünmesi aşağıdan yukarıya doğru yayıldı, fakat o ana kadar bölünme esas olarak sınıf bilinçli en devrimci işçilerin dahil olduğu illegal yeraltı örgütlerinde can alıcı bir sorun haline gelmişti. Rusya devriminin geleceği açısından çok büyük öneme sahip olan bu sorunda, şimdi tüm işçi sınıfı bir tutum belirlemeliydi. Duma'daki biz altı milletvekilini destekleyerek Rusya proletaryası, sadece çarlık otokrasisine değil, aynı zamanda bütün burjuva rejimlerine karşı mücadelede kararlı olduğunu gösterecekti. Dikkatlerin parti örgütlenmesinin gelişmesi üzerinde yoğunlaştığı bu özel koşullarda, Duma grubunun bölünmesi sorununda işçi sınıfının aldığı tutum, hem Menşevikler hem de bizim için bir ölüm-kalım meselesiydi. Daha önce olduğu gibi şimdi de politik çizgimizin doğruluğu, Rusya proletaryasının geniş yığınlarının onayına sunuluyordu.

Menşevik "yedili"den kesin olarak kopuş için atılan adı-

mın ciddiyetinden ve işçi kitlelerine yaptığımız destek çağrısının doğruluğundan hiçbir kuşku duymuyorduk. Bölünmenin uygun olup olmadığı o güne kadar sık sık parti çevrelerinde tartışılmıştı. Tüm koşulların derinlemesine incelenmesi, işçi sınıfının Menşevikleri değil bizi destekleyeceği düşüncesini güçlendirmişti. Partideki bazı yoldaşlarımız hâlâ tereddüt içindeydi ve kesin bir bölünme artık kaçınılmaz mı, işçiler bizi destekleyecek mi, bizim birlikten yana olduğumuzu göstermek için bile olsa bir kez daha girişimde bulunmamız gerekmez mi sorularını soruyorlardı.

Sınıfa karşı sorumluluğumuzun ne denli büyük olduğunun bilincindeydik. İşçilerin çağrımıza vereceği cevabı kaygıyla bekliyorduk; işçilerin çoğunluğunun bizimle birlikte hareket edeceğinden emin olmamıza rağmen, desteklerinin hangi düzeyde olacağını hesaplayamazdık. Tüm parti örgütleri, büyük bir enerji ile "altılı" yanlısı ajitasyona girişti.

İşçilerin alacağı tavrı, aslında büyük ölçüde St Petersburg proletaryasının yanıtının ne kadar güçlü olacağı belirleyecekti. Bu yüzden hem Bolşevikler hem de Menşevikler, tüm dikkatlerini St Petersburg işçilerinin kazanılması üzerinde yoğunlaştırdılar. Grubun bölünmesi sorunu, her fabrikada, her imalathanede canlı, ateşli tartışmalara konu oldu. "Altılı"mızdan, sürekli olarak toplantılara katılarak Bolşeviklerin gruptan ayrılma nedenlerini açıklamamız istendi. Kampanya, hızla St Petersburg'dan ülkenin bütününe yayıldı. İşçi milletvekilleri, kendi seçim bölgelerine mektuplar, çağrılar vb. gönderiyor ve karşılık olarak çok sayıda bildirge, kutlama ve destek sözü alıyordu.

Kampanya, her geçen gün daha fazla sayıda işçiyi kucaklayarak çapını genişletiyordu. Bölünme, başlangıçta küçük parti çekirdeklerinde tartışma gündemiydi; daha sonra sendika şubeleri ile diğer yasal işçi örgütlerini ve en sonunda da tüm işçi sınıfını ilgilendiren bir konu haline geldi.

Tüm güçlüklerine ve böylesi bir eylemin, imzalarını atanların tutuklanmasını, sürgüne gönderilmesini ya da en azın-

dan işten çıkarılmasını gündeme getirme riskine rağmen, "altılı"ya gelen tüm işçi bildirgeleri gerçek imzaları taşıyordu. Sonuç olarak imza sayıları, bizi destekleyen işçilerin gerçek sayısını veremiyordu çünkü pek çok durumda bildirgeler, yüzlerce ya da binlerce işçinin temsilcisi tarafından imzalanıyordu. Yine de, elimize ulaşan imza ve bildirge sayısı, Menşeviklere ulaşanlardan çok daha fazlaydı. Tasfiyeci basın ve parti aygıtları tarafından desteklenen "yedili" doğal olarak, bize karşı bir kampanya başlattı. Fakat bölünmeyi izleyen birkaç gün içinde, durumlarının umutsuz olduğu açıkça ortaya çıktı.

İki haftalık sürede, 1 Kasım tarihi itibariyle, Pravda'ya ve fraksiyonumuza, 5 binden fazla imza taşıyan 80 destek bildirgesi ulaştı. Aynı dönemde Menşevikler sadece üç bin beş yüz imza toplayabilmişti. Menşevikler tüm güçlerini ilk haftalarda tükettiklerinden bu rakamı bile koruyamadılar. Her geçen gün bizim lehimize olan bildirgelerin sayısı artarken, Menşeviklerin bildirgeleri azalıyordu. Bir sonraki ay, üstünlüğümüz daha da belirginleşti, illerden Menşevik yanlısı bildirgelerin akışı dururken, bizim destekçilerimiz ise daha yeni harekete geçiyordu.

1 Aralık tarihi itibarıyla, Bolşeviklerin Rusya işçileri arasında, Menşeviklerin en az iki buçuk katı kadar destek bulduğu açıktı. Her iki grup tarafından işçiler arasında toplanan para da ayrıca belirleyiciydi. Bizim topladığımız her 1000 rubleye karşılık Menşevikler sadece 150 ruble toplayabilmişti.

Duma grubunun bölünmesi ve bağımsız Bolşevik fraksiyonunun örgütlenmesi, Rusya Sosyal Demokrat Partisi içinde önemli sonuçlara yol açtı. Tüm parti örgütleri ve parti grupları, bu sorun nedeniyle, eskiden birleşik olan partinin iki kanadından birine katılarak önlerindeki iki yoldan birini tercih etti.

Fraksiyonumuz, o dönemde binlerce devrimci işçinin yaşadığı sürgün bölgelerinden ve hapishanelerdeki yoldaşlardan da çok sayıda mektup aldı. Çok uzaklarda bulunmalarından ve son gelişmelerden haberdar olamamalarından dolayı bu

yoldaşlarımızın hepsi bir çırpıda pozisyonumuzun doğru olduğunu göremiyordu. Bazıları, her iki tarafın da karşılıklı olarak tavizde bulunmasıyla birliğin korunmasının mümkün olduğunu düşünüyordu. Bölünme, özellikle daha önceki Dumalarda yer alan Sosyal Demokrat milletvekilleri açısından sıkıntı yaratmıştı. Sibirya'da sürgünde olan İkinci Duma'nın eski üyeleri, grubun bölünmesini önleyecek bir yol bulmamızı rica eden bir telgraf gönderdiler. Bir süre sonra, her gerçek devrimci Marksist gibi onlar da, Menşeviklerle nihai ayrışmanın sadece tarihsel olarak kaçınılmaz olmayıp, aynı zamanda devrimci mücadelenin başarıyla ilerlemesi için mutlak gerekli olduğunu açıkça gördüler.

Yurtdışındaki bazı Sosyal Demokrat çevreler de gruptaki bölünmenin anlamını ve karakterini kavrayamadılar ve iki kamp arasında bocalayarak bir Bolşevizmden bir Menşevizmden yana oldular. Bu grupların en büyüklerinden biri olan "Vperyod" (İleri), bölünmenin, "parti üyelerinin çoğunluğunun güvenine sahip tek bir parti merkezinin önderliğinin bulunmayışı"nın sonucu olduğunu düşünüyordu. "İleri"ciler, "altılı"nın taleplerinin haklı olduğunu kabul ediyorlardı fakat tüm sorunun grup içindeki küçük örgütsel problemlerinden ibaret olduğunu sanıyorlardı. Bu nedenle, bölünmenin önemini ve bölünmeye neden olan temel farklılıkları bütünüyle gözden kaçırıyorlardı.

Bolşevik ve Menşevik öncü komiteleri, ayrışma sorununa ilişkin açık ve net yazılar yayınladı.

Aşağıdaki bildirge, partimizin St Petersburg Komitesi tarafından kabul edildi:

> "Rusya Sosyal Demokrat İşçi Fraksiyonunu oluşturan ve tüm faaliyetlerinde Marksist örgütlenme anlayışını esas alarak Sosyal Demokrasinin eski programına ve taktiklerine bağlı kalan altı işçi milletvekiline en içten selamlarımızı gönderiyoruz. Onlar, Duma'nın yasama faaliyetlerine katılmadılar ve cesur bir biçimde Duma kürsüsünden proletaryanın temel sloganlarını haykırdı

lar..."

"Altılı"nın Menşevik "yedili"ye sunduğu talepleri sıraladıktan sonra bildirge şöyle sona eriyordu:

> "Yedi milletvekilini şiddetle kınıyor ve onların 'Sosyal-Demokrat fraksiyon' adını kendilerine yakıştırmaya haklarının olmadığını düşünüyoruz. İşçileri temsil etme niteliğini taşımayan 'Yedili', madem birliği yeniden sağlamayı ve Marksist örgütlenme ve 'altılı'yla uyum içinde çalışmayı kabul etmiyor, o halde sandalyelerini boşaltsın."

Bu bildirge, "Proletarskaya Pravda" gazetesinde ve sansürü atlatmak için, "St Petersburg Marksistlerinin öncü kuruluşunun bildirgesi" imzasıyla yayınlandı. Benzer nedenlerle "parti" sözcüğü yerine –gazetede basılan diğer bildirge ve makalelerde olduğu gibi–, "Marksist örgütlenme" ifadesi kullanıldı.

Aynı günlerde tasfiyeci "Novaya Raboçaya Gazeta", Menşeviklerin örgütlenme komitesi tarafından yapılan çağrıyı yayınladı. Sansür nedeniyle onlar da, "1912 Ağustosunda birleşen Sosyal Demokrat işçilerin öncü kuruluşu" imzasını kullandılar. Menşevikler bizim için "kaçaklar", "işçi ilkelerini çiğneyenler", "Lenin çevresinin destekleyicileri", "sekter" gibi sıfatlar kullandılar ve işçi sınıfının tek gerçek temsilcisi olarak kendileri için destek çağrısı yaptılar. Çağrılarının sonuçlarını hemen gördük. İşçilerin içindeki ajitasyon kampanyasında yenilgiye uğrayan Menşevikler, "altılı" üzerinde yeni bir baskı unsuru yaratmaya çalıştılar. Yabancı sosyal demokrat partilerin Rusya'daki durum hakkında bilgi sahip olmamasından ve Sosyalist Enternasyonal Bürosu'ndaki grup temsilcisinin bir Menşevik olmasından faydalanan Menşevikler, sorunu Büro'nun ilk toplantısında gündeme getirmeye karar verdiler. Bu yüzden Chkheidze ve Skobelev, Büro'nun 1 Aralık'ta toplanacağı Londra'ya gitti.

Plehanov'un desteğini kazanmak umuduyla Chkheidze, İtalya'ya telgraf çekti ve Plehanov'dan bölünme hakkındaki görüşlerini açıklamak için Londra'ya, Büro toplantısına gel-

mesini istedi. Ne var ki Plehanov, Londra'ya gelmeyi kibarca reddetmenin yanı sıra "altılı"yı desteklediğini ve bölünmenin sorumlusunun Menşevikler olduğunu belirten bir mektubu Sosyalist Enternasyonal Bürosu'na gönderdi. Plehanov aynı zamanda, sorunun Büro gündemine taşınmasının Sosyal Demokrat Parti'deki ayrışmayı derinleştirdiğine inanıyordu. Plehanov, partinin bütününün temsilcisi olarak Büro'da bulunduğu için buradan istifa etmeye karar verdi. Onun mektubunun bir bölümü şöyleydi:

> "Rusya Sosyal Demokrat Partisi içinde son birkaç yıldır var olan görüş ayrılıkları, Duma grubumuzun, birbirine rakip iki fraksiyona bölünmesine neden oldu. Bu ayrışma, çoğunluk oluşturmaları tamamen bir tesadüf olan (yediye karşı altı) tasfiyeci yoldaşlarımızın aldığı talihsiz kararların sonucu olarak gerçekleşti. Partimizin birliğine kesin bir darbe vurulduğu için, sizlerin önünde tüm partiyi temsil eden kişi olarak bana, istifa etmekten başka seçenek kalmıyor. Bunu, bu mektupla gerçekleştirmekteyim."

Yedi milletvekiline karşı yürüttükleri mücadele sırasında Bolşevikler, yeni mevziler kazandılar, işçiler üzerindeki etkilerini artırdılar. Parti tökezlemedi ve zafer kazanarak güçlendi. Gruptaki bölünme ve bağımsız bir Bolşevik fraksiyonun yaratılması, binlerce işçi tarafından tartışıldı. Böylesi sorunların geniş kamuoyu yaratması politik açıdan son derece önemliydi. "Altılı"yı destekleme kampanyası, parti saflarına işçilerin akın etmesi ve tüm parti faaliyetlerinin daha bir canlılık kazanmasıyla sonuçlandı. Şimdiye değin partideki farklılıklar hakkında pek fazla bilgisi olmayan ve Menşevik-tasfiyecilere yakın duran pek çok devrimci işçi, bu dönemde elde ettikleri bilgilerin sonucunda Bolşeviklere katıldı.

Bölünme sorunu, asıl olarak, parti örgütlenmesinin nasıl inşa edileceği sorunuydu. İşçiler Bolşevik "altılı"yı destekleyerek, kendi yollarını seçtiklerini gösterdiler. Bu yol, Rusya proletaryasını nihai zafere götürecekti.

14
BOLŞEVİK FRAKSİYONU

"Altılı" gerçekte, Menşeviklere taleplerimizi sunup ortak çalışmayı reddettiğimiz 1913 yılı sonbahar döneminin ilk günlerinden itibaren bağımsız bir fraksiyondu. O tarihten sonra, "Altılı" ve "yedili" ayrı ayrı toplantılar düzenledi ve sadece birkaç durumda, Duma grubu adına sözcü çıkarmak için ortak toplantı yapıldı. Ekim sonunda, bağımsız bir Bolşevik fraksiyonun resmen oluşturulduğunu ilan ettik.

Fraksiyonun ilk toplantısında, resmi görevliler seçildi ve örgütlenme sorunları tartışıldı. Malinovski başkanlığa, Petrovski başkan yardımcılığına, Samaylov saymanlığa ve Rozmiroviç sekreterliğe seçildi. "Altılı", "Rusya Sosyal Demokrat İşçi Fraksiyonu" adını aldı. Menşeviklerden kendimizi ayırmak için "işçi" sözcüğüne vurgu yapmıştık.

Yeni bir bina bulunana değin, fraksiyon toplantılarını Şpalernaye Caddesi'ndeki apartman dairemde düzenledik ve ziyaretçi kabul ettik. Daha sonra fraksiyon için ayrı bir yer kiralandı; birkaç parça mobilya bulduk, dairede çalışacak bir hizmetli ayarladık. Adresini gazetede yayınladıktan sonra bu binada hem ziyaretçilerimizi kabul etmeye başladık hem de diğer işlerimizi yaptık. Fraksiyonla ilgili tüm harcamalar, "altılı" tarafından eşit bir şekilde üstlenildi, her birimiz ayda yirmi beş - otuz ruble ödedik.

Duma Prezidyumu, mümkün olan her yolu deneyerek Bolşevik fraksiyonunun oluşmasını engellemeye çalıştı. Diğer Duma fraksiyonlarıyla aynı hakları –resmi yazıları almak, komisyonlara temsilci göndermek gibi– elde etmek için resmi ka-

yıt gerektiğinden, Rodziyanko onay vermeyi elinden geldiğince ertelemeye çalıştı. Rodziyanko, "Devlet Duması'nda iki tane Sosyal Demokrat fraksiyon olamaz, bu nedenle altı işçi milletvekili 'bağımsız', yani fraksiyon-dışı olarak kaydolacaklardır" dedi.

Prezidyumun diğer üyeleri de, yabancı parlamentolarda böylesi bir örneğin yaşanmadığını ileri sürerek başkanlarını destekledi. Fakat Duma kurallarına göre, herhangi bir milletvekili grubunun fraksiyon oluşturma hakkı vardı, bu nedenle biraz sürüncemede bıraktıktan sonra Duma bizi tanımak zorunda kaldı.

Bu arada Menşevik "yedili", çalışmalarımızı baltalamak için ellerinden geleni yapıyordu. Biz gruptan ayrılır ayrılmaz, Chkheidze ya da onun yardımcısının imzasını taşımayan herhangi bir soru önergesi ya da deklarasyonun Sosyal Demokratlara ait olmayacağını resmi olarak Duma'da ilan ettiler. "Yedili" hiçbir ortak faaliyete imkan bırakmıyordu. Gruptan ayrılırken, Menşeviklere, komisyonlarda temsil edilme ve diğer Duma faaliyetleri için ortak toplantılar düzenlemeyi önermiştik. Bu öneri, Kara Yüzler Duması'na karşı "altılı" ile "yedili"nin bazı konularda ortak hareket edebileceğini düşünen işçilerin isteklerini karşılamak için yapılmıştı. Ne var ki, sonradan birlik konusunda istekli konuşacak olan Menşevikler, her türden anlaşma yapmayı kesinlikle reddetti.

"Yedili" ile kişisel ilişkilerimiz, düşmanlık noktasına kadar geldi; artık onlarla ne selamlaşıyor ne de konuşuyorduk. "Yedili" adına konuşan Chkheidze, bize herhangi bir diğer Duma frasiyonu gibi davranacaklarını ve Kadetlerin, Trudoviklerin soru önergelerini hangi anlayışla imzalıyorlarsa bizim önergelerimizi de aynı anlayışla imzalayabileceklerini bildirdi. Sonunda, bize Sağdaki komşularından daha kötü davranacakları açığa çıktı.

Fraksiyonun isteğiyle, ilk soru önergelerimizden biri için imza topluyordum; sanırım önerge, devlet işletmelerindeki işçilerin sigorta sorununa ilişkindi. Trudoviklerden, hatta Kadetlerden bile imza almıştım. Chkheidze'den imza isteyince beni reddetti;

"yedili"nin diğer üyeleri de aynı şekilde davrandı.

On dört Sosyal Demokrat milletvekili adına hareket ettiğini iddia eden "yedili", basın, polis, toplantı ve gösterilerle ilgili yeni oluşturulan Duma komisyonlarına kendi temsilcilerini gönderdi. Bütçe komisyonunda'ki iki temsilciliği bizimle paylaşmayı da reddettiler. Bütün bunlara rağmen Menşeviklerin, komisyonlara katılım için bize önerilerde bulunmak zorunda kaldıkları da oldu. Duma'nın Noel tatiline girmesinden önce, bazı yeni komisyonlar oluşturuldu. O tarihte fraksiyonumuzun resmen kayıtlara geçmiş olması ve söz konusu komisyonlarda temsilcilik hakkının ondan fazla üyeye sahip fraksiyonlara verilmesi nedeniyle, Menşeviklerin bu komisyonlara temsilci gönderme hakkı bulunmuyordu.

Bu sefer Menşevikler, komisyonlara ortak temsilci gönderilmesini önerdiler. Tabii ki bu öneriyi reddettik ve ancak "yedili"nin daha önce ele geçirdiği üyelikleri bizimle paylaşması koşuluyla görüşme yapabileceğimizi belirttik. Menşeviklerle ilişki kurmanın koşulu bölünmeden önceki duruma geri dönülmesiydi. Menşevikler yanıt olarak, bizimle herhangi bir genel görüşmede bulunmayı reddettiklerini ve Duma komisyonlarındaki temsilcileri yeniden seçmeyi kesinlikle düşünmediklerini belirttiler.

Bağımsız fraksiyonun kurulmasından sonra, "altılı"mızın faaliyet alanı daha da genişledi. "Yedili" ile ayrışmamız görevlerimizi büyük oranda çoğalttı ve her işçi milletvekilinin daha fazla enerji harcaması gerekiyordu. Sadece işçilerin çoğunluğundan aldığımız destekle görevlerimizin üstesinden gelebilirdik ve bu destek hazırdı. Ayrışma, Menşevikleri bir kenara atan güçlü bir dalganın ortaya çıkmasına ve Bolşevik milletvekillerinin güçlenmesine neden oldu. Bölünmeden sonra fraksiyonumuzun faaliyetlerinin artması, işçilerden aldığımız desteğin artmasına yol açtı. Bu dönem, işçi sınıfı faaliyetlerinin güçlendiği, hem Duma içindeki hem de dışındaki tüm çalışmalarımızın canlandığı bir dönem oldu. Devrimci amaçlar için gelen para miktarının yanı sıra fraksiyon üyeleriyle gazeteyi ziyaret edenlerin sayısı arttı. Duma faaliyetlerinin alanı

da değişti.

Devlet Duması'nın sonbahar dönemi sadece altı hafta sürdü. Bu dönemde "yedili" ve parti içi sorunlar nedeniyle çok fazla zaman ve enerji harcamamıza rağmen, önemli faaliyetlerde de bulunduk. Altı haftalık dönemde on üç soru önergesi hazırladık. Basın ve grevler hakkındaki ikişer önergenin yanı sıra, ajan-provakatörlerin kullanılması, sendikalar, sigorta sorunları, işçi temsilcilerinin tutuklanması, valinin bana verdiği para cezası, Obukhov fabrikasındaki grev, devlet girişimlerinde sigortasız çalışan işçiler, maden kazaları ve veremle mücadele etmek için alınması gereken tedbirler gibi konularda önergeler hazırladık. Bunların büyük bir bölümü, ayrışma resmen gerçekleştikten sonra fraksiyonumuz tarafından sunuldu. Bunun yanında "altılı", önemli her konuda konuşma yaptı.

Kara Yüzler Duması'nın, konuşmalarımıza ve soru önergelerimize tahammülsüzlüğü, bölünmeden sonra daha da arttı. Purişkeviç, işçi milletvekillerinin, soru önergeleriyle Duma'yı bunalttığından ve Duma'nın da sürekli önergelerimizi reddederek komisyonlara havale etmesinden yakındı. Kara Yüzler, Duma kürsüsünü kullanmamızı engellemeye kararlıydı. Kadetlerden Maklakov'un yardımıyla Kara Yüzler, soru önergeleri hakkında yapılacak konuşmaların on dakikayla sınırlandırılmasını ve Duma'nın reddedeceği açık olduğundan benzer önergelerin sunumunun kısıtlanmasını öngören bir düzenleme yaptılar. Önergeleri yalnızca devrimci ajitasyon amacıyla kullandığımızdan, bu yeni düzenleme, açıkça "altılı"ya karşı gerçekleştirilmişti.

Fraksiyonumuz, Duma faaliyetlerini bütün boyutlarıyla tartışmak için sık sık St Petersburg işçilerinin temsilcileriyle görüşüyordu. Fraksiyonumuzla düzenli olarak toplantılar düzenleyen "işçi komisyonu" bu amaçla oluşturuldu. Bu düzenlilik, fraksiyon binasına gelenlerin tutuklanmasıyla kesintiye uğrasa da, yeni yoldaşlarımız onların yerini alıyordu. İşçi komisyonu, çalışmalarını sadece Duma sorunlarının tartışılma-

sıyla sınırlandırmıyordu; aynı zamanda parti talimatlarının illegal örgütlere ulaştırılmasına aracılık ediyordu.

Duma'nın kış oturumunun açıldığı 1914 yılı Ocak ayı sonunda, işçi komisyonu ilk toplantısını yaptı; çeşitli yasa tasarıları ve soru önergelerini tartışmak için birtakım alt komisyonlar oluşturuldu. Canlı tartışmalar yaptık; yasa tasarılarını hem çarlık rejimi altında taşıdıkları önem hem de devrimden sonra sorunun nasıl ele alınacağı bakımından değerlendirdik.

Duma faaliyetlerimizde özel bir öneme sahip olan sekiz saatlik işgünü yasa tasarısı, "işçi komisyonu"nun yardımıyla hazırlandı. Bu, partimizin kesinlikle karşı çıktığı sözde "müspet yasal çalışma" mıydı? Kesinlikle hayır. Her şeyden önce, sekiz saatlik işgünü, tasfiyecilerin Duma üzerinden yaşama geçirilebileceğini düşündükleri kısmi taleplerden biri değildi. Bu talep, partinin, işçileri mücadele etmeleri için harekete geçirdiği üç temel slogandan biriydi. Yasa tasarısının Duma'ya sunulması, devrimci mücadele sloganlarımızdan birinin bizzat Duma kürsüsünden ilan edilmesi fırsatını yarattı. Yasa tasarısının, Kara Yüzler çoğunluğu tarafından kabul edilmesi için en ufak bir olasılık bile bulunmadığından "müspet çalışma"yla hiçbir ilgisi yoktu. Diğer yandan yasa tasarısının reddedilmesi, devrimci ajitasyon için yeni bir olanak sağlıyordu.

Pravda, yasa tasarısının metnini yayınladı ve şöyle yazdı:

> "Elbette ki, Dördüncü Duma'nın bu yasa tasarısını kabul etmesini beklemiyoruz. Sekiz saatlik işgünü, bu dönemde işçilerin temel taleplerinden biridir. Bu sorun Duma'da gündeme getirildiğinde, diğer partiler bu konuya ilişkin tutumlarını ilan etmeye zorlanacaktır ve bu da Duma dışındaki sekiz saatlik işgünü mücadelemize yardımcı olacaktır. Tüm işçileri, bu yasa tasarısına sahip çıkmaya çağırıyoruz. Bu tasarı, sadece bir grup milletvekili adına değil, on binlerce işçi adına teklif edilmiş olsun!"

Bugün, tüm bu yasa tasarısının içerdiği maddeler yaşama geçirilmiş olsa da durum çarlık rejiminde tamamen farklıydı. İşçi sınıfı, otokratik rejimi alaşağı edip yok etmedikçe kazana-

mayacağı sekiz saatlik işgünü için sınırsız bir çaba harcadı. Devrim için Rusya proletaryasının gösterdiği özveriler, aynı zamanda günde sekiz saatten fazla çalışmama hakkı içindi.

Bu yasa tasarısının işçiler üzerindeki etkisini anlamak için o dönemin koşullarını göz önünde bulundurmak gerekiyor. St Petersburg ve diğer kentlerdeki işçiler, tasarının sunulmasından duydukları memnuniyeti dile getirdiler. 319 imza taşıyan aşağıdaki önerge, karakteristik bir örnektir:

> "Bizler, Putilov fabrikasındaki çeşitli atölyelerden bir grup işçi olarak, Rusya Sosyal Demokrat İşçi Fraksiyonu'na, azami sekiz saatlik işgününü gerçekleştirmek için hazırlayıp Devlet Duması gündemine getirdikleri yasa tasarısı nedeniyle teşekkür ediyoruz. Bu tasarıyı tamamen sahipleniyoruz ve işçi seçmen kurulundan seçilen vekilleri yürekten destekliyoruz."

Bu yasa tasarısının sunulması, işçilerin "altılı"ya duyduğu sempatiyi artırırken Menşeviklere olan sempatisini de azalttı. "Yedili", işçiler arasındaki etkilerinin son kalıntılarını da hızla kaybediyordu ve kısa bir süre sonra işçilerden tamamen koptular. İşçiler taleplerini, ihtiyaçlarını, tekliflerini fraksiyonumuza gönderiyordu ve Menşevikler ciddiye alınmıyordu. Menşevik "yedili" Duma'da olağan konuşmalarını yapıyordu fakat kendi aralarında, işçi sınıfının tüm desteğini kaybettiklerini itiraf etmek zorunda kalıyorlardı.

Polis arşivlerinde 1914 yılı Ocak ayı sonunda Menşevik "yedili"nin düzenlediği bir toplantının belgeleri bulunuyor. Bu belgeler, Menşeviklerin, politikalarının onları götürdüğü yeri fark etmeye başladıklarını açıkça ortaya koyuyor. Chkhenkeli, fraksiyonu eleştiriyordu çünkü "tüm etkisini kaybetmişti, ülkenin politik yaşamından kopmuştu, işçilerle olan ilişkisini kesmişti ve en aktif üyelerini fraksiyondan ayrılmak zorunda bırakmıştı. Sonuç olarak fraksiyonun faaliyetleri işlemez hale gelmişti." Tulyakov da benzer ifadelerle konuşuyordu: "Fraksiyon kendini Sosyal Demokrat olarak adlandırıyor fakat işçilerin yaşamını ve isteklerini ne Devlet

Duması'nda ne de basında yansıtıyor. Politik, polisiye ve ahlaki değerlendirmeler nedeniyle fraksiyon, işçileri terk etmiş ve kendisini 'tam izole' duruma getirmiştir."

Gizli polis raporlarının, Menşeviklerin sözlerini tam olarak doğru bir biçimde yansıtmaması mümkündür fakat her durumda "yedili"nin bölünmeden hemen sonra dağılmaya başladığı açıkça ortadaydı. Ocağın ilk günlerinde Buryanov, Menşevik fraksiyonundan ayrıldı. Kendini Plehanovcu olarak tanımladı ve Noel tatili sırasında, Plehanov'un bölünme konusundaki düşüncelerini daha kesin bir şekilde öğrenmek için onu ziyaret etti. Dönüşünde Chkheidze'ye şu mektubu gönderdi:

> "Elbette, Duma grubunun bölünmesinin nedenlerinin Duma dışında yattığını, sizin gibi ben de anladım. Bu koşullarda, Duma'da Sosyal Demokratların tam birliği ancak Rusya'daki sınıf bilinçli işçilerin ileri unsurları arasında birlik gerçekleştiğinde sağlanabilecektir. Gelecekte gerçekleşebilecek olan bu tam birlik için çalışırken, şu anda Sosyal Demokrat vekillerin ortak hareket etmelerinin önemli olduğunu düşünüyorum. Bu ancak, Sosyal Demokrat Fraksiyon ile Sosyal Demokrat İşçi Fraksiyonu arasında eşitliğin sağlanması temelinde gerçekleşebilir. Bugüne kadar, ne yazık ki, fraksiyonda bölünmeyi engelleyici bu yöntemi hep reddettik. Sosyal Demokrat Fraksiyon'dan ayrılmam iki kanadı sayıca eşitleyeceğinden, eşitlik temelinde ortak çalışma olasılığı için görüşlerinizi gözden geçireceğinizi umut ediyorum."

Buryanov, protestosunu daha ileri götürmedi fakat orta yolcu bir tutum belirleyerek, "Marksist politik çizgiye uygun" olması koşuluyla her iki fraksiyonun da hareketlerini destekleyeceğini ilan etti.

Hemen ardından Menşevikler, açıkça sağa saptığı için Mankov'u ihraç etmek zorunda kalarak bir üyelerini daha kaybettiler. Böylece, Menşevikler dağılır ve işçilerin güvenini yitiriken, "altılı"mızın etkisi artıyordu ve devrimci proletarya tarafından gayretle destekleniyorduk.

DÖRDÜNCÜ KISIM

SAVAŞIN ÖNGÜNÜNDE DEVRİMCİ HAREKET

15
İŞÇİ KADINLARIN ZEHİRLENMESİ

1914 Martında, St Petersburg'da yaşanan bir dizi olay, işçi hareketinin yoğun protestolarına neden oldu. Bu ayın ilk günlerinde St Petersburg'da bir dizi politik grev patlak verdi. İşçiler birer günlük grevlerle, işçi basını, sendikalar ve işçi eğitim dernekleri üzerindeki baskıları ve fraksiyonumuzun soru önergelerinin sistematik bir biçimde Duma tarafından reddedilmesini protesto etti. Hareket tüm kente yayıldı ve birçok fabrika buna dahil oldu. Duma Başkanı Rodziyanko'nun silahlanmayı teşvik amacıyla düzenlediği gizli konferans da işçiler tarafından protesto edildi. Trudovikler ve Sosyal Demokratlar dışındaki Duma fraksiyonlarından temsilciler bu konferansa çağrıldı. Halkın parasının silahlanma için harcanmasını mahkum ettiğimizde 30 bin işçi greve çıkarak bize destekledi.

Mart ayı boyunca hareket genişlemeyi sürdürdü ve Lena işçilerinin katledilmesinin yıldönümünde daha özel bir anlam kazandı. Bu katliama ilişkin bir soruşturma açılmasını talep eden soru önergemiz Duma'dan geçmiş olmasına rağmen hükümet tarafından yanıtlanmamıştı. Katliamın yıldönümünün yaklaşmasını göz önüne alarak hükümetten yanıtını hızlandırmasını isteyen yeni bir soru önergesi sunmaya karar verdik.

Tüm parti örgütleri, katliamın yıldönümü nedeniyle protesto gösterisine hazırlanıyor ve tüm fabrikalarda ajitasyon

çalışması yürütüyordu. St Petersburg Komitesi bir bildiri yayınlayarak işçilerden soru önergesinin desteklenmesini istedi. Bazı fabrikalardan işçiler ise, Devlet Duması'na yürüyüş düzenlemeyi kararlaştırdı.

Gösterinin 13 Martta yapılması kararlaştırıldı ve Viborg bölgesinde grev başladı. Novi Ayvaz fabrikasında gece vardiyasında çalışan işçiler sabaha karşı saat üçte işbıraktı ve diğer işçiler de sabahleyin onlara katıldı. Grev hızla kente yayıldı ve 40 bini metal işçisi olmak üzere toplam 60 bin işçi greve katıldı. Fabrikalarda protesto önergeleri hazırlandı ve parti üyesi işçiler, Lena işçilerinin katledilmesini anımsatarak devrimci mücadelenin genel görevlerini açıklayan konuşmalar yaptı.

İşçiler, fabrika ve atölyelerden, devrimci marşlar söyleyerek ve kızıl flamalar sallayarak çıktılar. Viborg yönünden Duma'ya doğru ilerleyen Lessner işçileri, Lityeni Köprüsü'nde polis tarafından durduruldu. Kızıl bayrak taşıyan bir başka grup, buz tutmuş Neva Irmağı üzerinden geçmeyi başardı ve Voskresenski İskelesi'nden Duma binalarına doğru ilerledi. Burada göstericiler, kamçılarını kullanan atlı polislerin saldırısına uğradı. Kitle bu saldırıya taşlarla yanıt verdi ve polislerden biri yaralandı. İşçiler polisle, kentin diğer bölgelerinde de çatıştı ve kent merkezi olan Nevski Bulvarı'nda gösteriler düzenlendi.

Grev, ertesi gün de sürdü. Grevdeki fabrikaların sayısı artarken gösterilere 65 binden fazla işçi katıldı.

Bu hareketi, plastik fabrikalarında çalışan kadınların zehirlenmesinin yol açtığı bir başka grev dalgası izledi. Yeni grev dalgası, hem grevcilerin sayısı hem de sokak eylemlerinin içeriği bakımından bir öncekinden daha güçlüydü.

İşçi kadınların zehirlendiği haberini fraksiyonumuza, Riga'daki en büyük fabrika olan Provodnik çizme fabrikası işçileri iletti. İşçiler, kullanılan düşük kalitedeki boyadan sızan gazlar nedeniyle zehirlenmişti. Kadınların bir kısmı olaydan ciddi bir biçimde etkilenmemişti ve bunlar kısa süren bir tedaviden sonra kendilerine geldiler. Fakat ölümcül vakalar da

vardı. Sadaka düzeyindeki yetmiş beş kopeği geçmeyen bir ücret için günde on üç saat çalışan işçilerin bünyeleri, zehirli gazlarla başa çıkamayacak kadar zayıflamıştı.

Kadın işçiler, birkaç kez yönetime ve fabrika müfettişine başvurarak çalışma koşullarının düzeltilmesini ve özellikle de zehirli gazların kullanılmamasını istemişlerdi. Yönetim, zayıf iradeleri nedeniyle şikayet edenler işten ayrılabilirler yanıtını vermişti. En sonunda, bir başka infialin ardından Provodnik'teki işçiler, bu konuda yönetimin zorlanması için fraksiyondan yardım istediler.

Malinovski'yi olayı araştırması için Riga'ya gönderdik ve toplanan bilgiler üzerinden Sanayi ve Ticaret Bakanı hakkında hazırlanan soru önergesi Duma'ya sunuldu. Önerge şöyle başlıyordu:

> "Sıkça görülen işçi ölümleri ve doğan fiziksel tahribatlar, proletarya üzerindeki kapitalist sömürünün genel bir sonucudur. Rusya işçilerinin zayıf ve politik haklardan yoksun bırakılmış olması ve beri yandan tüm politikacıları kontrol eden kapitalistlerin gücü, işçi sınıfının çalışma koşullarının kölelerinkinden de beter bir hal alması sonucunu doğuruyor. At etiyle beslenen, evlerinden tahliye edilen ve taygaya sürülerek en sonunda kurşunlanan Lena altın havzasındaki işçilerin durumu, bu koşullara örnek olarak gösterilebilir. Fraksiyonumuzun üyesi olan Malinovski'nin Riga'da yürüttüğü özel bir soruşturma, kapitalist acımasızlığın ve yetkililerin umursamazlığının benzer bir örneğini açığa çıkarttı. Çoğu kadın olmak üzere 130 bin işçinin çalıştığı ve Riga'daki en büyük sanayi işletmesi olan Provodnik plastik fabrikası, bu yeni trajedinin sahnesidir..."

Soru önergesinin aciliyeti hakkında ısrar ettik fakat önergenin Duma gündemine girmesinden önce St Petersburg'da da benzer olaylar meydana geldi.

12 Mart günü önerge komisyonunun toplantısındayken telefona çağrıldım. Fraksiyonumuza yardımcı olan işçilerden biri aceleyle bana Treugolnik fabrikasındaki işçilerin bir vekille

görüşmek istediklerini söyledi. Fabrikada sayısız zehirlenme olayı yaşanmıştı ve işçiler panik halindeydiler.

Hemen fabrikaya gittim ve heyecanlı işçi kitlesi tarafından kapıda karşılandım. Beni soru yağmuruna tuttular fakat hiçbir şey bilmediğimden bana neler olduğunu anlatmalarını istedim. Çok zor bir durumdu; her kadın işçi, zehirlenmeyi kendi ifadesiyle anlatıyordu, hatta bazısı buna salgın diyordu ve bu arada birbiri ardına hastalar, ilkyardım odasına taşınıyordu.

Birkaç açıklama dinledikten sonra, fabrikada neler olduğunu kavramaya başladım. O sabah, çizmeler için yeni bir boya kullanılmıştı. Bu boya, zehirli gazlar salıyormuş. Kısa bir süre sonra, çok sayıda kadın bayılmaya başlamış. Bunu daha kötü vakalar izlemiş; bazı vakalarda zehirlenme o kadar etkiliymiş ki kazazedeler delirmiş ve bazılarının da ağzından ve burnundan kanlar akmış. Küçük ve yeterli malzeme içermeyen ilk yardım odası tıkabasa dolunca yeni vakalar yemekhaneye götürüldü ve bu arada hareket edebilenler fabrika dışına gönderildi. "Orada ayakta duramazlarsa polis onları kaldıracaktır" diyerek yönetim alaycı bir özürde bulundu.

Yaklaşık 200 zehirlenme vakası (sadece yirmisi erkekti), 1000 kişinin çalıştığı bir bölümde gerçekleşmişti. Fabrikada çalışan 13 bin işçinin çoğu kadındı ve acımasız bir şekilde sömürülüyorlardı. Çizme işçilerinin on saatlik çalışma karşılığında aldıkları ücret kırk ile doksan kopek arasında değişiyordu; yemek molası yoktu ve sık sık fazla mesaiye kalıyorlardı. Bu arada Treugolnik fabrikasının sahipleri yılda 10 milyon ruble kâr elde ediyordu.

Gün biterken, binlerce işçi fabrika avlusunda toplandı ve yönetimden, yaralıların sayısını, adlarını ve kazanın nedenini açıklamalarını talep etti. Kalabalığın içinde zehirlenen işçilerin yakınları da vardı ve herkes büyük bir heyecan içindeydi. Yönetim işçilere herhangi bir bilgi vermeyi reddetti ve polisten yardım istedi. Bir işçi fabrika duvarı üzerinde konuşma yaparken polis geldi ve kitleyi fabrika girişinin dışına sürdü.

İşçiler evlerine gittiler; yakınlarının akıbetinden endişeliydiler ve daha fazla kâr sağlamak için insanları zehirleyen patronlara öfke duyuyorlardı.

Ertesi gün, fabrikanın bir başka bölümünde yeni bir zehirleme vakası yaşandı ve ilkyardım odası tekrar zehirlenen kadınlarla doldu. Kadın işçiler, zehirli ortamda çalışmayı sürdürmenin mümkün olmadığını belirtti, fakat yönetim umursamaz bir yanıt verdi: "Bu önemli değil, böyle bir ortama alışmalısınız. Birkaç kazadan dolayı bu boyayı kullanmaya son veremeyiz, yaptığımız sözleşmeye uymak zorundayız. Buna alışacaksınız."

İşgünü bittikten sonra, fabrika girişinin yanında binlerce işçinin katıldığı bir toplantı düzenlendi. Çeşitli öneriler sunuldu fakat herhangi bir karar alınmadan önce, bir polis müfrezesi geldi ve kitleyi dağıtmaya başladı. Polise taş ve beton parçaları atıldı ve iki polis yaralandı.

Ertesi gün zehirlenen işçi sayısı daha da artınca işçilerin sabrı taştı. Tüm bölümlerde işbırakan işçiler bahçede toplandılar; daha önce bu yönde bir hazırlık olmamasına rağmen grev ilan ettiler. Yaklaşık on bin grevci fabrika kapısı çevresinde toplandı ve yapılan ateşli konuşmalar, sık sık onaylayıcı haykırışlarla kesildi. Yönetime sunulacak talepler tartışılırken atlı polis belirdi ve kamçılarını sallayarak kitlenin arasına daldı. İşçiler direndiler, taş ve tuğla parçaları attılar. Takviye polis kuvvetleri hemen geldi ve kılıçlarıyla üstünlük sağladılar. İşçileri tüm yönlere ve hatta bazısını Obvodni kanalına doğru sürüklediler. Her iki taraftan da yaralılar vardı ve çok sayıda işçi gözaltına alındı.

Yeni karışıklıkları önlemek için, yönetim fabrikanın birkaç gün için kapandığını duyurdu ve gösteriler devam ederse kapatmanın süresiz olacağına dair işçilere uyarı yaptı.

Fabrikadan dönüşümde, Riga'da daha önce meydana gelen olaylarla bu konuyu birleştiren yeni bir soru önergesi sunmayı kararlaştırdığımız fraksiyon toplantısına katıldım. Ne var ki 15 Mart günü bu kez de Bogdanov tütün fabrikasında

bir zehirlenme vakasının yaşandığını bildiren bir telgraf aldık.

Fabrikanın bulunduğu Kabinet Caddesi'nde, panik içinde işbırakan iki bin işçi tarafından karşılandım. Fabrika kapısından içeri girdim ve işçilerden olayın, Treugolnik fabrikasında yaşananа benzer olduğunu öğrendim. Zehirlenme olayıyla ilgili açıklamasını öğrenmek için fabrika müdürüne gittim, fakat aldığım yanıt tamamıyla alaycıydı: "Bu fabrikada zehirlenmeye neden olabilecek hiçbir şey yoktur. Kadınlar zehirlendi çünkü bayat balık yemişlerdi. Bu da bayılmalarına yol açtı". Bu, yönetimin suçu işçilere atmaya karar verdiğini açıkça ortaya koyuyordu.

Ertesi gün, Pravda'da fabrika ziyaretimi ayrıntılı olarak yazdım ve işçilere çağrı yaptım: "Bu olayları engellemek için işçiler daha iyi örgütlenmelidir ve tütün işçileri de kendi sendikalarını kurmalıdır." Pravda'da yayınlanan pek çok makale zehirlenme olaylarına değinerek, bunun, işçilerin sömürülmesinin bir sonucu olduğuna dikkat çekiyor ve çıkarılması gereken politik sonuçları belirtiyordu.

Zehirlenme vakalarının başta tütün fabrikaları ve matbaalar olmak üzere hemen bütün fabrikalarda devam etmesi, St Petersburg fabrikalarının çoğunda tıbbi yardım hizmetlerinin yok denilebilecek kadar yetersiz olduğunu ortaya koydu: Doktor, hemşire ve ilaçlar yetersizdi, yaralılar için oda bile yoktu.

Zehirlenme olaylarından etkilenen fabrikalardan işçiler fraksiyona geldiler ve fabrikalarını ziyaret etmemizi, zehirlenme nedenlerini soruşturmamızı ve kitleleri teselli etmemizi rica ettiler. Bir dizi fabrikayı ziyaret ettim ve her yerde aynı tabloyla karşılaştım. Zehirlenme tehlikesi nedeniyle işçiler panik içindeydiler ve aynı zamanda patronlara karşı derin bir öfke duyuyorlardı. Her vakada zehirlenmenin gerçek nedenini açığa çıkarmak mümkün olmasa da, işverenlerin daha fazla kâr uğruna en sıradan, en basit sağlık kurallarını ve işçilerin güvenliğini ihmal etmelerini tüm işçiler olayın asıl nedeni olarak görüyordu.

İşçilerin sık sık zehirlenmeleri, toplumun diğer kesimlerinde de yankı yarattı; burjuva politikacılar bile olaya sessiz kalamadı. Elbette ki, olayları kendilerine göre anlatmaya ve bundan kendilerine fayda çıkartmaya çalışıyorlardı. "Birzheve Vyedomosti" gibi kapitalizmin en sadık savunucuları, fabrika sahiplerini tamamen destekliyor ve gerçek suçluların, işçileri işverenlerine karşı kışkırtan ve onları greve çıkmaya zorlayan devrimci partiler olduğunu ilan ediyordu. Çevrede dolaşan iftiralara göre, Bolşevik fraksiyonumuzun emirlerine göre hareket eden "zehirleyiciler komitesi", işçiler arasında hoşnutsuzluk yaratmak için faaliyet yürütüyormuş. Yüzlerce kadın işçinin zehirlenmesinin sorumluluğundan kurtulmaya çalışan burjuvazi, en iğrenç yöntemleri kullanıyordu ve yalan makinesini harekete geçirmişti.

Ne var ki çarlık hükümeti, burjuva yazarların yalanlarını reddetmek zorunda kaldı. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın kurduğu komisyon, "Plastik endüstrisindeki işçiler arasında görülen hastalığın asıl nedeni(nin), çalışırken benzinden yayılan zehirli gazın solunması" olduğunu kabul etti. Duma'da soru önergemizi yanıtlayan Ticaret Bakanlığı görevlisi Litvinov-Falinski, zehirlenmenin kötü kalitedeki benzinden kaynaklandığını ve bu zehirlenmelerin tütün fabrikalarındaki nikotin zehirlenmelerinden farklı olduğunu itiraf etmek zorunda kaldı. Litvinov hastalığın yayılmasının nedenleri olarak da, fabrikalarda solunumu güçleştiren havanın yanı sıra, işçilerin zayıf, yorgun ve sinirlerinin gerilmiş olmasını gösterdi. Elbette Litvinov, kitle psikolojisi ve hezeyanın, hastalığın yayılmasında önemli bir rol oynadığını belirtmeyi de unutmuyordu.

Duma'daki tartışma gergin bir atmosferde gerçekleşti. Herkes, St Petersburg'da baş gösteren zehirlenme vakalarını protesto etmek için önceki gün kitlesel grev düzenlendiğini biliyordu. 30 binden fazla işçi işbırakmış; bir dizi gösteri olmuş ve polisle çatışılmıştı. Duma'da görüşmeler sürerken yeni yeni işçi grupları da grevcilere katıldı. St Petersburg işçilerinin heyecanı Taurida Sarayı'na kadar ulaşıyor ve Kara Yüzler

Duması'nı öfkelendiriyordu. Kara Yüzler, işçilere yeni eylemler düzenlemeleri için çağrı yaptığımız anda konuşmalarımızı doğrudan kesiyordu. Korkuyorlar ve bize saldırmak istiyorlardı.

Duma Başkanı Rodziyanko, ilk konuşmacı Tulyakov'un konuşmasını kesince sıra bana geldi. Fakat benim de uzun süre konuşmama izin vermediler. Sözlerim sürekli olarak Sağ'ın sıralarından gelen bağırışlar ve uygun bir fırsat bulduğunda konuşmama cümle ortasında son verecek olan Rodziyanko'nun uyarılarıyla kesiliyordu. Sonuçta tartışma ertesi oturuma ertelendi.

İşçiler arasında coşku artıyordu ve bir sonraki gün yaklaşık 120 bin işçi grevdeydi. Parti hücreleri, tüm fabrikalarda ajitasyon çalışması yürütürken polis de herhangi bir eylemin önüne geçmeye çabalıyordu. İşçi bölgelerinde kitlesel aramalar yapıldı ve çok sayıda işçi gözaltına alındı. Gizli polis, çoğunlukla partinin aktif üyeleri olan sendika ve sigorta dernekleri yöneticilerine özel bir dikkat gösteriyordu. Polisin, tüm işçi önderlerini ayıklamaya kalkışmasına rağmen hareket, polisin engel olamayacağı boyutlara yükseldi.

Kentin her tarafında gösteriler düzenlendi. İşçiler devrimci marşlar söyleyerek caddelerde yürüyüşe geçti; atlı ve yaya polisler gruplar halinde işçi semtlerine yığıldı ve çok sayıda çatışma meydana geldi. Gizli polis o gün, kentin değişik bölgelerinde en az on üç büyük gösteri düzenlendiğini bildiriyordu. Çarpışmalardan birinde, gözaltına alınan bir işçiyi kurtarmaya çalışan kitleye, polis ateş açtı. İşçilerin ısrarla direnmelerine rağmen, kılıçlı ve kamçılı polis, silahsız işçilere baskın geldi. Hafif çaptaki benzer çatışmalar diğer bölgelerde de yaşandı.

Hükümet ve kapitalistler, bu hareketin kendilerini tehdit ettiğini fark ederek hemen karşı saldırıya geçtiler. 20 Mart günü Fabrikatörler Derneği, 70 bin işçiyi doğrudan kapsayan bir lokavt ilan etti. Tüm büyük işyerleri kapandı ve Donanma Bakanı Yardımcısı, Baltık Tersanesi'ne çalışmayı durdurmaları

emrini verdi. İşyerlerinin bir hafta süreyle kapatıldığı ve grevlerin sürmesi durumunda kitlesel işten çıkarmaların gündeme geleceği ilan edildi. Tüm işyerlerine polis devriyeleri gönderildi.

Hükümet, işçilere karşı işverenlerin açtığı bu açık savaşta derhal işverenlerin yardımına koştu ve işçilerin direnişini zayıflatmak için Metal İşçileri Sendikası'nı kapattı. Valinin emriyle sendikanın faaliyetleri "yeni bir emre kadar" dondurulduğu. Bu emir, St Petersburg proletaryası, sendikaları yeniden inşa etme hakkını çarlık düzeninden söküp alıncaya değin sendikaların kapatılması anlamına geliyordu.

On binlerce işçiyi sokağa atan lokavt, St Petersburg proletaryası arasında büyük karışıklıklar çıkmasına neden oldu ve burjuva çevrelerini alarma geçirdi. Bu alarm, işten çıkarılanların yemek yiyebileceği aşevlerinin organize edilmesi için kent belediyesinin neden 100 bin ruble tahsis etme kararı aldığını açıklıyordu. İşçi eylemleri belirli ölçülerde bastırıldıktan hemen sonra, St Petersburg'daki işsiz sayısı azalmadığı halde, bu kararın iptal edilmesi dikkat çekiciydi.

Lokavt ilan edilen fabrika ve işyerlerinden temsilciler, binlerce işçiyi açlığa mahkum eden lokavta son vermek için önlemlerin alınmasını fraksiyonumuzdan rica etti. Narva bölgesindeki örgütlü işçiler aşağıdaki bildiriyi gönderdi:

> "Lokavtı, Fabrikatörler Derneği'nin provokatif bir eylemi olarak görüyoruz. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na sorunu iletmeleri ve üç gün içinde yanıt almaları için Sosyal Demokrat İşçi Fraksiyonu milletvekillerine çağrı yapıyoruz. Ayrıca, tüm çalışan işçilerin, mağdur olan yoldaşları için para yardımında bulunmalarını öneriyoruz."

Daha önceki lokavtlarda olduğu gibi, fraksiyonumuz işten atılan işçiler için yardım toplanmasını organize etti. Aynı zamanda, çalışmanın "süresiz olarak" durdurulduğu fabrikaların işçilerine Pravda sütunlarından çağrı yaptık. Onlara, işten çıkarılmaya karşılık iki haftalık ücretlerini alabilmeleri için iş-

verenlerine dava açmalarını önerdik. Pravda, fabrika yönetiminin ödeme defterlerine "başka talebim yoktur" ifadesini eklemesine izin vermemeleri için işçileri uyardı. Çünkü bu ifade istenmeyerek de olsa işçiler tarafından imzalandığında, işçiler hiçbir hak talep edemiyordu.

21 Mart günü Narva bölgesinde yeniden protesto gösterileri düzenlendi ve birkaç kişi gözaltına alındı. Aynı anda, elektrik istasyonundaki patlamada ölen iki işçinin cenaze töreniyle de bağlantılı olarak yapılan bir gösteri, St Petersburg proletaryasının devrimci ısrarını ortaya koyuyordu. 3 binden fazla işçi törene katıldı ve tabutların önünde üstüne devrimci şiarlar yazılmış pek çok çelenk taşındı.

Polis tarafından yakından takip edilen işçiler, Obukhov Hastanesi'nden, Preobrazhenski Mezarlığı'na kadar on sekiz kilometre yol yürüdü. Yol üzerindeki her işyerinin girişine atlı polis birlikleri yerleştirilmişti. Böylece daha fazla sayıda işçinin törene katılmasını engelleyeceklerdi, ne var ki kalabalık sürekli çoğalıyordu.

Bir önceki gün, işçiler benden törene katılmamı istemişti. Katıldım ve tabutlar mezara indirilirken konuşmaya başladım: "St Petersburg işçilerinin büyük ailesinden yeni canlar alındı. Taş yürekli kapitalistler neye dikkat ederler?" Bir polis müfettişi bana yaklaştı ve konuşmama son vermem gerektiğini söyledi; ona aldırış etmeyerek devam ettim: "Fabrikalarda ölesiye çalışmak, zehirli gazlar solumak, erken yaşta ölmek ve tüm bunların üstüne bir de lokavtlar. İşçi sınıfının yaşam koşulları işte bunlar. Bugünlerde kapitalizm daha fazla kurban istiyor. Patlamalar, zehirlenmeler..."

Cümlemi bitirmeden, atlı polisler kitleye doğru yöneldi ve kamçılar havada uçuşmaya başladı. Geri çekilmeye zorlanan kitle devrimci cenaze marşını söyleyerek mezarlıktan ayrıldı. Dönüş için bindikleri trende devrimci marşlar söyleyen yüzlerce işçi, St Petersburg istasyonunda beni omuzlarına aldılar ve meydana kadar taşıdılar. Tüm yönlerden polisler geldi ve kitle hızla dağıldı.

İstasyondan hızla Duma'ya gittim. Zehirlenme vakaları konusundaki ertelenmiş tartışmada görevliydim. Fakat burada da konuşmamı bitiremedim. Rodziyanko da, mezarlıktaki polis müfettişi gibi konuşmamı kesti.

Kara Yüzler, o gün hiçbir Sosyal Demokrat vekili konuşturmamaya karar vermişti. Benden hemen sonra, "yedili"den biri zehirlenmeyle ilgili iftiraları protesto etti. Rodziyanko onun konuşmasını da kesti ve Duma çoğunluğunun verdiği güvenle, ona iki oturuma katılmama cezası verdiğini söyledi. Bu, Sol'dan tepkilerin yükselmesine neden oldu ve her iki Sosyal Demokrat fraksiyonun bütün üyeleri, bu olayı protesto etmek için konuşma hakkı istedi. Rodziyanko bu isteği reddetti ve saatin geç olmasından da faydalanarak oturumu kapattı.

Benzer bir olay Duma'nın bir sonraki oturumunda yaşandı. Kara Yüzlerin en kudurganlarından ve "pogrom"ların elebaşılarından biri olan Zamyslovski, "zehirleyiciler komitesi" hakkındaki iğrenç iftirasını tekrarladı.

Sol'dan, "Yalancı! Ajan-provakatör" bağırışları geldi; Rodziyanko düzeni sağlayamıyordu. Sağ, liderlerini alkışlar ve bizlere tehditler savururken biz protestomuzu sürdürüyorduk.

Kargaşanın yatışmasından faydalanan Rodziyanko, Chkheidze'ye iki oturuma katılmama cezası verdi ve konuşması için Purişkeviç'e izin verdi. Purişkeviç provokasyona devam etti: "Treugolnik ve Provodnik fabrikaları, şimdiye kadar 'Kara Yüzler' olarak kabul ediliyordu; oradaki işçileri greve ikna etmek zordu, onun için burada oturan arkadaşlar –Purişkeviç eliyle bizim oturduğumuz sıraları gösteriyordu– bazı tedbirlere başvurdu..."

"Çık dışarı", "İndirin bunu aşağıya" bağırışları, cümlesinin geri kalanını duyurmasına engel oldu. Purişkeviç şöyle devam etti: "Bu ağır suç nedeniyle ve grevlerin sosyal yaşamı ve hükümeti zarara uğratmasından dolayı, bu baylar –bizi gösteriyordu– askeri mahkeme tarafından yargılanıp asılmalıdır!"

İşçi milletvekillerinden herhangi biri, çok daha nazik sözcükler kullandığında bile kaçınılmaz olarak ihraç edilirken, Purişkeviç'in istediği küfrü savurmasına izin veriliyordu. Duma Başkanı'ndan en ufak bir söz bile işitmeden sandalyesine yerleşti fakat Sol'dan alaylı sözler devam ediyordu.

Olayın bütünü, St Petersburg açısından o kadar önem taşıyordu ki Kara Yüzler Duması bile soru önergemizi reddetmeye cesaret edemedi. Fakat zehirlenme nedenlerini araştırmak üzere özel bir komisyonun kurulması yönündeki önerimizi ezici bir çoğunlukla reddettiler ve soru önergemizi, Duma'daki diğer acil önergelerin rafa kaldırılması konusunda hayli tecrübeli olan genel komisyona gönderdiler.

Gerçekte Duma, işçilere karşı yürüttükleri savaşımda hükümetin ya da işverenlerin çıkarlarını baltalamayan davranışları koşulsuz olarak engellemeye çalışmıyordu. İşçileri bir süre için işsiz bıraktıktan sonra, fabrika sahipleri lokavtı kaldırıyor fakat çalışanlarını yeniden işe alırken, tüm "güvenilmez" ve "problemli" unsurları dikkatle ayıklıyorlardı.

16
DUMA'DA ENGELLEME

Rusya'nın genel politik durumu ve özellikle de işçi hareketinin içinde bulunduğu durum, Duma içindeki mücadelenin alacağı biçimleri belirliyordu. Sosyal Demokrat ve Trudovik milletvekillerin tamamının 15 oturum ihraç edilmesiyle sonuçlanan 1914 Nisanında Devlet Duması'nda gerçekleştirilen engelleme eylemi, bu açıdan büyük önem taşır. Duma'da yaşanan olaylar, işçi sınıfı mücadelesinin gelişimini doğrudan yansıtıyordu ve liberal partileri daha radikal davranmaya zorluyordu. Buna rağmen tüm olaylar, liberal taktiklerin bir başka özelliğini de gözler önüne seriyordu. Duma'daki pozisyonunu bir dereceye kadar güçlendirir güçlendirmez, liberal partiler hızla muhalefet çizgisinden vazgeçiyor ve karşıdevrimci Duma'nın yanında yer alıyorlardı.

Engelleme eyleminin nedeni, Chkheidze'ye Duma'da yaptığı bir konuşmadan dolayı ceza verilmesiydi. İçişleri Bakanı Maklakov'un inisiyatifiyle Bakanlar Kurulu, cumhuriyet rejiminin yararlarını dile getiren konuşması nedeniyle Chkheidze'yi cezalandırmaya karar verdi. Çarlık hükümeti, Duma dışındaki faaliyetleri nedeniyle milletvekillerini sık sık mahkemelerde yargılıyordu fakat Duma'da yapılan bir konuşmadan dolayı ilk kez ceza veriliyordu. Zaten Kara Yüzlerin eylemleri nedeniyle kısıtlanmış olan bir özgürlüğü, Duma kürsüsünden konuşma özgürlüğünü ortadan kaldırmak için hükümet doğrudan bir girişimde bulunuyordu. Bu girişimin başarıya ulaşması, tüm solun bastırılması anlamına gelecekti.

Chkheidze'ye verilen ceza, Kadetler ve İlerlemeciler gibi li-

beral partileri de alarma geçirdi. Onlar, Sosyal Demokrat milletvekillerinin yazgısıyla ilgilenmeseler de bu cezayı, "kurtuluş mücadelesi"nin temel kazanımı olarak dört elle sarıldıkları "anayasal haklar"a yönelik bir saldırı olarak değerlendiriyorlardı. Ülkenin içinde bulunduğu huzursuzluktan etkilenen bazı Kadetler, bütçe tasarısına karşı konuşmaya başlarken, İlerlemeciler de, Duma'da konuşan milletvekillerinin dokunulmazlığına ilişkin bir soru önergesi sundu.

Rodziyanko hemen karşı tedbirleri aldı. Yeni atanan Başbakan Goremyikin'e danıştıktan sonra Rodziyanko, "konuşma özgürlüğünün istismarı" durumunda çok sayıda yaptırımın uygulanmasını zaten öngören yasaya yeni maddeler ekledi. Bu maddeler özellikle, doğrudan sola yönelikti ve yasanın geriye kalan kısmının değerini ortadan kaldırıyordu. Aslında yasayla birlikte, Sosyal Demokratların ve Trudoviklerin durumu, hükümetin insafına bırakılıyordu.

Kara Yüzler Duması, konuşma "özgürlüğü"ne ilişkin yasanın budanmış haline bile karşı çıktığı için, Sosyal Demokrat fraksiyon, milletvekili dokunulmazlığı hakkındaki yasa tasarısı tartışılıp kabul edilene değin tüm Duma çalışmalarının askıya alınmasını öneren bir harekete başlattı. Bu hareket Liberallere ağır geldiğinden onlar, milletvekili dokunulmazlığına ilişkin yasa kabul edilene kadar bütçe görüşmelerinin ertelenmesini öngören bir başka öneride bulundular. Liberaller bu hareketlerin yetersiz olduğunu bir noktaya kadar kabul etmek zorunda kaldılar. İki Sosyal Demokrat fraksiyon ve Trudovikler teslim olmayı reddederek Duma'da bütçe görüşmelerini önlemek için engelleme eyleminde bulunmayı kararlaştırdı. Ülkede devrimci ruh halinin kabardığı göz önünde bulundurulduğunda, Duma içinde yapılacak böyle bir gösteri, hükümete karşı yöneltilecek onlarca radikal konuşmadan daha büyük bir önem taşıyordu.

İlk bütçe görüşmesi, Pravda'nın ikinci kuruluş yıldönümü nedeniyle partimizin örgütlediği "İşçi Basını Günü" ile aynı tarihe denk geldi. St Petersburg işçileri gösteriler düzenlerken

gazetemizin editörlerine sayısız bildiri gönderildi. Pravda için para toplandı ve gazetenin yıldönümü sayısı 130 bin adet satıldı. Bütün bu olgular, Duma'daki gösterimizin kitle hareketinin ilerlemesine yardımcı olacağını ve tüm işçi sınıfı tarafından destekleneceğini gösteriyordu.

22 Nisan'da oturum açılmadan önce Sosyal Demokrat iki fraksiyon ve Trudovikler, konuşma özgürlüğü tasarısı yasalaşıncaya kadar bütçe görüşmelerinin ertelenmesine yönelik bir önerge sundular. Duma, üç fraksiyonun temsilcilerinin konuşmalarını sabırsızlık içinde dinledi ve çoğunluk kararıyla derhal bütçe tartışmalarına geçildi. Bütçe komisyonu temsilcilerinin konuşması sırasında, üç fraksiyonun üyeleri, bundan sonraki eylemlerini tartışmak için salonu terk etti. Maliye Bakanı Bark'ın konuşma yapmasının beklendiği anda salona dönmeye ve onun konuşmasını engellemeye karar verdik.

Bark'ın yerine, Bakanlar Kurulu'nun yeni başkanı Goremyikin kürsüye doğru yöneldi. Çarlığın yıllanmış üst düzey yöneticilerinden Goremyikin, Kokovtsev'in yerine seçilmişti. Çünkü her geçen gün daha da sertleşen devrimci hareketi kontrol etmekle görevlendirilen Kokovtsev, çok yumuşak kalpli ve liberal olarak görülüyordu. Böylece engelleme planımız, beklediğimizden daha uygun bir biçim aldı; eylem, hükümetin liderine karşı yapılacaktı ve bizzat çarlığa karşı bir gösteri haline gelecekti.

Goremyikin, güç bela konuşmasına başladı: "Baylar, Devlet Duması üyeleri" dediği anda Sol'un sıralarından "milletvekillerine konuşma özgürlüğü" sloganları yükseldi. Gürültüyü kesmekte aciz kalan Rodziyanko, Goremyikin'den özür diledi ve olayla ilişkisi bulunan milletvekillerine 15 oturum için ihraç cezası verilmesini önerdi. Ardından Goremyikin kürsüyü terk etti ve kızgın milletvekilleri arasından yukarı çıktı. Duma yasalarına göre, hakkında ihraç istemi bulunan her milletvekilinin kendisini savunma hakkı vardı. Milletvekillerinin hepsi teker teker durumu protesto etti. Fraksiyonumuzun altı üyesi, hükümeti suçlama ve liberallerin korkaklığını ve güç-

süzlüğünü gözler önüne serme fırsatı yakaladı.

Milletvekiller birbiri ardına oturumdan ihraç edildi ve uzun süren savunmalar, Rodziyanko tarafından gayrıresmi olarak kesildi. İhraç edilen milletvekillerinden bazıları Duma salonunu terk etmeyi kabul etmeyince şöyle bir işlem yapılıyordu: Rodziyanko oturuma ara veriyor ve bu arada askeri bir müfreze salona girip barikat oluşturuyordu. Bir subay ihraç edilen üyeye yaklaşarak salonu terk etmesini istiyordu. milletvekilleri ancak "zorla" salonu terk ediyordu.

Böylesi bir "zor" kullanımı Duma tarihinde daha önce hiç görülmemişti; bakanlık sıraları doluydu ve bakanların hepsi de Rodziyanko'nun gayretli çalışmasını izliyordu. Bir milletvekilinin dışarı çıkarılmasından sonra oturum yeniden başlıyordu ve aynı işlemler tekrarlanıyordu. Sonunda, ihraç edilmesi kararlaştırılan milletvekillerinin hepsi dışarı çıkarıldığında, Goremyikin kürsüde tekrar belirdi. Bir kez daha tek bir sözcük dahi söyleyemedi; sol fraksiyonların geri kalan üyeleri engellemeyi sürdürüyordu. Sağcılar, "Hepsini dışarı atın" diye bağırdı ve Rodziyanko kendini tekrar affettirerek ihraç işlemlerine devam etti.

Goremyikin'in üçüncü denemesine de, solcu milletvekilleri bağırarak ve sıralara vurarak karşılık verdiler. Üç fraksiyonun bütün üyelerinin ihraç edilmesi kararlaştırıldıktan ve bunlar zor kullanılarak dışarı çıkarıldıktan sonra Bakanlar Kurulu Başkanı konuşmasına başlayabildi. Ortak çalışmalara ve biraz önce gerçekleşen "esef verici olaylar"a dair anlaşılması güç sözcükler söyledikten sonra Maliye Bakanı Bark söz aldı. Sol milletvekillerinin "zararlı" konuşmalarından kurtulan Duma, bütçe görüşmelerine geçti.

Bu ihraçlar sırasında Kadetler ve İlerlemeciler, aslında karşıdevrimcilerle ittifak halinde olan Liberallere özgü tipik bir tavır sergilediler. Önceki gün, konuşma özgürlüğü için mücade etmek yönünde parlak sözler söylüyorlardı fakat engelleme eylemine katılmadılar ve hatta bazıları, Rodziyanko'nun milletvekilleri ihraç etmesini onayladı. Evet, içlerinden bazıları

bu oylamaya katılmadı ama hiçbiri milletvekillerinin ihraç edilmemesi yönünde oy kullanma cesaretini göstermedi. Dahası, Kadetler, kendi yayınlarında zor kullanılmasını savunacak kadar ileri gittiler çünkü, "... bu, zalimce bir fiziki güç kullanımı değil; halkı temsil eden kurumun başkanının emirleriyle hareket eden disiplinli bir yapının eylemiydi!" Çarlık otokrasisine ve Kara Yüzlere karşı takındıkları aşağılık dalkavukluk tavrını Kadetler açıkça dışa vuruyorlardı.

Fakat engelleme eylemimiz ve ihraç edilmemizde, Liberallerin takındıkları tavrın hiçbir etkisi yoktu. Bütün Duma faaliyetlerimizde olduğu gibi, eylemimizin etkinlik derecesi, işçilerden alacağımız desteğe bağlıydı. Duma bir noktaya kadar ülkedeki politik mücadeleleri yansıtsa da sorun, eninde sonunda fabrikalarda ve sokaklarda çözülecekti; Taurida Sarayı'nda değil.

Fraksiyonumuz partimizin diğer örgütleriyle birlikte, Duma'daki olaylar nedeniyle işçi gösterileri düzenleme hazırlığına başladı. Güçlü Bolşevik hücrelerin bulunduğu sendikalarda, eğitim derneklerinde ve diğer işçi sınıfı örgütlerinde hareketlenme başladı. Bu gelişimi önceden gören gizli polis, faaliyetlerini iki katına çıkardı. Fraksiyonun tüm üyeleri yakından takip edildi ve fraksiyonun odaları ajanlar tarafından kuşatıldı. Milletvekillerinin ihraç edildiği günün akşamında, grev düzenlenmesi konusunu görüşmek için odalarımıza gelen altı parti üyesi gözaltına alındı.

Bu gözaltılar, fraksiyonu yeni tedbirler almaya zorladı. Parti örgütlerinin temsilcilerinin fraksiyonu ziyaret etmesi yasaklandı ve parti hücreleriyle olan çalışmalarımız sıkı bir gizlilik içinde yürütüldü. Çeşitli örgütlerden yoldaşlarla, genellikle işçi etkinliklerinin düzenlendiği salonlardan birinde verilen bir konserde buluştuk; protesto eylemi için son hazırlıkları gözden geçirdik.

Protesto grevi, ihraçlardan bir sonraki gün olan 23 Nisan'da başladı. İlk gün, çoğu matbaa işçisi olmak üzere sadece 4 bin işçi işbıraktı. Bu, ertesi gün kitlesel bir greve dönüşecek

olan hareketin başlangıcıydı. 24 Nisanda grevci sayısı 55 bine fırladı; üçüncü ve dördüncü günde bu sayıya 17 bin işçi daha eklendi. Hareket Moskova'ya da sıçradı ve 25 bin kişi işbıraktı. Her yerde grevler, protesto bildirilerinin hazırlandığı toplantıların sonucunda başlıyordu.

Fabrikatörler Derneği, tüm büyük işletmeleri kapatarak yanıt verdi. 24 Nisanda, 16 büyük işyeri kapandı ve yaklaşık 25 bin işçi işten atıldı. "Lokavtçılar" Derneği olarak adlandırılan Fabrikatörler Derneği böylece, işçilere karşı ekonomik mücadelenin yanı sıra politik mücadele de yürüten bir örgüt olduğunu ortaya koymuş oldu. Fabrikaların çoğunda 29 Nisanda işbaşı yapıldı fakat bazı işverenler, 1 Mayıs günü düzenlenecek olan grevden dolayı işçileri peşin olarak cezalandırmak için lokavtı 2 Mayıs'a kadar uzattılar. Kapitalistler, işçi sınıfının devrimci mücadelesini, açlıkla ve işsizlikle yok edebileceklerini sanıyorlardı fakat işçilere karşı daha zalim tedbirler alınmasını isteyen Kara Yüzler için bu yeterli değildi.

Gerici "Russkoye Znamya" (Rusya Bayrağı) gazetesi alaycı bir açıksözlülükle, ücretlerin düşürülmesini, Duma ve sigorta kurumları gibi yapılarda işçilerin temsil edilmesine olanak tanınmamasını öneriyordu. Kara Yüzler, kitleler arasında devrimci düşüncelerin varolduğunu ve geliştiğini kabul etmek zorunda kalıyorlar ve bunun nedenlerin, işçi basını tarafından yürütülen ajitasyon çalışmalarında ve Sosyal Demokrat milletvekillerin faaliyetlerinde yattığını düşünüyorlardı. "Russkoye Znamya" 26 Nisan tarihli başyazısında şöyle yazdı:

> "Tamamen Sosyal Demokrat milletvekillerinin kontrolü altında bulunan işçi basınının gelişmesine düşüncesizce izin verildiği için vekiller ile işçiler arasında çok yakın ilişkiler kuruldu. Bir yıl önce işçiler, Duma'daki olaylardan hemen hemen hiç etkilenmiyorlardı: Sosyal Demokratlar işçi toplantılarından dışlanıyor, hapisten kaçanlar tekrar tutuklanıyor, onların binaları aranıyor ve işçiler sessiz kalıyordu. Ne var ki bugün Duma'da yapılan her konuşma 200 bin örgütlü işçiyi harekete geçiriyor. İşçi sınıfının tüm güncel sorunları, Sosyal Demokratların hükü-

meti itham eden ve cahil kitleleri heyecanlandıran konuşmaları aracılığıyla derhal Duma kürsüsünden yansımasını buluyor.

Aynı zamanda Sosyal Demokrat milletvekillerinin tüm sözleri, işçiler tarafından onay alıyor. Sosyal Demokrat milletvekillerinin kendi küstahlıklarına izin verilmemesini protesto etmek için organize ettikleri kabul edilemez engelleme eylemi, kısmen başarılı olan bir kitlesel grève yol açtı. Şimdi, bu yakın ilişkinin tehlikelerini düşünme ve durumu gözden geçirme zamanıdır."

"Russkoye Znamya", bu satırların ardından, politik hakların kısıtlanması ve ücretlerde kesintiye gidilmesi gibi önerilerini sıralıyordu. Çünkü "pogrom"cular, "Açlık, grev için neden oluşturmaz. Greve yol açanlar, kargaşalık isteyen semirmişlerdir" görüşündeydiler. Gazete, şu sonuca varıyordu:

"Sadece bu yolla sükunet tekrar sağlanabilir. O zaman, Sosyal Demokratlar Duma'da gösteri yaptığında, St Petersburg sokaklarında düzeni sağlamak için dörtnala giden süvari alayına gerek kalmaz."

İşçi milletvekilleriyle kitleler arasındaki bağın önemini, Kara Yüzlerin doğru bir şekilde saptaması dikkat çekiciydi. Faaliyetlerimizin, St Petersburg, Moskova ve diğer kentlerdeki işçilerden aldığı destek, bu bağların varlığını açıkça gösteriyordu.

Engelleme eylemine katılan fraksiyonumuz ve diğer iki fraksiyon, ülkenin her yanından onay ve destek mesajları alırken, Kadetler, tabanlarını yatıştırmak için davranışlarına bahaneler bulmak zorunda kalıyordu. Sağ Kadetlerin sözünü sakınmaz temsilcilerinden Moskova milletvekili Maklakov*, Moskova'ya gitmek ve sol milletvekillerin ihraç edilmesine neden karşı oy kullanmadığını açıklamak zorunda kalmasından acı bir şekilde yakınıyordu. Maklakov şöyle diyordu: "Partimize önem vermeyen ve yasal tepki kanallarına rağbet etmeyen yeni bir hareket kırsal kesimde yayılıyor." Kadetlerin lideri Milyukov da onu destekliyordu: "Eğer devrimci eğilim-

* Burada sözü edilen Maklakov, İçişleri Bakanı Maklakov'un kardeşidir.

lerin geliştiği doğruysa, bu oldukça üzüntü vericidir." Liberallerin tek amacı, devrimi geriletmekti; hatta hükümeti eleştirdikleri konuşmalarında temel tezleri, hükümetin politikalarının devrimi harekete geçirmesi ve provoke etmesiydi.

O anda, Kadetler ve müttefikleri olan İlerlemeciler kollarını öylesine açmışlardı ki tasfiyeciler, liberallerle ortak hareket etme konusunu gündeme getirdiler. Yayınlarında, proletaryanın sadece ilerici burjuva partileriyle birlikte çalışmak istediklerini yazıyorlardı. Durumu tahlil ederek, "işçilere biraraya gelme özgürlüğü" politikasını işçi sınıfına bir kez daha kabul ettirmek için girişimde bulundular. Menşevik "Severnaya Raboçaya Gazeta" (Kuzey İşçileri Gazetesi) şöyle yazıyordu: "Duma'da konuşma özgürlüğü ve milletvekillerin dokunulmazlığı sorunları, ülkedeki politik yaşamın en hayati konuları haline geldi. Bu sorunlar, 1912 Ağustosunda (Ağustos Bloğu'nda) formüle edilen temel taleplerle yakından bağlantılıdır."

Duma'da konuşma özgürlüğü gibi sorunların, işçiler açısından asli öneme sahip olmadığı ve Duma'nın sadece devrimci mücadeleyi güçlendirmenin bir aracı olarak işlev görebileceği temelinde Pravda, bu duruş noktasına karşı çıktı. Pravda şunları yazdı:

> "Liberaller, tasfiyecilerden işbirliği önerisi almalarından çok kısa bir süre önce, Bay Rodziyanko ile Pruşkeviç'in Sosyal Demokratlara ve Trudoviklere yönelttikleri saldırıya yardımcı olma suçu işlemişlerdi. Şimdi böylesi öneriler, işçi sınıfı hareketinin çıkarlarına kesinlikle çok zararlıdır. Hareketin sloganı; burjuvaziyle işbirliği değil, burjuvazinin ihanetlerine ve kararsızlıklarına rağmen devrimi ilerletmektir. Tasfiyeciler, Duma içinde burjuvazi ile ortak hareket edebilirler; ancak bizim doğru politikaları aramak zorunda olduğumuz alan, Duma'nın dışıdır... İşçi sınıfı da ortak hareketi kabul etmektedir fakat hem Liberaller hem de tasfiyeciler tarafından reddedilen bir temelde."

Sol milletvekillerin Duma'dan ihraç edilmesi nedeniyle St Petersburg'da yayılan grev dalgası karşısında Menşeviklerin

sergiledikleri tutum, onların kitle eylemlerinden duydukları korkunun tipik bir dışavurumuydu. Devrimin gelişmesi olasılığıyla karşı karşıya kaldıklarından, ne yapacaklarını şaşırmışlardı ve hareketi geri çekmeye çalışıyorlardı.

Gizli polis raporları, Dan'ın da katılımıyla Menşevik fraksiyonun 25 Nisan'da yaptığı ve St Petersburg'daki grev ve gösterilerin tartışıldığı toplantının tutanaklarını açıklıyordu. Toplantıda, birkaç üye "İşçilere destekleri için teşekkür edilmeli ve onlardan grevi 1 Mayıs'a kadar ertelemelerini istemeliyiz" biçiminde görüş belirtmiş. Fraksiyon tarafından hazırlanan bildirge bu ruh hali içinde şekillendi. Bildirgede "1 Mayıs'ta daha güçlü olabilmek için şimdi grev yapmaktan kaçınılmalıdır" görüşü dile getiriliyordu.

"Yedili"nin toplantısının diğer ayrıntılarına da yer veren polis raporunda, fraksiyon içindeki tereddüt ve duraksamalara dair pek çok örnekler veriliyordu. Devrimci atılım, Menşevik bireyler üzerinde yansımasını buluyordu. Polis raporlarına göre, Chkhenkeli, "Fraksiyon, sadece parlamenter faaliyetlere dayanan eski taktiklerini ve 'ne pahasına olursa olsun Duma'ya sahip çıkma' sloganını bir yana bırakmalı, daha devrimci çalışmalara yönelmelidir" diyordu. Bu tez ne var ki "yedili"nin geri kalan üyelerinden hiçbir destek görmüyordu. Chkhenkeli'ye karşı çıkan Chkheidze, fraksiyon üyelerine çağrıda bulunarak "bu zor zamanlarda sakin olmalarını ve yasalarla belirlenen sınırlar içinde bir şeyler elde etmeye çalışmalarını" söylüyordu.

Devrimci çabaların arttığı böylesi bir dönemde grev hareketinin yavaşlatılmasının yalnızca zarar getireceğini söylemek gereksiz bile. Menşeviklerin etkisi o dönemde gözle görülür ölçüde zayıfladı ve onlar, hareketin yayılmasını engelleme gücünden yoksundular. Sol milletvekillerin ihraç edilmesini protesto grevine katılan 80 bin işçi, ülke çapında güçlü bir etki yarattı.

Sol milletvekillerin Duma'dan uzaklaştırıldığı dönemde Liberaller, hükümet karşıtı konuşmalar yapıp ihraçları kınadı-

lar fakat Duma çoğunluğu tarafından kabul edilen bütçenin onaylanmasını hiçbir şekilde geciktirebilme olanakları yoktu. Bu sessiz atmosfer hükümeti sevindiriyordu ve her bir bakan, ihraç edilen milletvekilleri dönmeden kendi bakanlığının bütçesini onaylatmaya çalışıyordu. Gazete raporlarına göre Dışişleri Bakanlığı özellikle kaygılıydı, bakanlık yetkililerinden biri "Döndüklerinde hiç olmadıkları kadar öfkeli olacaklar" diyordu.

Bu arada üç sol fraksiyonun üyeleri, Duma'ya döndüklerinde izleyecekleri taktikleri tartışıyordu. Engelleme eylemine devam etme, uzun konuşmalar yaparak tartışmaları geciktirme gibi önerilerin yanı sıra, sorunu çözülmüş kabul ederek olağan Duma faaliyetlerinin yeniden başlatılması teklif edildi. Sonuçta, Duma'ya dönünce ortak bir metnin hazırlanıp Duma'da okunması kararlaştırıldı.

Üç fraksiyonun ortak toplantısında metin hazırlandı. Aldığımız önlemlere rağmen gizli polis aracılığıyla Rodziyanko'nun bu metinden haberdar olduğunu sonradan öğrendik. 7 Mayıs'ta milletvekilleri Duma'ya döndüklerinde Rodziyanko, metnin okunmasını engellemeye kararlıydı. Fakat biz de hazırlıklıydık. Çok sayıda sözcü belirledik, böylece, metnin okunmasıyla görevli Kerenski'nin sözü kesildiğinde, bir diğeri devam edebilecekti. Başkan ile sol fraksiyonlar arasında uzun süreli bir mücadele yaşandı fakat sonunda tüm metin okundu.

Böylece, ihraç edilen milletvekillerinin Duma'ya dönüşü, Rodziyanko'nun istemeden de olsa yaptığı yardımla, hükümete karşı yeni bir gösteriye dönüştü ve tüm ülkenin dikkatini çekti.

Devlet Duması'ndaki Nisan olayları ve işçilerden gelen kitlesel yanıt, devrimci hareketin gelişmesinde ve güçlenmesinde önemli bir rol oynadı. Bu etki, daha önceki yıllara göre çok daha kitlesel olan 1914 yılı 1 Mayıs gösterilerinde açıkça görülüyordu. St Petersburg'da 250 bin, Moskova'da 50 bin işçinin katıldığı 1 Mayıs grevleri, işçi hareketinin o zamana dek

nispeten zayıf olduğu taşra kentlerinde de örgütlendi. Her şey, işçi sınıfının çarlıkla belirleyici bir mücadeleye hazırlandığını gösteriyordu. Devrimin en büyük düşmanı Purişkeviç'in itirafları anlamlıydı; 1 Mayıs grevi izlenimlerinin tazeliğini koruduğu 2 Mayıs günü Duma'da bir konuşma yaptı:

> "Önemli olaylara tanık oluyoruz; 1904 yılına çok benzeyen bir dönemden geçiyoruz. Eğer kör değilsek, aradaki bazı farklılıklara rağmen 1904 yılında yaşananlarla bugün yaşanmakta olanlar arasında pek çok ortak yan bulunduğunu görmeliyiz. Gerekli dersleri çıkarmalıyız."

Bu kez, yeni bir devrimci dönemin yaklaşmasından bahseden işçi milletvekilleri değil, Kara Yüzlerin lideri Purişkeviç'ti. Bu bile tek başına, işçi sınıfı içinde devrimci hareketin geniş lediğini kanıtlıyordu.

Milletvekilleri dönmeden önce bütçenin ana maddeleri onaylanmış olmasına rağmen tartışmanın sonraki aşamalarına katılabildik. Yaptığımız her konuşmada sadece tartışılan konuya değil, çarlık hükümetinin tüm politikalarına değindik. Fraksiyonun önerisi üzerine, o dönemde halkın yoğun ilgisini çeken Eğitim Bakanlığı'nın yıllık bütçesi hakkında konuşma yaptım.

Yeni Eğitim Bakanı Kasso, bir dizi baskıcı tedbir alarak, profesörleri üniversitelerden sürgüne göndermiş, öğrencileri cezalandırmış ve okuldan uzaklaştırmıştı; hatta zararlı çevrelerde görev aldıkları gerekçesiyle çok sayıda liseli genci tutuklatmıştı. Konuşmam, Lenin'in Krakov'dan gönderdiği materyallere dayanıyordu. Konuşmada bütün bu tedbirleri teşhir ettim ve Kadetler ile diğer liberal partilerin önerilerinin ikiyüzlülüğüne değindim.

17
ROMAN MALİNOVSKİ

İhraç edilen milletvekillerinin Duma'ya döndükleri günün öğleden sonrasında Malinovski, Rodziyanko'nun odasına girdi, bir belgeyi masanın üzerine attı ve "Hoşçakal" dedi.

Rodziyanko bunun ne anlama geldiğini sordu. Malinovski, "Bunu okuyun ne anlama geldiğini kendiniz göreceksiniz" dedi ve istifa ettiğini ve yurtdışına gitmek üzere olduğunu aceleyle ekledi.

O an fraksiyonumuzdan sadece Muranov, Duma'da hazır bulunuyordu. Hemen fraksiyonla iletişim kurdu fakat biz fraksiyon binasında toplandığımızda Rodziyanko, Malinovski'nin istifa dilekçesini Duma'da okumuştu bile.

Malinovski'nin istifası bir anda oldu; o güne kadar böylesi bir eylemde bulunacağını hiç hissettirmemişti. Partinin onayı olmadan ve partiye hiçbir açıklama yapmadan istifa etmesi, gerekçesini düşünemeyeceğimiz kadar ahlaksızcaydı ve parti disiplinine aykırıydı. Fraksiyon, yoldaş Petrovski'yi, Malinovski'yi araması ve derhal fraksiyona gelerek bu hareketinin açıklamasını yapmasını istemekle görevlendirdi. Malinovski bunu reddederek o anda herhangi bir açıklama yapamayacak kadar heyecanlı olduğunu söyledi. Malinovski'ye dönmesi için ısrar etmek üzere Petrovski'yi bir kez daha gönderdik. İkinci kez reddetti ve delilik sınırına varmış büyük bir heyecan içinde, "Uğraşın, ne isterseniz yapın ama konuşmayacağım" dedi ve o akşam ülkeyi terk edeceğini bildirdi.

Malinovski'den açıklama alabilme girişimlerinin hepsi de sonuçsuz kaldı. Kamenev yoldaş ve fraksiyon tarafından gön-

derilen mektuplar tren kalkmadan hemen önce ona iletildi.

Malinovski'nin Duma'dan istifa etmesi ve aniden St Petersburg'dan ayrılması, fraksiyonumuzu zor durumda bıraktı. Partiye ve işçilerin mücadelesine ihanet anlamına gelen bu hareket, düşmanlarımızın eline silah veriyordu. Sansasyonel nitelikteki açıklamalarla, partimizde bazı şeylerin yanlış olduğu ileri sürülüyordu. İftira niteliğindeki imalar ve yalan söylentiler, partimizin ve fraksiyonumuzun çevresinde dolaşıyordu.

O dönemde Malinovski'nin gerçek faaliyetlerine dair güvenilir bir bilgi yoktu fakat açıkça fraksiyonumuzun saygınlığına zarar vermek amacıyla tasfiyeciler ve burjuva partiler, her türden söylenti ve dedikoduyu yayıyorlardı. Durumu aydınlatmak gerekiyordu ve fraksiyonumuz elindeki tüm bilgileri işçilere sunmaya karar verdi.

Pravda'da, fraksiyonun bildiği tüm gerçekleri ayrıntılarıyla yayınladık. Malinovski'nin davranışına yardımcı olan koşulları ve nedenleri izah etmek için fraksiyonun aldığı tüm önlemlerin kesin, kronolojik dökümü yapıldı. Fraksiyonun, Malinovski'ye karşı doğrudan suçlamada bulunabilmek için kanıtı yoktu ama, bu disiplinsiz hareketi açık bir dille mahkum etti. Metin şöyle son buluyordu:

> "Seçimler esnasında Malinovski, Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin isteklerine uyacağını ileri sürüyordu. Bu ifade, onu, parti içinde disiplinli bir biçimde çalışmakla yükümlü kılıyordu. Sınıf bilinçli işçiler, tüm burjuva partilere karşı mücadele ederken bu ilkeye sıkı sıkıya bağlı olmanın gerekliliğini anlıyorlar. Bu ilkeye rağmen Malinovski, parti üst komitelerine ya da kendi örgütü olan Rusya Sosyal Demokrat İşçi Fraksiyonu'na danışmadan, milletvekilliğinden istifa etti. Parti disiplininin anarşistçe ihlal edilmesi olarak mahkum edilmeye layık olan böyle bir harekete izin verilemez; bu hareketin, bir askerin nöbet yerini terk etmesinden aşağı kalır bir yanı yoktur. Malinovski'nin bu işe giriştiğinde üzerine binecek sorumlulukları gözönünde bulundurmadığını ifade etmesi, hiçbir şekilde suçunu hafifletmez. Kendi yerini, saflarımızın dışı olarak belirledi. Rusya Sosyal Demokrat İşçi

Fraksiyonu, sınıf bilincine sahip tüm işçileri, örgütlü proletarya arasında böylesi bir olayın gelecekte tekrarlanmaması için, bu kararı sahiplenmeye davet ediyor."

Kitleler, Malinovski'nin kaçması karşısında beklediğimiz tepkiyi gösterdi. Malinovski'nin ihanetini kınayan ve fraksiyonumuzun çalışmalarına tamamen güvendiklerini ifade eden telgraf ve önergeler, Pravda'ya ve fraksiyonumuza yağmaya başladı. Malinovski'nin kaçmasının yol açtığı geçici zarar, örgütlü işçilerin ileri kesimlerinin verdiği destekle onarıldı. Şimdi beş kişiye düşen fraksiyonumuz, saflarını yeniden toparladı ve hem Duma kürsüsünden hem de Duma dışından yürüttüğü devrimci mücadelesini sürdürdü.

O dönemde Malikovski'nin bu hareketi için doğru açıklamada bulunmanın olanağı yoktu. Bunu, karakterindeki bazı özelliklerle açıklıyorduk; arkadaşlarıyla olan ilişkilerde sık sık kendini gösteren sinirli yapısı, çabuk öfkelenmesi, dengesizliği gibi. Devrimden sonra, polis arşivleri, Malinovski'nin bir ajan-provokatör olduğunu gösterince, davranışının gerçek nedenleri ortaya çıktı. Bu materyal, günışığına çıkarıldı ve onun yargılanması, ihanetinin tam öyküsünü öğrenmemizi sağladı.

Malinovski, ajan-provokatörlük işine, Moskova gizli polisine ajan olarak Portnoi adıyla 1910 yılında kaydedilince başlamış. St Petersburg'dan sürgün edildikten sonra Moskova'ya yerleşmişti. Gizli polisle önceden bağı olduğuna inanmak için bazı nedenler bulunsa da, ajan-provakatörlük işine gerçek anlamıyla Moskova'da başladığı daha inandırıcı.

Bir grup partili işçiyle birlikte tutuklandıktan sonra polise yardımcı olmayı önermiş ve hemen önemli ve aktif bir gizli ajan olmuş. Malinovski çok yetenekli ve zeki bir adamdı; parti örgütlenmesinin en derin noktalarına kadar sızmayı başarmıştı. Tüm toplantılarda görünüyor, işçi kulüplerine, sendikalara gidiyor ve örgütsel faaliyetlerde aktif olarak rol alıyordu. Uzunca bir süre hem Menşeviklerle hem de Bolşeviklerle ilişkilerini sürdürdü ve böylece polis için çalışarak her iki gruba

da ihanet etmiş. Partili işçilerin tutuklanmasından ve parti örgütlerinin yok edilmesinden sorumluydu. Düzenlenen toplantıların ayrıntılarını, illegal yaşayan partili yoldaşların gerçek ve takma adlarını, üst düzey parti organlarındaki üyelerin adlarını, parti arşivlerinin korunduğu adresleri, kısacası parti yaşamının tüm boyutlarını polise aktarıyormuş.

Faaliyetleri, Moskova'daki Merkez Komitesi Rusya Bürosu'nun ve Milyutin yoldaşın başında olduğu uzlaşmacı "Vozrozhdenie" grubunun tutuklanmasıyla sonuçlandı. Onun verdiği bilgiler sonucunda birkaç yoldaş tutuklandı ve böylece Tula'da yeniden oluşturulan Bolşevik merkez dağılmış oldu.

Polis, Malinovski'nin açığa çıkmasını önlemek için, illegal toplantılarda diğer katılımcılarla birlikte onu da gözaltına alıyordu fakat birkaç gün sonra o serbest bırakılırken, diğerleri uzun süreli hapis cezasına çarptırılıyor ya da sürgüne gönderiliyordu. Bazen, göze batmasın diye gizli polis, tüm tutukluları serbest bırakıyor ancak bir iki hafta sonra Malinovski dışındaki herkesi tekrar tutukluyordu.

Zeki ve yetenekli olması sayesinde Malinovski, kısa zamanda parti çevrelerinde adını duyurdu. St Petersburg'da sendikal harekette yetenekli ve güçlü bir işçi olarak kendini gösterdi. 1906'dan 1909'a kadar en büyük ve en ilerici sendikalardan biri olan St Petersburg Metal İşçileri Sendikası'nın sekreteriydi. Tek başına bu olgu bile, onun örgütleme kabiliyetini ve işçilerin güvenini kazanma yeteneğini gösteriyordu.

Malinovski fazlasıyla ihtiraslıydı ve Devlet Duması'na seçilmesini garanti altına almak için çaba gösterdi; popülaritesi, aday olarak gösterilmesini kolaylaştırdı. Ne var ki, onun parlamasının yolunu açan başka etkenler de varmış. Gizli polis örgütü müdürü Byeletski, Malinovski davasında verdiği ifadede –Byeletski devrimden sonra tutuklandı ve ardından da kurşuna dizildi–, Malinovski'nin Dumaya girmeye çalışarak, gizli polis içindeki konumunu güçlendirmeye ve böylece de kendisine ödenen maaşı yükseltmeye çalıştığını belirtti. Malinovs-

ki, ihanet işinden zevk almaya başlamıştı ve bunun çapını büyütmeye hazırlanıyordu.

Malinovski, gizli polisi Duma'da kendi "muhbir"lerin bulunmasının yararlı olacağına ikna etmişti. Tabii ki, polis hemen ikna oldu ve konu üst düzey polis yetkilileri tarafından görüşüldü; proje o dönemin İçişleri Bakanı olan Makarov tarafından onaylandı. Byeletski ve onun kötü ünlü yardımcısı Vissaryonov tarafından Moskova'ya şifreli mesajlar gönderildi ve Moskova gizli polisine, Malinovski'nin seçilmesine yardımcı olma emri verildi.

Aşılması gereken ilk engel, Malinovski'nin birkaç kez kriminal suçlardan dolayı tutuklanmış olduğu gerçeğiydi. Yasalara göre, kriminal bir suçlamadan ötürü tutuklanmış kişiler, Duma seçimlerine katılamıyordu. Gizli polisin yardımıyla Malinovski, asıl memleketi olan Polonya'ya gitti ve rüşvet vererek, hiç tutuklanmadığına dair sahte bir belge aldı.

İkinci zorluk, bir adayın seçimlerden önceki altı aylık dönemde bir fabrikada sürekli çalışmış olmasının gerekmesiydi. Malinovski, Moskova yakınlarında küçük bir fabrikada çalışıyordu ve seçimlere birkaç hafta kala, altı aylık süreyi tamamlamadan önce, ustabaşı ile münakaşa etti ve işten atılmakla tehdit edildi. Bunun üzerine polis, ustabaşıyı tutukladı ve seçimler bitene değin onu cezaevinde tuttu. Yine de Malinovski fabrikadan atıldı ve memurlardan birine rüşvet vererek "izinli" olduğuna dair belge aldı. Böylece gizli polisin yardımıyla, seçilmesi önünde hiçbir engel kalmıyordu.

Duma'ya seçilmesinden sonra Malinovski, polisin en önemli ajanlarından biri oldu. Artık yeni görevleri için bizzat Byeletski'den özel dersler alıyordu. St Petersburg gizli polisi, onu belgelerinde "X" olarak adlandırıyordu ve ona ayda 550 ruble maaş ödüyordu. Bu rakam ek olarak getirdiği özel bilgiler nedeniyle sonradan 700 rubleye yükseldi. Gideri polis tarafından ödenmek koşuluyla, dairesine telefon döşendi ve Byeletski ile tüm konuşmaları şifreli olarak yaptı. Byeletski ve yardımcısı Vissarionov ile bazı lokantalardaki özel odalarda

görüşüyordu. Bu görüşmelerde –yargılanması sırasında da ifade ettiği gibi–, Byeletski önceden hazırlanmış bazı soruları ona soruyordu ve Byeletski'nin yardımcısı da, Malinovski'nin cevaplarını yazıyordu. Her ne kadar Malinovski'yi tehlikeye atmamak için dikkat gösterilse de, tutuklamalar, aramalar ve sınırdışı etmeler birbirini izliyordu. Polis örgütü 1913 Şubatında yoldaş Rozmiroviç'i tutuklamaya karar verdi. Malinovski tutuklamanın Kiev'de yapılmasını önerdi. Bir ay sonra Rozmiroviç'in tutuklanması, yurtdışındaki parti merkezlerinde şüphe uyandırınca, Malinovski'nin ricasıyla serbest bırakıldı.*

Sağladığı bilgiler çok değerliydi çünkü Duma fraksiyonunun çalışmalarının yanında partinin yeraltı faaliyetleri hakkında da geniş bilgiye sahipti. Pravda yönetim bürolarında neler olup bittiğini düzenli olarak polise aktarıyordu. Oradaki toplantılara katılan kişiler, alınan kararlar ve gazetenin mali durumu hakkındaki tüm ayrıntıları polise sunuyordu. Bu, gazetenin en kritik dönemlerinde, Byeletski'nin gazeteyi toplatmasını ve para cezası vermesini mümkün kılıyordu. Ayrıca, Pravda'nın desteklenmesi için oluşturulan fonlara katkıda bulunan tüm kişilerin ve abonelerin listesini de polise veriyordu. Bu listeler, baskıcı tedbirler alırken polisin çok işine yarıyordu.

Malinovski'nin hitabet gücü, onu fraksiyonumuzun en sık konuşma yapan üyelerinden biri durumuna getirdi. Fakat dikkatli bir gözlem, onun konuşmalarının, işçi milletvekillerine özgü açık sözlü devrimci içerikten yoksun olduğunu açığa çıkarıyordu. Oysa diğer milletvekilleri konuşmalarını vurgulayarak yaparken, hiçbir şeyden çekinmeyen Malinovski, her zaman tehlikeli pasajları yuvarlamaya ve sorunun devrimci tarzda sunulmasını şu ya da bu şekilde engellemeye çalışırdı. Parti, fraksiyon üyelerinin tüm konuşmalarında devrimci bir içeriğin bulunması için ısrar ediyordu. Malinovski ise, konuşmalarını bu devrimci içerikten yoksun kılarak zararsız hale

* Polis, 1914 Nisanında "Rabotnitsa"nın (Kadın İşçi) yayın kurulu toplantısında, Samoylova ve Kudelli yoldaşlarla birlikte Rozmiroviç yoldaşı da tutukladı.

getirebilmek için kıvranıyordu. Açık hava toplantılarına katılacağı zaman, öfkeli bir pasaja geldiğinde konuşmasını polis ajanlarının yarıda kesmeleri için polisle önceden plan yapardı. Böyle bir olay, Moskova'da katıldığı Kilise İşçileri Kongresi'nde yaşanmıştı.

Duma'dayken, asıl faaliyetleri St Petersburg'la sınırlı olmasına rağmen, Moskova gizli polisiyle olan bağlarını tamamen koparmadı. Devrimci işçilerin tutuklanmasıyla sonuçlanan her Moskova ziyareti sırasında, polise bilgi vermiş ve karşılığında özel bir ödül almış.

St Petersburg'da Malinovski, fraksiyonun toplantılarını, vekillerin düşünce, plan, yolculuk güzergahı ve yerel koşullar hakkındaki izlenimlerini Byeletski'ye aktarıyormuş. Polis örgütünden ulaştırılan bilgiler üzerinden yerel polis, ziyarette bulunan milletvekili tarafından düzenlenen toplantıları basabiliyordu. Hatta bir keresinde Malinovski, Byeletski'nin fraksiyonun belge ve dosyalarını inceleyip ilgisini çeken bölümlerin kopyasını çıkarmasına izin vermişti.

Byeletski verdiği ifadede ayrıca, büyük zorluklardan sonra St Petersburg'a ulaşan illegal yayınların büyük bir kısmını Malinovski'nin polise teslim ettiğini bildirdi.

Ajan-provokatörün teşhir olmasından korkan gizli polis, Malinovski ile yakın bağları olan partili yoldaşları tutuklarken çok dikkatli davranıyordu. Fakat Sverdlov ile Stalin, St Petersburg'a dönünce, polis örgütü Malinovski'den onların tutuklanması için yardım etmesini istemiş.

Sverdlov'un tutuklanması şöyle gerçekleşti. Sverdlov sürgünden kaçmıştı ve apartman dairemde saklanıyordu; Malinovski'den alınan bilgilerle hareket eden polis, onu takip etmeye başladı. Bir gün apartmanın kapıcısı beni görmeye geldi ve Sverdlov'u tarif ettikten sonra, onun benim dairemde olup olmadığını sordu. Elbette, dairemde bir yabancı olmadığını söyledim fakat Sverdlov'un orada kalmasının artık güvenli olmadığına ve bir an önce ayrılması gerektiğine karar verdik.

Karanlık bastırır bastırmaz Malinovski ile ben dışarı çıktık ve etrafta kimsenin olmadığını görünce, sigara yaktık; önceden kararlaştırdığımız bu işaret üzerine Sverdlov arka bahçeye çıktı. Duvardan tırmanmasına yardım ettik. Kereste deposunun üstünden geçti ve bir "droşki"nin* onu beklediği toprak sete geldi. Ardından biz Malinovski'nin odasına giderken Sverdlov da, Petrovski'nin yanında kalmaya gitti. Fakat aynı gece orada tutuklandı. Sverdlov'un güvenliğiyle çok fazla ilgilenen Malinovski'nin, onun gittiği yeri polise telefonla bildirdiği açığa çıktı.

Malinovski aynı günlerde, Stalin'e de benzer biçimde ihanet etti. Stalin, kısa bir süre önce sürgünden periyodik kaçışlarından birini daha gerçekleştirmişti, saklanıyordu ve kendisini tehlikeye atmamak için sokağa çıkmıyordu. Polis, onun döndüğünü biliyor ve onu yeniden tutuklayabilmek için ortalıkta görünmesini bekliyordu. Pravda'ya yardım toplanması için Kalaşnikov Salonunda bir konser düzenlenmişti. Böyle konserlere genellikle, kalabalık arasında biraraya gelerek açıkça görüşülmesi önerilmeyen kişilerle konuşma fırsatını yakalayan parti üyeleri ve entellektüeller katılıyordu. Stalin konsere katılmaya karar vermişti ve bunun farkında olan Malinovski polise ihbarda bulunmuş. Sonuçta Stalin orada tekrar tutuklandı.

Bu iki tutuklama, Malinovski'nin alçalma düzeyinin derinliğini ortaya koyuyordu. Büyük zorluklardan ve acılardan sonra sürgünden henüz kaçabilmiş en önemli parti işçilerini, polisin elin teslim etmişti.

Malinovski ile fraksiyonun diğer üyeleri arasındaki ilişkiler, daha ilk günden gerginleşti. Görüşmeler sırasında, genellikle histerik oluyor ya da oldukça önemsiz konularda sinirleniyordu. Fraksiyonun diğer üyeleri, bu tür davranışlara itiraz ettiğinden sürekli sürtüşme ve çatışmalar yaşanıyordu. Böylesi bir sahne, Malinovski'nin Duma'dan istifa etmesinden birkaç gün önce yaşandı. Fraksiyon, on beş oturumluğuna ihraç

* Dört tekerlekli bir rus arabası –çn

kararı verilmesine karşılık yapılacak eylemleri tartışırken, Malinovski, Duma'yı tamamıyla terk etmenin ve kitlelere devrimci eylem için çağrıda bulunmanın gerektiğinde ısrar ediyordu. Kuşkusuz bu plan provokatif bir nitelikteydi ve fraksiyon haklı olarak bunu reddetti. Fakat bu içerikteki bir protesto biçimini savunarak Malinovski, kendisinin Duma'dan çekilebilmesine zemin hazırlıyordu. Gizli polis teşkilatının onunla ilişkilerini kesmeye tam da bu sıralarda karar verdiğini, çok sonraları öğrenecektik. 1913-1914 kışında, İçişleri Bakanlığı'nda değişiklikler oldu. Kötü ünlü Moskova eski Valisi General Junkovski, polis ve jandarmadan sorumlu bakan yardımcılığına atandı. Bu atama, gizli poliste de bazı görevlilerin değişmesine yol açtı. Byeletski ve yardımcısı Vissarianov'un yerine kendi adamlarını atayan Junkovski, Malinovski'den de kurtulmaya karar verdi.

Junkovski verdiği ifadede, Devlet Duması'nda milletvekili olarak hareket eden bir polis ajanına tahammül edemediğini belirtiyordu. Bu açıklama inandırıcı değil; büyük bir olasılıkla asıl sorun, fraksiyonumuzun bir üyesi olarak Malinovski'nin, polisin verdiği iznin sınırlarını aşacak şekilde faaliyet yürütme cüretini göstermesiydi. Teşkilatlar arasındaki olağan kıskançlıklarının da bu atılmada belirleyici olması mümkündü. Yeni yöneticiler genellikle, kendilerinden öncekileri kötülemeye çalışıyor; yeni ve daha iyi politikalar izledikleri mesajını halka iletiyorlardı.

Junkovski'nin emriyle gizli polis teşkilatı şefi, Malinovski'ye Duma'dan ayrılmasını ve derhal yurtdışına gitmesini söyledi. Ayrılmadan önce, polisten son olarak 6 bin ruble ücret aldı. Duma'da Malinovski'nin istifasının gerçek nedenini bilen tek kişi Rodziyanko idi. Söylediğine göre, ihraç edilen milletvekillerinin Duma'ya döneceği günün sabahında birisi onu telefonla aramış ve okunması planlanan deklarasyon hakkında bilgilendirmişti. Rodziyanko, konuyu daha ayrıntılı incelemeye karar verince Junkovski ona, Malinovski'nin bir

polis ajanı olduğunu ve ondan kurtulmaya karar verdiklerini söylemişti. Böylece Rodziyanko, gerçeği bilmesine rağmen bunu Duma'dan sakladı.

Malinovski daha sonra parti ve halka görünmez oldu, ortadan kayboldu. Savaşın başlangıcında orduya çağrıldı ve kısa bir süre sonra Almanlar tarafından esir alındı. Devrimden sonra Rusya'ya döndü ve tutuklandı.

5 Kasım 1918'de Malinovski, Moskova'da Devrim Mahkemesi tarafından yargılandı. Byeletski, Vissarianov, Junkovski, Makarov gibi çarlık polisi şeflerinin de aralarında bulunduğu sayısız tanığın ifadeleri ve gizli polis arşivlerinden ciltler dolusu belge, Malinovski'nin ihanet öyküsünü gözler önüne serdi. Yaşamı, uzun bir suç zincirinden ibaretti. Zeka ve yeteneklerini, işçi sınıfı hareketine en fazla zarar verecek şekilde pazarlıyordu.

Duruşmada, ajan-provokatör olarak yürüttüğü tüm faaliyetler açığa çıkınca Malinovski, doğal olarak suçlarını inkar edemedi. Başka bir savunma yöntemi seçti. Polisin eline düştüğünü ve yakasını kurtaramadığını, ajan-provokatör olmaya zorlandığını iddia etti. Ajan-provakatör olarak uzun süren sıkıntılarına, acı ve pişmanlığın eşlik ettiğini söyledi. Fakat aynı zamanda, kendi teorisini yalanlarcasına şu itirafta bulundu: "... Ajanlık teklifini başta kabul etmek istemedim; ancak böyle bir şey yapmaktan utanç duyduğum için değildi bu –en ufak bir şey hissetmiyordum. Sadece istemediğim içindi ve ikili oynama gücünü kendimde bulamıyordum."

Fakat polis, geçmişte işlediği suçları açıklamakla tehdit edince, onlara hizmet etmeyi kabul etmişti: "Şimdi sorun çözülmüştü, artık tereddüt etmiyor ve pişmanlık duymuyordum."

Meslek yaşamında olduğu gibi yargılanması sırasında da Malinovski sürekli yalan söyledi. Duma'yı kendi iradesiyle bıraktığını kanıtlamaya çalıştı, çünkü kişisel olarak mutsuzmuş ve politikadan çekilmek için polisten izin almış: "... İçinde bu-

lunduğum koşullar önemsizdi; önemli olan Byeletski'den ayrılmak için izin almış olmamdı... Junkovski'ye, ahlaki ve diğer nedenlerden ötürü çalışmayı sürdürebilmemin mümkün olmaması nedeniyle ayrılacağımı söyledim."

Ne var ki, artık istifasının gerçek nedenini biliyorduk. Byeletski görevden alındığında, gizli polis teşkilatıyla bağlantılarını yeniden kurmasına yardımcı olması için Malinovski'nin ona yalvardığını biliyorduk. Malinovski'nin iddialarındaki yalanlar, takındığı tavır gibi önceden düşünülmüştü. Suçunun ağır olduğunu itiraf ederken, gerçekten pişman olmuş gibi davranıyordu. Ölüm cezasından başka bir şey beklemediğini söyledi, fakat bunu söylerken bile Malinovski, bu tutumun cezasını hafifletebileceğini düşünüyordu. Devrimden sonra Rusya'ya gönüllü olarak dönmesi, bir kumarbazın umutsuzca attığı son zara benziyordu. Devrimci mahkeme, işçi sınıfına karşı işlediği suçlar nedeniyle onu affetmedi; kurşuna dizilmesine karar verdi.

Malinovski, devrimci harekete büyük zarar verebilen, en aktif ajan-provokatörlerden biri olarak hatırlanacak. Ne var ki faaliyetlerinin bir başka boyutu da çarlığa zarar veriyordu. Bolşevik fraksiyonun üyesi olmak biçimindeki ikinci rolü nedeniyle, Duma kürsüsünden devrimci konuşmalar yapmak ve ajitasyon kampanyalarımızda görev almak zorunda kalmıştı. Bu faaliyetler, kaçınılmaz olarak istediğimiz sonuçları veriyordu ve çarlık hükümeti, devrimin değirmenine su taşımış oluyordu.

Lenin, Malinovski'nin faaliyetleri nedeniyle polisin içine düştüğü durumu şöyle anlatıyordu:

> "Bir ajan-provokatörün Duma'ya seçilmesine yardımcı olurken ve bu amaç doğrultusunda Bolşevik adayın bütün rakiplerini elerken gizli polisin, kaba bir Bolşevizm anlayışıyla, daha doğrusu Bolşevizmin çarpıtılmış bir versiyonu aracılığıyla yönlendirildiği açık. Onlar, Bolşeviklerin 'silahlı ayaklanma düzenleyeceğini' düşünüyorlardı. Yaklaşan ayaklanmanın bütün bağ-

lantılarını ellerinde tutmak için, kendi duruşlarından sapmak pahasına, Malinovski'nin hem Duma'ya hem de merkez komitemize seçilmesinin yararlı olacağını düşündüler.

Fakat polis, bütün bu amaçlarına ulaştığında, Malinovski'nin, partinin kitleleri etkilediği iki temel organı olan Pravda ve Duma fraksiyonu ile legal faaliyetimizin çeşitli yönlerini birbirine bağlayan uzun ve kırılmaz bir zincirin halkası haline dönüştüğünü fark etti. Ajan-provokatör, başkalarına hizmet etmesini haklı çıkarmak için bu iki organı korumak zorundaydı.

Bu organların her ikisi de doğrudan bizim denetimimiz altındaydı. Zinovyev ve ben günlük olarak Pravda'ya yazıyorduk ve gazetenin izleyeceği politikalar, tamamen partinin aldığı kararlara göre belirleniyordu. Böylelikle, 40 - 60 bin işçi üzerindeki etkimiz korunmuş oluyordu. Benzer bir durum, Duma fraksiyonu için de geçerliydi. Özellikle de, her geçen gün Malinovski'den daha bağımsız olarak çalışan, işçiler üzerindeki etkilerini artıran ve onlarla bağlarını güçlendiren Muranov, Petrovski ve Badayev için.

Malinovski, tek tek bireylere zarar verebilirdi ve bunu da yaptı zaten. Fakat partinin gelişimini ne geriletebilirdi ne de kontrol edebilirdi. Hiçbir şekilde, partinin kitleler arasında artan önemini, yüz binlerce işçi üstündeki nüfuzunu (1912 Nisanından sonraki grevler aracılığıyla bu etki daha da artmıştı) etkileyemezdi. Eğer gizli polis, Malinovski'nin Duma'dan uzaklaştırılması için şu argümanları kullanmışsa hiç şaşırmayacağım: Malinovski'nin müthiş bir enerjiyle kitleler arasında devrimci faaliyet yürüten Pravda ve Duma fraksiyonuna katı bir şekilde tabi olmak zorunda kalmasına polisin tahammül edememesi."

Malinovski'nin oynadığı rolün amacının bu şekilde yorumlanması, hiçbir şekilde onun durumunu yumuşatmıyor, tam tersine bir hainin kişiliğini damgalıyordu.

18
1914 YAZINDAKİ GREVLER

Bütçe tasarısının sunulmasının ardından 1914 Haziranı'nda Devlet Dumasi, yaz tatiline girdi. Duma'nın savaştan önceki son çalışma dönemiydi bu ve aynı dönemde işçi sınıfı hareketi ülke çapında yükseliyordu.

1 Mayıs'taki görkemli gösterilerden sonra, Obukhov işçilerine verilen cezalara karşı protesto grevi düzenlemek için hazırlıklar yapıldı. 1913 Kasımı'nda ilk duruşma sırasında St Petersburg'da grevler patlak vermişti. 1914 Mayısı'nda dava tekrar görüldü ve mahkeme, grevlere katıldıkları gerekçesiyle Obukhov işçilerine iki ay hapis cezası verdi. Protesto grevi çağrısına 100 bini aşkın işçi yanıt verdi.

St Petersburg işçilerinin bir sonraki politik grevinin patlamasına yol açan olay, Kiev'deki Beilis Davası'nda* mahkeme heyetinin çalıştığı fabrikanın müdürünü öldürmekle suçlanan işçinin ölüm cezasına çarptırılmasıydı. Haziranın ilk günlerinde gerçekleşen bu greve 30 bin işçi katıldı.

Aynı anda, St Petersburg fabrikalarının pek çoğunda ekonomik taleplerden kaynaklanan ısrarlı bir mücadele yürütülüyordu. Bu grevlerin en uzun sürelilerinden biri, Donanma Bakanlığı'na bağlı Izorski Fabrikası'nda gerçekleşti. Grev, elektrik santralinde çalışan işçilerin çeşitli ekonomik taleplerde bulunmalarıyla başladı. İşçilerin bazılarının işten çıkartılması üzerine grev, diğer bölümlere yayıldı ve oradaki işçiler de üc-

* Yahudi bir katip olan Beilis, Kara Yüzlerin gerçekdışı suçlamaları nedeniyle kasten adam öldürmekle yargılandı ve jüri kendisini suçsuz buldu.

ret artışı, sekiz saatlik işgünü, vb. talep ettiler. Grev, St Petersburg Komitesi'nin önderliği altındaydı ve grevcilerin isteği üzerine delegelerin toplantısına katılmak için Kolpino'ya gittim. Geceyarısı mezarlıkta düzenlenen toplantının mümkün olduğunca gizli tutulması kararlaştırıldı.

Grev, Donanma Bakanlığı'nda azımsanmayacak bir tedirginliğe neden oldu. Kazaklardan oluşan bir müfreze Kolpino'ya gönderildi ve "düzeni korumak için" hazır kıta olarak işyerlerinin hemen yanındaki kışlaya yerleştirildi.

Ertesi gün yeniden fabrikalara gittim. Kazakların yardıma çağrılmış olması, işçileri çok sinirlendirmişti. İşçilerin öfkesi toplantıda da sürdü; işten çıkarılmalar ile diğer olası baskılara rağmen bu mücadeleyi kazanma kararlılığı vurgulandı. Ekonomik taleplerin sıralandığı ve fabrika müdürünün görevden alınması çağrısının yapıldığı bildirilerin hazırlanması ve dağıtılmasına parti örgütleri yardım ediyordu. Fabrika yönetimi bildirilerin dağıtımını engellemeye çalıştı; yönetimin gönderdiği memurlar, işçilerin elinden bildirileri almaya çalışıyordu. Doğal olarak bu, işçileri daha da kızdırdı.

Izorski grevi üç gün sürdü ve yönetimin ücretleri artırmayı ve bazı diğer talepleri kabul etmesiyle sona erdi. Devrimci ısrarın yoğunlaştığı bu dönemde, ekonomik bir grevin normal gidişatını göstermek için bu grevden bahsettim. Bir yandan işçilerle Bolşevik parti örgütleri arasındaki yakın ilişkiler ve işçilerin Bolşeviklerin önderliğinde harekete geçmesi; diğer yandan da grevcilerinin bastırılması için silahlı kuvvetlerin devreye sokulması. O dönemde işçilerin ekonomik mücadeleleri, bu koşullar altında yürütülüyordu.

Mücadelenin bu gelişimi sadece St Petersburg'la sınırlı değildi. St. Petersburg proletaryasının eylemi, ülke çapında işçi hareketinin hızlanmasına yardımcı oldu. Ekonomik veya politik grevler, bir kentten diğerine yayıldı. Taşra kentlerindeki işçiler daha önce hiç görülmedik ölçüde örgütlü hareket ettiler ve mücadele kararlılıkları onların sınıf bilincine sahip olduklarını gösterdi. Sonuç olarak, grevlerin tamamına yakını

ekonomik talepler üzerinden yükselse de, aynı zamanda politik mücadele unsurlarını içeriyordu.

Mayıs ayında Moskova bölgesinde, tekstil endüstrisinde, uzun süreli bir grev hareketi yaşandı. Hareket, Kostroma bölgesinde başladı ve hızla Moskova ve Vladimir'deki diğer bölgelere sıçradı. Yaklaşık 100 bin işçi harekete katıldı.

Birbirinden uzak, küçük fabrikalarda çalışan tekstil işçileri için bu rakam olağanüstüydü. Temel talepleri ücretlerin yükseltilmesiydi, fakat grevciler, diğer şeylerin yanı sıra Pravda, "Prosvieşenye", "Voprosi Strakhovanya" (Sigorta Sorunları) gibi gazete ve dergileri okuyabilecekleri kitaplıkların oluşturulmasını istiyorlardı.

Bolşevik fraksiyon grevi yönetti ve elindeki bütün olanaklarla tekstil işçilerini destekledi. Kostroma bölgesinden seçilen Şagov, Duma oturumu kapanır kapanmaz bölgeye gitti; işçilere, mücadelelerine devam etmeleri için çağrılar yaptı ve işverenlere boyun eğilmesi yönündeki tüm görüşlere karşı çıktı. Şagov'un yolculuğu da, işçi milletvekilerinin her zamanki yolculukları gibi izleniyordu. Her gittiği yerde kendisine polis ajanları eşlik ediyordu. Bu ajanlar, onun ziyaret ettiği evlere zorla giriyor ve konuştuğu işçileri gözaltına alıyordu.

Grev, yaza kadar sürdü ve işçilerin direngenliği ve örgütlülüğü sayesinde, işverenler ücret artışı da dahil olmak üzere pek çok konuda geri adım atmak zorunda kaldı. İşçiler mücadele için doğru zamanı seçmişlerdi, çünkü işverenler Nijni-Novgrod'da kısa bir süre sonra düzenlenecek fuar için stok yapıyorlardı.

Moskova bölgesinde tekstil grevi sürdüğü sırada, işçi sınıfı hareketi açısından büyük önem taşıyan Bakü'de hareketlilik yaşanıyordu. Uzun sürmesi ve kapitalistlerle çarlık hükümetinin grevi bastırmak için olağanüstü önlemler alması ile karakterize olan Bakü grevi, St Petersburg işçilerinin savaşın öngünündeki tarihsel eylemlerine güç kattı.

Bakü petrol havzasındaki grev kendiliğinden oluşmadı; birkaç aylık dikkatli hazırlığın sonucuydu grev. İlk elde, bü-

tün büyük işletmelerin işçileri arasından seçilen delegelerden işçi komiteleri oluşturuldu; ardından parti örgütlerine danışılarak ücret isteklerinin ayrıntıları ve diğer sorunlar, işçilerin koşullarıyla birlikte ele alındı.

Grev kıvılcımını çakan neden, petrol sahasının yakınlarındaki bölgede verem salgınının baş göstermesiydi. Bu korkunç hastalık, dikkatlerin, Bakü işçilerinin iğrenç barınma koşulları üzerine çekilmesine yol açtı. Bakü'deki kötü koşulları inceleyen tanınmış bilimadamları, veremin kalıcı yurdu Hindistan'da bile böylesinin görülmediğine tanıklık ettiler.

Barınma sorunu daha önce defalarca gündeme getirilmiş ve grevler sırasında petrol devleri, daha uygun evlerin inşa edileceği sözü vermişlerdi. Fakat işçi hareketi gerilediğinde ilk olarak bu sözler unutuluyordu.

1914 Mayısı'nda verem salgını patlak verdikten hemen sonra, Petrol İşçileri Sendikası, patronların derneğiyle barınma sorununu görüştü. Dernek bu konuda kesinlikle taviz vermedi, aynı zamanda pek çok işçi tutuklandı. Grevler önce birkaç yerde başladı ve kısa sürede yaygınlaştı. Grevlere katılan 50 bin kadar işçi, partiyle yakın ilişkiler içinde bulunan grev komitesinin önderliğinde mücadele etti. Komite, bildiriler yayınladı, grev fonu toplanmasını örgütledi ve diğer gerekli önlemleri aldı. İşçiler, 60'dan fazla maddeyi kapsayan, uzun bir talepler listesi sundular. Listedeki en önemli maddeler; ücret artışı, barınma ve beslenme koşullarının iyileştirilmesi, zorunlu temel eğitim, sağlık yardımlarının düzenlenmesi, vb. idi. Bazı alanlardaki işçiler, 8 saatlik işgünü ile 1 Mayıs'ın tatil günü ilan edilmesi isteğinde bulundular.

Taleplerin bazılarının politik bir içeriğe sahip oluşu, parti örgütlerimizin yadsınamayacak derecedeki etkisinin sonucuydu. İşçiler, aralarındaki ulusal farklılıklara rağmen –işçiler arasında Ruslar, Ermeniler, Tatarlar ve İranlılar vardı–, kapitalistlere karşı yürüttükleri bu mücadelede tam bir dayanışma içindeydiler.

Petrol firmalarının sahipleri bütün talepleri reddettiler ve

grevi kırmak için sıkı önlemler almaya karar verdiler. İşverenler tarafından belirlenen süre sona erdiğinde işçiler grevi sürdürüyordu. Bunun üzerine grevcilerin tamamı işten atıldı, pasaportları polise teslim edildi ve yaşadıkları sefil odalardan çıkmaları emredildi. Mahkemeler, hemen işverenlerin yardımına koştu ve petrol sahasında yaşayan işçilerin tahliye edilmeleri için yasa çıkardı. Yetkililer hiçbir şeyden kaçınmadı; yataklar işçi barakalarından taşındı, sobalar parçalandı, su ve elektrik kesildi.

Polis de sermaye sahipleri kadar aktifti. Bakü, askeri bir kampa dönüştürüldü ve "iç düşmanla" savaşmak üzere Kazaklardan oluşturulmuş altı askeri bölük, genel garnizonun yerini aldı. Sendika dağıtıldı, sendikanın bütün üyeleri tutuklandı ve tüm işçi toplantıları yasaklandı. Sıkıyönetim ve akşam saat sekizden sonra sokağa çıkma yasağı ilan edildi.

Haziran ayı sonunda Bakü işçileri 20 binden fazla insanın katıldığı bir gösteri düzenledi. İşçilerin taleplerini dile getiren pankartlar taşıyan göstericiler, petrol patronlarının derneğinin merkezine yürüdüler.

Kalabalıkla başa çıkamayan polis, Kazaklardan yardım istedi. Kazaklar, işçileri kuşattı ve dağıttı. Yaklaşık 100 işçi mahkemeye çıkarılarak tutuklandı. Kent merkezindeki cezaevinde zaten yüzlerce tutsak vardı. Hücreler ve cezaevi avlusunu işçiler doldurmuştu. Vali sermaye sahiplerini uyardı ve fabrika komitelerinin oluşturulması, 1 Mayıs tatili, genel eğitim gibi ekonomik olmayan talepleri şu ya da bu şekilde işçilerle tartışmaya haklarının olmadığını belirtti. Aslında bu uyarı gereksizdi çünkü sermaye sahiplerinin herhangi bir taviz vermeye zaten niyetleri yoktu.

Grev geliştikçe tüm ülkenin ilgisini çekmeye başladı. Bir yandan işverenler ve çarlık hükümeti, öte yandan da işçi sınıfı, pür dikkat mücadelenin gelişimini izliyordu. Petrol darboğazı ve üretimin neredeyse durmuş olması, bir dizi sanayi örgütünü alarma geçirdi.

Çarlık hükümeti, yerel yönetimin aldığı önlemlerin çok yu-

muşak olduğuna karar verdi. İçişleri Bakanı Yardımcısı General Junkovski, çarın özel emriyle Bakü'ye gönderildi. Her türlü yetkiyle donatılan Junkovski'ye polis teşkilatı şefi eşlik etti.

Junkovski'nin Bakü'ye gelişinin ardından, baskıcı önlemler artırıldı. General Junkovski, gazetelerin grevden bahsetmesini yasakladı, grevle ilişkili telgraflar üzerindeki sansürü ağırlaştırdı, Bakü'ye gönderilen tüm paralar hakkında soruşturma yaptırdı ve grevcilere gönderilen paralara el koydu. Çarlık hükümeti Bakü işçilerinin direnişini kırmak için petrol sermayedarları ile açık ittifak halindeydi.

Aldıkları bütün önlemler, Rusya işçilerinin ve St. Petersburg proletaryasının öfkesini bastıramadı. Bakü işçileri yardım için Duma fraksiyonuna başvurdu ve biz de grevcilere yardım etmek için St Petersburg'da bir gösteri düzenledik.

Gizli polis servisi, üst polis makamlarına sunduğu raporda; St Petersburg işçilerinin eylemini örgütlerken partimizin yürüttüğü faaliyeti doğru olarak anlatıyordu:

> "Bakü petrol sahasındaki grev, devrimci yeraltı çevrelerinin faaliyetlerini artırmasıyla çakıştı. Bu yeraltı çalışmaları ile hedeflenen, gelecek baharda yapılacak olan Sosyalist Enternasyonal Kongresi için işçileri kışkırtmaktı. Grevi, ajitasyonu sürdürebilmek ve işçileri kargaşa ortamına sürüklemek için bir bahane olarak gören sosyalist partilerin temsilcileri, kongrenin delege seçimlerine hazırlık olarak örgütlülüklerini geliştirme olanağını yakalamışlardır."

Rapor, bu dönemde yürütülen ajitasyon çalışmaları ile devam ediyordu:

> "Legal sosyal demokrat basında yayınlanan ve işçileri açıkça ayaklanmaya çağıran yazıların yanında yeraltı örgütlerinin liderleri Bakü grevinin doğasının ve öneminin her işçi toplantısında tartışılması gerektiği talimatını verdiler. Mevcut rejimde işçilerin içinde bulunduğu koşulların anlatılmasıyla, işçi sınıfı çevrelerindeki devrimci duyguların kışkırtılması ve işçilerin dünya sosyalizmi idealine ilgi duymaları umut edilmişti.

Yakın takipler, bu faaliyetin baş ajanının Sosyal Demokrat Duma fraksiyonu üyesi Badayev ve onunla ilişkisi olan ya da onun tarafından yönlendirilen partinin çeşitli üyeleri olduğunu açığa çıkardı.

Yukarıda adı geçen milletvekili ve onunla bağlantısı olan kişiler, kent dışında ve bilimsel gezinti görünümü altında işçi toplantıları düzenliyorlar. Bu toplantılarda, önümüzdeki sosyalist kongrenin amaçları ve görevleri ayrıntılı olarak inceleniyor, Bakü grevi tartışılıyor ve farklı işçi grupları arasında hem manevi hem de maddi yardım biçiminde dayanışmanın sağlanması isteği şiddetle tavsiye ediliyordu."

Bakü işçilerine yardım, toplanan paraların fraksiyonumuza gönderilmesi biçiminde gerçekleşiyordu. Bir dizi fabrikada işçiler, ücretlerinin bir kısmını verdi. Pravda, gelen paraların listesini düzenli olarak yayınlarken aynı zamanda bağış miktarının artırılması için çağrı yaptı. İlerici işçiler kadar yetkililer de, daha fazla yardım yapılması için çağrıda bulunmanın, devrimci ajitasyonun bir biçimi olduğunun farkındaydı.

St. Petersburg işçileri arasında devrimci kararlılık artınca Bakü işçileri için para toplanmasını engelleme girişimleri oldu. St Petersburg valisi bir emir yayınlayarak, "grevcileri veya sürgündekileri desteklemek, yönetim tarafından verilmiş para cezalarını ödemek vb. amaçlarla düzeni ve huzuru bozmaya yönelik amaçlar doğrultusunda" yardım fonu toplanmasını yasakladı. Vali aynı zamanda, gazetelerde böylesi bağışlar için çağrı ve ilan yayınlanmasını da yasaklayarak, bu yasağa uymayanların 500 ruble para cezası veya üç aya kadar hapis cezası ile cezalandırılacağını belirtti.

Böylece Bakü ve St Petersburg valileri birbirleriyle tam bir uyum içerisinde hareket etmiş oluyordu. Birincisi, grevcilere gönderilen bütün paralara el koyarken, ikincisi de herhangi bir yardımın gönderilmesini engellemeye çalışıyordu. Pravda, valinin çıkardığı yasayı göze çarpacak şekilde ön sayfadan yayınladı. Bu yazının hemen altında büyük puntolarla, grevciler için para toplanması gibi konularda ziyaretçileri kabul ettiğim

saat ve adresim yer alıyordu. Toplanan para miktarı azalmadı tam tersine önemli ölçüde arttı; bu yasa Bakü işçileri yararına daha çok çaba gösterilmesi için bir uyarı olarak hizmet etti.

Birkaç gün içinde, bin beş yüz ruble ile birlikte, Pravda'da basılan şu telgrafı gönderdim:

> "Kahraman Bakü proletaryasını, mücadelelerinde gösterdikleri azim ve dayanışma nedeniyle, St Petersburg proletaryası adına tebrik ediyorum. St Petersburg işçileri mücadelenizi büyük ilgi ve sempatiyle takip ediyor."

Bakü Grev Komitesi gazeteye gönderdiği yanıtta, Bakü proletaryasına yaptığı maddi ve manevi yardımlardan ötürü St. Petersburg işçilerine yoldaşça teşekkür ediyordu.

Bakü grevinin her günü, St. Petersburg'daki kampanyaların büyümesine tanık oldu. Grevcilerin tahliye edilmesi, sürgüne gönderilmesi ve tutuklanması haberleri, St. Petersburg işçilerinin haziran ayının son günlerinde protesto grevleri düzenlemelerine yol açtı. Hareket başlangıçta zayıftı ve sadece birkaç işletmeyi etkiliyordu fakat bütün parti örgütlerimiz, hareketin genişlemesi ve kitlesel eylem için hazırlık yapılması çalışmalarını yoğunlaştırdı.

Fakat gizli polis de hareketliydi; sayısız insan tutuklandı ve tüm işçi derneklerine karşı bir kampanya başlatıldı. Gizli polis dikkatini öncelikle işçi eğitim dernekleri üzerinde yoğunlaştırdı ve Sampsonyevski Bulvarı'nda bulunan derneğe baskın düzenledi. Çoğunluğu parti üyesi yaklaşık 40 kişi, dernek binasında tutuklandı. Polis diğer dernekleri de neredeyde her gün ziyaret ediyor, inceleme yapıyor ve bazen de orada bulunanları tutukluyordu.

Bu baskınlardan sonra İçişleri Bakanı Maklakov'dan görüşme talebinde bulundum. Bakanla tartışacağım pek çok konu vardı zaten: Tutuklamalar, sürgünler, polisin bulduğu her şeyi talan etmesi gibi. Ertesi sabah Maklakov'un beni kabul edeceği bildirildi.

Bakanın Fontanka'da bulunan evi, içeriden ve dışarıdan, resmi ve sivil polisler tarafından korunuyordu. Polislerin arasından geçerek bakanın odasına girdim. Görece genç yaşta bir çarlık görevlisi olan Maklakov, kendisine duyulan güveni hak etmek için çok çalışıyordu. Maklakov, işçi sınıfı örgütlerinin yok edilmesi için tüm hazırlıkları yapmıştı. İllegal bir kütüphanenin bulunduğunu iddia ettiği Sampsonyevski Derneği'ne yapılan baskında gözaltına alınan kişilerin serbest bırakılmasını açıkça reddetti. Polisin pervasız faaliyetlerinin sınırlandırılması gerektiğinde ısrar ettiğim zaman bana yuvarlak sözlerle yanıt verdi.

"Sizin, partinize ettiğiniz yemini koruduğunuz gibi biz de, majestelerine bağlılık yemini ettik ve ona hizmet ediyoruz" dedi Maklakov ve ekledi: "Devrimci hareketle mücadele etmek için gerekli bütün önlemleri alıyoruz."

Ardından örgütümüzün yaptığı her şey hakkında bilgisi olduğunu göstermeye karar verdi. "Yeraltı faaliyeti yürüttüğünüzün, bildiriler basıp dağıttığınızın farkındayım" dedi ve çekmecesinin gözünü açarak yeni basılan manifestoyu gösterdi.

Manifesto, iki gün önce evimde kaleme alınmış ve önceki gece basılmıştı. Maklakov açıkça bu görüşmeye hazırlanmış ve gizli polise emir vererek illegal faaliyetlerimiz hakkında somut deliller istemişti. Gizli polisin gözünden hiçbir şeyin kaçamayacağını kanıtlamak istiyordu ve manifesto büyük bir olasılıkla, basımına yardımcı olan ajan-provokatör Ignatyev'den alınmıştı.

Broşürü tanıdığını hiçbir şekilde belli etmemeye çalıştım ve konuşmayı sürdürmenin hiçbir sonuç vermeyeceğine karar verdim. Ayrılırken, "Size hiçbir şekilde yanıt vermeyeceğiz; işçi sınıfı yanıtını, bugünkü rejime karşı doğrudan mücadelesiyle sokaklarda verecektir" dedim.

Maklakov'un övünmelerine ve polisin harekete geçirilmesine rağmen hükümet, iki haftalık bir süreçte büyük gelişme kaydeden devrimci harekete engel olamıyordu.

19
TEMMUZ

Temmuz ayının ilk günlerinden başlayarak, St Petersburg fabrika ve işyerlerindeki grev dalgası hızla gelişti. 1 Temmuz'da Langesippen, Lessner, Ericson, Siemens-Schuckert, Avyaz ve diğer fabrika işçileri işbıraktı. Fabrikalardan ayrılmadan önce toplantılar düzenlendi ve Bakü işçileri üzerindeki baskılara karşı protesto bildirgeleri kabul edildi. St Petersburg işçileri, "Bakülü yoldaşlar, sizinleyiz. Zaferiniz zaferimiz olacaktır" diyordu. Bazı kuruluşlarda işçiler grev ilan etmediler fakat bir saat erken işbıraktılar, toplantılar düzenlediler ve Bakü işçileri için yardım topladılar.

Putilov işçileri tarafından fabrika bahçesinde düzenlenen toplantıya 12 bin kişi katıldı. Fakat ilk konuşmacının birkaç söz söylemesinin hemen ardından "polis" diye haykırışlar duyuldu ve herhangi bir bildirge kabul edilemeden toplantı dağıldı. İki gün sonra Putilov işçileri, Bakü'deki olaylara ilişkin tekrar bir toplantı düzenledi ve bu toplantının yol açtığı olaylar, St Petersburg'daki Temmuz hareketinin dönüm noktası oldu.

Putilov işçileri işgününün bitiminden iki saat önce işbıraktı ve yaklaşık 12 bin işçi toplantıya katıldı. İki işçi, Bakü'deki işçilerin durumunu anlatarak işçilere, grevcilere yardım etmeleri ve bir günlük protesto grevi ilan etmeleri için çağrıda bulundu.

Toplantının bitimine yakın, işçiler bahçe kapısına yaklaşarak kapının açılmasını istediler. Kapı açıldı; fakat işçilerin dışarı çıkmaları için değil, atlı ve yaya polislerin içeri girmesi için. Kapı tekrar kapandı, fabrika çevresinde saklanmış olan polis kalabalığa dağılmaları için çağrı yaptı. Bahçe kapısı ka-

palı olduğundan işçilerin dağılmaları zaten mümkün değildi. İşçiler bu durumu protesto etti. Polis, yaylım ateşi ile karşılık verdi. "Barikatlara" haykırışları üzerine kalabalık, bahçenin sonuna doğru koşmaya başladı ve polise taş atıldı. Polis ikinci defa ateş açtı ve önüne gelen herkesi, yaralıların çığlıkları arasında birer birer gözaltına almaya başladı.

İşçilerin ifadesine göre iki kişi öldürülmüş, 50 kadar insan yaralanmış ve 100'den fazlası da polis karakoluna götürülmüştü. Ateş açıldığını öğrenir öğrenmez fabrikaya gittim. Bir işçi kalabalığı, ateş açılmasını, kılıç ve kamçı kullanılmasını ve gözaltına alınmaları anlattı; fakat hiç kimse yaralıların sayısını tam olarak bilmiyordu. Benzer durumlarda adet olduğu gibi, kalabalığın arasında farklı farklı söylentiler dolaşıyordu. Kesin olan tek şey, polisin hareketine karşı hepsinin öfkelenmiş olmasıydı.

Kesin bilgiler alabilmek için fabrika yönetimine başvurdum. Fakat konuştuğum kişilerin hepsi bilgi vermekten kaçındı. Çok korkmuş olan hastanedeki doktor yardımcısı, hiçbir şey görmediğini ve ölü ya da yaralı hiç kimsenin oraya getirilmediğini açıkladı. Çeşitli işçilere aynı soruları defalarca sorduktan sonra sonunda bazı gerçekleri elde edebildim.

Fabrikadan çıktıktan sonra, tutuklananların akibetini öğrenmek için karakola gittim. Silahlı bir düzine asker, Pristav'ın* odasına doluştu ve sorularıma derhal yanıt isterken gösterdiğim ısrar karşısında şaşkına düştüler Silahsız işçilere ateş açılması emrini kimin verdiğini, kaç kişinin öldürüldüğünü, kaçının gözaltına alındığı sordum.

Pristav karşılık olarak, yabancılara açıklama yapmak zorunda olmadığını ve hiç kimsenin polisin faaliyetlerini engellemeye hakkı olmadığını söyledi. Ona milletvekili kartımı gösterdiğimde ne yapacağını şaşırdı ve valiye telefon açtı; vali, bana hiçbir şekilde bilgi verilmemesini emretti.

Ardından polis memurları beni karakolun dışına itekledi ler ve gözaltındaki işçilerle konuşma isteğimi reddettiler. İşçi-

* Pristav: Kentin güvenliğinden sorumlu polis memuru. –çn.

lerin acımasızca dövüldüğü açıktı; ayakta duramayacak veya oturamayacak kadar güçsüz olan pek çoğu yerde yatıyordu.

Kafam olaylarla dolu olarak, olağan gece işlerim için Pravda bürosuna gittim: Yaralıların çektiği acılar, polisin zalim tavırları ve işçiler arasındaki öfke ve panik... Gördüğüm her şeyi anlatarak gazete için bir haber hazırladım. Aynı anda, bizimle aynı matbaayı kullanan tasfiyeci "Den" (Gün) gazetesinin editörlerini bilgilendirdim.

Ertesi gün Pravda'da, olayın bütün ayrıntıları ve bunun önemini anlatan kısa bir not yayınlandı.

Gece olduğunda, İçişleri Bakanlığı'na telefon ettim ve Putilov olayı nedeniyle kabul edilip edilmeyeceğimi sordum. Maklakov şehir dışındaydı ve yardımcısı Junkovski bana bir mesaj göndererek, ertesi sabah saat sekizde beni evinde kabul edeceğini söyledi.

Randevu saatinden birkaç dakika sonra Sergeyevskaya Caddesi'ndeki evine vardım. "Geç kaldım," dedim, "çünkü bütün gece boyunca Trudovaya Pravda'ya yapılan polis baskınlarıyla uğraşmak zorunda kaldım." Böylesi bir özür, generali rahatsız etti.

"Elbette zamanınız olmaz, her zaman fabrikalarda işçileri kışkırtmakla meşgulsünüz. Putilov fabrikasına girmenize izin verilmesine şaşırdım. Devlet Duması'nın milletvekilisiniz, sizin işiniz kanun yapmak, seçilmenizin nedeni bu. Fakat bunun yerine zamanınızı işyerlerinde, entrikalar düzenleyerek, bildiriler ve okuyucularını suç işlemeye teşvik eden bir gazete yayınlayarak geçiriyorsunuz" dedi. Masanın üstünde duran Trudovaya Pravda gazetesinin son sayısını işaret ederek, konuşmasını sürdürdü: "Özel bir komisyona, derhal sizin ve gazetenizin aleyhine dava açılması için emir verdim."

"Bir ya da daha fazla sayıda yasanız uyarınca hakkımda dava açılması ilk kez olmuyor" diye karşılık verdim, "ve biliyorum ki bunu yapabilirsiniz. Fakat buraya başka bir amaçla geldim. Bana polisin hangi hakla Putilov işçilerine ateş açtığını anlatın; yanıtınızı St Petersburg'daki diğer fabrika ve işyerlerinde çalışan işçilere bildireceğim."

"Orada hiç ateş edilmedi. Polis, iki sefer kurusıkı mermilerle ateş etti" dedi.

İkimiz de ayağa kalktık ve birbirimize baktık. "Polisin taşlanmasına izin vermeyiz" diye devam etti. "Polisin tüfeği ve kılıcı var. Benzer bir olay yine olursa bu sefer ateş edecekler. Onların silahlandırılmasının nedeni bu."

"Bakanlarımızdan başka herhangi bir yanıt beklemiyordum" diye karşılık verdim; "İşçileri bilgilendireceğim. Fabrikalara gitmeme engel olamazsınız. İşçiler tarafından seçilen bir milletvekili, karakollarınızda işçiler dövülürken, kendisini asla Duma'da konuşma yapmakla sınırlandıramaz."

Görüşmeyi bitirerek, çarın ölüm mangası şefinin yanından ayrıldım. Junkovski ile yaptığım röportaj, Pravda'da basıldı ve gazetenin o sayısı toplatıldı. Bir sonraki sayıda röportaj yeniden basıldı. İşçilerin, Putilov fabrikasında çalışanlara ateş açılmasının tesadüfi olmadığını öğrenmelerini sağlamakta azimliydik. Çarlık hükümetinin yürürlüğe koyma eğiliminde olduğu baskıcı önlemlerin bir parçasıydı bu.

Putilov fabrikasında işçilere ateş edilmesi haberi, St Petersburg işçileri üzerinde büyük bir etki yarattı. Öfkeleri, Lena'da katliam düzenlenmesi haberinde olduğu kadar büyüktü. Her şeyi "yasadışı ajitasyon"a bağlayan gizli polis, "Putilov işçilerinin kurşunlanması haberinin işçi gazetelerinde yayımlanmasının kitleler üzerinde olağanüstü etki yarattığını" rapor etti.

Polis, bu haberin yayılmasını engellemeye çalıştı. İşçilere ateş açılması haberlerini içeren bütün Pravda nüshalarına, yasal bir emir çıkarılmadığı halde el konuldu. Bu durum sadece sokaklarda yaşanmıyordu; Narva bölgesinde yaşayan bütün gazete dağıtımcılarının evlerinde arama yapılıyordu. Polis bulabildiği bütün Pravda sayılarını topluyordu.

Tehlikenin kokusunu alan Kara Yüzler, polisi, çara ve anavatana karşı görevini yapmaya çağırdı ve bütün devrimci hareketin izlerinin ezilip yok edilmesi çağrısında bulundu. "Rus Halkının Birliği"nin yayın organı olan "Russkoye Znam-

ya"nın kan dökme çağrısı yapan histerik bir makalesi, "Badayev darağacına" başlığını taşıyordu.

Ateş açılmasından bir gün sonra, St. Petersburg'un her yanında grevler patlak verdi; 70 binden fazla işçi işbıraktı. Winkler fabrikası işçileri kendi kararlarını açıkladı: "Katliam haberini duyunca, işe başlamamaya ve karşılık olarak greve çıkmaya karar verdik. Azmimiz kelimelerle tarif edilemez ve bir daha böyle bir olaya izin vermemeye kararlıyız..." Ertesi gün Pravda'da benzer bildirgeler göze çarpıyordu. Cadddeler, göstericiler tarafından doldurulduu. Grevciler, diğer fabrikaların çevresinde yürüyüş yaparak, buralarda çalışan yoldaşlarına harekete katılmaları çağrısı yaptılar; gösteriler, bir çığ gibi büyüyordu.

St Petersburg'un bazı mahallelerindeki gösteriler özellikle görkemliydi; bütün işyerleri ve fabrikalar kapanmış, işçiler sokaklara çıkmıştı. İşçilerin isteği üzerine hükümete ait bütün votka dükkanları ve meyhaneler kapatıldı ve diğer dükkanlar ise çalışanlarının gösterilere katılmasından dolayı kapanmak zorunda kaldı. Gün ortasına doğru, devrimci marşlar söyleyen olağanüstü kalabalık bir kitle, Putilov fabrikasına doğru yürüyüşe geçti ve kalabalığın en önünde bir kızıl bayrak taşınıyordu.

Putilov tren istasyonunda kitle, polisin yaylım ateşiyle karşılaştı. Bu kez dağılmayan göstericiler, polise taş atarak karşılık verdiler. 15 dakika süren bir mücadeleden sonra polis geri çekilmek zorunda kaldı çünkü son mermilerini de kullanmışlardı. Yaralanan dört işçi hastaneye götürüldü.

Diğer bir çatışma Viborg bölgesinde meydana geldi. Avyaz işçilerinin öncülük ettiği kalabalık bir grup, Sampsonyevski Bulvarı üzerinden kent merkezine doğru yürüyordu. Polis kalabalığın yolunu kesmeye çalışarak ateş açtı. Polise taş atıldı, fakat şans eseri hiç kimse yaralanmadı ve kalabalık ara sokaklara çekilmeye zorlandı. Gün boyunca kentin tüm kavşaklarında küçük çaplı çatışmalar yaşandı.

Aynı günün akşamı, partinin St Petersburg Komitesi, ey-

lem planını tartıştı. Görevimiz, işçilerin bağımsız eylemlerini kuvvetlendirmek ve bunları daha güçlü ve örgütlü bir harekete dönüştürmekti. Üç gün için daha kitlesel grevleri sürdürme ve öncelikle Viborg tarafında olmak üzere yeni gösteriler düzenleme kararı aldık. Fransa Cumhurbaşkanı Poincare'nin, Petersburg'a geleceği gün olan 7 Temmuz'da büyük bir gösterinin düzenlenmesi karara bağlandı.

Daha önceleri, Bakü grevcilerine destek sağlanması için çağrıda bulunuyorduk; şimdi hareketin temel motifi, St Petersburg işçilerine ateş açılmasını protesto etmek olmuştu. Genel eylem planını belirlemek için, fabrikalardaki delegelerle şehir dışındaki Porokhovye istasyonu yakınlarında bir toplantı düzenledik. Delegelere şifre verilmişti ve bu şifreleri kullananları orman içindeki toplantı yerine getirmek üzere bazı kişiler özel olarak görevlendirilmişti.

5 Temmuz'da, gösteriler ve polisle çatışmalar tekrarlandı. Polis, kılıç ve kamçı kullansa da ateş açmadı. 6 Temmuz, pazar gününe denk geldiği için büyük gösteriler düzenlenmedi fakat ertesi gün gerçekleştirilecek olan kitlesel eylem için, işçi sınıfı mahallelerinde hazırlıklar yapıldı.

7 Temmuz sabahı kent, 1905 yılında olduğu gibi görünüyordu. Birkaç istisna dışında, fabrika ve işyerleri kapandı; yaklaşık 130 bin işçi greve çıktı. İşçiler caddelere aktılar ve polis devriyeleri, işçileri kontrol edemiyordu; sadece Nevski Bulvarı'nda gösteri yapılmasını engelleyebildiler. Fransa Cumhurbaşkanı'nın kentte bulunduğu bir sırada herhangi bir "skandal"dan kaçınmak için Nevski Bulvarı'na çok sayıda polis yerleştirildi ve işçilerin kent merkezine girmeleri engellenmeye çalışıldı. Eylem, sadece gösterilerle sınırlı değildi. Trafiğin akışı durduruldu, tramvaylar çalışmadı ve yolcular arabalardan inmeye zorlandı. İşçiler otomobillerin etrafını sararak hareket etmelerini engellediler. Günün ilerleyen saatlerinde, bir tramvay istasyonunda çalışanlar da grevcilere katıldı.

İşçiler, hükümete ait votka dükkanlarını ve birahaneleri tekrar kapattılar; bazı durumlarda şişeleri kırıp biraları yere

döktüler. Burjuva gazeteler bile, işçi sınıfı bölgelerinde yaşananlardan tam temkinli bir tutum olarak bahsetti. Önceki günlerde yaşananlardan ders çıkaran polis, ateşli silahları kullanmaya cesaret edemedi, fakat küçük gruplara ve tek tek insanlara kamçı ve kılıçla saldırdı. İşçilerin polis korkusu kayboldu; işçiler, polis zulmüne karşı gayretle savaştı ve bu çatışmalar çoğunlukla göğüs göğüse gerçekleşiyordu.

Aynı akşam kent valisi ve İçişleri Bakanı acilen bir araya gelerek günün olaylarını değerlendirdi ve daha sert önlemler alınmasına karar verildi. Ertesi sabah, vali bir bildiri yayınlayarak yasa ihlallerinin sonuçları hakkında yurttaşları uyardı ve 1905 yılında Trepov tarafından yayınlanan ünlü yasayı tekrar yürürlüğe soktu: "Kurşunu esirgemeyin".

Bütün bunlara rağmen hareket yavaşlamadı ve 12 Temmuza kadar genişleyerek devam etti. Grevci sayısı 150 bine ulaştı ve 9 Temmuz'da St Petersburg sokaklarında barikatlar kuruldu. Viborg bölgesinde yoğunluk kazanan barikatlar için malzeme olarak, tramvaylar, variller, kalaslar vb. kullanıldı. Trafik tamamen durdu ve pek çok bölgede sokakların kontrolü işçilerin eline geçti.

1914 yılı Temmuz hareketi, savaşın ilan edilmesiyle kesintiye uğradı. Grevler, savaşın ilan edildiği 17 Temmuz'dan (eski takvime göre) iki gün önce bitirilmiş olsa da, savaş yanlısı gösteriler zaten daha önce başlamış ve polisin işi kolaylaşmıştı. Aynı zamanda, lokavt ilan eden fabrikatörler, savaştan çıkar ve kâr elde etmek beklentisiyle, şimdi işçilerle anlaşma yapmaya hazırlanıyordu.

Temmuz gösterilerinin, devrimci mücadelenin belirleyici noktasına kadar ulaşması zayıf bir olasılıktı ama bu hareketin uzun süre ertelenemeyeceği de açıktı. Hareket, yeni bir devrimci dalga ile yeniden yükselebilirdi ama Temmuz'dan sonra geri çekildi. Fakat bu "an", savaş nedeniyle yaklaşık iki buçuk yıl ertelendi. Savaş yılları araya girmiş olsa da, devrimci hareketin genel gelişiminde Temmuz 1914 ile Şubat 1917 arasında doğrudan bir bağ vardı.

20
PRAVDA

Pravda, savaştan önceki devrimci hareketin gelişiminde son derece önemli bir rol oynadı ve yayına başlamasından itibaren, parti çalışmalarımızın yürütülmesinde başlıca araç oldu. Gazetenin basımı ve dağıtımıyla ilgilenen gazetenin editörleri ve işçileri, kitlelerin örgütlenmesiyle doğrudan ilgilendiler. Bütün zorluklara rağmen her devrimci işçi, her gün kendi Bolşevik gazetesini bulup okumanın görevi olduğunu düşünürdü. Her nüshası elden ele dolaşıyor ve çok sayıda işçi tarafından okunuyordu. Gazete işçilere sınıf bilinci veriyor, eğitiyor ve örgütlüyordu.

Pravda'nın işçiler tarafından beğenilmesinin nedenleri arasında, onun sürekli olarak Bolşevik politikalarını izlemesi ve Luç gibi tasfiyeci gazetelerin aksine, sorunları doğrudan ve sade bir dille açıklaması gösterilebilir. Luç'un tirajı günde 16 bini aşmazken Pravda'nın tirajının 40 bini bulduğu oluyordu. Benzer bir ilişki, bu gazeteler adına işçiler arasında toplanan yardımlarda da görülüyordu. Pravda, işçilerin paralarıyla kuruldu ve işçilerin abonelikleriyle desteklendi. Fakat tasfiyeciler gazetelerini asıl olarak, Menşeviklere sempati duyan bireylerin yaptığı yüklü yardımlarla ayakta tutuyordu. 1913 yılında Pravda'ya, işçi gruplarından 2180 bağış gönderilirken bu rakam Luç için sadece 660 idi. 1914 Mayısı'na kadar Pravda 2873, Luç ise 671 kez bağış aldı.

Politik her olayla ve işçi sınıfının her mücadelesiyle bağlantılı olarak, işçiler Pravda'ya mektup, önerge ve rapor gönderiyordu. Bunların tamamı Pravda'da yayınlandı. Bütün bu ma-

teryallerin hepsini dört sayfalık gazetede –gazetenin genişletilmiş biçiminde de– yayınlayamıyorduk. İşçiler, çarlık rejimine karşı düşüncelerini ve devrimci mücadeleye bağlılıklarını açıkça ifade ediyorlardı. Editörler riski göze alıp böylesi yazıları yayınladıklarında, gazete mutlaka toplatılıyor ve para cezasına çarptırılıyordu. Bu durum sık sık meydana geldiği için işçiler, "Gazetenin toplatılması durumunda, lütfen bizim haberleri bir sonraki sayıda yeniden basın" diye rica ediyorlardı.

Pravda'nın işçilerle ilişkilerini korumasını sağlayan bir başka etken, gazeteye gelen ziyaretçilerdi; gazetenin yönetim bürosu, örgütsel faaliyetlerin önemli bir merkezi haline geldi. Yerel parti hücrelerinden delegelerin toplantıları burada düzenleniyor, fabrika ve işyerlerinden gelen haberler toplanıyor ve gizli buluşma yerlerinin ayarlanması ve diğer talimatlar buradan diğer bölgelere ulaştırılıyordu.

Çarlık gizli polisi, Bolşevik Pravda'nın, rejimin çok tehlikeli bir düşmanı olduğunu iyi biliyordu. St Petersburg işçileri arasında devrimci eğilimlerin güçlenmesi nedeniyle polis, Pravda'ya tamamen saldırmadan önce iki yıl tereddütte kaldı; bu dönemde polis Pravda'nın gücünü azaltmak için önemsiz soruşturmalarla yetindi. Gazetenin yayınını sürdürdüğü zaman zarfında, her sayı belirli bir mücadele sonucunda yayınlandı. Tutuklamalar, para cezaları, toplatmalar ve baskınlar: Polis bizi hiç rahat bırakmadı.

Parti, gazetesini son derece zor koşullar altında yarattı; merkez komitesi, gazeteye devrimci hareket içinde önemli görevler yükledi. Gazeteden sorumlu yoldaşlarımız, bu zor görevlerinde Duma'daki Bolşevik fraksiyonundan yardım görüyordu. Pravda ve fraksiyon el ele çalışıyordu; fraksiyon, partinin ve devrimci hareketin belirlediği görevleri ancak gazetenin yardımıyla yerine getirebiliyordu. Duma kürsüsündeki konuşmaların halka aktarılması, işçi basınının var olmasıyla mümkündü. "Liberal" olarak adlandırılan gazeteler, konuşmalarımıza sadece birkaç satır ayırıyor, bazen de tamamen görmezlikten geliyorlardı. İşçilerin Bolşevik gazetesi olmasay-

dı, konuşmalarımız Taurida Sarayı'na hapsolmuş olacaktı.

Pravda'nın bize başka yardımları da oluyordu. Gazete merkezinde, St Petersburg fabrikalarından delegelerle buluşuyor, çeşitli sorunlar üzerinde tartışıp bilgi alıyorduk. Kısacası Pravda, devrimci işçilerin buluşma merkeziydi ve Duma fraksiyonunun faaliyetlerine destek sunuyordu.

Gazete faaliyetleri, oluşumundan itibaren fraksiyonumuzun temel görevlerinden biri oldu. Dördüncü Duma'nın açılışından hemen sonra "altı" Bolşevik aşağıdaki mesajı Pravda'da yayınladı:

> "Bu dönemde Pravda'nın, proletaryanın güçlerini sıkıca birleştirme görevini yerine getireceğinden kesinlikle eminiz. Yoldaşlar, sizleri, Pravda'ya her yolla destek olmaya, dağıtmaya ve ona yazı, haber göndermeye çağırıyoruz. Elbette ki, güç kazanmak için yeteri kadar zamanı ve deneyimi olmayan diğer yeni gazeteler gibi Pravda'nın da eksiklikleri vardır, fakat bu eksiklikleri aşmanın tek yolu, onu düzenli olarak desteklemektir."

Parti tarafından Pravda'nın yayınlanmasına yardımcı olmakla görevlendirildiğimde, St Petersburg işçilerine aşağıdaki mesajı gönderdim:

> "İşçi milletvekili ile işçi gazetesi aynı amaca hizmet eder. Bu ikisi arasında yakın bir işbirliği olmalıdır, işte bu yüzden yoldaşlar, işçi gazetemiz Pravda'nın yayınlanmasında en aktif rol oynamayı, görev kabul ediyorum. Yoldaşlar! Kendi çabalarımızla ve zorlukla kazandığımız paralarla, Rusya'daki ilk günlük işçi gazetesini yarattık. Biz St Petersburg işçileri, bu işte öncülük görevini yüklendik. Fakat gazeteyi oluşturmak yetmez, onu güçlendirmeliyiz ve kendi ayakları üzerinde durabilir hale getirmek için çok çalışmalıyız. Her işçi düzenli bir okur olmak ve her okur da yeni okurlar kazanmak zorundadır. Pravda için yardım toplamayı örgütlemeliyiz ve dağıtımını mümkün olduğu kadar genişletmeliyiz. Yoldaşlar! İşçi hareketine hizmet eden gazetemizi hep birlikte geliştirelim."

Fakat, Pravda'yı desteklemek ve yayınını sürdürebilmesi için araçlar sağlamanın yanı sıra, polis baskısına karşı mücadele etmek zorundaydım. Gazetenin toplatılmasına karşı sürekli mücadele ediyorduk ve gazetenin okuyucularına ulaşmasını sağlamak için en olmadık yöntemlere başvuruyorduk.

Yasal zorunlulukları yerine getirmek için gazetenin bir nüshasını matbaadan Basın Komitesi'ne gönderdiğimiz sırada gazetenin basılması tamamlanarak satışa hazır hale geliyordu. Komite genellikle gazetenin derhal toplatılması için karar çıkarttığından, gazetenin baskıdan çıkması ile komitenin eline ulaşması arasındaki kısa zaman diliminden yararlanmak ve gazeteyi dağıtımcılarımızın eline ulaştırmak zorundaydık.

Fabrika ve işyerlerinden gelen temsilciler, şafak vaktinde baskıdan çıkan gazeteyi doğrudan almak ve kendi bölgelerinde dağıtmak için matbaanın bahçesinde bir araya geliyorlardı. Bu manevramız sonradan polis tarafından anlaşıldı ve matbaa ajanlarla çevrelenirken, komşu sokaklara da atlı ve yaya polis birlikleri yerleştirildi. Yasaya aykırı olmasına rağmen, çoğu kez, Basın Komitesi memurları matbaaya gelerek baskıdan yeni çıkan gazeteleri topluyorlardı. Bu yüzden birkaç paket gazeteyi tavan arasında ya da merdiven boşluğunda gizleyerek, en azından gazetenin bazı nüshalarını polis gittikten sonra gizlice dağıtmaya çalışıyorduk.

Devlet Duması üyesi olmam nedeniyle sahip olduğum "dokunulmazlık", bir noktaya kadar yetkililerle mücadelemizde işimizi kolaylaştırıyordu fakat ne beni ne de yoldaşlarımı polis baskılarına ve hukuki soruşturmalara karşı güvence altına almaya yetiyordu. Hükümetin görevlendirdiği memurların yaptıkları araştırmalarla hakkımda dosya üstüne dosya birikti ve uygun anın geldiğini düşünerek gazete nedeniyle aleyhimde sayısız dava açtılar. Hükümet, işçi milletvekillerini tutuklamaya cesaret edemese de dava sürecince diğer önemli kişileri tutuklamaya çalışıyordu.

Bana pek çok kez, "Pravda gazetesinin sorumlusu kim?" diye sorulurdu ve her mahkeme görevlisi karşılık olarak aynı

yanıtı alırdı: "Yazılışleri müdürünün ismi gazetenin her nüshasında basılıdır; gazetenin destekleyicileri ise binlerce St Petersburg işçisidir."

1913 Mayısı'nda Pravda kapatıldı ve birkaç gün sonra "Pravda Truda" adıyla yeniden çıktı. Bu çok açık kamuflaj sık sık tekrarlandı; gazete hepsi de Pravda sözcüğünü içeren yeni adlarla yeniden yayınlandı: "Za Pravdu", "Proletarskaya Pravda", "Severnaya Pravda" ve "Put Pravdi"* adları birbirini izledi. Böylece gizli polis, Pravda'yı bastırma fırsatını yakalayamazdı. İşimizi öylesine iyi örgütlemiştik ki St Petersburg işçileri nadiren günlük gazeteden yoksun kalıyordu.

İşimizdeki zorluklardan biri de maddi yetersizlikti. Temel finans kaynağımız işyerlerinden ve fabrikalardan aldığımız düzenli yardımlardı. Bazen, işçilerin devrimci hareketine sempati duyan tek tek bireylerden yardım aldığımız da olurdu. Maksim Gorki örneğin, imkan buldukça bize yardım ederdi. Gorki, Bolşeviklerin tüm yayınlarına düzenli olarak katkıda bulunurdu; gazeteye bizzat kendisinin materyal desteği sunmasının yanında, başka kişilerden de gazeteye para bulmak için girişimde bulunurdu.

Gorki, yurtdışından döndükten sonra St Petersburg'un çok uzağında olmayan Finlandiya'ya yerleşti. Onu 1913 yazında ziyaret ettim. Hem gazete hem de diğer parti çalışmaları açısından yardımlarına gereksinimimiz vardı. Parti merkezinin isteği üzerine bu ziyareti gerçekleştirdim.

Partinin iç yaşamı, devrimci hareketin durumu, yeraltı faaliyetleri, Duma fraksiyonunun faaliyetleri gibi konulardaki sorularıyla Gorki, beni şaşkına çevirdi. Mücadelenin tüm ayrıntılarına büyük bir ilgi gösteriyordu. Özellikle fabrikalardaki çalışmalarla ilgili sorularda ısrarcıydı ve sorduğu sorulara yetişemiyordum. Özel ricamıza yanıt olarak Gorki, elinden

* "Pravda" sözcüğü "Gerçek" anlamına gelmektedir. Gazetenin adı "Gerçek"ten sonra sırasıyla, "İşçi Gerçeği", "Gerçek İçin", "Proletarya Gerçeği", "Kuzey Gerçeği" ve "Gerçeğin Yolu" oldu. –çn.

gelen her şeyi yapacağına, Pravda'nın yayınlanmasında bize önemli bağlantı ve araçlar sağlamak için daha fazla zaman ayıracağına söz verdi.

Pravda'nın direncine öfkelenen polis daha acımasız oldu ve bütün yasal formaliteleri çiğnedi. Hiçbir toplatma kararı olmadığı halde, gazete dağıtımcılarını gözaltına alıyorlar, Pravda nüshalarını alıp götürüyorlar ve hatta yaptıkları işi yasalara uygun hale getirmek için Basın Komitesi'nden geçmişe dair bir karar çıkartma kaygısı taşımıyorlardı.

1914 Şubatı'nın sonunda, üst düzey bir görevli komutasındaki bir polis müfrezesi, herhangi bir yasal izinleri olmamasına rağmen gecenin geç vaktinde, gazetenin merkezine baskın düzenledi. Kapı kilitlerini söktüler, her şeyi dağıttılar, mektup ve müsveddeleri yere saçtılar. Baskını telefondan öğrendim ve hemen büroya koştum. Polise, aramanın yasadışı olduğunu belirttim. Fakat artık gazetenin resmi editörü olarak görünmediğim için yetkili bana "Neden karışıyorsunuz? Bu büroda bir yabancısınız ve sizi ilgilendirmez" dedi.

"Elbette ki ilgilendirir. Ben bir işçi milletvekiliyim ve bu da bir işçi gazetesi. Aynı amaca hizmet ediyoruz" dedim.

Polis aramayı tamamladı ve istediği her materyali de beraberinde götürdü. Ertesi gün, sorumlu bakanlardan birini daha protesto ettim ama protestom etkisiz kaldı; bakan ve polis bir elin parmakları gibi çalışıyordu.

Aynı dönemde hükümet, 1905 yılında kazanılan "özgürlüklerin" son kalıntılarını da yok etmeyi hedefleyen yeni basın yasa tasarısını Devlet Duması'na sundu. Pravda'ya yapılan polis baskınları, bu yasanın yürürlüğe sokulmasının denemeleriydi. Fraksiyonumuz, Pravda'nın yasadışı olarak toplatılmasıyla ilgili bir soru önergesi hazırladı ve ben 4 Mart'ta konuşma yaparak bu önergenin aciliyeti üzerine konuştum. Rusya'da işçi basınının genel durumuna değindim ve konuşmam, Pravda'nın savunulmasını desteklemeleri için tüm işçilere yapılmış bir çağrı biçimini aldı. Kara Yüzler çoğunluğu, teklifi-

mizi reddetti ama konuşmam amacına ulaştı: İşçiler çağrımızı duydu; Pravda'ya yapılan yardım miktarı ve gazetenin abone sayısı arttı.

Pravda, 1914'ün "Temmuz" günlerinde vazgeçilmez bir araçtı. Mücadelenin gelişimi hakkında ayrıntılı haberler her gün yayınlanıyordu ve gazete editörleri, işçi komiteleriyle sürekli temas halinde bulunarak onlara yardım ediyor ve işçilere yardım fonu toplanmasını örgütlüyorlardı. Bunun sonucunda, polis baskınları, para cezaları, toplatmalar, tutuklamalar sıklaştı ve gece gündüz bürolarımız ajan ve polis tarafından kuşatıldı. Gazetenin her sayısı tehlikedeydi ve polisten zar zor kurtarılabiliyordu. Yasaların şu veya bu maddesinin gazete açısından sorun çıkartıp çıkartmayacağını tartışmak zorundaydık. Zamanının çoğunu gazete merkezinde editörlere yardım ederek geçiriyordum. Polis yetkililerini yasalarla karşı karşıya getirebilmek için her zaman yanımda yürürlükte bulunan yasal düzenlemelerin metnini taşıyordum.

St Petersburg'daki devrimci mücadele işçilerin barikat kurma aşamasına geldiğinde, hükümet harekete geçmeye karar verdi. Gizli polise, örgütlerimizin dağıtılması ve devrimci hareketin en büyük silahından –gazetesinden– yoksun bırakılması emri verildi.

Bu sefer baskının, Pravda'nın yayın kurulunun tamamının yanı sıra gazeteye gelen misafirlerin gözaltına alınabileceği bir anda yapılması planlandı. Polis, gazeteye 8 Temmuz'da, hava kararıktan hemen sonra baskın yaptı. İşlerin en yoğun olduğu bu anda, işçiler kendi bölgelerinden topladıkları yardımları ve haberleri henüz getirmişlerdi. Gazeteye gittiğimde binayı polislerle kuşatılmış buldum. Güçlükle içeri girdiğimde, gazete merkezinin tam bir kargaşa içinde olduğunu gördüm. Polisler, bütün çekmeceleri ve dolapları yağmalamış, ziyaretçilerle birlikte gazetenin tüm çalışanları gözaltına alınmış ve bir odaya kapatmıştı. Gözaltındakilere ulaşmama izin verilmedi; onlarla bir kapı aralığından konuşabildim.

Bu aramayı ve insanların gözaltına alınmasını hemen protesto ettim ve konuyu Devlet Duması'nda gündeme getireceğimi söyledim. Polisler üstlerine telefon ettiler ve aldıkları emir üzerine derhal binayı terk etmemi söylediler. Üsteleyince zorla dışarı çıkarıldım ve her zaman olduğu gibi polisin işine karışmakla suçlandım.

Pravda'nın basılması, işçi örgütlerine yönelik saldırıların ilk işaretiydi. Savaşın ilanından önceki birkaç gün içinde, polis işçi sınıfının bütün gazetelerini, eğitim derneklerini ve sendikalarını yok etti. St Petersburg'da kitlesel tutuklamalar yapıldı ve çok sayıda tutsak, kuzey bölgelerine ve Sibirya'ya sürgüne gönderildi.

Savaşla birlikte polis önlemleri daha da sertleşti ve partimiz tamamen yeraltına çekilmeye zorlandı. Fraksiyonumuz, sık sık işçi gazetesinin yeniden yayınlanmaya başlaması sorununu tartıştı. Duma'daki Bolşevik fraksiyon üyelerinin tamamının tutuklandığı Kasım Konferansı'nın gündem maddeleri arasında, bu konu da yer alıyordu.

Savaş yılları boyunca Pravda'yı yeniden yayınlayamadık.

21
KONGRE HAZIRLIKLARI

Son (Beşinci) Tüm-Rusya Parti Kongresi 1907 yılında Londra'da toplanmıştı. Sonraki yıllar, ülke içinde çok sayıda önemli olaya ve parti içinde önemli değişikliklere tanık oldu. Gericilik yılları döneminde parti kongresini toplamak tamamen imkansızdı fakat şimdi koşullar değişmişti. Aynı zamanda işçi sınıfı hareketinin şaşırtıcı gelişimi devrimci mücadeleye ilişkin yeni soruları gündeme getirmiş ve partinin iç yaşamında pek çok sorun yaratmıştı. Tüm bu sorunların parti kongresinde çözülmesi gerekiyordu.

Ekim 1913'deki Poronino Konferansı'nda, bir kongre düzenlenmesinin gerekliliği tartışıldı ve "İşçi sınıfı hareketinin gelişmesi, politik krizin derinleşmesi ve işçi sınıfının tüm Rusya'da harekete geçmesi; hazırlık aşamasından sonra parti kongresinin toplanmasının önemini artırmıştır" denildi. Konferans, durumun tartışılması, kongre takviminin hazırlanması, önergeler sunulması ve yardım örgütlenmesi konularında yerel örgütlere çağrı yaptı.

Poronino'da, 1914 yılı ağustos ayında Viyana'da toplanacak olan Sosyalist Enternasyonal Kongresi ile aynı tarihte kongrenin toplanması kararlaştırıldı. Merkez Komitesi, Bolşeviklerin, bu kongrede mümkün olduğunca büyük rol almasının önemli olduğunu vurgulamıştı. Bununla birlikte her iki kongre için hazırlık çalışmaları birleştirilebileceğinden, parti kongresinin toplanması nedeniyle polise karşı daha etkili önlemler alınmış olacaktı.

Enternasyonal Kongresi hakkında Poronino'da konuşur-

ken Lenin, işçilerin kongreye katılımının sağlanmasının önemine dikkat çekmişti:

"Şimdiye kadar Sosyal Demokrat Parti, uluslararası arenada, merkezi parti organları ya da 'Vperyodçular' (ilericiler), Uzlaşmacılar gibi yurtdışındaki çeşitli gruplar tarafından temsil edildi ve bunların neredeyse tamamı aydınlardan oluşuyordu. İşçi örgütlerinden, sendikalardan, kooperatiflerden seçilen delegeler aracılığıyla gerçek işçinin doğrudan temsil edilmesini sağlamak noktasında adımlar atmalıyız. Duma fraksiyonu, kendi delegelerini gönderemeyen bu örgütlerin temsil edilmesi sorumluluğunu üstüne almak zorundadır. Bolşevik milletvekillerinin her biri, kendileri de işçi oldukları ve Rusya işçi sınıfını temsil ettikleri için kongrede hazır bulunmalıdır."

Lenin, delege seçimlerin aynı anda yapılabilmesi için Parti Kongresi ile Enternasyonal Kongresi'nin tarihlerinin çakıştırılmasının gerekliliğini de vurgulamıştı. Konferansın hemen ardından kongre için hazırlıklar ve yerel örgütlerde görüşmeler başladı ama işin en önemli bölümü 1914 yılı bahar ve yaz aylarında gerçekleştirildi.

Nisan 1914'de fraksiyonumuza, merkez komitesinin olağan talimatlarının yanı sıra, kongre hazırlıklarının nasıl geliştirilmesi gerektiğine dair Lenin'den çok sayıda teklif geldi.

Lenin öncelikle, partinin yeraltı örgütünün güçlendirilmesinin gerekliliğinde ısrar etti. "Bu gerçekleştirilmeden", diyordu Lenin, "devrimci önderliğinden yoksun olacağı için partinin gelişimi etkisiz kalacaktır." Yeraltı hücrelerimizin kuvvetlendirilmesi, kongrenin başarısını garanti altına almanın temel aracı olduğu gibi, partinin bütünleşmesinin sağlanmasına da yardımcı olacaktı. Bu kongrede, tasfiyeciler ve özellikle de Duma'daki "yedi" Menşevik kesin yenilgiye uğratılacaktı.

Lenin şunu vurguluyordu:

"Büyük bir zafer kazandık, devrimci Marksizm için bir zafer. Basın, sendikalar ve işçi eğitim dernekleri bizimdir. Fakat bu zaferin tehlikeleri de var. Bunu disiplinimize ve ciddi çalışmamıza

borçluyuz... Konumumuzu güçlendirmek istiyorsak ve gelişen hareketin önderliğinin partimizin elinden çıkarak anarşist bir karaktere bürünmesine izin vermek istemiyorsak, ne pahasına olursa olsun yeraltı örgütlenmemizi güçlendirmek zorundayız. Her ne kadar geçmişte başarıyla yürütülmüş olsa da Duma faaliyetlerinin bir bölümünden vazgeçmemiz mümkündür fakat Duma dışındaki faaliyetlerimizi de güçlendirmek zorundayız. Yukarıdan iletilen talimatlar doğrultusunda hızla harekete geçmeye hazır, iyi örgütlenmiş ve disiplinli fabrika gruplarına gereksinimimiz var."*

Bu dönemde, Kongre'ye sunulan gündem önerileri şunlardı: 1) Merkez komitesi raporu ve yerel raporlar; 2) Politik durum; 3) Parti örgütlenmesi; 4) Grev hareketleri; 5) Yeni Basın Yasası; 6) Sendikal hareketin taktikleri; 7) Sosyal sigorta komisyonları için taktikler; 8) Parti programı, (a) Ulusal sorun (b) Asgari taleplere yapılacak eklemeler; 9) Narodnikler; 10) Tasfiyecilerin yönelimleri; 11) Burjuva basına yapılan katkılar; 12) Merkez komitesinin ve parti gazetesi yayın kurulunun seçilmesi; 13) Güncel gelişmeler.

Kongre bunların yanı sıra, devrimci mücadelenin taktikleri ve parti iç yaşamına ilişkin temel sorunlarla da ilgilenmek zorundaydı. Çeşitli yerel örgütlerden gelecek delegelerin sayısı belirlendi; Bund'un ve Letonyalı, Polonyalı ve Litvanyalı örgütlerin temsilcileri misafir olarak davet edildi.

Kongre için yoğun ön hazırlık çalışmaları yürütülmesi gerektiğinden –delegelerin seçilmesi, talimatların kaleme alınması, kimlik kartlarının iletilmesi, delegelerin sınırı geçerken güvenliğinin sağlanması ve masrafların karşılanması için para toplanması gibi– kongreye ilişkin tüm konularla ilgilenmek üzere özel bir organizasyon komitesi oluşturuldu. Bu komite St Petersburg'da faaliyet yürüttü ve bunun yanında bölgelerde yerel komiteler oluşturuldu. Yerel komiteler öncelikle fa-

* Bu bölümler, Moskova Gizli Polis servisinin 27 Nisan 1914 tarihli raporundan alınmıştır. Bu bilgilerin, "Pelageya" kod adını kullanan ajan-provokatör Romanov tarafından sağlandığı sanılmaktadır.

aliyetlerin güçlendirilmesi için çalışırken, gerekli olduğu durumlarda yerel parti örgütlerini yeniden inşa ediyor, partinin kent ve bölge konferanslarını düzenliyordu.

Fraksiyonumuzun üyeleri, kongreyle bağlantılı olarak kendi bögelerine geziler düzenleyerek örgütlenme ve ajitasyon çalışmalarında bulundular. Lenin'in hazırladığı plan uyarınca milletvekilleri, kendi bölgelerindeki çalışmaları tamamladıktan sonra diğer bölgelere gidiyorlardı. Petrovski, Ukrayna ziyaretini tamamladıktan sonra Estonya'ya; Muranov Urallara ve Şagov da Vladimir'e gitmek zorundaydı. St Petersburg'daki faaliyetlerimin ardından benim de Kafkasya ve Volga bölgesine gitmem gerekiyordu.

Lenin yerel örgütlerin güçlendirilmesiyle eşzamanlı olarak Rusya'da faaliyet yürüten merkez komitesinin çalışmalarının birleştirilmesi için önlemler aldı. Bu amaç doğrultusunda, Stalin ve Sverdlov'un sürgünden firar etmeleri için plan yaptığı gibi, bazı yoldaşlarımızın parti çalışmalarında sorumluluk almalarını sağladı. Lenin'den aldığım bir mektupta Merkez Komitesi Rusya Bürosu'na dahil edildiğim bildiriliyordu.

Kongre hazırlıklarına, parti örgütlenmesinin genel olarak gözden geçirilmesi de dahildi. Daha önce de belirttiğim gibi, bütün bu çalışmalar, Sosyalist Enternasyonal Kongresi hazırlıklarını da kapsıyordu.

Rusya Parti Kongresi, Enternasyonal'den önce toplanacaktı. Böylece delegelerimiz, partimizin üst örgütlerinden aldıkları kesin talimatlarla donatılmış olacaktı. Sosyalist Enternasyonal Bürosu, Viyana Kongresi için şu gündem maddelerini belirlemişti:

1) İşsizlik; 2) Alkolizm; 3) Fiyatlardaki artışlar ve köylü sorunu; 4) Sömürgeler sorunuyla bağlantılı olarak emperyalizm; 5) Rusya'daki politik tutsakların koşulları; 6) Parti Birliği.

Duma grubundaki bölünme nedeniyle, Sosyalist Enternasyonal Bürosu'nun 1913 Aralığında Londra'da aldığı bir karar uyarınca bu son maddeler gündeme eklenmişti. Birlik sorunu,

Büro'nun daha sonraki konferanslarında da ele alınmıştı, fakat kesin bir sonuç elde edilememişti. Bolşevizmin işçiler arasındaki muazzam gelişimi ve Menşevizmin pratik olarak ortadan kalkması nedeniyle Bolşeviklerin, Menşeviklerle "birleşmesi" sorununu gündeme getirmenin pek bir anlamı yoktu. İşçi sınıfının her beş üyesinden dördü şimdi Bolşevik merkez komitesinin arkasındaydı, bu yüzden, Menşeviklerle yeniden birleşmek artık gündemden düşmüştü. Zaten Menşeviklerin "merkez"leri de var oldukları iddiasında bulunmuyordu. Bu bakış açısı, Sosyalist Enternasyonal Bürosu toplantılarında Bolşevikler tarafından savunuldu ve daha sonra bu maddenin kongrenin iradesine bırakılması kararlaştırıldı.

Rusya'da yürütülen diğer kampanyalarda olduğu gibi, iki kongrenin hazırlık çalışmalarında da asıl yük Duma fraksiyonuna düştü. Parti Kongresi için yapılan hazırlıklar, elbette ki gizli kalmalıydı. Bunun yanında kendi basınımızla sınırlı da olsa, Sosyalist Enternasyonal Kongresi'nin propagandasını yapabilirdik. Fakat burada da olanaklarımız oldukça kısıtlanmıştı: Kongre için "sosyalist" sözcüğünü kullanamıyorduk; bunun yerine işçi örgütlerinin uluslararası kongresi, sendikalar kongresi ya da buna benzer tanımlamalar kullanıyorduk. Kitleler, gazetemizin bu ihtiyatlı diline alışkın olduğu için ifade edilen şeyin gerçekte ne anlama geldiğini anlıyordu, çünkü özellikle de illegal yayınlar ve konuşmalar, gazete haberlerini tamamlıyordu. Gazetede, Enternasyonal Kongresi'ne ilişkin çok sayıda sorunu tartıştık, fakat bu sorunlar asıl olarak da, parti kongresiyle bağlantılıydı.

Menşevikler de kendi hazırlıklarını yapıyorlardı. Parti Kongresi'nde en iyimser bir tahminle küçük bir azınlık olarak kalacaklarını anladıkları için, pek çoğu, Kongre'ye katılmayı reddederek 1912 yılındaki Ağustos Bloğu'na katılmış bütün örgütlerin katılımıyla bir konferans düzenlemenin daha uygun olacağını düşünüyorlardı. Fakat Enternasyonal Kongresi'ne katılmayı reddedemiyorlardı çünkü bu durumda, kongrede Rusya sorunu hakkında alınacak karar çok büyük bir

olasılıkla kendi aleyhlerine olacaktı. Bu yüzden, bütün işçi örgütlerinde canlı bir kampanya yürütmeye başladılar.

Fakat tasfiyecilerin, mağlubu oldukları bir savaşın içinde bulunduklarını anlamaları uzun sürmedi. Sendikalara, sigorta kurumlarına ve diğer işçi örgütlerine üye işçilerin çoğunluğu, Bolşevikleri destekliyordu. 1914 yazında, St Petersburg'da bulunan 18 sendikadan 14'ünün yönetim kurulunda çoğunluğu Bolşevikler oluşturuyordu. Geriye kalan sendikalardan birinde Bolşevikler ve Menşeviklerin sayısı eşitti ve sadece üç sendika Menşevik olarak kabul edilebilirdi. Metal İşçileri Sendikası da dahil olmak üzere en büyük sendikaların hepsi, Bolşevikleri destekliyordu. Sigorta kurumlarındaki işçi temsilcilerinin Bolşeviklere ve Menşeviklere göre dağılımında, benzer bir oran söz konusuydu.

İşçi örgütlerinde çoğunluğu sağlayamayacakları, hatta Viyana Kongresi için delege bile çıkaramayacakları netleşince Menşevikler, "çifte temsilcilik" fikrini ortaya attılar ve bu düşünceyi öncelikle metal işçileri arasında yaşama geçirmeye çalıştılar. İki delegenin gönderilmesini öneriyorlardı, çoğunluğun temsilcisi olan delege, "fraksiyonel" olacağından sendikal faaliyetleri de tek taraflı olarak anlatacaktı. Doğal olarak, Menşevikler bu öneriyi ileri sürer sürmez Sosyalist Devrimciler de, sendikadaki taraftarları sadece birkaç kişi olmasına rağmen, delege talebinde bulundular. Tasfiyeciler bu öneriyi de reddedemedi ve böylece Enternasyonal Kongresi için, işçi örgütlerinin bir bütün olarak duruşunu açıklayabilme yetisinden yoksun, çok renkli bir delegelik sistemi önermiş oldular.

Menşeviklerin bu dalaveresi, işçilerin ezici çoğunluğu tarafından reddedildi. İşçilerin bu tavrına örnek olarak, Okhta bölgesindeki delege toplantısında alınan kararlardan bir bölüm aktaracağım:

> "Metal İşçileri Sendikası işyeri komitelerinden 25 delege olan bizler, çoğunluğu temsil edebilecek ve görüşlerimizi doğru olarak yansıtabilecek bir temsilcinin Enternasyonal Kongresi'ne

gönderilmesini gerekli buluyoruz. Çeşitli eğilimlerden temsilcilerin gönderilmesi önerisini tamamen yanlış buluyoruz çünkü bu öneri, örgüt fikri ve disipliniyle çelişmektedir."

Menşeviklerin, işçi örgütlerinin yanlış biçimde temsil edilmesini hedefleyen dalaveresi tamamen yenilgiye uğratıldı ve işçi organlarının çoğunluğu, Viyana Kongresi'ne delege olarak Bolşevikleri seçti.

Parti kongresi için hazırlıklar tatmin edici bir biçimde gelişiyordu. Ülkedeki devrimci çabaların gelişmesi, yerel parti birimlerinin güçlendirilmesine yardımcı oluyordu. Her gün daha fazla sayıda işçi partiye yakınlaşıyordu, devrimci işçiler gruplar halinde saflarınıza katıldı ve partinin üst organlarının kitleler üzerindeki etkisi arttı. Bu nedenle, Tüm Rusya Kongresi'nin örgütlenmesi sorununun büyük bir ilgiyle tartışılması çok doğaldı.

Bu uygun koşullar, işlerimizi hiçbir şekilde kolaylaştırmıyordu. Bölge ve kent konferansları şöyle dursun, en küçük bir parti toplantısı bile büyük zorluklarla örgütleniyordu. Bütün işler gizlilik altında yapılıyordu ve mükemmel bir konspirasyon (illegalite) tekniğine gereksinim duyuluyordu. Çünkü bir ya da iki delegenin tutuklanması Kongre'nin tamamını tehlikeye sokabilir ve partinin çıkarlarına çok büyük zararlar verebilirdi. Kongre harcamaları için para toplanması da bir başka ciddi sorundu.

St Petersburg parti örgütlerinin tamamı, hazırlık çalışmalarına girişti. Yaz mevsimi olduğu için, toplantılarımızı polis baskınlarından göreceli de olsa korunaklı olduğumuz kent dışındaki ormanlık alanlarda düzenliyorduk. Büyük toplantılar yapmak istediğimizde, bazı işçi eğitim derneklerinin desteğiyle kısa geziler düzenliyorduk. St. Petersburg'dan yirmi kilometre kadar uzaklaştıktan sonra, ormanın kuytuluklarında "yürüyüş"e çıkıyor ve oradaki nöbetçilerimize önceden belirlenmiş parolayı söyleyerek toplantımızı yapıyorduk. Pek çok toplantı, Kongre'nin örgütlenmesi çalışmalarıyla birebir bağ-

lantılı olmasa da, başta 1914 yılında aciliyet kazananlar olmak üzere devrimci mücadelenin bütün sorunlarını tartışıyorduk.

Gizli polis, bazı şeylerin dönmekte olduğunu fark etti ve bütün parti merkezlerinin, özellikle Pravda'nın yönetim büroları ve fraksiyon binasının çevresinde ajanlar kümelendi. Ne var ki tekniklerimizi geliştirmiştik ve her ne kadar bazı yoldaşlarımız sık sık tutuklansa da artık toplu tutuklamalar olmuyordu.

Çalışmalar, taşrada da başarıyla sürdürülüyordu. Fraksiyonumuzun üyeleri bir kentten diğerine giderek parti hücrelerini yeniden örgütlüyor, talimatlar veriyor, Kongre hakkında raporlar okuyor ve delege seçimini düzenliyordu. Fraksiyon üyeleri aynı zamanda, işçi basını için bağış toplanması, sendikaların örgütlenmesi ve grev hareketiyle bağlantılı olarak güncel parti faaliyetleriyle ilgilenmek zorundaydılar. Menşeviklerin etkisi günden güne yok olurken Bolşevik örgütler öncü rolünü oynuyordu.

Kongre hazırlıkları ilerliyordu. Kimlik kartları ve diğer belgeler gizli yollardan bana ulaştırıldı; delegelerin yurtdışına çıkarken izleyecekleri yolun rotası çıkarılmış ve sınırı nereden geçmeleri gerektiği kendilerine bildirilmişti. Muranov, kendi bölgesini dolaştıktan sonra Urallar'da çalışıyordu; Petrovski ise Estonya'ya gitmeye hazırlanıyordu. Ben de St Petersburg'daki hazırlık çalışmalarını tamamlamıştım, fakat Volga bölgesine gidemiyordum, çünkü St Petersburg'daki Temmuz olaylarına ilişkin bazı faaliyetler yürütmem gerekiyordu.

Savaş ilan edildiğinde, hem Enternasyonal Kongresi hem de Parti Kongresi için hazırlıkları esas olarak tamamlanmıştı. Delegelerin çoğu seçilmiş, talimatlar dağıtılmış ve kimlik kartları sağlanmıştı. Teknik hazırlıklar da tamamdı: Gizli buluşma yerleri, yurtdışına çıkarken izlenecek yollar ve pasaportlar gibi. Yeterince para toplanmıştı ve kongrenin başarılı olması için hiçbir neden bulunmuyordu.

Savaşın ilan edilmesi ve buna eşlik eden kudurmuş gericilik, ülkenin içinde bulunduğu durumu kökten değiştirdi. Par-

ti kongresinin toplanması şimdi imkansız gibi görünüyordu. Özellikle de sınırlar kapatıldığı için yabancı ülkelerle bağlantı kurmak son derece zorlaşmıştı. Parti Kongresi, daha uygun bir zamana kadar ertelenmek zorunda kalındı. Enternasyonal Kongresi de toplanamadı.

Parti Kongresi'nin daha ilerki bir zamanda toplanabileceğini düşündüğümüz için Kongre'ye ilişkin bütün belgeleri saklamaya karar verdik. Parti örgütlerimizin bütün tasarılarını içerdikleri için son derece önemli olan bu belgeler benim evimdeydiler. Önceki plana göre, bu belgeleri yurtdışındaki merkez komitesine ulaştıracaktım ve böylece de bütün delegeler, üzerlerinde tehlikeli bir belge olmadan yolculuk edebileceklerdi. Artık sınır bölgelerinde askeri operasyonlar başlamıştı ve yurtdışına yapılan tüm yolculuklar ve yurtdışındakilerle yazışmalar askeri gizli servis tarafından inceleniyordu; belgeleri yurtdışına çıkarmam imkansızdı.

Fakat bu belgelerin evimde durması da güvenli değildi. İşçi örgütlerinin pek çoğu dağıtılmıştı ve Duma fraksiyonunun sonunun yaklaştığını hissediyorduk. Hükümet, zaten işçi milletvekillerine karşı bir kampanya başlatmıştı ve polisin her an evlerimize baskın düzenlemesini bekliyorduk. Hatta bir ara bütün materyalleri yakmayı düşündük. "Parlamenter dokunulmazlık" dönemi sona ermek üzereydi ve belgeleri saklayabileceğim güvenli bir yer bulmam gerekiyordu.

Sonunda belgeleri, St Petersburg'dan trenle iki ya da üç saat uzaklıktaki Finlandiya'da saklamaya karar verdik. Belgeleri aldım ve ajanları atlatana dek kentte dolaştıktan sonra Finlandiya'ya ulaştım. Belgeleri sakladığımız yeri sadece bir başka yoldaşın daha bilmesine karar vermiştik; belirlediğimiz istasyonda Olminski yoldaşla buluştum ve belgeleri bir ağacın altına gömdük ve daha da belirginleştirmek için gömdüğümüz yerin üzerine ağır bir taş yerleştirdik.

Kısa bir süre sonra belgeleri merkez komitesine ulaştırmayı başarabildim. Finlandiya Sosyal Demokrat Partisi'nin yabancı ülkelerle iletişim kurma olanağı hâlâ vardı ve onların

merkez komitesinin bu görevi üzerine almasında anlaştık. Yeniden Finlandiya'ya gittim, belgeleri topraktan çıkararak Helsingfors'a götürdüm.

Finlandiya partisi legaldi ve örgütümüze göre daha iyi bir konumdaydı. Bu yüzden onlardan yardım istedim. Aksiliklerden dolayı çok sıkıntı çekmiştik ve çalışmalarımızın yeniden inşası için paraya ihtiyacımız vardı.

Finli yoldaşlara, "Örgütümüz dağıtıldı. Bize yardım etmelisiniz. Sizden ödünç olarak para ve baskı aletleri almak istiyoruz. Her binliğe hatta her yüzlük rubleye ihtiyaç duyacak kadar kötü durumdayız" dedim.

Finlandiya Sosyal Demokrat Partisi'nin legal ve polis denetimine açık olmasına rağmen, Finli yoldaşlar bize yardım sağlamanın yollarını buldular.

Örgütümüz açısından Parti Kongresi hazırlıkları büyük bir önem taşıyordu. Merkez komitesinden yerel hücrelere kadar bütün parti birimleri bu çalışmalarda görev aldı. Savaş nedeniyle Parti Kongresi belirlenen tarihte düzenlenemese de hazırlıklar, partimizi güçlendirdi ve birleştirdi. Parti üyeleri çoğaldı ve yeni parti kadroları yaratıldı.

BEŞİNCİ KISIM

SAVAŞ

22
SAVAŞIN PATLAK VERMESİ

St Petersburg işçilerinin Temmuz gösterileri ve Bakü Grevi, savaşın patlak vermesinden önceki en büyük devrimci eylemlerdi. Bu mücadelelerde, pek çok işçi mağdur oldu. Kitle hareketi; barikat savaşlarına ve silahlı çarpışmalara evrildiğinde, çarlık hükümeti başlangıç halindeki devrimi ezme isteğinin önünde engel tanımıyordu. Lokavt serileri işçilerin ekonomik durumlarını olumsuz etkiledi; kitlesel tutuklama ve sürgünler de işçi sınıfının politik örgütlülüğünü zayıflattı. Çarlığa yeniden hücum etmek amacıyla proletaryanın güçlerini toplaması ve yaralarını sarması için zamana ihtiyacı vardı. İşçiler, bu geçici dinlenmeyi kabul etmeseler de sonradan meydana gelen olaylar devrimci hareket üzerinde olumsuz sonuçlar yaratacaktı.

Savaşın ilanı, gericiliğin en azgın güçlerinin işçi sınıfı hareketine karşı saldırılarını ikiye katlamaları için bir işaretti. Kudurmuş şovenizm ve şişirilmiş aşırı milliyetçilik atmosferinde, çarlık hükümeti bütün legal ve illegal işçi örgütlerine vahşice saldırdı.

Savaş, Avusturya ve Sırbistan arasındaki kavga nedeniyle çıkmış görünmesine rağmen gerçekte, yeni pazarlar için birbirlerinin boğazını kesmeye hazır emperyalist haydutlar arasındaki dev bir mücadeleydi. Savaş burjuvaziye, yurtdışında yağmalanacak yeni alanlar ve yurtiçinde de savaş siparişleri nedeniyle de muazzam kârlar vaat ediyordu. Bütün ülkelerin

burjuvazisi savaşın patlak vermesini memnunlukla karşıladı ve yağma emellerini sahte yurtseverlik idealleri altına gizledi.

Bu bağlamda Rusya burjuvazisi, sıradışı bir konumda bulunmuyordu. Eskiden kendisinin liberalizm ve muhaliflik oyununu oynamasına izin vermişti fakat şimdi emperyalist emeller önünde hızla diz çökmüş ve bütün kalbiyle çarlık bayrağına bağlılık sözü vermişti. Burjuvazi birden, kanlı polis rejimi ve kitleler üzerindeki zulmüyle Romanov otokrasisinin demokrasi şampiyonu ve Prusya junkerleriyle* Alman militaristlerine karşı küçük ulusların koruyucusu olduğunu keşfetmişti.

St Petersburg sokaklarında milliyetçi gösteriler düzenlendi. Her türden serseriyle birlikte saray görevlileri, polis ve gizli polis sokaklarda resmi tören düzenliyor, çarın portrelerini ve ulusal flamaları taşıyıp 'Tanrı çarı Korusun' şarkısını söylüyor ve yüksek sesle 'Yaşa' diye bağırıyorlardı. 'Hukuk ve düzen' güçlerinin koruması altında arsızca davranan göstericiler, yoldan geçenlerin şapkalarını yere atıyor ve yeterince şovence davranmayanları dövüyorlardı. Böylesi göstericiler her an, Rusya'nın karakteristik "pogrom"cular güruhuna dönüşebilirdi. "Yurt savunucuları" St Petersburg'da Alman Büyükelçiliği'nin camlarını kırdılar, Moskova'da ise pek çok ticari ve endüstriyel Alman girişimine saldırı düzenlediler.

Şovenist pogromlar ile çarın sarayı önündeki diz çökme törenleri birbirlerini izledi. Eskiden "sol" geleneklerinden gurur duyan öğrenciler bile Kışlık Saray'ın önünde diz çöküyor, "Yaşa" diye bağırıyor ve 'haşmetli' hükümdarlarına sadakat yemini ediyorlardı.

Ülkeyi kasıp kavuran şovenizm dalgasının örtüsü altında çarlık polisi, eski "iç düşmanı" olan Rusya proletaryasının ileri kesimlerine karşı saldırılarını artırdı. Hâlâ varlığını sürdürebilen işçi sınıfı örgütleri bir kalem darbesiyle kapatıldı. Sibirya bir kez daha sürgünlerle doldu ve parti örgütleri en iyi üyelerinin birçoğunu yitirdi. Burjuvazinin bir süredir hazır-

*Junker: Derebeyi, toprak ağası

lanmakta olduğu savaş, işçi sınıfını hazırlıksız yakaladı. Daha da kötüsü işçi sınıfı, çok kısa bir süre önce çarlık güçleriyle girdiği ciddi bir hesaplaşmada yenilgiye uğratılmıştı. Aynı dönemde olayların gerçek anlamını kavrayamayan geri bilinçli işçi grupları, her tarafa yayılan milliyetçilik zehirinden etkilendiler. Bu koşullar altında, savaş çılgınlığı ve gericiliğine karşı Rusya proletaryasının yaygın bir direniş örgütlemesini hayal etmek bile zor olurdu.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen, savaşın ilk günlerinde St Petersburg'da savaş karşıtı bir dizi eylem yapıldı. Genel seferberlik ilan edilir edilmez St Petersburg Komitesi, savaş karşıtı ilk bildirisini yayınladı:

"Kana susamış bir hayalet Avrupa'da dolaşıyor. 'Kahrolsun Savaş! Savaşa karşı savaş!' Bu sözler Rusya'nın bütün köy ve kentlerinde yankılanmalıdır!" Partinin, işçilere, köylülere ve askerlere çağrısıydı bu. "İşçiler asla unutmamalıdır ki sınırların ötesindeki işçiler kendi düşmanları değildir. Bütün ülkelerin işçileri, zenginler ve egemen sınıflar tarafından ezilmektedir, onlar her yerde sömürülmektedir... İşçiler ve askerler; işçileri ve köylüleri katleden, en iyi evlatlarınızı hapse atan ülkenizin ve Kazak kamçılarının zaferi için sizler ölüme çağrılıyorsunuz. Bu savaşı istemediğimizi ilan etmeliyiz. Mücadele çığlığımız 'Rusya için özgürlük'tür."

Bu bildiri, savaşın patlak verdiği haberi duyulur duyulmaz aceleyle kaleme alınmıştı ve sadece kısa bir durum değerlendirmesini içeriyordu. Fakat, St Petersburg parti örgütünün güçlendiği, geliştiği ve diğer parti örgütleri tarafından tamamlandığının ipuçları da görülebiliyordu.

Her ne kadar taşra ile iletişim kurmamız engellense de, oradaki ileri işçilerin de aynı ruh haline sahip olduğunu düşünüyorduk. Taşradan bölük pörçük haber alabiliyorduk. Seferberliğin ilanından sonra Kostroma işçilerinden aldığım mektup, tipik bir örnekti:

"Çarlık hükümetinin Rusya proletaryasını, Almanya ve Avus-

turya proletaryasına karşı, kardeşin kardeşi öldürdüğü bir savaşa sokmasını şiddetle protesto ediyoruz. Duma'daki Sosyal Demokrat İşçi Fraksiyonu'na, savaş karşıtı hangi adımları attığını ve savaşılan ülkelerin proletaryası ile kardeşlik ve dayanışma içinde olunduğunu açıklamak için neler yaptığını soruyoruz?"

Seferberliğin ilan edildiği gün, St Petersburg'daki 20 fabrikada işçiler, savaşı protesto etmek için grev düzenlediler. Bazı yerlerde işçiler yedek askerlerle birleşerek "Kahrolsun Savaş" sloganını attı ve devrimci şarkılar söyledi. Fakat gösteriler, birkaç hafta öncekinden oldukça farklı bir ortamda yapılıyordu. Seyirciler –özellikle de kent merkezindekiler–, şoven duygularla kışkırtılmışlardı ve artık "dostça tarafsızlık"larını koruyamıyorlardı; göstericilerin yakalanmasında ve tutuklanmasında polise yardım ediyorlardı.

Seferberliğin ilk gününde işçiler Duma binasına doğru yürüyüşe geçmişken, böylesi bir "yurtseverlik" gösterisi Nevski Bulvarı'nda patlak verdi. İşçi gösterileri düzenlendiğinde eskiden kendilerini saklayan ya da arka sokaklara kaçışan sokaktaki insanlar ve özellikle de burjuva aylaklar, şimdi galeyana gelmişlerdi ve göstericilere "vatan haini" diye bağırarak, işçilerin dövülmesinde polise yardım ettiler. Bu sayede polis işçileri gözaltına alıp karakola götürebildi.

Bu koşullarda savaş karşıtı kitlesel bir hareket örgütlemek imkansızdı ve tek tek işçilerin kahramanca eylemleri, aktif şovenizm denizinde boğuluyordu.

Halkın çarla tam bir "birlik" halinde olduğunu açıkça göstermek ve daha da önemlisi savaş bütçesini onaylatmak için Devlet Duması aceleyle toplandı. Aşırı sağdan Kadetlere kadar milletvekillerinin çoğunluğu, savaş yanlısıydı ve "Zaferi kazanana dek savaşmak" ve "anayurdu savunmak"tan başka bir şeyden söz etmiyorlardı. Dış düşmana karşı savaşmak için birleşmenin gerekliliğinden bahseden Duma'daki parti liderlerinin şovenist açıklamalarını yayınlamak için gazeteler birbirleriyle yarışıyordu.

Burjuva basın, işçi milletvekillerinin savaşa karşı takınacakları tutum nedeniyle oldukça endişeliydi. Bir akşam, evimde işçi konuklarımı kabul ederken, Kara Yüzlerin "Zemsçina"sından solcu "Den"e (Gün) kadar değişik gazetelerden insanlar evime geldi ve bana çok sayıda soru sordu.

"İşçilerin savaşa karşı tutumu nedir? Fraksiyonunuz kendini nasıl bir konumda görüyor? İşçi milletvekilleri Duma'da ne yapacak?"

Defter ve kalemlerini çıkararak, cevaplarımı yazmaya hazırlandılar. Fakat söylediklerim, gazetelerinde yayınlanmak için uygun değildi. Şöyle dedim:

> "İşçi sınıfı bütün gücüyle savaşa karşı çıkacaktır. Savaş, işçilerin çıkarlarına aykırıdır. Savaşın sivri ucu, tüm dünyada işçilere yöneltilmiştir. Dünya proletaryası adına, Sosyalist Enternasyonal'in Basel Kongresi'nde, savaş ilan edilmesi durumunda, görevimizin bu savaşa karşı mücadele etmek olduğu kabul edilmişti. İşçi sınıfının gerçek temsilcileri olan bizler, 'Savaşa karşı savaş' sloganıyla mücadele edeceğiz. Fraksiyonumuzun her üyesi, bütün yöntemleri kullanarak savaşa karşı mücadele edecektir."

Yanıtımın hiçbir gazetede yayınlanmadığını söylemeye gerek bile yok. Buna rağmen gizli polis, bu yanıtımdan haberdar edildi; sözlerimde, partimizin savaş karşıtı tutumunun doğrulanmasını görüyorlardı. İkna etmek için değil de ortamı terörize etmek için yazılmış küfür dolu mektuplar almaya başladım.

Kara Yüzlerden aldığım mektupların ana teması, "Sonun, Herzenstein ve Yollos'unki gibi olacak" biçimindeydi. Herzenstein ve Yollos önceki Dumalarda milletvekiliyde. Rus Halkının Birliği ile gizli polisin yaptığı işbirliği sonucunda suikaste kurban gitmişlerdi. Mektupların birinde de iskelet çizilerek sonumun nasıl olacağı anlatılıyordu.

İşçiler, bu tehditleri öğrendiğinde, evimde özel koruma önlemleri alınmasında ısrar ettiler. Suikastçinin kurşunlarına karşı bir kişinin korunmasının imkansız olduğunu belirterek

buna karşı çıksam da işçiler bu tekliflerinde ısrar ettiler.

Bu olay, savaşın ilk birkaç gününde, Duma'da savaş bütçesi tartışılırken fraksiyonun deklarasyon sunmasından önce gerçekleşti. Başlangıçta, iki Sosyal Demokrat fraksiyon ve Trudoviklerin ortak bir deklarasyon hazırlaması için uğraştık. St Petersburg'daki partili yoldaşlara danıştıktan sonra deklarasyonda kesinlikle, savaşın kınanması ve işçi sınıfının savaşa destek sunmasının reddedilmesi gerektiği noktasında ısrar etmeye karar verdik. Görüşmeler üç fraksiyon arasında başladı fakat Trudovikler ilk görüşmeden sonra çekildiler. Toplantıya, Kerenski, Chkheidze ve ben katılmıştım. Kerenski açıkça, Trudoviklerin savaş yanlısı görüş belirtmeyi gerekli bulduklarını kaydetti. Chkheidze başlangıçta tereddütlüydü, "yurt savunması"nın gerekli olduğu görüşü ağır basıyordu.

Uzun süren görüşmelerden sonra iki fraksiyon, ortak bir deklarasyon üzerinde anlaşmayı başardı. St Petersburg Komitesi'nin bazı üyelerinin ve Menşeviklerin ileri gelenlerinin katıldığı bir konferansta, deklarasyonun taslağı hazırlandı. Eğer yanlış hatırlamıyorsam, ilk taslak Sokolov tarafından kaleme alındı. Aynı günün ilerleyen saatlerinde Şagov ve Petrovski, St Petersburg'a dönerek bize katıldı. Birkaç toplantıdan sonra deklarasyonun son hali, Bolşevikler ve Menşevikler tarafından kabul edildi.

Duma'nın bir sonraki oturumunun 26 temmuzda toplanması kararlaştırılmıştı. Birkaç gün önce, Trudovikler de dahil olmak üzere, milletvekillerinin büyük bir kısmı saraydaki kabul törenine katılarak çara bağlılıklarını ifade etmişlerdi. Duma'nın açılışında Rodziyanko, şovenist dozu yüksek bir konuşma yaparak, "devletin savunulması", "çar ile sadık halkı arasındaki mükemmel birlik" ve "Rusya'da yaşayan bütün milliyetlerin anayurtları tehlikedeyken nasıl tek bir aile çatısı altında birleştiği" gibi konulara değindi. Duma'da çoğunluğu oluşturan partilerin liderleri, aşırı milleyetçiliğin bu saçma söylemlerini ufak tefek değişiklerle tekrarladılar. Trudovikler adına konuşan Kerenski, sözüm ona devrimci birkaç söz söy-

ledikten sonra, "Rusya demokrasisini oluşturan temel güçlerin, düşmana karşı azimle direneceğine ve geçmiş kuşakların alınteri ve kanla yarattığı kültürü ve anayurdu koruyacaklarına" Trudoviklerin yürekten inandığını ilan etti.

Bunun ardından Sosyal Demokratların deklarasyonu okundu fakat metin stenografi ile kaydedilmeden Rodziyanko tarafından sansürlendi.

Deklerasyonumuz, savaşı ve işçi sınıfının tutumunu açık ve kesin bir dille karakterize edememesine ve devrimci öncülüğü iyi bir biçimde tanımlayamamasına rağmen, aşırı milliyeçilerin savaş çılgınlığına karşı açık bir protesto niteliği taşıyordu. Diğer partilerin açıklamalarının tersine, Sosyal Demokratların deklarasyonu açıkça savaşı mahkum etti, savaşa karşı işçi sınıfı dayanışmasını savundu. Deklarasyon, Kara Yüzler Duması'nın ikiyüzlü bir tavırla iddia ettiği gibi çarla halk arasında herhangi bir "birlik" olmadığını dile getirdi.

Milliyetçi gösteriden sonra Devlet Duması'nda savaş bütçesinin oylanmasına gidildi. Enternasyonal kongrelerinde alınan kararlar uyarınca, fraksiyonumuz oylamada yer almayı reddederek salonu terk etti. Deklarasyonumuz ve savaş bütçesini kabul etmeyi reddeden tutumumuz, Duma çoğunluğunun yoğun protestolarına yol açtı. Sol Kadetler ve İlerlemeciler de dahil olmak üzere diğer tüm partilerden milletvekilleri adeta kendilerini kaybederek bize saldırdılar.

"Siz ne yapıyorsunuz? Siz, işçilerin milletvekilisiniz ve onları yönlendirmelisiniz, fakat bunun yerine Rus halkını uçurumun kenarına sürüklüyorsunuz. Ulusumuzu yok edeceksiniz."

Sağcılar kabalaştılar ve bizimle daha sonra hesaplaşacakları yolunda tehditler savuruyorlardı; orada ve o anda üzerimize çullanmaya hazırdılar. Duma tutucularının tehditkar bağırışları arasında Duma'yı terk ettik.

Duma'daki savaş karşıtı duruşumuz işçiler tarafından hemen öğrenildi ve bu çizgi savaş karşıtı parti faaliyetlerimize kılavuz oldu. Kitlelerin savaşa karşı mücadelesini örgütlemeyi asıl hedefimiz olarak belirleyerek yeraltı çalışmalarımızı yeniden

inşa etmeye başladık. Savaşın ilk günlerinde oluşturulan atmosfer nedeniyle parti çalışmalarının yürütülmesi ve yurtdışındaki merkez komitesi ile iletişimin sürdürülmesi daha önce hiç olmadığı kadar güçleşmişti. Yurtdışındaki merkezlerle iletişimi yeniden sağlamamızdan iki ay kadar önce Lenin, Avusturya yönetimi tarafından tutuklandı. Temel çalışmamız, savaş koşulları içinde savaş karşıtı propaganda yapmaktı. Fakat bu durum yakalanan her üyemizin, sıkıyönetim mahkemesi tarafından yargılanıp idama mahkum edilmesi olasılığını gündeme getiriyordu.

İşçi basınının ve Pravda'nın yok edilmesinden sonra, parti güçlerinin toparlanma merkezi olarak yalnızca Duma fraksiyonu kalmıştı. St Petersburg Komitesi yok edilmiş ve kentte komite üyelerinden neredeyse kimse kalmamıştı. Çoğu tutuklanmış, kalanlar da yakın bölgelerde gizlenmek zorunda kalmıştı. Komite üyelerinin asıl üssü Finlandiya idi; Olminski, Yeremeyev, Kamenev, Demyan, Bedni, Gorki ve diğer yoldaşlar burada yaşıyordu. Onlarla temas kurmak son derece güçtü fakat komitenin yeniden oluşturulması da oldukça önemliydi. Diğer yandan, St Petersburg Komitesi'nin faaliyetlerini mümkün olduğunca gizli tutmak gerekiyordu. Bu yüzden, yapması gereken işler daha fazla olsa da, yeni St Petersburg Komitesi'nin çok az üyesi vardı.

Komitenin ilk görevi, bölgelerle ilişki sağlamak ve bildirilerin yayınlanması için basım faaliyetlerini yeniden örgütlemekti. Bildiriler basılır basılmaz, baskı birimini dağıtıp bütün malzemeleri ile birlikte başka bir yere nakletmek zorundaydık. Bu yöntemle, gizli polis yığınlar halinde yeni üyelerimizi tutuklamaya devam etse de, çalışmalarımızı sürdürebiliyorduk.

İlk bildirinin taslağını basılması için Finlandiya'ya götürdüm. Sınır çok dikkatli gözlendiği için bildiri taslağının bir nüshasını botumun içine, diğerini de, polis tarafından takip edilirsem kolayca yakabilmek için bir kibrit kutusunun içine yerleştirdim. Belirlediğimiz yerde Yeremeyev yoldaşla buluştum ve gece boyunca bildiride düzeltmeler yapmakla uğraştım. Ertesi sabah aynı önlemleri alarak St Petersburg'a dön-

düm ve bildirinin basım ve dağıtımını yapacak yoldaşlara taslağı verdim. Bu yoldaşlar kentin en kalabalık noktalarına –tren istasyonları ve yedek askerlerin bekletildiği askeri yerlere– giderek bildirilere bazen yedek askerlere veriyor bazen de onların ceplerine sokuyorlardı.

St Petersburg Komitesi, savaş hakkındaki ikinci bildirisini ağustosun ilk günlerinde yayınlandı. Bu bildiride, askerler arasında propaganda yapılmasının öneminden, silahlı mücadele için hazırlık yapılmasından ve yaklaşan sosyal devrimden bahsediliyordu. Böylece devrimci mücadele için savaştan yararlanılması programı çerçevesinde "savaşa karşı savaş" sloganı pratiğe geçiriliyordu.

Bu bildirinin ortalıkta görülmesi; parti örgütlenmesini tamamen dağıttıklarını sanan, baskıcı önlemler ve yoğunlaşan şovenizm dalgası yüzünden devrimci partilerin taban bulamayacağı umuduna kapılan gizli polisi alarma geçirdi. Bildiri, Bolşeviklerin yok edilmek şöyle dursun var olan durumu, devrimci hareketi ilerletmek için kullandıklarını gösteriyordu. Hükümet bu "ihanet"i ezip yok etmeye karar verdi ve gizli polis, bildirinin basımını gerçekleştiren yoldaşlarımızı yakalamaya ve illegal baskı makinasının yerini araştırmaya başladı. Bazı tutuklamalar oldu ama baskı makinesi bulunamadı.*

İki hafta sonra St Petersburg Komitesi adına bir başka bildiri yayınladık. Sıkı savaş tedbirlerine rağmen, bildiriler fabrika ve işyerlerinde dağıtıldı, yedek askerlere ve bir dereceye

* Polis teşkilatı arşivlerinde saklanan belgelerden, gizli polisin, bu bildirilerin yayınlanmasında elebaşı olarak beni gördüğü sonucuna varmak mümkün. Gizli polis şefi raporunda, "St Petersburg Komitesi faaliyetlerini durdurdu" fakat "illegal örgütlerin rahat durmayan genç üyeleri eylemsizlik durumundan memnun değiller ve Sosyal Demokrat milletvekili Badayev'in etkisinde kalarak bildiriler yayınlamaya başladılar. Güncel olaylara değinen bu bildirilerle, hükümetin savaş ilanının gözden düşürülmesi hedefleniyor." diye yazmış. Gizli polis, tutuklanınam ve yargılanmam için gerekli belgelerin hazırlanması emrini yerine getirmek için çalışıyordu. Fakat yaptıkları araştırmalarda istedikleri kanıtları elde edemeyince gizli polis şu raporu yayımlamış: "Milletvekili Badayev'in devrimci propaganda faaliyetleriyle ilişkisinin olduğunu kanıtlamak amacıyla, tutuklanan insanların itirafta bulunmaları için bütün önlemler alınacaktır."

kadar da düzenli askeri birliklere ulaştırıldı. Bildiriler amacına ulaştı; kitlelerin devrimci duyguları güçlendirildi ve hükümet basını tarafından yaratılan şovenist hava dağıtıldı. Emperyalist savaşın gerçek yüzünü gösteriyor ve proletaryanın enternasyonal dayanışması bayrağı altında silahlı mücadeleye hazırlanmaları için kitlelere çağrı yapıyorduk.

Parti hücreleri aşama aşama yeniden inşa edildi. Tutuklamalardan kaçan parti üyeleri, bütün aktif işçileri çevrelerinde topladılar ve sıkı gizlilik kuralları içinde yeniden faaliyetlere başladılar. Başka hiçbir yasal işçi sınıfı örgütü olmadığı için parti üyeleri, bütün dikkatlerini işçilerle iletişim kurabildikleri sigorta kurumları üzerinde yoğunlaştırdılar. Mahalle örgütleri yeniden oluşturuldu, bazı mahallelerde çalışmalar daha canlı geçti ve St Petersburg Komitesi'ne delegeler gönderildi. Büyük zorluklarla ve beklediğimiz gibi çok da hızlı olmayan bir şekilde, St Petersburg'daki Bolşevik örgüt yeniden canlandırıldı, yeni bağlantılar kuruldu, yeni hücreler yaratıldı. Devrimci çalışmalarını sürdürebilecek duruma gelen örgüt asıl olarak, işçi sınıfının devrimci eylemine hazırlanma ve savaşa karşı mücadele hedeflerine yönelmişti.

Taşra kentleri de bu gelişimi takip ediyordu. Ağustos ayının ikinci yarısında Rusya turuna çıktım. Bu geziyi aslında Parti Kongresi hazırlık çalışmaları dolayısıyla planlamıştık fakat şimdi amacımız, yerel parti örgütlerimizin yeniden oluşturulması ve güçlendirilmesi haline gelmişti. Volga'nın bazı şehirlerini ziyaret etmeyi planladım, ardından Bakü ve Tiflis'e geçecektim, çünkü Bakü örgütü yaz aylarındaki uzun süreli grevlerden dolayı tahrip olmuştu. Ayrıca sonbaharda yapılması planlanan Parti Konferansı için hazırlıkları başlatacaktım.

Ajanlardan kaçabilmek için St Petersburg'dan gizlice ayrılmam gerekiyordu. Bir süre kent içinde yürüdükten sonra Obukhov istasyonunun yanındaki ormana gittim ve mal yüklü bir trenin yaklaşmasını görene kadar bekledim. Ardından yola koştum ve beni Lyuban'a götürecek olan trene atladım. Parti örgütünün

dağılmasından bu yana Lyuban'da yaşayan Konkordiya Samoylova ve Yuriev, anlaştığımız yerde beni karşıladılar ve bana bir tren bileti verdiler. Trenin kalkmasından hemen önce istasyona gittim ve vagona tırmandım. Gizli polis izimi kaybetmişti ve St Petersburg'un her yanında beni arıyordu.

Çok sayıda kenti ziyaret ettim, parti üyeleriyle temas kurdum ve onların yardımıyla bir dizi toplantı düzenledim. Onlara, güvenle mektup ve yayın gönderebilecekleri adresler verdim. Yerel parti faaliyetlerinin çeşitli sorunlarını çözmek için görevler aldım.

Bakü'de örgütü yeniden inşa etmek gerekiyordu. Yoldaş Şaumyan da dahil olmak üzere Bakülü Bolşeviklerin katılımıyla düzenlenen konferansların ardından petrol havzasında çalışan işçilerle büyük bir toplantılar düzenlemeye karar verdim. Ne var ki bu toplantılar hiçbir zaman düzenlenemedi; bazı ajan-provokatörler, konferanslara sızmayı başardılar ve etrafım birden casuslarla sarıldı; görüştüğüm insanları tehlikeye atmadan bir yere gitmemi engelliyorlardı. Bu koşullar altında geniş işçi toplantıları düzenlemekten vazgeçtik ve arkamdaki ajan sürüsüyle yoluma devam edemeyeceğim için doğrudan St Petersburg'a dönmek zorunda kaldım.

St. Petersburg'a döndüğümde, gizli polisin benim yerimi öğrenmek için seferber edildiğini öğrendim. Bakü'de görüldüğümü öğrenince Junkovski'nin ne kadar sevindiği, Duma'da bana anlatıldı. Bir Duma üyesiyle konuşurken Junkovski, memnuniyetini gizlemek için hiçbir çaba göstermeksizin, "Badayev ortadan kaybolmuştu, fakat şimdi onu Bakü'de bulduk" demiş.

Eylül ayındaydık. Fraksiyonumuzun diğer üyeleri de kısa sürede St Petersburg'a döndü. Kongre için yaptıkları hazırlıkları sürdüremeseler de, taşradaki parti çalışmalarını sağlamlaştırmışlardı. Yerel bölgelerden gelen haberler, savaş karşıtı propagandamızın devrimci işçilerin desteğini kazandığını gösteriyordu.

23
KASIM KONFERANSI

Parti faaliyetlerimizi geliştirerek ve savaş karşıtı propaganda yürütüp kampanya örgütleyerek, Sosyalist Enternasyonal Kongreleri'nde alınan kararlar uyarınca hareket ediyorduk. Bu kongrelerde, burjuva hükümetleri arasındaki savaş defalarca mahkum edilmiş, Sosyal Demokratların görevinin, parlamentoda savaş bütçesine karşı oy vermeleri olduğu vurgulanmış ve savaş çıkması durumunda, silahlı ayaklanma yoluyla savaşa son verilmesi için işçilere çağrı yapılmıştı.

Savaştan önceki son kongre olan Basel Kongresi 1912 yılında, Balkanlar'da savaş krizinin yaşandığı bir sırada toplanmıştı. Bu kongrede dünya proletaryasına sunulan manifestoda şöyle deniliyordu:

"Hükümetler unutmamalıdır ki, Fransa-Prusya savaşı, Komün'deki devrimci patlamaya yol açmış, Rusya-Japonya savaşı, Rusya İmparatorluğu'ndaki bütün uluslarda devrimci hareketin uyanışını sağlamıştır... Dünya işçileri, kapitalistlerin çıkarları, hanedanlık rekabetleri ya da gizli diplomasi uğruna kurşun sıkmayı suç olarak görüyorlar"

O tarihte henüz oluşturulmuş olan Duma grubumuz, Basel Kongresi'ne aşağıdaki mektubu gönderdi: "Savaş ve kan dökücülük, egemen sınıflar için gereklidir fakat bütün ülkelerin işçileri, ne pahasına olursa olsun barış istiyor. Ve bizler, Rusya işçileri olarak, ellerimizi kardeşçe diğer bütün ülkelerin işçilerine uzatıyoruz ve çağımızın utancı olan savaş karşıtı protestolarına katılıyoruz". Daha sonra 1913 Nisanı'nda Rusya-Avusturya anlaşmazlığı ortaya çıkınca, Duma Sosyal Demok-

rat Grubu, Avusturya parlamentosundaki Sosyal Demokrat gruba ve Macaristan Sosyal Demokrat Partisi Yürütme Komitesi'ne mektup gönderdi. O zaman şöyle yazmıştık:

> "Rusya İmparatorluğu'ndaki uluslar, bu haksız savaşın hiçbir açıklaması olamayacağını biliyor... Bizler; barbarca saldırılarını ilerici bir cilayla parlatarak Rusya halkını, Almanlara ve Alman olan her şeye karşı kışkırtmaya çabalayan Rus liberallerinin Almanya ve Avusturya karşıtı ajitasyonlarını geri püskürttük."

Bu mektuba verdikleri yanıtta Avusturya Sosyal Demokratları, tavrımız karşısındaki memnuniyetlerini ifade ettiler:

> "Pan-Slav şovenizmine karşı gösterdiğiniz korkusuz tavrı, Avrupa demokrasisi ve Avrupa barışının en önemli güvencelerinden biri olarak görüyoruz... Egemenlerinize düşmanlık duyuyoruz fakat özgürlük ve barış için verilen ortak mücadelede, Rusya halkına çözülmez bağlarla bağlıyız."

Bilindiği gibi, savaşın ilan edilmesini izleyen gün, Enternasyonal liderleri tarihin en büyük ihanetlerden birini gerçekleştirdiler ve uluslararası işçi sınıfı ilkelerini terk ettiler. Milliyetçilik dalgasıyla savrulan sosyalist partiler, kendi hükümetlerinin peşine takılarak, kendi ulusal burjuvazilerinin elinde birer oyuncak durumuna düştüler. Kötü ünlü 'defencism' (savunmacılık) doktrini etkisini gösterdi. Liderler, en aşağılık milliyetçi duyguları kışkırtan ve "düşmana" karşı acımasız bir mücadele çağrısında bulunan burjuva basına katılarak, "Savaş zaten ilan edilmişse anayurdu savunmak gerekir" tezini benimsediler ve devrime ihanet ettiler. Alman Sosyal Demokratları, Rus Çarlığı'na karşı savaştıklarını açıklarken, İtilaf ülkelerindeki sosyalistler de Alman militarizmine ve Prusya 'Junkerliğine karşı savaşı desteklediklerini ilan ettiler. Böylece, her iki taraf da, emperyalist haydutların birbirlerini yıkmak için başlattıkları ve milyonlarca işçi ve köylünün yaşamına malolacak savaşta onları desteklemiş oluyordu.

Bu ihanetin ayrıntılarına, savaş bütçesine oy verilmesine ve

burjuva hükümetlerde görev kabul edilmesine değinmeyeceğim fakat Rusya Sosyal Demokratlarının da aynı yolu izlemesini amaçlayan bir girişimi aktaracağım. Bu görevi, Belçika sosyalistlerinden, Enternasyonal Başkanı olan Emil Vandervelde üstlendi, kendisi savaşın ilk günlerinde Belçika hükümetinde bakan olmuştu.

Birkaç ay önce Vandervelde, işçi sınıfı hareketi hakkında bilgi almak için, 1914 ilkbaharında Rusya'ya gelmişti. Bolşevik fraksiyonumuz da dahil olmak üzere, çeşitli Sosyal Demokrat eğilimlerin temsilcilerinin katıldığı konferanslarda, Rusya proleteryasının çarlığa karşı yürüttüğü uzlaşmaz mücadele hakkında bilgi sahibi olmak için yeterince fırsatı olmuştu. Rusya'da kaldığı süre içinde, çarlık otokrasisinin işçiler üzerindeki acımasız baskısını inceleme olanağı da bulmuştu. Tüm bunların ardından Vandervelde'nin, çarlığa karşı yürütülen mücadelenin durdurulmasını ve savaşın desteklenmesini teklif etmesi oldukça garipti. Vandervelde'nin bu tutumu, Enternasyonal önderlerinde de görülen ve onları, uluslararası burjuvazinin yardımcısı ve suç ortağı konumuna getiren oportünist anlayışın en bariz örneklerindendi.

Vandervelde'nin bu teklifi, her iki Sosyal Demokrat fraksiyona da gönderildi ve doğal olarak çarlık hükümeti bu telgrafın bize ulaşmasına izin verdi. Telgraftaki sözler, Avrupalı Sosyal Demokratların düştüğü şovenizm batağının derinliğini gözler önüne seriyordu:

> "Batı Avrupa Sosyalistleri için, Prusya militarizminin –sevdiğimiz ve hürmet ettiğimiz Almanya'nın demiyorum– yenilgiye uğratılması bir ölüm kalım meselesidir... Fakat burjuva toplumlar arasındaki çelişmeler yüzünden Avrupa'ya acı çektiren bu korkunç savaşta özgür, demokratik uluslar, Rusya hükümetinin askeri desteğine güvenmek zorunda kalıyor. Bu desteğin etkili olup olmaması asıl olarak Rusya'nın devrimci proletaryasına bağlıdır. Elbette ne yapmanız gerektiğini veya çıkarlarınızın neyi gerektirdiğini size zorla kabul ettiremem; buna siz karar vereceksiniz. Fakat sizden isteğim –ki bizim zavallı Jaures yaşı-

yor olsaydı bu isteğimi kabul ederdi–: Avrupa'daki sosyalist demokrasinin ortak görüşünü paylaşmanız... Bu tehlikeyi uzaklaştırmak için birleşmemiz gerektiğine inanıyorum. Bu konudaki düşüncelerinizi öğrenmekten mutluluk duyacağız. Eğer görüşleriniz bizimkilerle uyuşursa daha da mutlu oluruz."

Bu telgrafı gururla "Emil Vandervelde, Sosyalist Enternasyonal Bürosu için Belçika işçilerinin delegesi ve savaşın ilanından bu yana Belçika Bakanı" olarak imzalamıştı.

Vandervelde, telgrafı istediğimiz gibi kullana bileceğimizi söylüyordu; bir başka deyişle, savaşa karşı mücadelemizi durdurmamız için, telgrafını bir araç olarak kullanmamızı öneriyordu.

Ona sadece tek bir yanıt verebilirdik. İşçi sınıfının, temel ve değişmez düşmanı olan çarlıkla barış yapmamız söz konusu olamazdı. Oysa, karşı karşıya gelen ordular içinde, işçilerin düşmanı yoktu. Silahların yöneltilmesi gereken düşman, her halûkarda siperlerin beri tarafındaydı ve ulusal burjuvazi tarafından temsil ediliyordu. Kralın bakanı Vandervelde'ye, devrimci proletaryanın partisinin verebileceği tek yanıt buydu.

Başlangıçta, Menşevikler de bu düşünceyi paylaşıyor gibiydi. 26 Haziranda Duma'da okunan ortak deklerasyonda Menşevikler, savaşı desteklemeyi reddetmiş ve hükümetle anlaşma yapılmasını önermemişti. Fakat Batı Avrupalı oportünistlerin tutumu, Menşeviklerin yalpalamalarına ve sonra da fikir değiştirmelerine neden oldu. Artık onlar da sosyal şovenizm ve savunmacılık bataklığına gömülmüşlerdi.

Menşevikler arasında, savaş bütçesine karşı oy kullanmanın ve savaşa karşı çıkmanın yanlış olduğunu düşünen ve Rusya'nın nihai zaferi düşüncesini destekleyenler zaten vardı. Vandervelde'nin mesajı ise nasıl yanıtlanması gerektiği konusunda Menşevik fraksiyonda şiddetli tartışmalara neden oldu. Bu konuda hazırladıkları son taslakta, savaşa karşı çıkmaya son verdikten ve çarlık rejiminde çektikleri acıları sıraladıktan sonra şöyle yazıyorlardı:

"Fakat bu koşullara rağmen, Avrupa'daki anlaşmazlıkların uluslararası düzeydeki önemine dayanarak ve ilerlemiş ülkelerin sosyalistlerinin de katılımcı olduğunu göz önünde bulundurarak, bu sorunun uluslararası sosyalizmin çıkarları doğrultusunda çözüleceğine olan inancımız kuvvetlenirken, Rusya'daki faaliyetlerimizle savaşa karşı çıkmadığımızı ilan ediyoruz."

Romanov otokrasisi öyle zalim ve tiksindiriciydi ki doğal olarak Menşevikler, hükümeti desteklediklerini açıkça ilan edemediler; ama verdikleri yanıt, böylesi bir desteğe denk düşüyordu. Savaşa karşı çıkmama kararıyla, hükümete karşı yürütülen devrimci mücadelenin son kalıntılarını da ortadan kaldırıyor ve işçi sınıfını, çarlığın insafına terk ediyorlardı.

Bolşevik fraksiyon da Vandervelde'ye yanıt olarak bir taslak hazırlayarak, işçi sınıfının savaş karşısındaki görevleri hakkında aldığımız tutumu anlattı. Eylül ayının sonunda Finlandiya'da Kamenev'in dairesinde düzenlenen, fraksiyon ve parti üyelerinin katıldığı konferansta, taslak sunuldu.

Fraksiyonun hazırladığı taslak metni tartışıldı ve kabul edildi. Yanıtımızda, savaşı destekleme ve hükümete karşı mücadeleye son verme önerilerini reddettik. Bunun yanında, devrimi ilerletmek için savaş krizinden yararlanılmasını partinin bir görevi olarak ileri sürdük. Rusya'nın elde edeceği askeri zafer, otokratik rejimi güçlendirecek ve Rusya hükümetini, uluslararası demokrasinin önündeki en büyük engel ve tehdit haline getirecekti. Yanıtımızda şu ifadeyi kullandık:

"Rusya proletaryası hiçbir koşulda, hükümetle işbirliği yapamaz, (hükümete –çev.) herhangi bir destek sunamaz ve geçici ateşkes çağrısında bulunamaz. Bu bir edilgenlik sorunu değildir. Tam tersine, 1905 devrimi sırasında Rusya işçi sınıfı tarafından ileri sürülen ve desteklenen, son iki yılda Rusya işçilerinin kitlesel politik hareketinde geniş destek gören talepler doğrultusunda çarlığa karşı amansız bir mücadele yürütmenin en acil görevimiz olduğunu düşünüyoruz. Milyonlarca işçi ve köylüyü kapsayan bu savaş sırasında görevimiz, savaşın yol açtığı sıkıntıları ortadan kaldırmaktır. Bunun için, proletaryanın ve

demokrasi güçlerinin sınıf örgütlerini geliştirip güçlendireceğiz ve savaş krizinden yararlanarak, 1905 taleplerinin elde edilmesi için kitleleri hazırlayacağız. Şimdi Anayasal Meclis'in toplanmasını istiyoruz; telgrafınızda desteklememizi önerdiğiniz demokrasinin çıkarları için bunu istiyoruz... Yakın bir gelecekte önemli bir rol oynaması gerektiğini düşündüğümüz Enternasyonal'in mücadelesine olduğu kadar Rusya işçi sınıfına ve dünya demokrasisine hizmet edebileceğimiz tek yol budur. Bu korkunç savaşın sonuçları ortaya çıktığında, kitlelerin geri düzeyde bulunan kesimlerinin gözleri açılacak ve onlar, kapitalizm ve militarizmden kurtuluş yolları aramaya zorlanacaklardır. Bu, mümkün olan tek yolla, hepimizin ortak ideali olan sosyalizmin gerçekleşmesi yoluyla olacaktır."

Merkez Komite tarafından imzalanan bu yanıtın tamamı, "Sosyal Demokrat"ın kasım sayısında (No: 33) yayınlandı.

Konferansta, Vandervelde'ye gönderilecek yanıtın yanı sıra parti yaşamındaki güncel bazı sorunlar üzerinde de duruldu. Savaş karşıtı bir başka bildirinin yayınlanması kararlaştırıldı (bu bildiri ekim ayının başında yayınlandı) ve Tüm-Rusya Parti Konferansı'nın toplanması için tarih saptandı. Partinin, savaş karşısındaki tutumunun tartışılması asıl gündem maddesi olarak belirlendi.

Bu tartışmalar, Lenin'in şimdi Rusya'ya ulaşmış olan "Savaş Üzerine Tezler"i üzerinden yapılacaktı. 1914 Eylülü'nde yazılan bu tezler, Bolşevik Merkez Komitesi'nin savaş karşısındaki tavrını ilk kez tanımlıyordu. Lenin şöyle yazmıştı:

"Rusya işçi sınıfı ve tüm emekçi kitlelerinin bakış açısına göre, çarlık ordularının ve çarlık otokrasisinin yenilgiye uğratılması, en az zarar verecek olandır..."

Bu tezlerin yedinci ve son maddesi, parti faaliyetlerimiz için şu sloganları ortaya atıyordu:

"Öncelikle, herkesi kucaklayan bir sosyalist devrim propagandası, ordu ve askeri faaliyet alanlarını da kapsayacak şekilde yay-

gınlaştırılmalıdır. Silahların, diğer ülkelerin kardeş ücretli kölelerine değil, bütün ülkelerin gerici partilerine ve burjuva hükümetlerine doğru yöneltilmesi; tüm ulusların ordularında, illegal çekirdekler ve gruplar oluşturarak tüm dillerde benzer propagandalar yürütülmesinin aciliyetinin kabul edilmesi; tüm ülkelerin burjuvazilerine, kaba yurtseverlik ve şovenizme karşı ayrım yapılmaksızın amansız bir mücadele yürütülmesi gerektiği özellikle vurgulanmalıdır. Sosyalizme ihanet eden şimdiki Enternasyonal'in liderlerine karşı, savaşın asıl sıkıntılarını çeken ve çoğu durumda şovenizm ve oportünizme düşman olan emekçi yığınlarının devrimci bilincine başvurulması son derece önemlidir..."

Bu tezler, Merkez Komitesinin, parti yayın organı "Sosyal-Demokrat"ın savaşın patlak vermesinden sonraki ilk sayısında (33. sayı) yayınladığı bildirgeye temel oluşturdu. Emperyalist savaşın gerçek anlamını gözler önüne seren ve Enternasyonal liderlerin ihanetini teşhir eden bu bildirge, Rusya Sosyal Demokrasisi'nin savaş karşıtı konumunu şöyle ifade ediyordu:

"Partimiz, Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi, savaş nedeniyle pek çok sıkıntı yaşadı ve hâlâ da yaşıyor. Legal işçi basını tamamen yok edildi. Sendikaların çoğu dağıtıldı, çok sayıda yoldaşımız tutuklandı ve sürgüne gönderildi. Fakat Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Fraksiyonu'nu oluşturan parlamentodaki temsilcilerimiz, savaş bütçesine oy vermemeyi ve protestolarını daha etkin bir şekilde ifade etmek için Duma'nın toplantı salonunu terk etmeyi, sosyalist görevleri olarak tartışmasız kabul ettiler; Avrupa hükümetlerinin politikasını emperyalist olarak damgalamayı, kendi görevleri olarak gördüler. Çarlık hükümetinin baskılarını on kat artırmasına rağmen Rusya'daki işçi yoldaşlarımız, demokrasi ve Enternasyonal için görevlerini yerine getirerek savaş karşıtı ilk illegal bildirilerini yayınladı bile..."

Bildirgenin ilerleyen bölümlerinde şunlar yer alıyordu:

"Emperyalist savaşın iç savaşa dönüştürülmesi, proletaryanın doğru olan tek sloganıdır. Paris Komünü deneyimi bunu göstermiş, Basel Bildirgesi'nde bu vurgulanmış ve ileri derecede geliş-

miş ülkeler arasındaki emperyalist savaş koşullarından bu sonuca varılmıştır..."

Lenin'in tezleri ve Merkez Komitesinin bildirgesi, savaşın ilanından bu yana izlediğimiz politikanın doğruluğunu kanıtladı ve aynı zamanda, Bolşeviklerin savaş karşıtı programlarının sonradan "bozgunculuk" olarak adlandıracağı açık ve kesin formülasyonla bu politikayı güçlendirdi.

Bu belgeler, büyük zorluklardan ve dolambaçlı yollardan sonra yurtdışından bize ulaştığında, öncelikle yerel örgütlerin temsilcilerini bilgilendirmemiz ve bu temsilcilerle birlikte bu sloganların pratiğe nasıl geçirileceğini –belirli bir eylem programının çıkartılması gibi– tartışmamız gerekiyordu. Fraksiyonun 1914 Kasımı'nda toplanması için çağrı yaptığı Parti Konferansı'nın temel gündem maddesi buydu.

Konferans, savaşın patlak vermesiyle devrimci hareketin içine girdiği durgunluğa bir çözüm yolu bulmak zorundaydı. İşçi sınıfı örgütleri imha edilmişti ve gerici savaş terörü giderek şiddetleniyordu. Bu koşullar altında parti örgütünün yeniden inşası, yoğun ve ısrarlı çaba gerektiriyordu. Teknik araçlara da gereksinim duyuluyordu. Parti çalışmasının bütün bu sorunları, Konferans'ın gündemini oluşturdu: Merkezle yerel örgütler arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi, ordu içinde parti faaliyetlerinin örgütlenmesi, illegal baskı düzeneğinin kurulması, gazetenin yayınlanması, yurtdışındaki örgütlerle iletişimin sürdürülmesi, finans vb.

Konferansa, sayısız tedbir alarak ve çok sıkı gizlilik içinde hazırlandık. Fraksiyon üyeleri, önemli bütün endüstri merkezlerindeki delegelerin seçilmesini düzenlemek için taşra kentlerinde dolaştılar. Delegelere, önemli bilgilerin tamamını elde edebilecekleri St Petersburg'daki gizli toplantı yerlerinin adresleri verildi. Polisin şüphelenmemesi için delegeler Konferans'a kadar milletvekilleriyle görüşmedi.

Aslında, Konferans'ın Finlandiya'da toplanması tasarlanmıştı fakat sonradan, St Petersburg'un eteklerindeki Ozyorki

banliyösünde uygun bir yer buduk. Kış dolayısıyla buradaki evlerin çoğu boştu ve "Viborg Sokağı No: 28" adresindeki evde bir fabrikada katip olan Gavrilov oturuyordu. Gavrilov'un eşi, neredeyse tamamen boş olan apartmandaki dairelerini kullanmamıza izin vermişti. Ozyorki özellikle uygun bir yerdi, çünkü oraya tramvayla veya trenle gidilebileceği gibi ana tren istasyonu da Gavrilovlar'ın evine uzak değildi.

Delegelerin bir kısmı St Petersburg'a geldikten sonra Konferans'ın tarihi kararlaştırıldı. Farklı rotalardan Ozyorki'e gitmek için yola çıktık. Sabahın erken saatlerinde evden ayrıldım ve ters yönde yürümeye başladım. Ajanları atlattıktan sonra Neva'ya yaklaştım ve bir sandala atlayarak karşı kıyıya geçtim; tüm takipleri atlatmanın en gözde yolu buydu, çünkü derhal ikinci bir sandal bulmak zor oluyordu. Karşı kıyıda, yönümü birkaç kez değiştirdikten sonra Konferans yerine ulaştım.

Konferans'ın diğer üyeleri de benzer bir strateji uygulamak zorundaydı. Küçük bir odada, Duma fraksiyonumuzdan Petrovski, Muranov, Samaylov, Şagov, ben ve bölge delegeleri toplanmıştık. Bölge delegeleri şunlardı: İvanovo-Voznesensk'den M. Voronin, Harkov'dan N. N. Yakovlev*, Riga'dan Linde, St Petersburg'dan iki temsilci; St Petersburg Yürütme Komitesi üyelerinden N. Antipov ile Sigorta Komisyonu üyesi ve Putilov işçisi I. Kozlov.

Kamenev'in ertesi gün Finlandiya'dan gelmesi kararlaştırıldı. Çok sayıda delege Konferans'a katılamamıştı; bunlardan biri olan Kafkasya delegesi Japaridze, St Petersburg'da tren istasyonundan ayrılırken polisin eline düşmüştü, diğerlerinin de bulundukları kentlerden ayrılmaları engellenmişti.

Konferans çalışmaları 2 kasım akşamı, tüm delegelerin kendi bölgelerindeki koşulları anlatan raporları okumalarıyla başladı. Özellikle de savaşa bağlı olarak işçilerin duygularını, parti örgütünün durumunu, parti çalışmalarının gelişimini ak-

*Yakovlev yoldaş, devrimin başlangıcında Yenisseisk İl Yürütme Komitesi'nin başkanıydı. İç Savaş sırasında Kolçak Çetesi tarafından öldürüldü.

tardılar. Legal örgütler gibi parti hücreleri de yoğun güçlükler içindeydi; proletaryanın öncüsü ve yönlendiricisi olan partimiz, yarı yarıya tahrip edilmişti. İskelet hâlâ varlığını koruyordu ve parti faaliyetlerinin bazıları hâlâ devam ediyordu. Partimizin genişlemesi sorunu, bütün örgütün merkezi ve çekirdeği olarak hareket eden Duma fraksiyonunun korunmasına sıkı sıkıya bağlıydı.

Raporlara dayanılarak çok sayıda karar kabul edildi ve bu kararlar Konferans'ta sekreter olarak görevlendirilen Yakovlev tarafından kaydedildi.

Konferans, öğrencilere yönelik bir bildirgeyle devam etti. Madencilik, Teknoloji, Tıp ve Tarım Enstitülerinde Bolşevik grupların ortak komitesi oluşturulmuştu ve bu komite önemli faaliyetlerde bulunuyordu. Çalışmalarında yardımcı olmak amacıyla bir bildirge yayınlamaya karar verdik.

St Petersburg'da yayınlanan bildirgeler genellikle, Merkez Komite Bürosu ya da St Petersburg Komitesi tarafından onaylanırdı. Fakat teknik nedenlerle bu mümkün olmadığında metni, parti üyelerinden oluşan bir gruba onaylatıp basım işinde çalışanlara doğrudan teslim ederdim.

Savaş karşıtı bildirilerin önemi nedeniyle, bu bildirgeyi Konferans'ın iradesine sundum; orada tartışıldı ve onaylandı. Öğrencilere yönelik bildirge, savaş karşıtı tutumumuzun nasıl da tutarlı olduğunu gösteriyordu. Bildirgenin ilk bölümlerinde savaş karşıtı basit sloganlar yer alırken ilerleyen bölümlerinde görece ayrıntılı analizlere ve buradan çıkarılan kesin sonuçlara yer verdik.

Konferansın ikinci gününde, temel gündem maddesine, partinin savaş platformuna geçildi. Yoldaş Kamenev açılış konuşmasını yaptı. Merkez Komitesinin savaşa karşı tutumunu belirleyen Lenin'in tezleri, savaşın patlak vermesinden bu yana bizim Rusya'da bulunduğumuz konum ile örtüşüyor ve bu politikanın doğruluğunu açıkça kanıtlıyordu. Lenin'in verdiği açık ve kesin formülasyon sayesinde, savaş karşıtı platformu-

muz biçimlenmişti. Artık görevimiz, bu platformun ülke çapında yaygın olarak bilinmesini sağlamak ve bunu yaşama geçirmekti.

Madde madde bu tezler görüşüldü ve tüm delegeler tartışmaya katıldı. Özetlenen ilkelere hiçbir itiraz gelmezken, bazı yerlerde ekleme ve düzeltme yapılmasını önerenler oldu. Ardından savaş karşıtı propagandanın yürütülmesi amacıyla pratik önerilerin tartışılmasına geçildi. Fakat Konferans, çalışmalarını tamamlayamadan polis evi bastı ve herkesi gözaltına aldı.

24
FRAKSİYONUN TUTUKLANMASI

Şu anda halka açılmış olan polis teşkilatı arşivleri, gizli polisin konferansımıza nasıl hazırlandığını gösteriyor. Uzunca bir zamandan beri böyle bir fırsat arayan çarlık hükümeti, Bolşevik milletvekillerinin suçüstü yakalanması için bunun bir şans olduğuna karar vermiş. Konferans'la ilgili bilgiler, "Pelageya" takma adını kullanan, Moskova parti örgütü üyesi ajan-provokatör Romanov tarafından sağlanmış. Romanov Konferans'a, Moskova'dan delege olarak katılacaktı, fakat gizli polis Konferans'ı basmaya karar verdiği için ona konferanstan uzak durmasını emretmiş. Polis teşkilatı Moskova'ya talimat göndererek "ajanların Konferans'ta bulunmaları istenen bir durum değildir, fakat Konferans'ın tarihini ve yerini bize bildirmek için delegelerle yakın temas halinde bulunmaları gereklidir" demiş. Aynı zamanda Moskova gizli polis servisi, ajanlarını uyararak bu ayrıntıları elde etmelerini ve bunun ardından da "Polis teşkilatına ve Finlandiya jandarmasına hemen telgraf çekmelerini" istemiş; bu sayede "Finlandiya jandarmasının Konferans'ı basmak için gerekli düzenlemeleri yapabileceği" belirtilmiş.

Konferans'ın Finlandiya'da, Mustamyaki'de düzenleneceği varsayıldığından, basılması ve katılımcılarm tutuk lanması görevi Finlandiya jandarmasına havale edilmiş. Polis teşkilatı yöneticisi, Finlandiya jandarma kuvvetlerinin şefi Albay Yeryomin'e önerilerde bulunmuş: "Konferans'ta, Devlet Duması Sosyal Demokrat Fraksiyonu üyelerinin yakalanması ve Kon-

ferans'ın tasfiyesi işlemlerinin sıkıyönetim yasalarına bağlı olarak yürütülmesi şiddetle arzu edilmektedir."

Polis teşkilatı, otuz üç kentin gizli polis dairesine şifreli bir telgraf çekerek yerel örgütlerin delegelerinin yakın takibe alınmasını emretmiş: "Delegelerin kimler olduğunu açığa çıkartmak için gerekli bütün önlemleri alın, onları takip edin ve delegelerin yaptığı yolculukları, Helsingfors'daki Albay Yeryomin'e ve polis teşkilatına telgrafla bildirin."

St Peterburg'daki tren istasyonları ajanlar tarafından istila edilmiş ve gizli polisin özel bir müfrezesi, Albay Yeryomin'in adamlarını takviye etmek için Finlandiya'ya gönderilmiş. Fraksiyon üyelerini tanıyan casuslar Finlandiya sınırındaki Byeloostrov'a yerleştirilmiş. St Petersburg'da attığımız her adımı izleyen casus sürülerinin çoğaldığını ve hiç olmadığı kadar arsız davranmaya başladığını söylemeye gerek bile yok.

Moskovalı ajan-provokatör Romanov, Konferans'ın içeriği ve toplanma tarihi hakkında polisi bilgilendirmiş, fakat Konferans'ın nerede toplanacağını polise bildiren kişi St Petersburglu ajan-provokatör Şurkanov olmuş. O dönemde St Petersburg Komitesi için çalışan Şurkanov, Konferans'ın yerinin saptandığı ön hazırlık toplantısına da katılmıştı ve derhal efendilerine bu haberi vermiş. Sonuç olarak polis istediği tüm bilgileri elde etmiş.

Gizli polis belgeleri, fraksiyonumuzun tutuklanmasının, yaygın casusluk sistemi içerisinde her zaman gerçekleşebilecek türden rastgele bir olay olmadığını gösteriyor. Hükümet, Bolşevik Fraksiyonun yok edilmesine karar vermiş ve geriye, bu saldırı için uygun anın belirlenmesi ve stratejik bir plan üzerinde çalışılması kalmış. Ajan-provakatörlerin faaliyetleri, bunu mümkün kılıyordu.

Konferans'ın üçüncü günü olan 4 kasımda, akşam saat beş sularında, Gavrilovlar'ın evinin kapısı sertçe çalındı. Birkaç saniye sonra kapı zorla açıldı ve odamız polis ve jandarma sürüsü tarafından istila edildi. Operasyonu yöneten polis memuru tabancasını çekti ve "eller yukarı" diye bağırdı.

Durumu protesto etmemiz üzerine polis memuru, arama için izni bulunduğunu bildirdi ve daireyi arayıp içeride bulunan herkesi tutuklama yetkisi veren, Sıkıyönetim Yasası'nın 23. Maddesi'ne ilişkin bir belgeyi gösterdi.

Başlangıçta, milletvekilleri dışında kalan herkesin –bayan Gavrilov da dahil olmak üzere– üzeri arandı. Polis, Duma fraksiyonu üyelerinin üzerini de aramaya kalkışınca sert bir tepki göstererek sorumlu polis memuruna şunları söyledik:

> "Üzerimizi aramanıza ya da bizi tutuklamanıza izin vermeyeceğiz. Duma üyeleri olarak Devlet Duması Tüzüğü'nün 15. ve 16. maddeleri uyarınca parlamenter dokunulmazlık hakkına sahibiz. Duma tarafından yetkilendirilmedikçe hiç kimsenin üzerimizi arama ya da bizi tutuklama hakkı yoktur. Polis, yasadışı hareket ediyor ve yasa maddesini ihlâl etmekten sorumluluk altına giriyor."

Protestomuz öylesine kararlıydı ki hemen etkisini gösterdi; operasyonu yöneten polis tereddüt etti ve yeni talimatlar almak için telefon etmeye gitti. Bazılarımız polisle tartışırken, bir kısmımız da bize ait belgelerin çoğunu yok etmeyi başardı. Önce, tutanaklar da dahil olmak üzere Konferans'la ilgili tüm malzemeleri yok ettik; bu yüzden polis, Gavrilovlar'ın evinde aldığımız kararlara ilişkin tek bir belge bile elde edemedi. Parti adreslerini ve talimatlarını içeren kağıtlardan da kurtulmayı başardık, fakat kağıtlarımızın tümünü yok etmek için yeterli zamanımız olmadı.

Yetkili polis memuru, protestolarımızı dikkate almama talimatıyla geri döndü ve ona eşlik eden yüksek rütbeli bir başka polisin emri üzerine bize saldırdılar. Her birimiz birkaç polis tarafından yakalandık ve umutsuz direnişimize rağmen sırayla üstümüz arandı. Arama çok dikkatli bir biçimde gerçekleştirildi ve her şeye, tüm kitaplara, defterlere ve hatta saatlerimize bile el konuldu.

Petrovski'nin üstünden, Vandervelde'ye verilen yanıtın bir nüshası, "Savaş Üzerine Tezler"in bir nüshası, "Sosyal De-

mokrat"ın Merkez Komitenin bildirgesini içeren sayısı, aralarında parti programı ve tüzüğünün de yer aldığı yurtdışında basılan bazı broşürler çıktı.

Benim üzerimden de aynı yayınların yanı sıra öğrenciler için hazırlanan bildirge taslağının kopyası ve illegal çalışmalarımızda kullandığım başka bir isme göre düzenlenmiş bir pasaport çıktı. Samoylov'dan, gazete ve broşür nüshalarının yanı sıra raporuna temel oluşturan notları içeren bir defter ele geçirdiler. Şagov'un üstünden ise hiçbir belge çıkmadı.

Polisin ele geçirdikleri arasında en tehlikelisi, Muranov'un not defteriydi. Defter, Muranov'un yok etmeye çalışmasına rağmen ertesi gün tuvalette bulundu. Defterde, Muranov, Urallar'daki bütün faaliyetlerini, yerel örgütlere ilişkin bilgileri, parti üyelerinin takma adlarını, toplantıların sonuçlarını, adresleri vb. ayrıntılı olarak yazmıştı. Muranov'un defteri, onun illegal faaliyetlerle ilişkisi bulunduğunu hiçbir şüpheye yer bırakmayacak biçimde ortaya koyuyordu.

Aramanın ardından, milletvekilleri dışındaki tüm konferans üyeleri cezaevine götürüldü. Polisler yeniden üstlerine telefon ederek, Duma üyelerini ne yapması gerektiğini sordu ve sonra da bize serbest bırakıldığımızı söyledi. Serbest bırakılmamız üzerine, dokümanlar dışındaki tüm eşyalarımız ve milletvekili kartlarımız geri verildi.

Baskının başlangıcının üzerinden on iki saat geçmişti ve şafak vaktinde evden ayrıldık. Genellikle hiç kimsenin bulunmadığı bu bölgede şimdi her türden polis bulunuyordu. Tramvay durağına kadar casuslar bize eşlik ettiler; bazıları da bizimle aynı tramvaya bindi.

Aramanın yapılış tarzından ve polisin son davranışlarından, hükümetin artık işçi milletvekillerinin parlamenter dokunulmazlığına hiçbir saygı göstermeyeceği ve her an bir başka polis baskınının gerçekleşebileceği sonucunu çıkardık. Bu yüzden gece yaşadığımız olayların işçi sınıfı bölgelerinde öğrenilmesini sağlamak için bazı adımlar attık ve sonra da her şeyi "temizleyerek" evlerimizi "düzene uygun" hale getirdik!

Gizli parti belgeleri, şimdiye kadar göreli de olsa en güvenli yer olarak görülen apartman dairelerimizde saklanıyordu. Evlerimizde, parti talimatlarının nüshaları, parti yayınlarının gönderileceği adresler, yazışmalar, raporlar ve isim listeleri vardı. Neredeyse tüm kentlerle temas kurmuştuk; bu belgelerin polisin eline geçmesi durumunda, binlerce parti üyesi tutuklanabilir ya da sürgün edilebilir ve tüm parti örgütü yok edilebilirdi.

Tüm bu kağıtlar aceleyle toplandı ve yakıldı; böylece geriye polisin bulabileceği sadece bir avuç kül kaldı. Elimizde bazı hesap defterleri ve kayıtlar vardı; bunların da en tehlikeli olan sayfalarını yırttım.

5 ekim günü, fraksiyonumuz yeni durumu tartışmak için dairemde toplandı. Öncelikle haberleri, mümkün olduğunca yaygın olarak kitlelere duyurma kararı aldık ve ardından da, dokunulmazlığımızın polis tarafından ihlal edilmesi olasılığına karşı Duma Başkanı'na başvurmayı kararlaştırdık. Kara Yüzler Duması'ndan bizi korumasını bekleyemeyeceğimizi bilmemize rağmen, Duma içerisinde mümkün olduğunca tartışma ortamının yaratılmasını ve halkın dikkatinin bu konuya çekilmesini hedefliyorduk. Bütün bunların ardından Rodziyanko bu konuyla ilgilenmek zorundaydı. Milletvekillerinin, polis tarafından aranması ve alıkonulması, Duma ayrıcalıklarımızın ihlal edilmesiydi, Başkan bir şekilde tepki göstermeliydi.

Her ne kadar Duma çoğunluğu, "sol" milletvekillerine Duma içerisinde vahşiçe saldırsa da kendi ayrıcalıklarının ihlal edilmesine karşı oldukça hassas olduğu unutulmamalıydı. Fakat onların protestoları hükümetle tartışmaktan öteye gitmedi ve hükümetin savurduğu bir tehdit üzerine hepsi tartışmaya derhal son verdi.

Fraksiyon, Rodziyanko ile görüşmelerin yürütülmesi için Petrovski ve beni görevlendirdi. Ona yasadışı olarak alıkonup üstümüzün aranmasıyla ilgili tüm gerçekleri anlattık ve suçlu kişilerin yargılanması için adım atmasını istedik.

Beşimizin imzaladığı yazılı bir protesto metnini ona bırak-

tık. Yetkisi dahilinde her şeyi yapacağına söz verdi, fakat gerçekte ne yaptığı ve faaliyetlerinin sonuçları, bundan sonra görülecekti.

Duma'dan ayrıldığımızda, casusların sayısı daha da artmıştı ve çok daha yüzsüz bir biçimde davranıyorlardı; her köşebaşında ortaya çıkıyorlardı ve etrafımızda bir halka oluşturmuşlardı. Daha önceki yakın takiplerde, polis ajanlarının davranışları, hiç bu kadar küstahça olmamıştı. Kan içici vahşi hayvanlar gibi çevremizi kuşatarak avlarının üzerine atılmalarına izin verileceği anı bekler gibiydiler. Gizli polis, iki yıldır bu anı bekliyordu ve şimdi zaferinin tadını çıkarıyordu. Bu zafer duygusu her casusun, her polis ajanının yüzünden okunuyordu.

Etrafımızdaki polis halkası giderek daralıyordu. Bizi içine alıp yutması yakındı.

Polis, son anda kaçmamızdan korkuyormuşcasına bizi bu şekilde takibe almıştı ve bu yüzden de ne işçi örgütleriyle temas kurabiliyor ne de protesto hareketleri düzenleyebiliyorduk. Yapabildiğimiz tek şey, bizi suçlu duruma düşürecek herhangi bir şeyin polisin eline geçmesini engellemek için döküman ve kağıtlarımızı tekrar tekrar incelemekti.

Kaygılı ve gergin birkaç günün ardından yatağımda, uykuya dalmak üzereydim. Gece yarısı zil çaldı ve polis kapıda belirdi: "Bay Badayev" dedi polis memuru, "Elimde sizi tutuklamak için emir var."

Uzun zamandır beklenen an gelmişti. Giyindim, bazı önemli eşyalarımı topladım ve ailemle vedalaştım. Ev polislerle dolmuştu. Dışarı çıktım ve beni Shpalernaya Caddesi'ndeki cezaevine bırakacak olan polislerle birlikte karanlık sokaklarda yürüdüm. Dikkatlice arandıktan sonra hücreye atıldım. Fraksiyonun bütün üyelerinin de o gece (5-6 Ekim gecesi) tutuklanmış olduklarını daha sonra öğrendim.

Çarlık hükümeti en sonunda Bolşevik fraksiyonu hapsetmişti. Bolşevik milletvekillerinin parlamenter dokunulmazlığı sorunu, işçi sınıfına yönelik diğer saldırılarda olduğu gibi, güç

dengelerine bağlı olarak çözümlendi; o anda dengeler hükümetten yana görünüyordu.

Çarlık otokrasisinin en gerici savunucularından İçişleri Bakanı Maklakov, polisin Ozyorki'deki cesur davranışının sonuçları hakkındaki raporu II. Nikolay'a* derhal gönderdi. 5 Ekim tarihli bu rapor, tutuklanmamızdan önce gerekli yetkiyi almak amacıyla yazılmıştı. Bu raporda, Maklakov şöyle diyordu:

"Rusya İmparatorluğu'ndaki Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi, mevcut rejimi yıkmayı ve yerine bir cumhuriyet kurmayı amaçlıyor. Savaşın başlangıcından bu yana, zafer durumunda otokratik rejimin halkla bütünleşmesi ve bu partinin hedeflerinin gerçekleşmesinin ertelenmesi tehlikesi nedeniyle, yıkıcı propaganda faaliyetleri yürüttü.

Dördüncü Devlet Duması'ndaki Sosyal-Demokrat fraksiyonun üyeleri, bu fikirlerin propagandasında aktif görev alıyorlar. Fraksiyon, partinin yasadışı faaliyetlerini yönetiyor ve yönlendiriyor. Sosyal Demokrat milletekillerinin yıkıcı etkinliklerinin en bariz örneği, geçen yılki büyük grev hareketi ve yasadışı sokak gösterileridir. Ne yazık ki bu faaliyetlerinden dolayı yargılanmalarını sağlayacak kanıtlar elde edilememişti.

En sonunda, devrimci grupları sürekli takip eden haberalma servisi; Sosyal Demokrat milletvekillerinin, Sosyal Demokratların ileri gelenlerinin de katılımıyla, savaş karşıtı faaliyetler ve Rusya'daki monarşik rejimin devrilmesi programını çıkartmak amacıyla bir konferans çağrısında bulunduklarını öğrendi.

4 Kasım günü St Petersburg bölgesinde, başkentten 20 verst uzaklıktaki bir apartman dairesinde sivil polisler, Dördüncü Devlet Duması Sosyal Demokrat milletvekillerinden Petrovski, Badayev, Muranov, Şagov, Samoylov'un yanı sıra imparatorluğun çeşitli bölgelerinden parti temsilcisi altı kişiyi toplantı yaparken hiç beklemedikleri bir anda yakaladılar. Polis onlara toplantının nedenini sorduğunda, karşılık olarak ev sahiplerinin sekizinci evlilik yıldönümünü kutladıklarını söylediler. Fakat bir süre sonra gelen ev sahibesinin eşi, bu açıklamanın yalan olduğunu ortaya çıkardı.

Evde yapılan aramalar sonucunda aşağıdaki malzemeler ele

*II. Nikolay: O dönemki Rus çarı –çn.

geçirildi: Yurtdışında yayınlanan "Sosyal Demokrat" adlı devrimci bir gazetenin birkaç nüshası, savaş sorununa değinen toplantı gündemi, otuz iki adet devrimci bildiri, parti notları ve yazışmaları; buna ek olarak Devlet Duması üyesi Badayev'in üzerinden öğrencilerin devrimci harekete katılmaları için yapılan yasadışı bir çağrının el yazmaları ve başka bir isme göre düzenlenmiş bir pasaport çıktı.

Devlet Duması üyeleri de dahil olmak üzere bu yasadışı toplantıya katılanların tümü derhal hukuki yetkililere bildirildi ve şimdi bunların yargılanması için hazırlık çalışmaları yürütülüyor.

Bu raporu majestelerine sunmayı en doğal görevim olarak kabul ediyorum.

İçişleri Bakanı Maklokov."

İtiraf etmek gerekir ki gizli polisin yardımlarıyla Maklakov, Bolşevik fraksiyonun faaliyetlerini kusursuz bir şekilde tarif etmişti. Maklakov, fraksiyonun uzun süre gizliliğini koruduğunu ve polisin harekete geçebileceği hiçbir gerçekliği ele vermediğini öfkeyle belirtmesinin ardından, milletvekillerini en sonunda nasıl yakalandığını keyifle anlatıyordu.

Çar Nikolay'ın izniyle hükümet, mahkemenin en azından "ağır çalışma cezası" ile sonuçlanmasını sağlamaya çalışıyordu. Ülkeyi etkisi altına alan ve savaşın ilk aylarında giderek güçlenen şovenist hezeyan, bu yönde kamuoyu oluşturulmasını kolaylaştırıyordu. Halka yapılan ilk açıklama olan "Pravitelstvenny Viestnik" (Hükümet Habercisi) gazetesindeki duyuruda, böylesi bir etki yaratmak için "Rusya'nın askeri gücüne karşı" büyük bir entrikanın açığa çıkarıldığı belirtildi. Duyuru şöyle devam ediyordu:

"Savaşın başlangıcından bu yana anayurdun bütünlüğünü korumanın gerekliliğinin bilincinde olan Rusya halkı, hükümetin savaş dönemindeki faaliyetlerini gayretle desteklemiştir. Ne var ki, Sosyal Demokrat kurumların üyeleri tamamen farklı bir tutum aldılar; propaganda ve yeraltı faaliyetleri aracılığıyla Rusya'nın askeri gücünü sarsmak için gayret gösterdiler. Ekim

ayında hükümet; Sosyal-Demokrat örgütlerin temsilcilerinin mevcut rejime karşı yürütülecek faaliyetleri ve kışkırtıcı sosyalist görevleri tartışmak amacıyla gizli bir konferans düzenleyeceklerini öğrendi."

Ardından, Ozyorki'de yapılan aramanın ayrıntıları geliyordu:

"Toplantının kışkırtma amacı taşıdığı açık olduğundan, oradaki kişiler gözaltına alındı, fakat Devlet Duması üyeleri serbest bırakıldı."

"Beş"imizin hapsedilerek hücreye atılmış olması gerçeğine rağmen "Hükümet Habercisi", araştırma savcısının, Konferans'a katılanların tümünün "gözaltına alınması"na karar verdiğini dikkatlice okurlarına bildiriyordu.

Tüm bilgileri içermeyen bu duyuru, halkın tepkisinin ne olacağını ölçmeyi amaçlayan bir tür denemeydi.

Gerici basın, talimatlarını aldı ve derhal fraksiyonumuza yönelik şiddetli bir saldırı başlattı. "Russkoye Znamya" gazetesinin dili tipik bir örnekti: "Düşmanlarımıza karşı resmi davranışları sürdüremeyiz, darağaçları ülke içinde barışı yeniden sağlamanın tek aracıdır". Bu istek kana susamış gerici basın tarafından desteklendi, liberal gazeteler en iyi durumda sessiz kaldı ve işçi basını da artık mevcut değildi.

Hükümet, altyapısını hazırladıktan sonra, fraksiyonun tutuklanmasını 15 Kasım'da açıkladı. Hükümetin ikinci açıklaması şöyleydi:

"Petrograd* yakınlarında düzenlenen ve bazı Duma üyeleriyle Rusya'nın çeşitli bölgelerinden kişilerin katıldığı konferansla ilgili hazırlık soruşturmasında, konferansta 'En az zarar verici olan,

* "St Petersburg" Almanca kökenli bir sözcük olduğu için, 1. Emperyalist Paylaşım Savaşında Almanya, Rusya ile karşı cephede yer aldığından kentin adı, "Petrograd" olarak değiştirildi. Ekim Devriminden sonra ise bu kent "Leningrad" adını aldı. 1989-90 döneminde Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin son kalıntılarının da tasfiye edilmesinin ardından kentin adı tekrar değiştirilerek St Petersburg halini aldı –çn.

çarlık otokrasisinin ve ordusunun yenilmesidir' ifadesini içeren bir önergenin görüşüldüğü saptanmıştır. Bunun devamında, 'sosyalist devrim propagandasının askeri birlikler içinde mümkün olduğunca geniş bir biçimde yürütülmesi' ve 'ordu içerisinde illegal hücrelerin örgütlenmesi' sloganlarının görüşüldüğü de açığa çıkarılmıştır. Konferansla ilişkisi olan herkes tutuklandı."

Bu olay, Duma'nın üzerinde nasıl bir etki yarattı? Daha önce de belirttiğim gibi Rodziyanko, deklarasyonumuzu aldıktan sonra "elinden gelen her şeyi yapacağına" söz vermişti. Diğer fraksiyonlardan bir dizi milletvekili, bu durumun bir şekilde protesto edilmesi gerektiğini kabul ediyordu fakat protestoları içtenlikten tamamen yoksundu. Maddenin doğası gereği Duma çoğunluğu, hükümetle aynı görüşleri paylaşıyordu. Hükümetin bu yeni provokasyonuna işçilerin bir başka devrimci patlayışla misilleme yapmalarından duydukları korku tarafından yönlendirilmeleri, onları sınırlı da olsa tepki göstermeye zorluyordu.

O anda Duma oturum halinde bulunmadığından, protesto eylemi, geleneksel soru önergesi biçiminde olamadı. Bu yüzden hasta ve yaralılara yardım edilmesine ilişkin Başkanın odasındaki günlük Duma Komitesi toplantısı sırasında, Chkheidze'nin inisiyatifiyle ve Trudoviklerden Kerenski, İlerlemecilerden Efremov ve Kadetlerden Milyukov'un desteğiyle bu sorun gündeme getirildi.

6 Kasım sabahıydı; Duma, fraksiyonun tutuklandığının hâlâ farkında değildi, bu yüzden komite sadece, Ozyorki'de aranmamız ve alıkonulmamız sorununu tartıştı. Komiteyi oluşturan milletvekilleri, ülkede bir devrimci patlamadan duydukları korkuyu açıkça dışavurdular. Oktobristlerin tavrı karakteristikti. Godniyev, Opoçinin ve Lutz, polisin bu davranışının protesto edilmesi gerektiğini belirttikten sonra, işçilerin fraksiyonuna yapılan bir saldırının, kitleler arasında karışıklığa neden olabileceğini ve ordunun cephe gerisindeki bölümlerinde düzensizlik yaratabileceğini vurguladılar. Böylesi su katılmamış şoven kaygıları yüzünden hükümeti, bu provokatif hareketinden dolayı kınadılar.

Görüşmenin sonucunda Rodziyanko, Bakanlar Kurulu Başkanı Goremyikin'e bir protesto mektubu* gönderdi. Mektup, Duma çoğunluğunun yanlış tutumunun tipik bir göstergesiydi. Mektubu 30 Kasım'da, bizim tutuklanmamızın üzerinden neredeyse bir ay geçtikten sonra göndermesine rağmen Rodziyanko, tutuklanmamızla ilgili tek bir söz söylemedi ve sadece Ozyorki'deki olaylarla ilgili deklarasyonumuzu göndermekle yetindi. Goremyikin'e giden mektupta Rodziyanko, Duma tüzüğünün 15. maddesinin ihlal edildiğini belirtiyor ve şöyle ekliyordu: "Yetkililerin böylesi hareketlerine tolerans gösterilemez. Daha da önemlisi, idari yetkililerin yasaları önemsememeleri ve sorumsuzca davranmaları; şu anda içinde bulunduğumuz zorlu dönemde, savaşın ağır koşulları yüzünden zaten ajite edilmiş barışçıl nüfusu daha da kışkırtıyor ve bu nüfus içinde hoşnutsuzluk tohumları ekiyor". Peki Rodziyanko buradan hangi sonuçları çıkarıyordu? Fraksiyonumuz üzerindeki baskıların son bulmasını mı istiyordu? Kuşkusuz hayır. Mektubuna şu sözlerle son veriyordu: "Ekselanslarının, Devlet Duması üyelerini yasadışı polis faaliyetlerinden korumak için önemli adımlar atacağını umut ediyorum." Böylece, Bolşevik fraksiyonumuzun korunmasıyla ilgili tek bir sözcük

*Bu mektup daha sonra, gözönünde bulundurması için İçişleri Bakanı Maklakov'a gönderildi. Polis teşkilatındaki belgeler arasında muhafaza edilen mektup üzerine Maklakov'un düştüğü notlar, çarın bu sadık muhafızının karakterini açığa vuruyor. Rodziyanko'nun mektubu Maklakov'u öfkelendirmiş; mektubun üzerine şunları yazmış: "Devlet Duması'nın beş üyesinin suçlu olduğunu ortaya çıkartan polisin bu hareketinin 'sorumsuz' ve 'pervasız' olduğunu kabul edemem. Bu, Duma Başkanı'na anlaşılmaz gelebilir ama işin gerçeği böyle. 'Tolerans gösterilemez' biçiminde tanımlanması gereken; polisin bu hareketi değil, devlet aleyhtarı ciddi suçların, 'parlamenter dokunulmazlık' örtüsü altında işlenebiliyor olması gerçeğidir. Rus devletinin bütünlüğü, herhangi bir parlamenter dokunulmazlıktan çok daha önemlidir. Polis, yasaları ihlal eden Duma üyelerini her zaman denetleyecektir. Halkın içinde hoşnutsuzluk tohumları ekenler, devrime karşı mücadele eden idari yetkililer değil; böylesi iğrenç bir davranış karşısında yetkililerin pervasızlığı hakkında yaygara koparmaktan başka yapacak bir şey bulamayanlardır. Şimdi, bu tür alışkanlıklara son verme zamanıdır. Öfkeden dolayı gereksiz yere üzüntüye kapılmak ahlaki bir davranış değildir ve bu bağlamda söz konusu da değildir. Duma üyelerini yakalayan ve tutuklayan polis kuvvetlerinin üyelerine tekrar teşekkür ediyorum."

içermeyen protesto, resmi bir açıklamadan ve hataların tekrarlanmaması ricasından öteye gitmemiş oluyordu.

Duma çoğunluğunun, işçi milletvekillerinin tutuklanması nedeniyle yaptığı tek eylem, bu anlamsız ve faydasız mektubun Goremyikin'e gönderilmesi oldu. Menşevikler ve Trudovikler, Duma üyeleriyle özel bir konferans yapılması için çağrıda bulundular. Rodziyanko buna karşı çıkarak, Duma oturumlarına ara verildiği bir dönemde, milletvekillerin toplantı yapmasına yasalar tarafından izin verilmediğini bildirdi; ona göre böyle bir şeyin gereği de yoktu zaten.

Uzun bir aradan sonra 1915 Ocağında Duma yeniden toplandığında, çoğunluk, tutuklanmamız nedeniyle bir soru önergesinin sunulmasına izin vermedi. Kadetler böyle bir önergeyi desteklemediği için gerekli imza sayısına ulaşmak mümkün olmadı. Bütçe görüşmeleri sırasında, Chkheidze ve Kerenski, konuşmalarının büyük bir bölümünü Bolşevik fraksiyonun akıbetine ayırınca Duma Başkanı, basının bu konuşmaları yazmasına izin vermedi.

Doğal olarak Kara Yüzler Duması, Romanov hükümetinin eylemlerini tamamen onaylıyordu. Fraksiyonumuzun tutuklanmasıyla, devrimci örgütlerin bozguna uğratılması tamamlanmış oluyordu. Bu durum, Devlet Duması'nda temsil edilenlerin çıkarlarıyla birebir örtüşüyordu. Bu arada hükümet, polise ve gizli servis üyelerine ödüller dağıtıyordu.

Peki karşı cephede neler oluyordu? Fabrika, işyerleri ve madenlerde? Bolşevik milletvekillerinin tutuklanması haberi, kitleleri öfkelendirmişti. Bolşevik fraksiyonun yok edilmesinin Rusya proletaryası üzerinde güçlü etkiler bırakacağı gerçeğini hükümetin sefil destekçisi Oktobristlerin bile kavradıklarını görmüştük. Yanılmıyorlardı; Bolşevik milletvekillerinin serbest bırakılması isteği, Şubat Devrimi'ne* kadar temel taleplerle birlikte ele alındı. Fakat tutuklanma sürecinde işçi sınıfı,

*Sibirya'ya sürgüne gönderilen Bolşevik milletvekilleri, 1917 Şubat Devrimi'nden sonra serbest bırakıldılar. –çn

daha uzun soluklu bir hareketi kaldıracak kadar güçlü değildi; savaş terörü, ülkenin boğazına sarılmıştı ve tüm devrimci faaliyetler, askeri mahkemelerin verdiği idam cezaları ya da uzun süreli ağır hapis cezalarıyla engelleniyordu. Fraksiyonun tutuklanması, partinin Rusya'daki ana merkezinin yok edilmesi anlamına geliyordu. Parti faaliyetlerinin tüm bağlantıları, Duma 'beşlisi'nde odaklanmıştı ve bu yüzden bağlantılar artık kesilmişti.

Gizli polis, milletvekillerinin tutuklanması için hazırlık yaparken; işçilerin, fraksiyonu savunmaları olasılığına karşı çeşitli tedbirler aldı. İşçi sınıfı bölgelerindeki casus sayısı iki katına çıkarıldı ve çok sayıda parti üyesi tutuklandı. Her şeye rağmen St Petersburg Komitesi, tutuklamayla ilgili bir bildiri yayınlamayı başardı. Hektografi'de (jelatinli teksir makinası) basılan ve 11 Kasım'da dağıtılan bildiride, işçilere greve çıkma ve protesto toplantıları düzenleme çağrısı yapıldı:

"Yoldaşlar! Demokrasi savaşçılarının kanlarıyla zaten kızıla bulanan alçak çarlık hükümeti, II. Duma'nın sürgüne gönderilen işçi temsilcilerine işkence yapmış ve proletaryanın binlerce en iyi evladını hapsetmişti. Cellatların hükümeti şimdi de, Rusya Sosyal Demokrat İşçi Fraksiyonu üyelerini zindana attı.

Otokratik hükümet, 30 milyon işçinin Duma'daki temsilcilerini ahlaksızca tehdit ediyor. Çar ile halk arasındaki birlikten bahsetmenin sahteliği ve ikiyüzlülüğü şimdi açığa çıkmıştır... Çarlık hükümeti fazla ileri gitmiştir... İşçi sınıfı ve tüm demokrasi güçleri şimdi, halkın gerçek temsiliyeti ve Anayasal Meclis'in toplanması için mücadeleyi yükseltmek göreviyle karşı karşıyadır.

Savaş ve sıkıyönetim hali, hükümetin; proletaryanın çıkarlarını kahramanca savunan işçi milletvekillerine yönelik saldırılarını sürdürmesine olanak tanımıştır.

Hükümet, devrimci hareketi kan denizinde boğmaya kalkışıyor, işçi ve köylüleri katliamlara sürükleyerek onların kurtuluş umutlarını öldürmeyi umut ediyor.

Tüm Slavların kurtuluşu hakkında açıklamalarda bulunan çarlık hükümeti, tüm işçi sınıfı örgütlerini parçalıyor, işçi bası-

nını yok ediyor ve proletaryanın en iyi savaşçılarını hapsediyor.

Fakat işçi sınıfının düşmanına bunlar yetmiyor. İşçi milletvekillerine karşı saldırı düzenlenmesini kararlaştırdılar çünkü onlar hükümetin baskı zorbalık ve demir pranga politikalarına karşı kahramanca savaşıyorlar. Çarlık çeteleri, işçi sınıfının seçilmiş temsilcilerine 'Sizin yeriniz hapishanedir' dedi.

İşçi sınıfının bütünü hapse atıldı. Soyguncular ve sömürücüler çetesi, 'pogrom'cular çetesi, Rusya işçi sınıfının tamamını mahkum etmeye cüret etti. İşçi sınıfı ölüm kalım mücadelesiyle karşı karşıyadır. Fakat sıkıyönetimin demir baskısı bile, işçilerin protestolarını gerçekleştirmelerini engelleyemeyecek. 'Kahrolsun cellatlar ve katiller' sloganı, milletvekillerini savunmaya hazırlanan Rusya'nın milyonlarca işçisi tarafından haykırılacaktır.

Yoldaşlar! RSDİP St Petersburg Komitesi, St Petersburg işçilerini, bu çarcı-aristokrat çeteleri protesto etmek için toplantılar düzenlemeye ve bir günlük greve çıkmaya çağırıyor.

Kahrolsun çarlık!

Yaşasın demokratik cumhuriyet!

Yaşasın Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi!

Yaşasın Sosyalizm!

11 Kasım, RSDİP St Petersburg Komitesi"

Aynı dönemde St Petersburg Sosyal-Demokrat öğrenci örgütü, şu bildiriyi yayınladı:

"Rusya mutlakiyeti, halka karşı çalışmaya devam ediyor. Onun son görevi olan Sosyal Demokrat Duma Fraksiyonu'nun tutuklanması, hükümet darbesi (coup d'etat) ile eşdeğerdir. Halkın temsil edilme komedisi sona erdi. Otokratlar rol yapıyorlardı, artık bütün ahlaksız davranışlarında, demokrasiden önce çıplak gerçekler görülüyor."

St Petersburg Komitesi bildiriyi yayınlarken işçilerin yaygın eylemler yapmasını beklemiyordu. Komitenin bildirisi, hükümetin bu yeni suçu hakkında işçileri bilgilendirmeyi ve burjuva basınıyla hükümetin şoven ajitasyonuna karşıt bir biçimde olayları açıklamayı amaçlıyordu. Fraksiyonun tutuk-

lanmasının, Rusya işçi sınıfının tamamının hapsedilmesine eşdeğer olduğuna dikkat çeken partimiz, kitleleri, çarlık hükümetinin meydan okuyuşuna yanıt vermeye hazırladı.

Çağrı etkisini hemen gösterdi. Bir dizi fabrikada işçiler bir günlük protesto grevi düzenlerken, bazı fabrikalarda grev ancak polis güçlerinin müdahalesiyle engellendi.

Böylece, "Yeni Lessner" fabrikasında işçiler, sabahleyin grev konusunu tartışmak için toplandıklarında, daha önce fabrikaya getirilmiş olan bir polis müfrezesi, işçilerin üstüne çullanarak, bir dizi "gösteri" tutuklaması gerçekleştirdi. Diğer fabrikalardaki grevlerin önüne de aynı yöntemle geçildi.

Grevlerin gerçekleştiği fabrikalarda, işçilere ağır cezalar verildi. Çok tehlikeli görülen işçiler yakalanarak St Petersburg dışına sürüldü. Diğer işçiler için de yeni cezalar bulundu. Yedekte olan ya da askeri yetkililerle yaptıkları anlaşmayla seferberliğini erteletmiş olanlar, derhal cephedeki ileri noktalara gönderildi. Parviainen fabrikasındaki grevci 1.500 işçiden 10'u sürgün edildi ve 20'den fazla yedek asker, siperlere gönderildi.

Bu koşullarda, grev hareketi gelişemedi. Fakat bu grevler bile işçi sınıfı hareketinin tamamıyla bastırılamamış olduğunu, er ya da geç gücünü yeniden toplayacağını gösteriyordu.

Partimizin faaliyet yürütebileceği çok geniş bir alan vardı, fakat partinin görevine devam etmesi son derece zordu. Fraksiyonun tutuklanması, örgütümüzün tahrip edilmesi sürecini tamamlamıştı. İzole edilen ve Rusya'yla bağlantısı kesilen merkez komitesi, bütün parti örgütünü yeniden yaratma göreviyle karşı karşıyaydı. Durumdan kaygılanan Lenin, Stockholm'deki Shlyapnikov'a "Eğer bu doğruysa çok büyük bir talihsizliktir" diye yazdı ve ondan, fraksiyonun tutuklanması hakkındaki haberin doğru olup olmadığını öğrenmesini rica etti.

Üç gün sonra bu haber doğrulanınca Lenin, Shlyapnikov'a şöyle yazdı: "Bu korkunç! Hükümet açıkça, Rusya Sosyal Demokrat İşçi Fraksiyonu'ndan öç almaya karar verdi ve hiçbir şeyden sakınmadı. En kötüsüne hazırlıklı olmalıyız; sahte do-

kümanlar, yalan kanıtlar, yanlış tanıklıklar, gizli mahkemeler vb." Bunun ardından Lenin, yüz kat zorlaşan parti çalışmalarına dikkat çekti: "Yine devam edeceğiz. Pravda, sınıf bilincine sahip binlerce işçiyi eğitti, tüm zorluklara rağmen onlardan, yeni öncü grupları, yeni bir Rusya Merkez Momitesi ortaya çıkacaktır..."

Lenin'in sözleri her zaman olduğu gibi, işçi sınıfının güçleneceğine ve devrimin zaferine duyulan büyük güvenden esinleniyordu. Partinin çalışmalarını baltalayan zorlukları açıkça kafasında canlandırdı; fakat bu durum, devrimci mücadelenin en ağır ve en zorlu dönemlerinde onu asla terketmeyen muazzam güç ve enerjiyi bir an için bile azaltmadı.

25
DURUŞMA

Hepimiz, sıkı hapishane rejimi altında hücrelere konulmuştuk ve dış dünya ile bağlantımız kesilmişti. Genellikle, yarım yamalak haberler, Rusya ordularının zaferi ve ülke çapında şovenizmin gelişimiyle ilgili resmi açıklamalar duyuyorduk.

St Petersburg fabrikalarında yeni bir ajitatör belirdi. "Halkla birliği"ni gerçekleştirmeye çalışan Nikolay'ın bizzat kendisi, çok sayıda üniformalı ve sivil polis tarafından dikkatle korunarak fabrikalarda dolaşıyordu. Putilov ve diğer fabrikaları da ziyaret etti. Bütün işlemler, şoven gösterilerin kurallarına uygun olarak yerine getiriliyordu. 'Yaşa' çığlıkları, milli marşların söylenmesi, ikonların* sunulması; her şey bir oyun gibiydi.

Fakat işçiler arasında gerçekte neler olup bittiğini, devrimci propagandanın nasıl yürütüldüğünü ve işçilerin gerçek duygularının neler olduğunu bilmiyorduk, bilemezdik de.

Tutuklanmamızdan iki ya da üç gün sonra ilk kez sorguya çekildik. Bir araya geldiğimizde birkaç kelime konuşma fırsatı yakaladık. Ne var ki bizi hemen ayırdılar ve tek tek sorguya alındık.

Ozyorki'deki arama sırasında hepimiz, polisin orada bir konferans düzenlediğimize dair bir kanıt ele geçirmesini mümkün olduğunca engelleme kararı almıştık. Bütün önemli dokümanları, tutanakları vb. yok etmeyi başarmış ve Bayan Gavrilov'a dostça bir ziyarette bulunduğumuzu söylemeye karar ver-

*İkon: Ortodoks kilisesinde azizlerin resim ya da heykeli –çn.

miştik. Araştırma savcısı tarafından sorgulandığımızda bu taktiği izledik ve hakkımızdaki suçlamaları reddettik. Bayan Gavrilov'a misafir olarak gittiğimizi ve durumdan faydalanarak, işçi sınıfı örgütleri, sigorta meseleleri ve bir gazetenin yayınlanması gibi bir dizi sorunu tartıştığımızı belirttik. Fraksiyonumuza daha önce gelen bir ziyaretçinin polisin gözünde şüpheli duruma düşmüş olmasından dolayı, işçilerin temsilcileriyle böyle bir buluşma fırsatından yararlanmamızın doğal olduğunu vurguladık.

Bazı parti yayınlarının üzerimizden çıkmış olması gerçeğini de, milletvekili olarak çeşitli politik eğilimler hakkında bilgilenmek zorunda olduğumuzu belirterek açıkladık. Savaş hakkındaki tutumumuz sorulduğunda savcıya, her iki Sosyal Demokrat fraksiyon tarafından Duma'nın 26. oturumunda okunan bildirgeyi referans gösterdik.

Şagov, Bayan Gavrilov ile iş için fraksiyona gelince tanıştığını, daha sonra Gavrilov'la sokakta karşılaştığında onun, kendisini ve diğer milletvekillerini evine misafirliğe çağırdığını söyledi. Apartman dairesinde konferans yapılmadığını ve orada herhangi bir önergenin tasarlanmadığını, bütün konuşmaların sigorta dernekleri ve bir gazetenin yayınlanması ekseninde geçtiğini belirtti.

Ben, Bayan Gavrilov'un özel daveti üzerine orada bulunduğumu belirttim. Bu davetin söz konusu durumla hiçbir ilgisi yoktu. Arkadaşlar arasında o günkü olaylar hakkında sohbet ettiğimizi söyledim. Herhangi bir konferans düzenlenmedi, herhangi bir önerge tartışılmadı, dedim.

Gizli kalmış bazı şeyleri meydana çıkarmaya çalışan savcı ısrarla, konferanstaki St Petersburg delegelerinden Antipov ve Kozlov'la ilişkilerim hakkında soru sordu. Her ikisi de St Petersburg Komitesi'ne üyeydi ve Antipov, St Petersburg Komitesi Yürütmesi'nde yer alıyordu. Antipov'u işsiz olduğu dönemde, kendisine iş bulmamı rica edince tanıdığını söyledim. Gavrilov'un evine de beni aynı amaçla görmek için gelmişti.

Kozlov'un sigorta konusuyla ilgili bir derginin yayınlanmasını konuşmak için davet edildiğini ve Kamenev'i de yayın-

lanmasına katkıda bulunduğu Pravda gazetesinin bürosundan tanıdığımı söyledim. Benim için en zor şey, başka bir isimle düzenlenmiş olan pasaportun üzerimde bulunmasını açıklamaktı. İşçilerin genellikle pasaportlarını bana getirerek, Devlet Duması'ndaki halk galerisi* için onay almamı rica ettiklerini söyledim. Ve bazen, sahipleri alana kadar bu belgeler uzunca bir süre bende kalıyordu. Üzerimde bulunan pasaport da böyleydi. Bu açıklama savcıyı tatmin etmedi ama benden daha fazlasını elde edemezdi.

Petrovski'nin yanıtları da benzer biçimdeydi. Özel bir sebep olmaksızın misafir olarak çağrıldığını belirtirken, onu kimin davet ettiğini söylemeyi de reddetti. Gavrilov'un evindeki kişilerden milletvekilleri ve Kamenev'in dışındakilerini tanımadığını söyledi. Üzerinden çıkan tüm belgeleri posta yoluyla ya da adını bilmediği kişilerin gönderdiği ulaklar tarafından kendisine ulaştırıldığını kaydetti. "Savaş Üzerine Tezler"deki düzeltmeleri kendi el yazısıyla yapmıştı, fakat adını belirtmek istemediği başka bir kişi bunu kendisine önermiş ve Duma çalışmalarında bu değişiklikleri kullanmayı tasarlamıştı. Petrovski, sadece üzerinde bulunan belgelere dayanarak savaşa karşı tutumundan dolayı yargılanmasının mümkün olmadığını da sözlerine ekledi.

Samaylov, Gavrilov'un evindekilerinin tesadüfen orada toplanmış olduğunu ve bazılarının da kendi milletvekilleriyle konuşmak için gelmiş olduğunu belirtti. Üzerinde bulunan sorular listesinin, belleğini tazelemesine yardımcı olduğunu, çünkü yurtdışında tıbbi bir tedavi geçirirken, neler olduğu hakkında bilgi edinmek istediğini söyledi.

Kamenev'in açıklaması, daha önceden katkıda bulunduğu işçi gazetesinin yeniden yayınlanmaya başlamasını görüşmek amacıyla evde bulunduğuydu. Petrovski'nin evini ziyaret etmekten korktuğu için onunla üçüncü bir kişinin evinde buluşmayı tercih etmişti. Konuşmalar o günkü olaylarla sınırlıydı,

*Halk galerisi: Duma salonunda halka ayrılan bölüm -çn.

konferans ya da önergelerin tartışılması söz konusu değildi. Kamenev sonuç olarak, bulunan belgelerin savaş hakkındaki düşünceleriyle örtüşmediğini söyledi.

Bizimle birlikte tutuklanan diğer yoldaşlar; Antipov, Kozlov, Voronin, Yakovlev, Linde ve Bayan Gavrilov, aşağı yukarı aynı ifadeyi verdiler. Her biri St Petersburg'da bulunma nedenini kendine göre anlatarak şans eseri o evde toplandıklarını çünkü kendi milletvekillerini görmeye gelmiş olduklarını söyledi.

Muranov daha güç bir durumdaydı. Defterinde, partinin illegal faaliyetleri üzerine aldığı notlar vardı. Muranov'un bu defteri sahiplenmeme durumu da söz konusu değildi; bu yüzden sessizliğini koruyarak, herhangi bir ifade vermeyi reddetti.

Her birimiz ayrı ayrı sorguya çekildik. Hapishanede, birbirimizle iletişim kurma ya da diğerlerinin neler söylediğini öğrenme şansımız yoktu. Ön hazırlık tamamlandıktan sonra, suçlamanın dayandırılacağı materyalleri incelememize izin verildiğinde hangi yanıtların verilmiş olduğunu öğrendik.

Hazırlık soruşturması hızla tamamlandı; çünkü hükümet, koşullar uygunken duruşmayı bir an önce sonuçlandırmak istiyordu. Tutuklanmamız ve duruşma önceden planlanmıştı, bu yüzden ayrıntılı araştırma gerekmiyordu. Savcılar sadece, önceden belirlenmiş cezanın verilebilmesi için elde ettikleri belgelere dayanarak suçlamanın çerçevesini çizeceklerdi.

Aralık ayının sonlarında, altı haftalık tutukluluğun ardından, ön hazırlık soruşturması tamamlandı ve sonuçları, savcı tarafından bize bildirildi. Uzun bir aradan sonra yeniden bir araya geldik ve duruşmadaki tavrımızın nasıl olacağını kararlaştırdık. Hazırlık soruşturmasının sonuçları bizlerden elde edilen dokümanlar doğrultusunda hazırlandı ve açıklandı. Bu dokümanların yanında yazılı ifadelerimiz, polisin sunduğu bilgiler, savaş sırasında St Petersburg'da yayınlanan bildirgeler ve diğer belgeler, fraksiyonun devrimci çalışmalar yürütmekle suçlanmasının kanıtları olarak ileri sürüldü. Tüm bunların okunması birkaç gün sürdü.

Her şey sıkıyönetim mahkemesi tarafından yargılanacağımıza işaret ediyordu ve dışardaki dostlarımız da aynı düşüncedeydiler; kaygılıydılar ve avukatların yardımıyla davamızın adli mahkemede görülmesini sağlamaya çalışıyorlardı.

Polis baskınının olduğu Ozyorki, sıkıyönetimin ilan edildiği bir bölgede bulunuyordu. Gavrilovlar'ın evine yapılan baskın, sıkıyönetim yasalarına dayanılarak gerçekleştirilmişti. Bu nedenle, sıkıyönetim mahkemesinde yargılanacaktık. Ve bu durum, fraksiyonun vatana ihanet suçundan mahkum olmasını isteyen hükümeti fazlasıyla hoşnut ediyordu.

Bu nedenle, davanın adli bir mahkemede görülmesi kararı, bizim için sürpriz oldu. Yasaya göre, sanığın, suçlandığı tüm materyalleri inceleme hakkı vardı. Bu hakkımızı, birbirimizi görmek ve ortak bir savunma yapmak için kullandık. Belgeleri ikinci kez okumaya başladığımızda, İkinci Nikolay'ın emri uyarınca davanın sıkıyönetim mahkemesinden alınarak adli mahkemeye verildiğini öğrendik. Dava artık Petrograd Yüksek Mahkemesi'nin özel oturumunda görülecekti.

Hükümetin bu ani karar değişikliği nasıl açıklanabilirdi? Kuşkusuz, ülke içerisinde gerçekleşen değişimin bir sonucuydu bu. Art arda gelen askeri yenilgiler ve ordunun çöktüğü yolundaki söylentilerin artması, şovenist dalgayı dağıtıyordu. İşçi sınıfı hareketinin hâlâ zayıf olmasına rağmen tekrar güçlendiğinin işaretleri her yerde görülüyordu. Ekonomik grevlerin sayısı artmaya başlamıştı ve Ocak 1915'te bazı bölgelerde politik grevler gerçekleşti. Hükümet artık, işçi milletvekillerinin cezalandırılması yolundaki şoven haykırışlara güvenemezdi.

Bütün bunların gözönünde bulundurulması sonucunda, İkinci Nikolay "merhametli" fermanı imzalamış ve hükümet de, işçi vekillerini kurşuna dizmekten vazgeçmişti.

Duruşmadan hemen önce basılan bildiride St Petersburg Komitesi, hükümetin geri çekilmesinin ne anlama geldiğini işçilere anlattı.

"İşçi milletvekilleri yargılanıyor. Aslında hükümet, onları va-

tana ihanetten yargılamak istiyordu ve bu iftiraları kendi gazetelerinde yayınladı. Fakat başaramadılar. Onları sıkıyönetim mahkemesinde yargılamak istediler, fakat şimdiki büyük katliamın yürütücüleri ve üst düzey yöneticiler, bakanları çılgın olarak tanımladıktan sonra, işçi temsilcilerini sıkıyönetim mahkemesinde yargılamanın her tarafa kendi elleriyle hoşnutsuzluk tohumları ekmek anlamına geleceğini anlattılar."

Hükümetin yaydığı "vatan hainliği", "entrika" suçlamaları, yargılama sırasında geniş ölçüde ortadan kalktı. Gazetelerde duruşmanın seyrini aktaran yazılar, Duma'daki işçi vekillerinin politik faaliyetlerinden dolayı yargılandıkları gerçeğini gizleyemedi. Hükümet, eski yargıları yeniden canlandırmak için sadık bekçi köpeğini, halkın yargısını etkilemek için yüksek sesle havlayan Kara Yüzler basınını serbest bıraktı. Kara Yüzlerin bütün gazeteleri, "suçlular" için en ağır cezaların verilmesini istediler. Bu gazetelerin hiçbiri "Svyet" (Işık) gazetesi kadar acımasız ve azgın değildi.

Svyet, fraksiyonu Batı Avrupalı sosyalistlerin yolunu izlememekle suçluyordu ve doğal olarak Bolşevikler hakkındaki en yaygın suçlama biçimini alan "Alman altınlarına" değinmezlik etmiyordu. Svyet, bildiği tüm küfürleri ettikten sonra şöyle yazıyordu:

"Büyük bir olasılıkla altınlarını boşa harcamayan Alman ajanlarının etkisi altındaki bu değersiz yüksek ünvanı taşıyıcıları, Almanya'nın elinde öylesine oyuncak olmuşlardır ki yıkıcı sosyalizm öğretisine uygun hareket ederken en ufak bir hata dahi yapmadıklarını düşünmektedirler. Sosyalistler diğer ülkelerde de mevcuttur. Fakat her yerde, İngiltere, Fransa ve Belçika'da sosyalistler, savaş ilan edilir edilmez kendi iç mücadelelerine son verdiler ve korkunç düşmanları Alman militarizmine karşı ulusal saflara katıldılar.

Alman sosyalistleri bile, savaş sırasında, kendi ütopyalarından vazgeçerek burjuva dostları gibi davranıyorlar. Düşmana karşı direnmeme, her ne pahasına olursa olsun barış vb. teorileri Rusya işçilerine öneren yalnızca onurlu Duma'daki sosya-

listlerdir. Savaş zamanında iç düzensizlik yaratmaya çabalayan yalnızca Rusyalı sosyalistlerdir."

Gazete, "parlamenter dokunulmazlıklarının arkasına saklanarak alçakça ihanette bulunan bu açığa çıkarılmış entrikanın elebaşlarının mümkün olan en ağır cezalara çarptırılmasını" istedi.

Hükümet ve Kara Yüzler iki yıl boyunca, Bolşevik fraksiyonun faaliyetlerine katlanmak zorunda kalmıştı. Fraksiyonun amaçlarını çok iyi anlamış olmalarına rağmen devrimci bir patlamanın gerçekleşmesinden korktukları için böyle davranmak zorundaydılar. Şimdi tehlikeyi göze alarak bizi tamamen yok etmeye karar vermişlerdi. Partinin görevi, işçi sınıfını ayağa kaldırmaktı; ne kadar korkunç olursa olsun hiçbir cezanın işçi sınıfı hareketini önleyemeyeceğini ve er ya da geç işçilerin barikatlarda düşmanlarıyla yüz yüze geleceğini göstermekti.

Parti örgütlerimiz, duruşmaya hazırlanıyordu. Polisin yoğun baskısına ve parti saflarındaki boşluklara rağmen St Petersburg Komitesi, duruşmaya ilişkin bir dizi bildiri yayınladı. Aşağıdaki, bunlara bir örnektir:

"Son iki yıldaki olayları anımsayın. Duma'da işçilerin çıkarlarını kimler savundu? Yetkililerin yasadışı faaliyetlerine karşı en fazla sayıda soru önergesi hazırlayarak bakanları kimler rahatsız etti? Fabrikalarda meydana gelen patlamalar nedeniyle araştırma yapılmasını isteyenler kimlerdi? Mağdur olan yoldaşlarımız için yardım toplama işini kimler örgütledi? Pravda ve Proletarskaya Pravda'yı kimler yayınladı? Savaşta milyonlarca insanın katledilmesi ve sakat kalmasını kimler protesto etti? Bu sorulara verilecek yanıt tektir: İşçi milletvekilleri. Ve faaliyetleri yüzünden onlara ağır çalışma cezaları verilmek isteniyor. İşçi milletvekillerinin savunulması, işçilerin davasıdır. Liberaller, hükümetin memnuniyetini paylaşıyorlar; Trudovikler ve Chkheidze'nin fraksiyonu birdenbire sağır ve dilsiz olmuş gibi görünüyor...

Öyleyse işçilerin milletvekillerini kim savunabilir? Yalnızca onları seçen ve destekleyenler. Yalnızca proletarya, onların yar-

gılanmasının ciddi bir sorun olduğunu gösterebilir; bakanların, liberallerin ve gizli polisin istediği gibi duruşmanın sessizce geçmesine izin verilmeyeceğini ortaya koyabilir."

Bu bildirinin basılmasından önce, 9 Ocakın (yeni takvimle 22 Ocak) yıldönümünde yayınlanan bazı bildirilerde, fraksiyonun yargılanmasının protesto edilmesi isteği öne çıkarıldı:

"İşçi sınıfı, vekillerine yönelik bu onur kırıcı ve çirkin davranışı protesto etmelidir. Davanın görüleceği gün, saflarını sıklaştırarak harekete geçmelidir..."

Gizli polis duruşmaya, militan işçileri tutuklayarak hazırlanıyordu; buna rağmen parti komitesi, fabrika ve işyerlerinde geniş çaplı ajitasyon çalışması yürütüyordu. Duruşmadan önceki gün St Petersburg Komitesi, greve çıkıp gösteriler düzenlemek için çağrı yapan yeni bir bildiri yayınladı:

"Yoldaşlar! İşçiler tarafından seçilen ve onlarla birlikte hareket eden milletvekilleri tarafından temsil edilen işçi sınıfı, sanık sandalyesine oturtulmuştur... Silah gümbürtüleri ve kılıç şakırtılarının oluşturduğu örtünün altında hükümet, işçi sınıfının bir fraksiyonunu daha diri diri mezara gömmeyi amaçlıyor.

İşçi yoldaşlar! Düşmana, hesabında yanıldığını gösterelim. Bu kritik anda, milletvekillerimiz ağır çalışma cezası ile tehdit edilirken, onların yanında olduğumuzu gösterelim. Onların sanık sandalyesine oturttuğu milletvekillerimizle dayanışma içinde olduğumuzu ilan edelim ve seçilmiş temsilcilerimizi savunmak için savaşmaya hazır olduğumuzu gösterelim.

İşçi yoldaşlar! 19 Şubatta greve çıkalım, toplantı ve gösteriler düzenleyelim ve çarlığın işçi sınıfıyla alay etmesini protesto edelim..."

Birleşik Öğrenci Komitesi tarafından aynı gün yayınlanan bildiride devrimci öğrenciler, "toplantı, grev ve gösteriler düzenleyen proletaryayı desteklemeye" çağrıldı.

St Petersburg Komitesi'nin bildirisi, işçiler arasında dağıtıldı, devrimci duyguları ayağa kaldırdı, bu yüzden de gizli po-

lisin kaygılanmasına yol açtı. Sıkıyönetim yasaları tarafından geniş yetkilerle donatılan polis, işçiler arasında devrimci duyguların artışını önlemek için bazı tedbirler aldı. Duruşma günü, belli başlı fabrika ve işyerlerine polis güçleri yığınak yaptı ve polis müfrezeleri mahkeme binası çevresindeki caddelerde devriye gezdi.

Bu önlemler yüzünden grev hareketleri geniş çaplı olamasa da birkaç grev meydana geldi ve işçiler mahkeme binasına doğru yürüyüşe geçmek için çok sayıda girişimde bulundu. Öğrenciler bir dizi toplantı düzenledi ve protesto önergeleri hazırladı. Şiddetli polis baskısıyla işçilerin öfkelerini dışavurmaları engellenmeye çalışılırken, Bolşevik Duma fraksiyonunun duruşması başladı.

Liberal burjuvazi, işçi milletvekillerinin duruşması sırasında sesizliğini bozdu. Kadetler duruşmadan hemen önce partilerinin herhangi bir üyesinin savunma avukatı olmasını yasakladı ve bu kararlarını savaş konusunda bizimle aynı düşüncede olmamalarına dayandırdılar. Kadetler, çarlık hükümetinin vereceği en ağır cezayı onaylamış oluyordu.

Duruşma, 10 Şubat sabahı başladı. Gizli geçitten Yüksek Mahkeme'ye getirildik ve avukatların karşısındaki sanık kürsüsüne yerleştirildik. Salonun, halka açık bölümü kalabalıktı; dost ve akrabalarımızı görüyorduk. Bazı milletvekilleri de oradaydı: Rodiçev, Milyukov ve Efremov'un yanı sıra Trudovik ve Menşevik fraksiyonlarının bazı üyeleri. Üst düzey bazı çarlık yetkilileri, özel olarak ayrılmış bölmelerde oturuyordu. Yargıçların arkasında, Devlet Duması'nın kurucusu ve parlamenter dokunulmazlık yasasının yazarı olan Witte'yi görüyorduk. Her türden basın organının temsilcileri de hazır bulunuyordu, fakat hükümet, konuşma ve belgelerin ajitasyon amaçlı kullanılmasını engellemek için bazı önlemler aldı. Askeri sansür mekanizması, dava dosyalarından pek çok bölümü acımasızca çıkardı.

Duruşmamız için oldukça önemli yargıçlar tayin edildi. Mahkeme Başkanı, Senatör Kraşeninnikov; Savcı ise Nenaro-

kov idi. Her ikisi de politik duruşmalar konusunda tecrübeliydiler. Kısacası mahkememiz öyle düzenlenmişti ki çarlık bakanlarının isteğinin yerine getirileceği açıktı.

Duruşma, davalıların ve tanıkların yoklamasıyla başladı. Dava vekillerinden biri, Kamenev'ın savaş hakkındaki görüşlerinin açıklanması için ek tanık olarak N. I. Jordanski'nin* çağrılmasını isteyen bir dilekçe verdi. Mahkeme bu dilekçeyi reddetti ve iddianamenin okunmasına geçildi.

İddianame, St Petersburg'da yayınlanan bildirileri bir bir sayarak ve bunların basımını fraksiyona isnat ederek başlıyordu ve şöyle devam ediyordu:

> "Devrimci faaliyetlerin çapını artırmak için, Devlet Duması'nın Sosyal Demokrat İşçi Fraksiyonu'na bağlı üyeleri, St Petersburg'da bir parti kongresi düzenlemeye karar verdiler. Sosyal-Demokrat çevrelerde 'konferans' olarak bilinen bu kongrede, savaş karşıtı devrimci mücadelede izlenecek taktikler tartışılacaktı. Rusya'nın çeşitli bölgelerinden parti örgütlerinin temsilcileri de katılmaları için davet edildi."

Delegelerin Gavrilovlar'ın evinde ortaya çıkarılmasına değinildikten sonra iddianamede, sanıkların üzerinde ya da evde bulunan tüm dokümanların ayrıntılı bir özeti verildi. Ön soruşturma sırasında elde edilen bilgiler temelinde, bize şu suçlama yöneltildi:

> "Rusya'da mevcut rejimi silahlı ayaklanma yoluyla yıkmak ve yerine demokratik cumhuriyet ilkelerine bağlı yeni bir rejim oluşturmak amacıyla Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi Merkez Komitesi kontrolündeki yasadışı suç örgütünde görev almak."

Bu noktada iddianame, fraksiyon üyelerinin; "gizli örgütlerle" irtibat halinde olduğuna ve onların kuruluşuna yardım ettiğine, bu örgütlerin toplantılara katılıp bildirgelerini hazır-

*N. I. Jordanski, o dönemde "anayurdun savunulması" görüşünü paylaşıyordu. Daha sonra Komünist Partisi'ne katıldı. –çn.

ladığına, çalışmalarını yönlendirdiğine, RSDİP Merkez Komitesi'yle temas halinde bulunduğuna ve parti için para topladığına dikkat çekti. Ayrıca fraksiyon üyeleri, "birbirleriyle ve gizli örgütlerin üyeleriyle şifreli yazılarla iletişim kurmuştu", "gizli kitlesel işçi toplantılarını düzenlemiş, onlara silahlı ayaklanma amacıyla gizli örgütler oluşturma çağrısı yapmıştı", "savaş karşıtı devrimci bildiriler hazırlayıp dağıtmıştı", vb.

İddianamenin sonuç bölümünde, Almanya ve Avusturya'ya karşı askeri operasyonlar sürerken örgüt üyelerinin acil eylem programı hakkında karar almak için tartışma yürüttükleri konferansın toplanmasına değinildi.

İddianamenin tamamında parti yaşamının tüm boyutlarına değinilirken Bayan Gavrilov dışındaki herkes, 8 yıla kadar ağır çalışma cezasını öngören Ceza Yasasının 102 no'lu maddesinin 1. bölümü uyarınca suçlandı. Bayan Gavrilov ise, yardım-yataklık ve yetkilileri bilgilendirmemekten ötürü 163 no'lu maddeden suçlandı.

İddianame okunduktan sonra, Mahkeme Başkanı suçu kabul edip etmediğimizi sordu. İlk aldığımız karar uyarınca, hazırlık soruşturmasında olduğu gibi, tüm sorulara olumsuz yanıt verdik.

Araştırma savcısının odasında belgeleri incelememize izin verdiklerinde, mahkemede izleyeceğimiz genel tavrı belirlemiştik. Fraksiyonun başkanı olarak Petrovski'nin okuyacağı bildirgenin içeriğinde anlaşmıştık. Onun ardından her birimiz onun açıklamalarını onaylayacak ve bu ifadeleri genişletecektik.

Sorgu başladığında Petrovski gönüllü olarak ilk konuşmayı yaptı:

> "Sayın yargıçlar, burada yargılanan fraksiyon olduğu için bu konuda birkaç söz söylemeliyim. Bizler, işçiler tarafından Sosyal Demokrasi bayrağı altında seçildik. Duma'ya girdik ve partideki Bolşevik eğilimi destekleyen Rusya Sosyal Demokrat İşçi Fraksiyonu'nu oluşturduk."

Fraksiyonun bütün faaliyetlerinin, işçilerin düşünceleriyle uyumlu olduğunu vurgulayan Petrovski, işçi basınına, sendikalara, eğitim derneklerine ve sigorta kampanyasına fraksiyonun verdiği desteğe dikkat çekti.

Petrovski, Gavrilovlar'ın evinde bir konferans düzenlediğini açıkladı ve işçilerin düşüncelerini öğrenmek için konferans çağrısının yapıldığını çünkü işçi basınının engellendiğini ve fraksiyonun da Duma'da çalışmalarını sürdürmek için işçilerin politik sorunlar hakkındaki düşüncelerini öğrenmek zorunda olduğunu kaydetti. Konferanstaki delegeler gündem konusunda önceden bilgilendirilmemişti. Kamenev'in gazetenin yeniden yayınlanması sorununu tartışmak için çağrıldığını ve bu sorunun öncelikli olarak ele alındığını söyledi. Bunun ardından Polonya'nın otonomisine karşı tutumumuzun ve askere alınan işçilerin ailelerine yardımda bulunmamızın görüşülmesi önerilmişti. Sonunda, savaşla bağlantılı yedi maddelik bildirgeyi tartışmayı kabul ettik, fakat bu, polisin zorla içeri girmesiyle engellendi. Petrovski, RSDİP Merkez Komitesi'nin düşüncelerini belirten bu bildirgeyi, fraksiyona Duma'daki çalışmalarında kılavuz olabileceği düşüncesiyle bir Sosyal Demokrattan aldığını belirtti. Fraksiyon öncelikle bu bildirgenin işçi temsilcileriyle tartışılmasının önemli olduğunu düşünüyordu. Konuşmasını şöyle sonuçlandırdı:

> "Halkın haklarını sadakatle savunduğumuz için yargılanıyoruz. Mahkum olacağız, çünkü işçi sınıfının güvenini kazandık ve tüm gücümüzle işçi sınıfının çıkarlarını savunduk. Bu nedenle yargılanışımızı en büyük adaletsizlik olarak kabul ediyoruz."

Petrovski'den sonra Muranov konuştu. Sözü uzatmadan Petrovski'nin söylediği her şeyi onayladı. Ek olarak, partiye bağlılığının fraksiyona üye olmakla sınırlı olduğunu ve mevcut yasalar altında milletvekillerinin, fraksiyona üye olmaktan dolayı yargılanamayacağını, bu yüzden de Sosyal Demokrat fraksiyon üyelerinin yargılanamayacağını belirtti.

Sıra bana gelince şunları söyledim:

"Petrovski'nin ifadelerini onaylıyorum. Faaliyetlerimize ilişkin tüm konularda işçilere yöneliyoruz, onların düşüncelerini alıyoruz ve bizimkilerini onlara anlatıyoruz. Duma'ya soru önergeleri ve yasa tasarıları sunmamız gerekiyordu; bu amaçla bizi seçenlerin düşüncelerini öğrenmemiz gerekiyordu. Yetkililer, seçmenlerimizle görüşmemize izin vermediler, bu nedenle başka yöntemlerle iletişim sağlamak zorundaydık. Bu yöntemler, işçi delegeleriyle toplantı ve konferanslar düzenlemekti; arama sırasında benden alınan belgeler örneğinde olduğu gibi, bize gönderilen materyal ve dokümanları dikkatle incelemekti. Fraksiyon, işçi gazetesi için elinden gelen her şeyi yaptı ve Ozyorki Konferansı da asıl olarak, yeni bir gazetenin oluşturulması konusuna adandı. Bu amaçla, çeşitli kentlerden delegelerin görüşlerini öğrenmeyi gerekli gördük."

Bir sonraki konuşmacı Şagov oldu. Her iki Sosyal-Demokrat fraksiyonun Duma'da okuduğu ortak deklerasyonda belirtilen görüşleri paylaştığını ifade etti.

Fraksiyon üyelerinden son olarak konuşan Samaylov, hastalığından dolayı yurtdışında birkaç ay geçirmek zorunda kaldığını belirtti. Kasım ayı başında St Petersburg'a döndüğünde, yokluğunda meydana gelen olayları öğrenmek istediğini söyledi. Voronin'i kendisini görmeye davet ettiğini çünkü, onun, işçi sınıfı çevrelerinde çok iyi tanınan bir kişi olduğunu ifade etti.

Hazırlık soruşturmasında benimsediğimiz taktikleri, duruşmada da sürdürdük. Mahkemeye herhangi bir ipucu ve partinin devrimci faaliyetlerine ilişkin doğrudan bir ifade vermemeye çalıştık. Mahkemenin bir dizi şüpheleri vardı, fakat bunların kanıtlanması gerekiyordu ve mahkeme yetkililerine herhangi bir yardımda bulunmak gibi bir niyetimiz de yoktu. Tam tersine, bunu engellemek için her şeyi yapıyorduk.

Diğer davalılar da ifade verirken aynı yolu izlediler. Kamenev, hazırlık soruşturmasında belirttiği gibi, işçi basını için çalışan profesyonel bir gazeteci olduğunu ve bu nedenle işçi basınının varlığının onu ilgilendirdiğini vurguladı. Gazetenin ye-

niden yayınlanmaya başlamasının görüşüleceği Ozyorki'ye bu yüzden gittiğini söyledi. Gerçek isminin "Rosenfeld" olması nedeniyle suçlanınca, "Kamanev" takma adını yazılarda kullandığını kabul etti.

Diğer sanıkların sorgusu, tanıkların dinlenmesiyle birleştirildi. Esas tanıklar, polisler ve gizli servis üyeleriydi. Onlar, tutuklamanın koşullarının yanı sıra, mahkeme tarafından kesin cezanın verilebilmesi için gerekli olan bildiri ve diğer kanıtların bulunduğunu doğruladılar. Muranov'un defterine ve Petrovski'nin günlüğüne özel olarak dikkat çekildi.

Daha önce de belirttiğim gibi, Muranov'un Urallar'daki gezisine ilişkin notları, yeraltındaki devrimci faaliyetlerle açıkça bağlantısı olduğunu gösteriyordu. Bu nedenle, Mahkeme Başkanının sorularını yanıtlarken Muranov, illegal çalışmalarla ilgisi olduğunu kabul etmek zorunda kaldı. Yerel komitelerin toplantılarına katıldığını, kitlesel işçi toplantıları düzenlediğini kaydetti ve şunları söyledi:

> "Örgütlenmeleri için onlara çağrı yaptım. Orada sendikalar, kooperatifler ve eğitim dernekleri vardı. Sosyal-Demokratların, bu örgütlerde etkinlik kazanması için ellerinden gelen her şeyi yapmasında ısrar ettim. Böylesi örgütler oluşturmayı görevim olarak kabul ettim."

Duruşmanın ikinci gününde sorgu bölümü hızla sonuçlandı ve mahkemenin diğer formaliteleri olan avukatların konuşmalarına geçildi; sanki bu konuşmalar, önceden belirlenmiş cezaları etkileyebilecekmiş gibi.

Savcı konuşmasına, savaşın ilanıyla Enternasyonal'e ihanet eden ve kendi ülkelerinin "yurtsever" savunucusu olan Batı Avrupalı Sosyalist partilerin liderlerine övgüler düzerek başladı. Yalnızca Rusya Sosyal Demokrat Partisi, "mantıklı düşünme çağrısı"na uymamıştı. Savcı, Duma'daki Sosyal Demokrat fraksiyonun savaş bütçesine oy vermeyi reddederek, "toplumun bütün kesimlerinin birliğine hükümetin en fazla

ihtiyaç duyduğu bir anda hükümetle ilişkisini açıkça kestiğini" ilan ettiğini söyledi.

Savcı, fraksiyonun faaliyetlerinin doğrudan Sosyal Demokrat Parti Merkez Komitesi'nin kontrolu altında olduğunu ve merkez komitesinin talimatlarını izleyerek fraksiyonun savaş karşıtı devrimci propagandayı geliştirmeye başladığını öne sürdü. Partinin savaş karşıtı mücadelesindeki yeni taktiklerini belirlemek amacıyla Ozyorki'de önemli bir parti konferansı toplandığında ısrar etti.

Savcı sözlerini şöyle bitirdi:

> "Şu anki dava, ilgili kişiler ve sorunlar bakımından son derece önemlidir. Sıkıca birleşmiş bu örgütün –Rusya Sosyal Demokrat fraksiyonu'nun– icabına bakmalıyız. Devletin tüm gücüyle dış düşmana karşı savaştığı, sınırlarımızda anavatanın evlatlarının kanlarının durmaksızın aktığı bir anda sanıklar, parti programlarındaki birkaç paragraf uğruna, cesur savunucularımızın arkasından ellerini, düşmana dostça uzatmaktadırlar. Bu insanlar, kahraman ordumuzun arkadan vurulmasını ve ordu saflarında kargaşa yaratılmasını istiyorlar. Fakat şimdi, kendilerini sanık kürsüsünde buldular ve kahramanlarımız cepheden döndüğünde, onlarla yüzleşebilmeyi ve bizlere ihanet edenlere karşı nasıl davrandığımızı onlara anlatabilmeyi istiyoruz."

Savcıdan sonra, savunma avukatları konuşmaya başladı. Belirli bir politik avukat grubuna ait olan bu insanlar, devrimcilerin davalarında hayli deneyim kazanmışlardı.

Avukat önce duruşmanın politik yanını açıklayarak, işçi milletvekillerinin yargılanmasının çarlık hükümetinin keyfi bir eylemi olduğunu ve böylesi duruşmaların ancak politik özgürlüğün polisin ayakları altında çiğnendiği ülkelerde mümkün olabileceğini vurguladı. Demyanov şöyle konuştu:

> "Bu dava büyük bir tarihi öneme sahiptir. Unutmayınız ki, Devlet Duması'nın bu beş üyesi, işçi ve köylülerin hem sevdiği hem de güvendikleri temsilcileridir; çünkü onlarla etle tırnak gibidirler. Geri kalan Duma üyelerinin kaç tanesi halkın gerçek

temsilcisi olduğunu iddia edebilir?.. Sanıklar, mahkum olmaktan korkmaya bile gereksinim duymuyorlar. Sürgünde uzun kalmayacaklar ve aradan çok fazla zaman geçmeden zafer kazanmış olarak geri dönecekler. Ordu –halk– savaştan döndüğünde, sert bir şekilde ve ısrarla 'Seçilmiş temsilcilerimiz nerede? Seçilmiş milletvekillerimiz nerede? Sevgili dostlarımız nerede?..' diye soracak."

Bir diğer avukat Perezerev ise şunları söyledi:

"Verilecek ceza bu salonda sır olarak kalmayacak ve yalnızca St Petersburg'da bilinmeyecek; haber, Rusya topraklarında söndürülmesi imkansız alev gibi yayılacak. Parlamenter dokunulmazlığı ihlal etmek mümkündür fakat bu olayın derin etkilerini ve adaletsizliğini halkın belleğinden silip atmak mümkün değildir. Milletvekilleri görevlerine sadık oldukları için suçlanıyorlar ve bunu herkes biliyor. Cezaevi kapısı arkalarından kapandığında, onları hüzünle ve saygıyla –bu yalnızca bizim duygularımız değildir– eşlik ederek hatırlayalım..."

Sokolov, fraksiyon üyelerinin, işçi sınıfının gerçek temsilcileri olduğuna vurgu yaptı:

"Beş milletvekili, sanık kürsüsünde. Hepsi de, işçi sınıfının oylarıyla Devlet Duması'na gönderilmişti ve işçilerin temsilcileri olarak tanımlanmayı hak ediyorlar. Hepsi de Sosyal Demokrat; işçi sınıfı kendisini temsil etmesi için, Devlet Dumalarının dördüne de Sosyal Demokratları gönderdi ve Rusya'da Sosyal Demokrasi, diğer politik eğilimler kadar basın özgürlüğünden yararlanamıyor..."

Antipov'un avukatı Kuçin, Rusya'nın içinde bulunduğu sosyal atmosferi anlattı. "Halkın temsilcilerinin, seçmenleriyle biraraya gelme özgürlüğü bulunmadığından bunu gerçekleştirmek için ıssız evlere giden soyguncular gibi davranmak ve bu evlerde saklanmak için de pencereleri battaniyelerle kapatarak oturmak zorunda kaldıkları"; "gizli polis ajanlarının tutukladıkları halk temsilcilerine küstahça bağırdıkları" bir

ülkedir Rusya diye belirtti avukat, "Milletvekillerinin sanık kürsüsünde olmalarından sorumlu olan bu koşullardır."

Diğer bir savunma avukatı, duruşmanın taşıdığı sosyal önemi, benzer ifadelerle anlattı. Genel olarak bu gibi konularda imalarda bulunmakla yetiniyorlardı, fakat imaları bile öylesine etki yaratıyordu ki Mahkeme Başkanı sözleri keserek, onlardan "sorunla daha yakından ilgili konuşmalar" yapmalarını istiyordu.

Savunmanın ikinci bir amacı da, mümkün olduğunca cezayı hafifletmekti. Bu amaçla suçlama materyallerini, sanıklar için daha elverişli olabilecek bir tarzda analiz ettiler. Savcı tarafından iddia edilen "vatan hainliği" suçlamasını çürütmek için yoğun çaba sarf ettiler. Ozyorki Konferansı için, birkaç üyenin katılmış olması nedeniyle bunun hiçbir şekilde parti konferansı olarak kabul edilemeyeceğini, sadece milletvekillerinin birkaç işçiyle yaptığı istişare toplantısı olduğunu vurguladılar. En sonunda avukatlar, iddianameye birkaç noktadan yasal itirazda bulundular.

Savunma için yapılan konuşmalar ile dava prosedürü sona erdi. Artık geriye cezanın ilan edilmesi kalmıştı. Duruşmanın dördüncü günüydü; mahkeme salonu duruşmanın başlangıcından bu yana hiç olmadığı kadar kalabalıktı ve herkes büyük bir ilgiyle dramanın son perdesini bekliyordu.

Neredeyse tüm gün formalitelerle geçti; mahkeme için sorguların düzenlenmesi, avukatlar tarafından yapılan düzeltmeler, savcının itirazları, vb. Yargıçlar sonunda akşam sekizde kararı gözden geçirmek için çekildiler. Mahkeme salonundaki kalabalık, merakla bekliyordu. Yakınlarımız ve dostlarımız kaygılıydı, diğerleri de duruşmanın ve verilecek cezanın tarihi öneminin bilincindeydi.

Bir polis müfrezesi salona girdi, tüm geçitleri tuttu ve tüm seyircileri gözlemeye başladı: Hükümet tüm önlemlere rağmen hâlâ gösteri düzenlenmesinden korkuyordu.

Üç saat geçti. Önümüzde oturan avukatlarımız, en kötü olasılığa karşı hazır olmamızı önerdiler. "Ceza, çok ağır ola-

bilir. Burada yasal kanıtlar değil, mahkemenin hükümetten aldığı emirler geçerlidir. Her şeye hazır olmalıyız" dediler.

En sonunda yargıçlar salona girdi ve gergin bir sesizlik içinde Kraşeninnikov cezayı okudu.

Petrovski, Muranov, Şagov, Samoylov ve benimle birlikte Kamenev, Yakovlev, Linde ve Voronin, 102 no'lu maddenin 2. bölümü uyarınca, "medeni haklardan yoksun bırakılma", "uzak bölgelere sürgün" ve "mülkiyetimizin haczedilmesi" ile cezalandırıldık. Bayan Gavrilov ve Antipov, 136 no'lu maddenin 2. bölümü uyarınca yetkilileri bilgilendirmemekten suçlu bulundular ve bir kaleye hapsedilmeleri kararlaştırıldı. Bayan Gavrilov'a bir buçuk yıl, Antipov'a ise 8 ay hapis cezası verildi. Kozlov ise, delil yetersizliğinden ötürü beraat etti.

Duruşma geceyarısına doğru sona erdi. Mahkeme salonuyla cezaevi arasındaki koridordan geçirilerek ayrı ayrı yerlere konduk. Yeniden bir araya gelmek için uzun bir süre gerekebileceğinin farkındaydık. Çarlık memurlarının çalışma tarzını bildiğimiz için farklı yerlere, farklı zamanlarda gönderileceğimizi sanıyorduk. Cezaevinin demir merdivenlerinde, birbirimizi kucakladık ve öptük, birbirimize neşeyle iyi şanslar ve sürgün günlerinde bol sabır diledik.

Ertesi gün ağır çalışma cezası uygulaması başlatıldı. Mahkum olarak tüm mülkiyet ve yurttaşlık haklarımızdan yoksun bırakılmıştık. Hepimizin mülksüz olduğunu söylemek gereksiz bile. Kamulaştırabilecekleri tek şey, cezaevinde yanımızda olanlardı ve bu da derhal yapıldı. Fakat "medeni haklardan yoksun bırakılmak" bununla da sınırlı değildi. Çarlık yasaları altında bir mahkuma, yasadışı bir biçimde, korunmak için hiçbir hakkı olmayan biri gibi davranılırdı. Mahkum, en merhametsiz gardiyanların dilediği gibi davranabileceği bir kişiydi.

Depoya götürüldük ve bize mahkum gereçleri verildi. Bunlar, cezaevi yaşamı süresince her koşulda giyeceğimiz giysilerdi. Mahkumların giysileri iğrenç durumdaydı; pis olmalarının yanı sıra üzerlerinde, cerahat, balgam ve kurumuş kan izleri

vardı. Bu giysiler cezaevinde kalan çok sayıda insana hizmet etmişti ve her giysi, geçmişteki acıları sözcüklerden daha yüksek sesle dile getiriyordu ve aynı zamanda da gelecek için bir uyarıcı olarak görev yapıyordu.

Bu giysileri giyince yeni pozisyonumuzun mahkumluk olduğunu şiddetle hissettik; birkaç saniye içinde düşünceler nasıl da art arda canlanıyordu belleğimizde! Bu anın er ya da geç yaşanacağının uzun süredir bilincindeydik. İşçi sınıfı, eşitsiz bir mücadele için bizi cepheye göndermişti ve hükümet, tek tek bireyler olarak bizleri ezmek için hazırdı. Her adımımız, bizi bu yazgıya daha da yaklaştırmıştı. Şimdi bu, önceki yıllardaki çalışmalarımızın ödülüydü.

Fakat bu düşüncelerin yanı sıra, başka şeyleri de, işçi sınıfı hareketinin geleceğini ve karşılaşacağı yeni yargılamaları düşünüyorduk. Partimizin çalışmaları şimdi nasıl yürütülecekti? Örgütün zincirlerine yeni halkalar eklemek gerekiyordu. Bu nasıl başarılacaktı, zorlukların üstesinden nasıl gelinecekti?

Cezaevi kıyafetiyle birlikte ağır çalışma cezası başladı; kaba davranışlar, küfürler ve gardiyanların bağırışları, vb. Tüm bunlar gerekçesiz davranışlardı; bizler kanuna karşı gelen kişilerdik ve herhangi bir yerden koruma bekleyemezdik.

Mahkum olur olmaz Duma'daki faaliyetlerimden dolayı hakkımda bir dizi dava açıldı. St Petersburg işçilerinin devrimci mücadelesinin neredeyse her aşaması nedeniyle yetkililer, hakkımda suçlamalarda bulundular. Er ya da geç beni zindana atabileceklerini umuyorlardı.

Pravda'da yazdığım makalelerin yanı sıra Putilov işçileri davası, Parviainen işçilerinden birinin cenaze töreninde yaptığım konuşma, demiryolu işçilerine yaptığım konuşmadan vb. dolayı aleyhimde birkaç dava açıldı.

Çeşitli yasa maddelerine göre suçlandım ve bu şikayet maddelerinin hepsi yeni bir duruşma için hazırlandı. Mevcut rejimin yasalarına göre, küçük ceza, büyüğüyle birleşebiliyor-

du. Araştırma savcısı, beni mahkum kıyafetleri içinde görmekten gayet memnundu ve hiçbir şekilde emeğinin boşa gitmeyeceğini hissediyordu.

St Petersburg Cezaevi'nde geçen birkaç aydan sonra, uzak Sibirya'da bir cezaevine nakledildik. Mahkum treniyle, kayıklarla ve yaya olarak Turukhansk bölgesine getirildik. Burası, iklimi ve genel yaşam koşulları bakımından Sibirya'nın en kötü bölgesi olarak kabul ediliyordu. Sürgünlerin gözünde Turukhansk, kör bir vadiydi ve kaçışı olmayan bir kapandı. Bolşevik Merkez Komitesi Rusya Bürosu'nun tamamının burada toplanması tesadüf değildi.*

Çarlık hükümeti, sonunda Duma'daki Bolşevik fraksiyonu dağıtmış ve işçi sınıfı örgütlerinin tümünü imha etme görevini tamamlamıştı. Hükümet, işçi milletvekillerine pranga takarak, tüm Rusya proletaryasını zincire vurmaya çalışıyordu.

Fakat hükümetin hesapları tutmadı. Kanlı Nikolay hükümeti, devrimci hareketi bastırmak şöyle dursun tutsakları bile devrimci çalışmalarından vazgeçiremiyordu. Hatta Sibirya'daki tutsaklar olarak da devrimci mücadeleki görevlerimizi sürdürüyorduk.

Çarlık hükümeti, işçi milletvekillerine yeni cezalar vermek için hazırlık yapıyordu. Yoldaş Petrovski, Yenisseisk'te sürgündeyken, Yakut bölgesine götürüldü. "Yerel nüfus ve sürgünler arasında bozguncu bir grup örgütlemek" gerekçesiyle hakkımda yeni bir dava açıldı ve dava beni korkunç cezalarla tehdit ediyordu. Ne var ki hükümet, bu planını tamamlamaya vakit bulamadı. Araya Şubat Devrimi girdi.

Devrimci dalgaların gümbürtüsünün gittikçe yükselen sesini uzak Sibirya'dan zevkle dinliyorduk. İşçi sınıfı yeniden mücadele arenasına girmişti. Her gün taleplerini, daha ısrarlı ve daha yüksek sesle dile getiriyordu. İşçiler, saflarını yeniden oluşturduklarında Bolşevik fraksiyonumuzu unutmadılar.

*O dönemde Turukhansk'a sürülen yoldaşlar şunlardı: Sverdlov, Stalin, Spondaryan, Goloşokin ve partinin önde gelen bir dizi üyesi.

Duruşmamızın yıldönümünde, Rusya'nın her yerinde protesto grevleri düzenlendi. Her toplantıda işçi sınıfının temel taleplerinin yanı sıra milletvekillerinin serbest bırakılması istendi. Ve bu talep, 1917 Şubatının tarihi günlerinde sokakların denetimini ele geçirdiklerinde, St Petersburg işçilerinin sloganlarından biriydi.

Şubat Devrimi, cezaevi kapılarını sonuna kadar açtı ve çarlık tutsaklarının prangalarını parçaladı. Serbest kalan yüzlerce ve binlerce devrimci, Sibirya'dan dönmek için yola koyuldu. Kasabalarda, küçük köylerde ve demiryolu istasyonlarında halk yığınları, işçi vekillerini devrimci marşlarla karşıladı. Yol boyunca her yerde devrimci toplantılar düzenlendi.

1917 Martı'nın son günlerinde yeniden St Petersburg'da, devrimci işçilerin arasındaydık. Çarlık otokrasisinin kalelerinde fırtına estirdikten sonra, Bolşeviklerin öncülüğündeki bu işçiler, kapitalizmi tamamen ortadan kaldırmak için mücadeleye başlamışlardı bile.

* * *

İşçi sınıfı hareketinin olağanüstü geliştiği ve yayıldığı savaş öncesi yıllar, "Ekim"deki büyük mücadeleye hazırlık açısından çok önemli bir rol oynamıştı.

1905 Devrimi, savaş öncesi yeniden canlanma ve gelişme yılları, Şubat Devrimi ve en sonunda da Ekim Devrimi, Rusya işçilerinin devrimci mücadelesinin dört aşamasıdır; işçi sınıfını proleter devrimin zaferine ulaştıran dört büyük adım.

Dördüncü Duma'daki Bolşevik fraksiyon, başlangıçta altı kişiden oluşuyordu. Ajan-provokatör olduğu çok daha sonra ortaya çıkacak olan Moskova milletvekili Malinovski'nin istifa edip ortalıktan kaybolmasıyla fraksiyonun üye sayısı beşe düştü. **Savaşın** başlamasının ardından, bu beş işçi milletvekili tutuklandı ve Sibirya'ya sürgüne gönderildi. Fotoğrafta görülen Bolşevik milletvekilleri –soldan sağa; Petrovski, Badayev, Muranov, Şagov ve Samoylov– 1917 Şubat Devrimi'nin ardından St Petersburg'a geri döndüler.

Çarlık rejiminin olağanüstü baskı ve engellemelerine rağmen, işçi sınıfının oy hakkının kısıtlanmış olmasına rağmen Bolşevikler, 1912 yılındaki Duma seçimlerine katıldılar ve 6 işçiyi Duma'ya göndermeyi başardılar.

Ekim Devrimi'ni örgütleyecek olan Bolşeviklerin, çarlık rejiminin temel kurumlarından biri olan Duma seçimlerine katılmaları ve Duma'ya temsilci göndermeleri ilk bakışta bir çelişki gibi görünebilir. Ama, Bolşevikler Duma'daki faaliyetleri başlı başına bir amaç olarak görmüyor, tam tersine işçi sınıfı hareketinin öncüsü olan partinin faaliyetlerinin bir parçası olarak ele alıyorlardı. Bolşevikler, Duma'yı, çürümüş çarlık rejimini teşhir etmenin ve işçi sınıfı hareketini güçlendirmenin bir aracı olarak kullandılar.

"*Çarlık Dumasında Bolşevikler*", 1912 yılında Devlet Duması'na seçilmelerinden 1914 yılında savaşın başlamasından birkaç ay sonra Sibirya'ya sürgüne gönderilmelerine kadarki süreçte, Bolşevik vekillerin faaliyetlerini anlatıyor. Kitabın yazarı A. Y. Badayev, bu altı Bolşevikten biri.

Badayev'in kitabının önemi, yalnızca Duma deneyimine ilişkin zengin dersler içermesinde değil, aynı zamanda Çarlık rejiminin çürümesini ve onu alaşağı edecek olan işçi sınıfı hareketinin gelişimini olanca çıplaklığıyla yansıtmasında, "gideni ve gelmekte olanı" anlatmasında yatıyor.

EVRENSEL BASIM YAYIN

ISBN 975-6865-12-1